

NOTA

betreffende de

TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN

BEHORENDE BIJ DE ONTWERP-BEGROTING

VOOR 1953

Ter begeleiding van de stukken inzake de ontwerpen van wet tot vaststelling van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1953 heeft de ondergetekende de eer de gebruikelijke Nota, betreffende de toestand van 's Rijks financiën, over te leggen met de daarbij behorende bijlagen.

Deze Nota is als volgt ingedeeld:

	Blz.
I. <i>Algemeen begrotingsbeeld</i>	2
1. Inleiding	2
2. Samenvattend begrotingsbeeld voor 1953	2
3. De wijze van dekking der uitgaven voor 1953	3
4. Het niveau der Rijksuitgaven	3
5. Het begrotingsbeeld voor 1952	4
6. Begrotingsvergelijking 1952—1953	6
II. <i>De betekenis van de begroting voor 's Rijks kas</i> ...	7
III. <i>De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van Staatszorg</i>	8
1. Samenvattend overzicht	8
2. Nadere beschouwing der uitgaven	10
IV. <i>De middelen van het Rijk</i>	20
1. Samenvattend overzicht	20
2. Nadere beschouwing der middelen	20
V. <i>Sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel</i>	23
VI. <i>Staatsbalans</i>	24
VII. <i>De kasontwikkeling van het Rijk</i>	24
VIII. <i>De Nationale Schuld</i>	27
IX. <i>Voorzieningen met betrekking tot de financiën der lagere publiekrechtelijke lichamen</i>	28
1. Het Gemeentefonds en het Provinciefonds	28
2. De bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks uit 's Rijks kas	29

3. Voorzieningen in verband met de kapitaalbehoeften der lagere publiekrechtelijke lichamen 29

X. *Slotbeschouwing* 31

Aan de Nota zijn de volgende bijlagen toegevoegd:

Algemene begrotingsoverzichten

1. Algemene verzamelstaat der ontwerp-Rijksbegroting voor 1953.
2. Analyse van de begrotingen 1951, 1952 en 1953, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding.
3. Overzicht van de diensten 1950 en 1951.

Analyses van de uitgaven

4. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van Staatszorg ten laste van de diensten 1946 tot en met 1953.
5. Overzicht van de in de begroting 1953 onder de Buitengewone Dienst II opgenomen uitgaven voor rechtstreekse investeringen door het Rijk.
6. Overzicht van de in de begroting 1953 geraamde bedragen, welke betrekking hebben op werken, begrepen in het bouwprogramma 1953.
7. Overzicht van de in de begroting 1953 geraamde bedragen voor herstel van oorlogsschade.
8. Overzicht van de aanwending van de ten laste van de dienst 1952 beschikbaar gestelde algemene werkgelegenheidscredieten.

Analyses van de middelen

9. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1946 tot en met 1953.
10. Vergelijkend overzicht van de belastingmiddelen voor 1952 en 1953.

Bijzondere overzichten

11. De sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel.
12. Staatsbalans.
13. Overzichten van de ontwikkeling van de Nationale Schuld en van de consolidaties sinds 1945.

I. Algemeen begrotingsbeeld

1. Inleiding

De ondergetekende stelt er prijs op de beschouwingen in deze Nota, betreffende de toestand van 's Rijks financiën, aan te vangen met een woord van dank aan zijn ambtsvoorganger prof. Lief tinck voor het feit, dat deze voor een zeer belangrijk gedeelte de voorbereiding van de hierbij aangeboden ontwerp-begroting voor het jaar 1953 nog voor zijn rekening heeft willen nemen. Dat hij zijn ambt heeft mogen aanvaarden op een tijdstip waarop de financiële toestand van Nederland — hoe onzeker deze ook moge zijn — in vergelijking met die van vroegere jaren als betrekkelijk gunstig kan worden geschetst, schrijft de ondergetekende niet in de laatste plaats toe aan zijn ambtsvoorganger's nimmer aflatende werkkraft en onverflauwde toewijding aan de financiële belangen van het land gedurende zeer moeilijke jaren.

Het zal duidelijk zijn dat het vorige Kabinet deze ontwerp-begroting nog heeft opgesteld. Het wel zeer korte tijdsverloop, gelegen tussen de datum, waarop de begroting moest worden aangeboden en het tijdstip, waarop het huidige Kabinet zijn taak aanvaardde, maakte het voor dit laatste onmogelijk zich anders dan in hoofdzaken met het begrotingsbeleid voor het komende jaar bezig te houden. Uiteraard doet dit aan de verantwoordelijkheid van het Kabinet als geheel en van de onderscheidene Ministers afzonderlijk voor de hierbij aangeboden wetsontwerpen niets af.

De bijzondere wijze, waarop de voorbereiding der begroting heeft plaats gehad, is ook van invloed geweest op de vorm en de inhoud der thans ingediende begrotingsstukken. Zo moest er — behoudens in een enkele uitzondering — van worden afgezien om, zoals in andere jaren gebruikelijk is, de memoriën van toelichting op de onderscheidene begrotingsontwerpen aan te vangen met beschouwingen, waarin de algemene lijnen van het voor de komende periode te voeren beleid zijn neergelegd. Ook de onderwerpelijke Nota draagt de sporen van de bijzondere wijze, waarop de begrotingsvoorbereiding dit jaar heeft plaats gehad; de daarin opgenomen beschouwingen zijn in hoofdzaak van beschrijvende aard.

Geenszins wordt ontkend, dat aan de begrotingsprocedure, welke onder de gegeven omstandigheden moest worden gevolgd, bezwaren zijn verbonden. Hoofdzak is echter, dat in de thans opgestelde begroting een grondslag aanwezig is, welke als uitgangspunt kan worden genomen bij het in overleg met de Staten-Generaal vast te stellen financieel beleid voor het komende jaar. Intussen zal de Regering, indien haar dit gewenst voorkomt, niet aarzelen bij Nota's van Wijzigingen veranderingen op onderdelen van het beleid bij de Staten-Generaal aanhangig te maken.

In ieder geval zullen Nota's van Wijzigingen moeten worden ingediend om de hoofdstukken der Rijksbegroting aan te passen aan de verschuivingen, welke de departementale indeling zal ondergaan.

De oprichting van een Departement van Maatschappelijk Werk en de overgang van de Rijksdienst voor de Uitvoering van Werken naar het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid werden reeds eerder bekend gemaakt.

Voorts zal het Departement voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen worden het Departement van Overzeese Rijksdelen. Onverminderd de bemoeienis van verschillende Departementen van Algemeen Bestuur met die aspecten van de verhouding met Indonesië, welke op hun terrein liggen, komt de verantwoordelijkheid voor de betrekkingen met dit land in de eerste plaats te berusten bij de beide met de behartiging der buitenlandse betrekkingen belaste Ministers.

Tenslotte zullen in verband met de benoeming van een Minister voor Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie — waarmede wordt beoogd een krachtige doorvoering van de bedrijfsorganisatie te bevorderen, en welke Minister tevens bijzondere aandacht zal schenken aan het vraagstuk der bezitsvorming — de nodige budgetaire voorzieningen moeten worden getroffen.

Ook de onderhavige ontwerp-begroting staat in belangrijke mate in het teken van de Noord-Atlantische defensie-inspanning; ook in dit jaar zullen van ons volk zware offers worden gevraagd ten behoeve van zijn militaire bijdrage aan de verdediging van de westerse wereld. Daarnaast zijn het de problemen van de werkgelegenheid, welke in toenemende mate de aandacht opeisen. Tenslotte kunnen de moeilijkheden met betrekking tot de betalingsbalans, waarin ons land zich een jaar geleden bevond, hoewel daarin inmiddels een aanmerkelijke verbetering is opgetreden, nog niet geacht worden een definitieve oplossing te hebben gevonden.

In het licht van vorenstaand complex van vraagstukken is het uitgangspunt geweest, dat het begrotingsbeleid ook in 1953 — ondanks de druk van de militaire uitgaven en ondanks de gestegen uitgaven ter bevordering van de werkgelegenheid — gericht moet blijven op handhaving van het monetaire evenwicht en daarmee op een blijvend evenwicht in de betalingsbalans.

2. Samenvattend begrotingsbeeld voor 1953

In de hiernavolgende tabel is, in miljoenen guldens ¹⁾, een samenvatting gegeven van de bedragen van de ontwerp-begroting voor 1953, zoals die in de onderscheidene ontwerpen van wet zijn opgenomen.

De opmerking moge daarbij worden gemaakt, dat overeenkomstig de ten deze ook in vorige jaren gevolgde werkwijze, de geraamde opbrengst der buitengewone heffingen en de daartegenover staande buitengewone aflossing van Nationale Schuld — voor 1953 geraamd op 90 miljoen — daarin, evenals in alle verdere opstellingen in deze Nota, buiten beschouwing zijn gelaten.

Omschrijving	Ontwerp-begroting 1953
Gewone Dienst	
Uitgaven	4 061
Middelen	4 763
Voordelig saldo	702
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)	
Uitgaven	579
Middelen	88
Nadelig saldo	491
Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I	
Uitgaven	4 640
Middelen	4 851
Voordelig saldo	211
Landbouw-Egalisatiefonds	
Nadelig saldo	80
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds	
Voordelig saldo	131
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)	
Uitgaven	896
Middelen	273
Nadelig saldo	623
Gehele Dienst	
Uitgaven (inclusief nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds)	5 616
Middelen	5 124
Nadelig saldo	492

¹⁾ Voor zover niet anders is aangegeven betreffen alle in de tabellen van deze Nota opgenomen geldbedragen miljoenen guldens.

Voorts zij nog volledigheidshalve aangetekend, dat, voor zover artikelen der begroting 1952 zijn aangewezen voor toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet, de daaruit voortvloeiende overboekingen niet in de begrotingsbedragen voor 1953 zijn opgenomen, evenmin als de te verwachten overboekingen ingevolge dat artikel van 1953 naar 1954 op de begrotingsbedragen voor 1953 in mindering zijn gebracht.

Tenslotte zij nog vermeld, dat het beschikbaar komen van gelden uit de tegenwaarderekening bij de Nederlandsche Bank onder de middelen pro memorie is geraamd en dat, zoals gebruikelijk, in de ingediende begroting geen uitgaven zijn opgenomen welke met tegenwaardegelden zullen worden gefinancierd.

Bij de raming der belastingopbrengsten voor 1953 is reeds rekening gehouden met wetswijzigingen welke bij de Staten-Generaal aanhangig zijn gemaakt, zoals die betreffende de faciliteiten i.v.m. de exportbevordering en met de invoering van de Werkloosheidswet.

Bij het ramen der uitgaven zijn evenwel, overeenkomstig het bestaande gebruik, niet opgenomen de in 1953 te verwachten uitgaven, welke zullen voortvloeien uit wettelijke regelingen, die op het tijdstip van indiening der begroting nog niet tot stand zijn gekomen. Voorzover op dit ogenblik kan worden overzien moet uit dien hoofde voor 1953 rekening worden gehouden met additionele uitgaven in de orde van grootte van 23 miljoen. De voornaamste der hierbedoelde uitgaven zijn de volgende:

Ten laste van de Gewone Dienst:

Uitgaven voortvloeiende uit de regeling van het kleuteronderwijs	4 000 000
Uitgaven voortvloeiende uit de nieuwe regeling van het Voorbereidend Hoger Onderwijs	1 000 000
Rente van gevestigde schuld in verband met lening Koopvaardij-pensioenfondsen	2 460 500
Kosten noodvoorziening ouden van dagen wegens vrijstelling van een bedrag ad f 100 aan eigen inkomsten van de inkomensaf trek	14 000 000

Ten laste van de Buitengewone Dienst II:

Aflossing van gevestigde schuld in verband met lening Koopvaardij-pensioenfondsen	1 400 000
---	-----------

3. De wijze van dekking der uitgaven voor 1953

Uit vorenstaande opstelling blijkt, dat de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I, inclusief het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds, voor 1953 door gewone middelen zullen worden gedekt en dat deze middelen daarna nog een overschot aanwijken van 131 miljoen.

Dit overschot komt beschikbaar voor de gedeeltelijke dekking van het nadelig saldo van de Buitengewone Dienst II. Hierbij moet in aanmerking worden genomen, dat het ook thans nog in hoge mate gewenst is het beroep, dat van 's Rijkswege op de kapitaalmarkt zal worden gedaan, zo beperkt mogelijk te houden. De grote behoeften van de lagere publiekrechtelijke lichamen aan middelen ter financiering van de woningbouw en andere urgente investeringen, alsmede die van het particuliere bedrijfsleven, maken het ook thans noodzakelijk de kapitaalmarkt zoveel mogelijk voor die bestemmingen vrij te maken.

Het gedeeltelijk financieren van het nadelig saldo op de Buitengewone Dienst II met middelen van de Gewone Dienst leidt, aangezien aldus minder behoeft te worden geleend, voorts tot een relatieve verbetering van 's Rijks schuldpositie, hetgeen in verband met de nog steeds zeer grote omvang van de Staatsschuld alleszins wenselijk moet worden geacht.

Tenslotte dient in dit verband nog te worden opgemerkt, dat de bate wegens inhaal van belastingachterstand, welke ook voor de dekking van het tekort op de Buitengewone Dienst II zou kunnen worden aangewend, voor 1953 naar verwachting slechts gering zal zijn.

4. Het niveau der Rijksuitgaven

Naast de vraag, op welke wijze voor de uitgaven van het Rijk in het komende jaar dekking kan worden gevonden, acht de ondergetekende het — mede in verband met ten vorige jaren van de zijde van de Staten-Generaal terzake gemaakte opmerkingen — gewenst ook het niveau dezer uitgaven aan een onderzoek te onderwerpen.

In de hiernavolgende tabel zijn de uitgaven van de Gehele Dienst van het Rijk in de jaren na de oorlog opgenomen, waardoor het begrotingsniveau in een historisch perspectief wordt geplaatst. Teneinde daarbij de relatieve betekenis van de Rijksuitgaven voor de Nederlandse economie beter te doen uitkomen, zijn de uitgaven daarbij tevens uitgedrukt in een percentage van het nationaal inkomen (tegen marktprijzen). De ondergetekende is er zich daarbij ten volle van bewust, dat van de aldus verkregen percentages met enig voorbehoud moet worden kennis genomen, omdat tussen de omvang van de Rijksuitgaven en de hoogte van het nationaal inkomen een zekere inderdependentie bestaat. Dit neemt echter niet weg, dat de kennisneming van deze verhoudingscijfers, naast de in geld uitgedrukte uitgaventotalen, voor het verkrijgen van een inzicht in de ontwikkeling van het uitgavenniveau van belang moet worden geacht.

Opgemerkt wordt, dat de bedragen welke zijn opgenomen voor het nationaal inkomen in 1952 en 1953 nog slechts een voorlopig karakter dragen. Met name het bedrag voor 1953 is nog slechts een zeer ruwe schatting. Wat de uitgaven betreft wordt er de aandacht op gevestigd, dat, terwijl de bedragen voor 1952 en 1953 uiteraard geheel op ramingen berusten, ook het bedrag voor 1951, dat het vermoedelijk beloop van de uitgaven voor dat jaar inhoudt, nog een belangrijk schattings-element bevat. De posten wegens afschrijving, welke sinds 1950 worden opgenomen, zijn bij de bedragen der uitgaven buiten beschouwing gelaten, aangezien de daarvoor opgenomen bedragen hun tegenhangers vinden in overeenkomstige bedragen aan de inkomstzijde der begroting.

Jaar	Nationaal inkomen	Uitgaven Gehele Dienst	Percentage nationaal inkomen
1946	9 930	4 635	47
1947	12 070	5 123	42
1948	14 230	5 162	36
1949	15 960	4 465	28
1950	17 720	4 868	27
1951	19 620	5 473	28
1952	20 500	5 156 ¹⁾	25 ¹⁾
		5 937 ²⁾	29 ²⁾
1953	21 000	5 511	26

¹⁾ Volgens de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1952.

²⁾ Volgens het herzien begrotingsbeeld voor 1952.

Uit deze opstelling blijkt, dat het percentage, dat de Rijksuitgaven uitmaken van het nationaal inkomen tegen marktprijzen, sinds 1946 belangrijk is gedaald. Hierbij moet intussen worden aangetekend, dat dit zich in de laatste jaren op een betrekkelijk stabiel niveau bevindt.

Uit de vermelde gegevens blijkt echter ook, dat de daling van het percentage vooral veroorzaakt is door een geleidelijke stijging van het nationaal inkomen bij een relatief constant blijven van het uitgavenniveau in de na-oorlogse jaren. Voor de laatste jaren moet echter op een geringere stijging van het nationaal inkomen worden gerekend terwijl het uitgavenniveau na 1950 is gestegen.

Het laagste percentage na de oorlog — ongeveer 25 pct. — is nog belangrijk hoger dan in 1938, toen de Rijksuitgaven 19 pct. van het nationaal inkomen uitmaakten. In dit verschil weerspiegelt zich echter de invloed van de sindsdien sterk gewijzigde omstandigheden. Het komt de ondergetekende daarom gewenst voor om, bij wijze van openingsbalans voor de thans aangevangen nieuwe regeerperiode, een analyse te geven van

de factoren, welke sinds de afloop van de oorlog het uitgaven-beleid hebben beheerst. Des te meer bestaat hiertoe naar zijn mening aanleiding, omdat het in de begroting voor 1953 neergelegde uitgavenprogramma in grote lijnen een voortzetting vormt van het in die jaren gevoerde financieel beleid en daarvan in veel opzichten de logische consequentie is.

Bij deze analyse is het gewenst onderscheid te maken tussen de militaire en de civiele sector, aangezien de factoren, welke aan het beleid in beide sectoren ten grondslag liggen, wel onderling nauw met elkaar zijn verbonden, doch in wezen toch een verschillend karakter dragen.

Het uitgavenbeleid in de militaire sector is in overwegende mate beheerst door de ontwikkeling van externe factoren. In de eerste jaren na de oorlog was het de gang van de gebeurtenissen in Indonesië, welke in sterke mate bepalend was voor de omvang der militaire uitgaven, thans wordt hierop een beslissende invloed uitgeoefend door de defensie-inspanning in bondgenootschappelijk verband in het kader van het Noord-Atlantische Pact.

De uitgaven van civiele aard zijn van de aanvang af in belangrijke mate beïnvloed door de sociale voorzieningen, welke na de oorlog zijn getroffen, en door de noodzaak, welke zich voor de Rijksoverheid op velerlei gebied voordoet, om daadwerkelijk in te grijpen ter leniging van door de oorlog ontstane noden en financiële bijstand te verlenen voor het herstel van de tijdens de oorlog aangerichte schade. Al konden — met name sinds het mogelijk bleek geleidelijk om te schakelen van een oorlogs- op een vredeseconomie — verschillende bijzondere na-oorlogse uitgaven vervallen of belangrijk verminderd worden, ook thans is nog een aanzienlijk deel van de civiele uitgaven bestemd voor doeleinden, welke samenhangen met de gevolgen van de oorlog.

De met de oorlogsgevolgen samenhangende uitgaven in de civiele sector — waartoe in dit verband ook de rente en aflossing van de tijdens de oorlog hoog opgelopen Staatsschuld zijn te rekenen — hebben, met de zware defensielasten, steeds een remmende invloed uitgeoefend op de overige voorzieningen van civiele aard. De beperking, welke in de laatste jaren op de uitvoering van waterstaatkundige werken werd toegepast, is in deze illustratief. Een overeenkomstige invloed is lange tijd uitgegaan van de toestand van de betalingsbalans, welke verleden jaar zelfs ingrijpende beperkingen noodzakelijk maakte. In de laatste tijd daarentegen leidde de gestegen werkloosheid er toe, dat de Regering in haar zorg voor de handhaving van een zo hoog mogelijk peil van werkgelegenheid, op verschillend gebied een grotere activiteit moest gaan ontplooiën.

Behalve door deze invloeden van buitenaf wordt het niveau der civiele uitgaven echter ook voor een belangrijk deel beïnvloed door de structurele veranderingen, welke zich in een snel groeiende samenleving als de onze voltrekken en waarbij de wijzigingen in de omvang en de samenstelling der bevolking een centrale plaats innemen. Deze invloed doet zich op velerlei gebied gelden: niet alleen bij lopende uitgaven als die voor onderwijs, justitie, landbouwbeleid, volkshuisvesting, steun bij emigratie en sociale zorg, doch ook bij verscheidene der investeringsuitgaven, in het bijzonder voorzover deze worden gedaan binnen het kader van het industrialisatiebeleid.

Het is uiteraard niet mogelijk het niveau der uitgaven zodanig te analyseren, dat de betekenis van elk der onderscheidene factoren, die daarop van invloed zijn, afzonderlijk tot uitdrukking komt. Nochtans verschaffen de in deze Nota voorkomende gegevens hierover wel enig licht. In het bijzonder moge de ondergetekende in dit verband verwijzen naar bijlage 4, waarin de ontwikkeling van de uitgaven voor de verschillende functies van de Staat sinds 1946 is aangegeven, mede uitgedrukt in percentages van het nationaal inkomen.

Als samenvatting van de in die bijlage vermelde gegevens laat hij hier volgen een overzicht van de uitgaven van militaire en van civiele aard sinds 1946 (in percentages van het nationaal inkomen). Voor de civiele uitgaven is daarbij onderscheid gemaakt tussen lopende en kapitaalsuitgaven. Voor de militaire uitgaven is deze onderscheiding, gezien het bijzondere karakter

van die uitgaven, van minder belang te achten, in verband waarmee zij ongesplitst zijn opgenomen.

In overeenstemming met de overige begrotingsopstellingen in deze Nota zijn voor de jaren 1952 en 1953 de uitgaven welke met tegenwaardegelden worden gefinancierd, buiten beschouwing gebleven.

Jaar	Militaire uitgaven	Civiele uitgaven	
		lopende uitgaven	kapitaalsuitgaven
1946	5,37	37,29	4,02
1947	6,22	31,42	4,81
1948	8,07	24,93	3,27
1949	4,81	21,04	2,12
1950	5,23	17,20	5,04
1951	5,66	16,84	5,40
1952 (oorspronkelijk)	7,32	14,98	2,85
1952 (herzien)	7,53	17,50	3,93
1953	7,15	16,01	3,09

Deze cijfers tonen in de eerste plaats aan, dat de militaire uitgaven thans zwaarder drukken dan in de eerste jaren na de oorlog het geval is geweest.

Het bedrag van de begroting 1948 kan in deze geen vergelijkingsmaatstaf zijn. Niet alleen betrof dit een zeer uitzonderlijke periode in verband met de ontwikkeling der gebeurtenissen in Indonesië, maar bovendien is ten laste van die begroting een zeer belangrijk bedrag (422 miljoen) gebracht wegens militaire uitgaven welke vorige dienstjaren betroffen.

De voor 1952 (oorspronkelijk vastgestelde begroting) en 1953 genoemde percentages betreffen een totaal aan militaire uitgaven van 1500 miljoen. Zouden de militaire uitgaven welke met tegenwaardegelden worden gefinancierd, mede in aanmerking zijn genomen, dan zouden de percentages voor die jaren uiteraard hoger zijn gekomen. Voor 1953 moet voorts nog rekening worden gehouden met een niet onaanzienlijke verhoging van het percentage voor de militaire uitgaven, zulks als gevolg van het feit, dat begrotingscredieten welke in vroegere jaren ongebruikt zijn gebleven, naar de begroting voor 1953 zullen worden overgebracht.

Voor wat de civiele uitgaven betreft tonen de vermelde cijfers aan, dat voor 1953 een ernstige poging is gedaan om de uitgaven binnen voor de gegeven omstandigheden redelijke grenzen te houden.

Niettemin bevatten de cijfers een aantal zorgwekkende aspecten. Hiervoor is reeds opgemerkt, dat het uitgavenniveau, uitgedrukt in een percentage van het nationale inkomen, zich in de laatste jaren op een betrekkelijk stabiel niveau bevindt. Naast een daling bij sommige categorieën van uitgaven moet bij andere categorieën een stijging worden geconstateerd. Het blijkt thans, dat die stijgingen niet alleen bij de militaire uitgaven gezocht moeten worden, maar bij bepaalde onderdelen van de civiele sector eveneens aanwezig zijn. Voor een deel houdt dit ongetwijfeld verband met hogere uitgaven in het belang der werkgelegenheid, doch bij een beschouwing der in bijlage 4 opgenomen cijfers blijkt, dat ook andere, naar haar aard weinig flexibele uitgaven als b.v. die voor onderwijs sinds 1950 in percentages van het nationaal inkomen steeds zijn gestegen.

Dit alles noopt tot ernstige bezinning. Duidelijk blijkt uit de cijfers dat een onverhoopte algemene teruggang der conjunctuur onze Staatshuishouding voor welhaast onoverkoombare moeilijkheden zal plaatsen. Doch ook zonder een zodanige algemene achteruitgang in de economische toestand zal het in de komende periode nodig zijn, dat men zich ernstig rekenschap geeft van de beperktheid der aanwezige mogelijkheden, welke het onvermijdelijk maakt dat de overheid zich bij haar uitgavenbeleid de grootste beperkingen zal moeten opleggen.

5. Het begrotingsbeeld voor 1952

In aansluiting op vorenstaande beschouwingen, welke in hoofdzaak betrekking hebben op de ontwerp-begroting voor

1953, moge de ondergetekende hierna een samenvattend overzicht doen volgen van de begroting voor het dienstjaar 1952. In de eerste plaats zijn daarin de bedragen vermeld, zoals deze bij de algemene begrotingswetten zijn vastgesteld. Daarnaast zijn kolommen opgenomen voor wijzigingen, die het begrotingsbeeld voor 1952 op grond van de thans bestaande vooruitzichten zal ondergaan, zomede voor het aldus herziene begrotingsbeeld 1952 (zie de kolom hiernaast).

Uit vorenbedoelde tabel blijkt, dat het tekort op de Gehele Dienst, dat volgens de oorspronkelijk vastgestelde begroting 262 miljoen bedroeg, thans op 611 miljoen wordt geraamd.

Omtrent de voornaamste oorzaken, die tot deze vermoedelijke toeneming van het tekort zullen leiden, moge het volgende worden medegedeeld.

Uitgaven 1952. Voor de Gehele Dienst is gerekend met een verhoging der uitgaven met 792 miljoen. Dit bedrag is de resultante van de volgende verhogingen en verlagingen.

	Gewone Dienst	Buitengewone Dienst I	Nadelig saldo Landbouw-Egalisatie-fonds	Buitengewone Dienst II	Gehele Dienst
<i>Verhogingen:</i>					
Verplichte uitgaven . .	213	40	—	85	338
Uitgaven ter voorkoming en bestrijding van werkloosheid . .	25	109	—	32	166
Budgetaire verantwoording van reeds in voorafgaande jaren gedane uitgaven . .	44	151	—	20	215
Kapitaalverstrekkingen, leningen enz.	—	—	—	73	73
Verhoging van militaire uitgaven, waartegenover andere militaire uitgaven worden verlaagd	2	—	—	44	46
Posten, waartegenover een gelijk bedrag onder de middelen wordt geraamd . . .	21	—	—	—	21
Uitgaven voor afgesloten dienstjaren . .	11	11	—	—	22
Overige	22	28	—	14	64
Totaal verhogingen . .	338	339	—	268	945
<i>Verlagingen</i>	77	2	34	40	153
Saldo verhogingen/verlagingen	+ 261	+ 337	— 34	+ 228	+ 792
Overschrijvingen uit werkgelegenheidscredieten (hoofdstuk XIV) ¹⁾	21	— 43	—	22	—
	+ 282	+ 294	— 34	+ 250	+ 792

¹⁾ Aan de overschrijvingen uit Hoofdstuk XIV is in bijlage 8 van deze Nota afzonderlijk aandacht geschonken.

De verhogingen van de verplichte uitgaven — welke voornamelijk voortvloeien uit regelingen bij wet of Koninklijk besluit — betreffen o.m. verschillende uitgaven berustende op onderwijswetten, hogere Rijksbijdragen in uitkeringen ingevolge de overbruggingsregeling en de sociale bijstandsregeling, de in schuldbriefen uit te keren bijdrage aan het koopvaardijpensioenfond, de verhoging van de vacantietoelag, de interim-regeling ziektekosten voor ambtenaren en onderwijzend personeel, devaluatieverlies bij het voldoen aan terugkoopverplichtingen tegenover het Internationale Monetair Fonds, het deel van de uitgaven voor bijdragen wegens reconstructie van de Indische koopvaardijvloot voor zover niet strekkende ter vervanging van reeds eerder uitgekeerde voorschotten en voor wat de Buitengewone Dienst II aangaat de aflossing van

Samenvattend overzicht der begroting 1952

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Per saldo wijzigingen	Herzien begrotingsbeeld 1952
Gewone Dienst			
Uitgaven	3 779	+ 282	4 061
Middelen	4 702	+ 396	5 098
Voordelig saldo	923	+ 114	1 037
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)			
Uitgaven	513	+ 294	807
Middelen	10	+ 33	43
Nadelig saldo	503	+ 261	764
Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			
Uitgaven	4 292	+ 576	4 868
Middelen	4 712	+ 429	5 141
Voordelig saldo	420	— 147	273
Landbouw-Egalisatie-fonds			
Nadelig saldo	110	— 34	76
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatie-fonds			
Voordelig saldo	310	— 113	197
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)			
Uitgaven	844	+ 250	1 094
Middelen	272	+ 14	286
Nadelig saldo	572	+ 236	808
Gehele Dienst			
Uitgaven (inclusief nadelig saldo L.E.F.) .	5 246	+ 792	6 038
Middelen	4 984	+ 443	5 427
Nadelig saldo	262	+ 349	611

Staatsschuld wegens inlevering van investerings-, beleggings- en belastingcertificaten ter voldoening van belastingsschulden.

De grotere activiteit, welke dit jaar in het belang van de zorg voor de werkgelegenheid moest worden ontwikkeld, weerspiegelt zich in verhogingen, welke o.m. nodig zullen zijn voor bijdragen in oorlogsschade aan onroerende goederen en aan huisraad, voor premie ten behoeve van de woningbouw en voor bijdragen in D.U.W.-lonen.

Daarnaast werd de algemene post voor kosten werkgelegenheidsbeleid op hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) belangrijk verhoogd, werd op dat hoofdstuk een afzonderlijke post uitgetrokken voor het nemen van maatregelen ter voorbereiding van toekomstige werkverruiming en werd op de Buitengewone Dienst II van hoofdstuk VII B (Financiën) een bedrag beschikbaar gesteld voor voorschotten voor werken in het belang der werkverruiming, uit te voeren door anderen dan het Rijk.

Verder ligt het in het voornemen om te bevorderen, dat budgetair ten laste van de dienst 1952 zullen worden verantwoord reeds in vroegere jaren gedane uitgaven ten behoeve van het Marine-etablisement te Soerabaja, tegemoetkomingen in de kosten van oorlogsschade aan onroerende goederen ter vervanging van voorlopig verstrekte credieten, bijdragen wegens reconstructie van de Indische koopvaardijvloot en kapitaalverstrekkingen aan de N.V. Artillerie-Inrichtingen, beide laat-

ste posten voor zover deze strekken ter vervanging van reeds eerder verleende voorschotten.

Van de te verwachten verhogingen wegens kapitaalverstrekkingen en leningen kunnen als belangrijkste worden genoemd, die aan Nieuw-Guinea, aan de N.V. Artillerie-Inrichtingen, aan de N.V. Breedband, aan de Staatsmijnen en aan de Steenkolenmijn Willem-Sophia.

Opgemerkt zij dat binnen het plafond van de militaire uitgaven voor 1952 nog belangrijke verschuivingen zullen optreden door verhoging van bepaalde artikelen enerzijds en verlaging van andere artikelen anderzijds. Als belangrijkste verhoging in dit verband moge worden genoemd de verhoging van de kosten van de Infra-structuur.

De verhoging van de posten waartegenover een gelijk bedrag onder de middelen wordt geraamd betreft overneming door Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen van gerecupereerde Kunstschaten en verhoging van de bijdrage van de Gewone Dienst aan de Buitengewone Dienst II ten bedrage van de afschrijvingen op de activa van de Staat.

Van de overige verhogingen is de belangrijkste die betreffende de huisvesting en verzorging van uit Indonesië gerepatrieerden.

Tegenover de verhogingen staan te verwachten overschotten o.m. op de in de begroting geraamde bedragen voor kinderbijslag aan kleine zelfstandigen, kosten werkloosheidswet, ingetrokken en ter ontmuting bestemde munten en rente voortvloeiende uit met andere landen vastgestelde manipulatiecredieten. Voorts is het te verwachten, dat het nadelig saldo van de begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds voor 1952 belangrijk lager zal zijn dan aanvankelijk was voorzien.

Belastingmiddelen 1952. In de oorspronkelijke begroting 1952 waren voor de belastingmiddelen bedragen opgenomen als weergegeven in de eerste kolom van bijlage 10 van deze Nota. Deze ramingen zijn thans nader gezien en waar nodig gecorrigeerd. De correcties betreffen in de eerste plaats de sedert de indiening van de ontwerp-begroting 1952 van kracht geworden resp. voorgestelde wetswijzigingen. Voorts kwam het noodzakelijk voor om, in overeenstemming met de bij de verantwoording in de rekening gevolgde procedure, ook bij de raming de teruggaven van het invoerrecht op suiker in mindering van de opbrengst der invoerrechten te brengen. Tenslotte zijn de ramingen nader herzien in het licht van de inmiddels bekend geworden realisatiecijfers. De aldus gecorrigeerde ramingen zijn vermeld in de tweede kolom van bijlage 10.

De belastingmiddelen verwerkt in het herzien begrotingsbeeld 1952 zijn, voor zover betreft de niet-kohierbelastingen, op de zo juist genoemde gecorrigeerde ramingen gebaseerd. Ten aanzien van de kohierbelastingen is een afwijkende gedragslijn gevolgd. De in bijlage 10 voor de inkomstenbelasting en de vermogensbelasting vermelde bedragen betreffen de verwachte opbrengst over het belastingjaar 1952; dat voor de vennootschapsbelasting betreft de verwachte opbrengst over de boekjaren 1950/1951 en 1951. In het herzien begrotingsbeeld 1952, zoals dit hiervóór in deze Nota is opgenomen, is evenwel rekening gehouden met een middelenopbrengst, waarbij voor deze drie belastingen zijn aangehouden de vermoedelijke uitkomsten van het boekingsstijdvak 1952/1953 — na aftrek van de aandelen, toekomende aan het Gemeentefonds en het Provinciefonds — d.w.z. de bedragen die naar verwachting ten bate van de rekening voor het dienstjaar 1952 zullen worden gebracht. Het verschil tussen de geraamde belastingopbrengsten der belasting- respectievelijk boekjaren en de vermoedelijke uitkomsten van het genoemde boekingsstijdvak kan als bate uit inhaal van de belastingachterstand worden aangemerkt. Deze bate, welke aldus in het herzien begrotingsbeeld 1952 is verwerkt, behoort, exclusief het aandeel voor het Gemeentefonds en het Provinciefonds, ca. 300 miljoen.

Ten aanzien van het aandeel van het Provinciefonds zij nog opgemerkt, dat dit in de oorspronkelijk vastgestelde begroting was gesteld op 0,62 pct. Nadien is dit percentage bepaald op 0,67, waardoor het ten bate van het Rijk komende deel der belastingopbrengst met ruim 2 miljoen verminderde.

Niet-belastingmiddelen 1952. Verwacht mag worden, dat aan niet-belastingmiddelen in 1952 77 miljoen meer zal worden ontvangen dan aanvankelijk is geraamd. Dit bedrag kan als volgt worden gespecificeerd:

	Gewone Dienst	Buitengewone Dienst I	Buitengewone Dienst II	Gehele Dienst
Verhogingen	31	33	33	97
Verlagingsen	1	—	19	20
	30	33	14	77

De belangrijkste verhogingen betreffen ontvangsten wegens rente op de bij monetaire verdragen met andere landen vastgestelde manipulatiecredieten, niet-belastingontvangsten van de diensten der directe belastingen enz., budgetair alsnog te verantwoorden opbrengst van vijandelijk vermogen en aflossing van kapitalen verstrekt aan de Staatsmijnen.

De verlaging van de Buitengewone Dienst II ad 19 miljoen heeft betrekking op de opbrengst van ingetrokken en ter ontmuting bestemde munten.

6. Begrotingsvergelijking 1952—1953

In de hiernavolgende tabel zijn de bedragen van de begrotingscijfers voor 1953 in vergelijking gebracht zowel met de oorspronkelijk vastgestelde begroting 1952 als met het herzien begrotingsbeeld voor dat jaar.

In de hoofdstukken III en IV van deze Nota, waarin respectievelijk de uitgaven en de middelen aan een nadere beschouwing worden onderworpen, wordt ook, waar nodig, nader ingegaan op de voornaamste verschillen tussen de ramingen voor 1952 en 1953.

Omtrent het algemene uitgavenbeeld moge te dezer plaatse echter nog het volgende worden opgemerkt.

In een vergelijking, overeenkomstig vorengenoemde tabel, van de uitgaven volgens het herzien begrotingsbeeld 1952 en die voor 1953 schuilt in zoverre een onzuiver element, dat de bijzondere credieten voor werkverruiming op hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) voor 1953 geheel op de Gewone Dienst drukken, terwijl zij in het herzien begrotingsbeeld voor 1952, na de plaats gehad hebbende overschrijvingen over de drie onderdelen der begroting zijn verdeeld. Waren deze credieten (58,5 miljoen) in het herzien begrotingsbeeld 1952 ook op de Gewone Dienst uitgetrokken, dan zou de vergelijking het volgende beeld gegeven hebben:

	1952	1953	verschil
Gewone Dienst	4098	4061	— 37
Buitengewone Dienst I	792	579	— 213
Buitengewone Dienst II	1072	896	— 176

Vergeleken met het herzien begrotingsbeeld 1952 geven de uitgaven voor 1953 zowel wat de Gewone Dienst als de Buitengewone Dienst I en de Buitengewone Dienst II betreft dus een verlaging te zien. Bij deze vergelijking moet evenwel niet uit het oog worden verloren, dat in het herzien begrotingsbeeld 1952 verschillende posten voorkomen voor doeleinden, waarvoor op de ontwerp-begroting 1953 geen gelden zijn uitgetrokken als:

Gewone Dienst:

bijdrage uit te keren in schuldbrieven aan het koopvaardij-pensioenfondsen	70 mln
uitgaven t.b.v. het Marine-établissement te Soerabaja over de jaren 1946 tot en met 1948	42,5 „
overname door Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen van gerecupereerde kunstschaten	10 „
devaluatieverlies bij het voldoen aan terugkoopverplichtingen tegenover het Internationale Monetaire Fonds	30 „
	152,5 mln

Buitengewone Dienst I:

reconstructie Indische koopvaardijvloot	88 mln
tegemoetkomingen in oorlogsschade onroerende goederen ter vervanging van voorlopig versterkte credieten	102,5 ..
	190,5 mln

Buitengewone Dienst II:

aflossing van Staatsschuld wegens inlevering van investerings-, beleggings- en belastingcertificaten ter voldoening van belastingsschulden	85 mln
voorschotten voor werken, uit te voeren door anderen dan het Rijk in het belang van de werkverruiming	25 ..
kapitaalverstrekking en lening aan de N.V. Artillerie-Inrichtingen	34 ..
kapitaalverstrekking aan de N.V. Breedband	15 ..
lening aan de Steenkolenmijn Willem-Sophia	7,5 ..
	166,5 mln

Hieruit volgt, dat in feite ten aanzien van de Gewone Dienst van een belangrijke verhoging moet worden gesproken. Welis-

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting 1952	Herzien begrotingsbeeld 1952	Ontwerp begroting 1953
Gewone Dienst			
Uitgaven	3 779	4 061	4 061
Middelen	4 702	5 098	4 763
Voordelig saldo	923	1 037	702
Buitengewone Dienst I (Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter)			
Uitgaven	513	807	579
Middelen	10	43	88
Nadelig saldo	503	764	491
Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			
Uitgaven	4 292	4 868	4 640
Middelen	4 712	5 141	4 851
Voordelig saldo	420	273	211
Landbouw-Egalisatiefonds			
Nadelig saldo	110	76	80
Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds			
Voordelig saldo	310	197	131
Buitengewone Dienst II (Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten)			
Uitgaven	844	1 094	896
Middelen	272	286	273
Nadelig saldo	572	808	623
Gehele Dienst			
Uitgaven (inclusief nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds)	5 246	6 038	5 616
Middelen	4 984	5 427	5 124
Nadelig saldo	262	611	492

waar wordt het uitgavenpeil van de dienst voor 1953 in belangrijke mate beïnvloed door de opnemings van de uitkering aan het Gemeentefonds ad 123 miljoen, doch daartegenover staat weer dat de uitgaven voor de dienst van de nationale schuld en voor werkloosheidsuitkeringen voor 1953 belangrijk lager zijn geraamd.

Ten aanzien van de beide andere begrotingsdiensten blijkt dat de verminderingen veel geringer zijn dan men uit de eindcijfers van deze diensten zou afleiden.

Voor een deel is een en ander een gevolg van maatregelen welke moesten worden genomen in het belang van de werkgelegenheid. Verschillende uitgaven, welke voor 1953 hoger zijn geraamd dan volgens het herzien begrotingsbeeld 1952 (onderhoud en verbetering waterstaatswerken, kosten cultuurtechnische dienst, bijdragen in het belang der volkshuisvesting, kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds) houden hier direct of indirect verband mede. Doch ook bij verschillende „normale” sectoren van de Rijksactiviteit trekt in 1953 een aanzienlijke stijging van het uitgavenniveau de aandacht. In het bijzonder moeten hier worden genoemd het onderwijs in zijn verschillende geleidingen en verschillende uitgaven in de sociale sector. Voorts was het noodzakelijk voor kapitaalverstrekking aan de Posterijen, Telegrafie en Telefonie en aan de Staatsmijnen belangrijk hogere bedragen uit te trekken.

De ondergetekende beziet deze ontwikkeling met grote zorg, omdat enerzijds ook na nauwgezette overweging aan deze hogere uitgaven redelijkerwijze niet kan worden ontkomen, doch anderzijds moet worden gevreesd, dat de voor dekking van een en ander benodigde middelen van onze nationale economie zeer zware offers zullen vragen.

II. De betekenis van de begroting voor 's Rijks kas

Blijkens de in het vorig hoofdstuk opgenomen begrotingscijfers wordt op de Gehele Dienst voor 1953 een tekort verwacht van 492 miljoen.

Hieraan mag geenszins de conclusie worden verbonden, dat in het kalenderjaar 1953 de kasuitgaven van het Rijk de kasontvangsten met dit bedrag zullen overtreffen.

Het maken van een prognose van het bedrag, waarmee de gezamenlijke kastegoeden van het Rijk in een kalenderjaar zullen toe- of afnemen, is, gelijk in het verleden ook meermalen is betoogd, niet wel mogelijk. Hierop zijn nl. behalve de uit de begroting voortvloeiende kasmutaties nog een aantal andere zeer belangrijke ontvangsten en betalingen van invloed, zoals ook blijkt uit het in hoofdstuk VII van deze Nota opgenomen overzicht van de kasmutaties van het Rijk in 1950, 1951 en het eerste halfjaar 1952. De „overige kasmutaties” van bedoeld overzicht zijn grotendeels als niet-budgetaire posten aan te merken; als zodanig moeten o.m. worden genoemd de opnemings van vaste en vlottende schuld, de aflossing van vlottende schuld, de mutaties in de talrijke rekening-courant verhoudingen en de beïnvloeding van 's Rijks kas door mutaties bij de Postchèque- en girodienst. Deze niet-budgetaire ontvangsten en betalingen zijn voor het overgrote deel zelfs niet voor een korte termijn met enige mate van zekerheid te ramen.

Is het dus niet mogelijk een begroting op te stellen, waarbij aandacht wordt geschonken aan alle factoren, welke op de toe- of afnemings van de gezamenlijke kastegoeden van het Rijk in het kalenderjaar 1953 van invloed zullen zijn, wel kan een indicatie worden gegeven van de betekenis van de begrotingsinkomsten en -uitgaven voor 's Rijks kas in dat jaar.

Tussen de in het kalenderjaar 1953 uit de begroting voortvloeiende ontvangsten en betalingen enerzijds en de in de begroting voor het dienstjaar 1953 geraamde inkomsten en uitgaven anderzijds bestaan belangrijke verschillen, waarvan de belangrijkste zijn:

1. ingevolge de Comptabiliteitswet kunnen gedurende het kalenderjaar 1953 nog betalingen ten laste van de begroting 1952 en ontvangsten ten bate van die begroting plaats vinden.

Anderzijds zal een deel van de in de begroting 1953 geraamde inkomsten en uitgaven eerst in het kalenderjaar 1954 worden geëffectueerd (de z.g. „overloop”):

2. de bedragen, geraamd op de artikelen van de begroting van uitgaven, welke voor toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet zijn aangewezen, kunnen, voor zover zij niet ten laste van de dienst 1952 worden uitgegeven, bij Koninklijk besluit naar de begroting 1953 worden overgebracht (de z.g. „overboekingen”).

Op dezelfde wijze kunnen bedragen worden overgeboekt van de begroting voor 1953 naar die voor 1954:

3. niet alle begrotingsmutaties — in de zin van begrotings-inkomsten en -uitgaven — gaan gepaard met kasmutaties. Als voorbeelden kunnen worden genoemd:

afschrijvingen op de materiële activa van de Staat;

belastingbetaling met Staatsschuld;

betalingen aan derden door afgifte van bewijzen van Staatsschuld.

Hoe belangrijk deze verschillen kunnen zijn blijkt hieruit, dat in het herzien begrotingsbeeld voor 1952 tot een bedrag van rond 360 miljoen uitgaafposten zijn opgenomen, welke geen kasmutaties met zich medebrengen.

Meer en meer is de behoefte naar voren gekomen om naast de begrotingscijfers de beschikking te hebben over cijfers, welke een indicatie geven aangaande de kasmutaties in een bepaald kalenderjaar. In vroeger tijd waren de verschillen tussen begrotings- en kasmutaties, hoewel uiteraard in beginsel eveneens aanwezig, betrekkelijk gering: de „overloop” was van jaar tot jaar ongeveer gelijk, de overboekingen ingevolge artikel 24 der Comptabiliteitswet evenzo en begrotingsmutaties, welke geen kasmutaties met zich mee brachten kwamen weinig of niet voor of waren althans geldelijk van niet veel belang.

In de na-oorlogse jaren is dit geheel veranderd: de „overloop” vertoont van jaar tot jaar meermalen belangrijke verschillen hoofdzakelijk als gevolg van incidentele factoren, begrotingsposten, welke niet met kasmutaties gepaard gaan komen vrij veelvuldig voor en de bedragen, welke met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet naar de begroting van het volgend jaar worden overgeboekt nemen in de laatste jaren steeds toe. Vooral is dit het geval sinds genoemd wetsartikel ruime toepassing vindt ten aanzien van de militaire uitgaven. Zodra de militaire kasuitgaven het begrotingsplafond van 1500 miljoen per jaar zullen overschrijden zal het bedrag der overboekingen in de militaire sector afnemen.

Aan de ontvangtzijde bestonden vooral onder invloed van de inhaal van de achterstand in de belastingheffing in de laatste jaren steeds zeer belangrijke verschillen tussen de belasting-opbrengsten, welke bij het opstellen van een begroting voor een bepaald jaar werden geraamd en de kasontvangsten aan belastingen in het desbetreffende kalenderjaar.

Bij dit alles moet voorts worden bedacht, dat, naarmate het begrotingsniveau in de loop der jaren steeg, de kwantitatieve verschillen tussen kasmutaties en begrotingsmutaties reeds uit dien hoofde steeds belangrijker werden.

Om die redenen is thans, voortbouwende op de ervaring welke in de laatste jaren is verkregen met het samenstellen van retrospectieve kasoverzichten en van interne kasprognoses voor kortere perioden, overgegaan tot een raming van de vermoedelijke kasmutaties in de kalenderjaren 1952 en 1953, voor zover deze het gevolg zijn van in de begrotingen opgenomen inkomsten en uitgaven. Hierbij zij onmiddellijk opgemerkt, dat, hoewel er naar gestreefd is een zo goed mogelijke prognose te maken, deze raming niet anders dan vrij globaal kan zijn en de cijfers moeten worden aanvaard onder het voorbehoud, dat daarin belangrijke onzekerheidsmarges aanwezig zijn. Intussen moet niet uit het oog worden verloren, dat, naar de praktijk uitwijst, ook ten aanzien van de autorisatiebegrotingen — welke als uitgangspunt zijn genomen bij

het ramen der kasmutaties — grote verschillen kunnen optreden tussen prognose en realisatie.

Ten dele hebben deze laatste verschillen geen betekenis voor de kasmutaties — nl. voor zover zij betrekking hebben op posten van de autorisatiebegroting, die geen gevolgen met zich brengen voor de kas —, maar anderzijds spelen bij het opstellen van een kasbegroting weer andere factoren een rol, die aan de prognose een onzeker karakter geven.

Niettemin werd het verantwoord geacht om een raming op te stellen van de uit de autorisatiebegrotingen voortvloeiende kasmutaties in de kalenderjaren 1952 en 1953. Daarbij bleek, dat — onder de zo juist vermelde voorbehouden — voor het kalenderjaar 1952 kan worden verwacht, dat de uit de begroting voortvloeiende kasontvangsten de betalingen uit dien hoofde zullen overtreffen met een bedrag van ongeveer 125 miljoen, doch dat er daarentegen voor het jaar 1953 rekening mee moet worden gehouden, dat de hierbedoelde betalingen de daartegenoverstaande ontvangsten zullen te boven gaan met een bedrag in de orde van grootte van 700 miljoen. Hierbij zijn — evenals dit bij de autorisatiebegrotingen het geval is — de in 1952 beschikbaar gekomen resp. in 1952 en 1953 eventueel verder beschikbaar komende tegenwaardegelden en de daarmee te financieren uitgaven buiten beschouwing gelaten.

Twee belangrijke oorzaken zijn aan te wijzen waarom de in het jaar 1953 uit het budget voortvloeiende kasmutaties naar verwachting een eindresultaat zullen opleveren, dat rond 800 miljoen ongunstiger is dan dat, waarop voor 1952 wordt gerekend.

In de eerste plaats zullen naar verwachting de militaire kasuitgaven exclusief de met tegenwaardefondsen te financieren uitgaven met 350 à 400 miljoen toenemen. Voorts moet er de aandacht op worden gevestigd, dat de kasontvangsten wegens belastingen in 1953 vermoedelijk ongeveer 375 miljoen lager zullen zijn dan in 1952. Tenslotte zijn er nog een aantal kleinere verschillen, die elkaar voor het grootste deel compenseren.

De vraag, op welke wijze het budgetair kasdeficit voor 1953 ad rond 700 miljoen zal worden gefinancierd, valt op dit moment niet te beantwoorden. In de eerste plaats zij er nogmaals aan herinnerd, dat dit deficit zeer belangrijk kan verschillen met de toe- of afneming van de gezamenlijke kasgoeden van het Rijk in 1953, waarop immers, behalve de uit het budget voortvloeiende kasmutaties, een reeks niet-budgetaire posten van invloed zijn, ten aanzien van welke het ten enenmale onmogelijk is een enigszins verantwoorde raming te maken. Doch afgezien van de onzekerheid welke er dus bestaat over de uiteindelijke omvang van de door het Rijk in 1953 benodigde kasmiddelen, kan ook daarom omtrent de meest gewenste dekkingswijze thans geen uitspraak worden gedaan, omdat deze nauw samenhangt met de in 1953 heersende algemene economische omstandigheden en de situatie op de geld- en kapitaalmarkt gedurende dat jaar.

III. De uitgaven voor de verschillende onderwerpen van Staatszorg

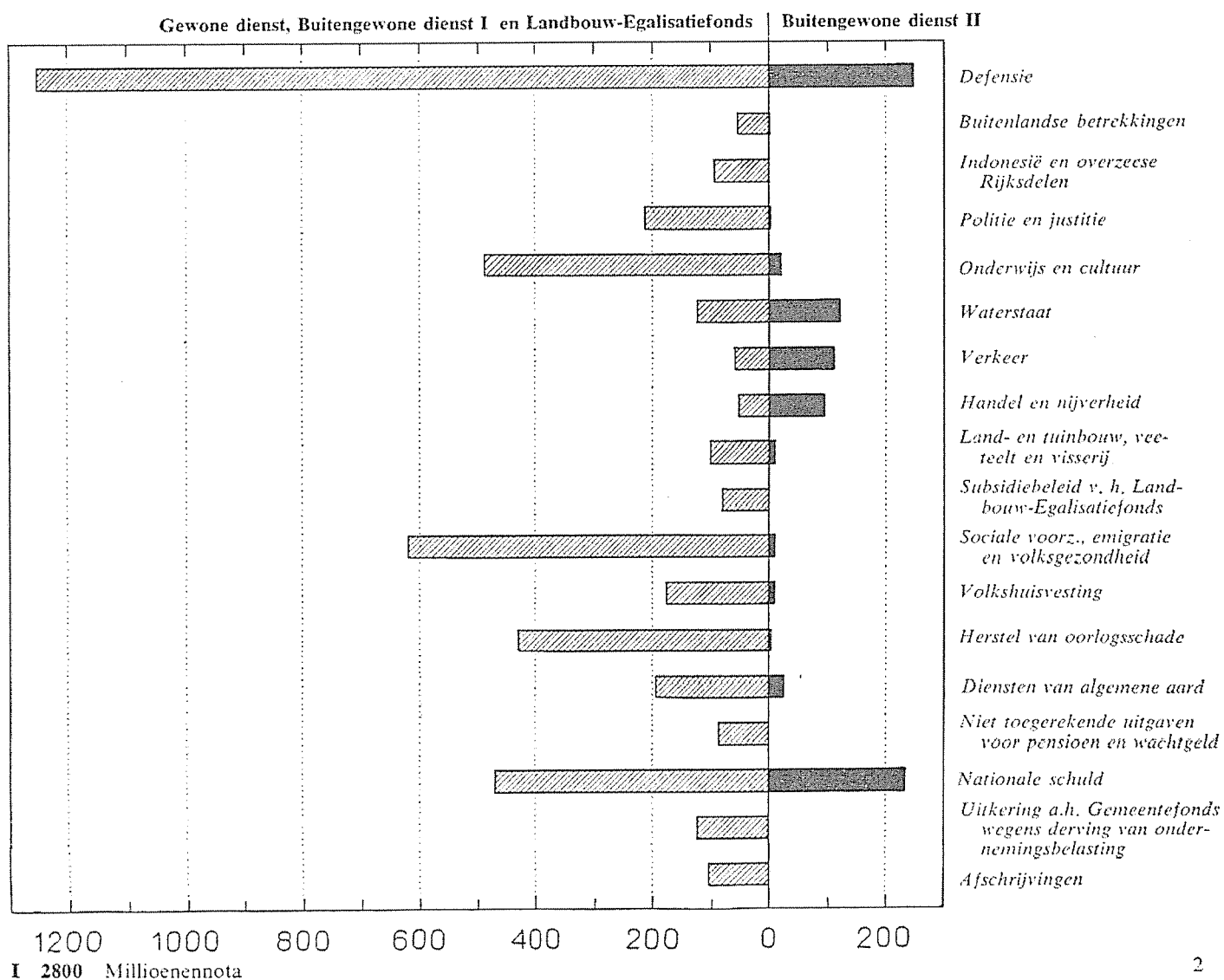
1. Samenvattend overzicht

De indeling van de begroting in hoofdstukken, hoofdzakelijk overeenkomende met de Departementen van Algemeen Bestuur, geeft uiteraard geen zuivere verdeling weer van de kosten der onderscheidene onderwerpen van Staatszorg, aangezien de taakverdeling der Departementen eensdeels historisch is gegroeid en anderdeels door bijzondere omstandigheden wordt bepaald. Voorts geeft bij wijziging in de departementale indeling een vergelijking van de uitgaven der begrotingshoofdstukken met vorige jaren een onzuiver beeld. In verband hiermede is, evenals dit ook in de laatste jaren is geschied, een overzicht samengesteld, waarbij de uitgaven van de thans geldende begroting en die voor het komende jaar volgens een van de indeling naar Departementen onafhankelijke groepering naar onderwerpen van Staatszorg, zijn samengevat.

Overzicht van de uitgaven voor de verschillende onderwerpen van Staatszorg

	Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds			Buitengewone Dienst II		
	Oorspronkelijk vastgesteld 1952	Herziene raming 1952	1953	Oorspronkelijk vastgesteld 1952	Herziene raming 1952	1953
Defensie	1 241,0	1 254,9	1 252,4	259,0	289,7	247,6
Buitenlandse betrekkingen	47,1	51,1	53,2	0,2	1,5	1,0
Indonesië en overzeese Rijksdelen	78,5	92,3	95,1	—	10,9	0,4
Politie en justitie	212,4	221,4	213,4	1,6	1,5	2,6
Onderwijs en cultuur	444,1	471,8	488,3	11,7	13,4	22,3
Waterstaat	97,9	103,2	122,1	98,7	125,0	120,0
Verkeer	55,5	59,4	58,5	95,5	101,6	111,4
Handel en nijverheid	42,7	52,6	51,6	69,9	143,6	95,0
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	74,7	94,2	99,0	11,2	13,5	12,0
Subsidiebeleid via het Landbouw- Egalisatiefonds	110,0	76,0	80,0	—	—	—
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid	560,3	718,0	621,8	5,7	34,0	10,6
Volkshuisvesting	143,9	169,7	176,8	14,2	14,2	10,0
Herstel van oorlogsschade	381,0	617,7	429,4	3,0	3,0	1,9
Diensten van algemene aard . . .	173,8	224,2	193,0	46,0	27,6	28,6
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgelden . .	87,6	85,7	85,8	—	—	—
Nationale schuld	561,4	550,6	471,4	226,9	314,7	233,1
Uitkering aan het Gemeentefonds wegens derving van onderne- mingsbelasting	—	—	123,1	—	—	—
Afschrijvingen	90,0	101,0	105,0	—	—	—
Totaal	4 401,9	4 943,8	4 719,9	843,6	1 094,2	896,5

Bovenstaand overzicht is hierna, voor wat de uitgaven voor 1953 betreft, grafisch weergegeven (in miljoenen guldens).

2. Nadere beschouwing der uitgaven

In deze paragraaf wordt aan de verschillende onderwerpen van Staatszorg nadere aandacht gewijd. De bijzondere omstandigheden waaronder deze Nota is samengesteld, brachten met zich mede, dat in deze beschouwingen het beschrijvend element moest overwegen en in mindere mate de nadruk kon worden gelegd op hoofdlijnen van het beleid.

Vooraf aan elke beschouwing gaat een in tabellarische vorm opgemaakt overzicht van de verschillende categorieën van uitgaven, welke op het desbetreffend onderwerp van Staatszorg betrekking hebben, met vermelding van de daarvoor geraamde bedragen respectievelijk volgens de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor 1952, de herziene raming voor 1952 en de ontwerp-begroting 1953.

Defensie

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	77,4	69,4	55,1	0,4	44,4	46,5
Leger	702,2	688,7	713,0	72,3	70,8	81,7
Luchtmacht	213,5	213,5	222,4	40,0	21,0	18,8
Marine	192,8	229,3	205,9	131,6	137,6	95,5
Bescherming bevolking	9,8	8,7	10,4	14,7	15,9	5,1
Militaire pensioenen en wachtgelden. . .	45,3	45,3	45,6	—	—	—
	1 241,0	1 254,9	1 252,4	259,0	289,7	247,6

Zoals in de aanvang van deze Nota is opgemerkt, staat ook de begroting 1953 in het teken van de Noord-Atlantische defensie-inspanning en zullen ook in dat jaar van ons volk zware offers worden gevraagd ten behoeve van zijn militaire bijdrage aan de verdediging van de westerse wereld.

In de Nota inzake het defensiebeleid dd. 5 Mei 1951 (Gedrukte Stukken Zitting 1950—1951 — 1900, no. 10) is uiteengezet, dat een jaarlijks bedrag van 1500 miljoen aan uitgaven voor militaire doeleinden de maximale inspanning weergeeft, welke Nederland aan de gemeenschappelijke Atlantische en Westeuropese verdediging kan bijdragen, zonder dat zijn financiële, economische en sociale omstandigheden daardoor al te sterk in ongunstige zin worden beïnvloed, met alle daaraan verbonden gevaren.

Volledigheidshalve moge de ondergetekende er op wijzen, dat dit maximum van 1500 miljoen het bedrag weergeeft, dat op de begroting zal worden gebracht. Het antwoord op de vraag, welke de werkelijke invloed is van de defensie-inspanning op de nationale economie hangt evenwel niet af van het programma, doch van de wijze waarop aan dit programma daadwerkelijk uitvoering wordt gegeven. Het gaat dan niet om prognose-cijfers doch om de realisaties.

In verband hiermede is reeds thans, zij het voorlopig en min of meer globaal nagegaan, welke bedragen in het reeds verstreken tijdvak daadwerkelijk voor defensiedoeleinden zijn uitgegeven.

De betalingen in het kalenderjaar 1951 hebben in totaal 1100 miljoen bedragen, terwijl zij in het eerste halfjaar van 1952 ca 600 miljoen beliepen. Hieruit moge blijken, dat, evenals in andere landen, het niveau der kasuitgaven in deze eerste jaren niet onbelangrijk bij het geraamde bedrag (voor Nederland 1500 miljoen 's jaars) is achter gebleven. De opbouw van de defensie heeft een aanloopperiode nodig gehad om op gang te komen. Dit betekent, dat in de komende jaren belangrijk grotere bedragen zullen moeten worden besteed, groter niet alleen dan in de jaren 1951 en 1952, doch eveneens groter dan in de Rijksbegroting voor 1953 en 1954 worden geraamd. Behalve de in deze laatste begrotingen toe te stane credieten zullen tegelijkertijd de ongebruikte restanten van vorige jaren

moeten worden gerealiseerd. En waar het bij de beoordeling van de invloed van de defensie-uitgaven op de nationale economie aankomt op de omvang, waarin daadwerkelijk op het nationaal product een beroep wordt gedaan, is het nodig zich er rekenschap van te geven, dat deze invloed in de komende jaren in feite belangrijk groter zal zijn dan uit de begrotingscijfers dier jaren zonder meer kan worden afgelezen.

Ook in 1953 zal 1500 miljoen op de begroting dienen te worden gebracht voor uitgaven van defensieve aard, als onderdeel van het defensieplan van 6000 miljoen.

De herziene begroting 1952 doorbreekt ogenschijnlijk het defensieplafond met 44,6 miljoen. In werkelijkheid wordt dit bedrag gevormd door uitgaven, welke in reeds afgesloten dienstjaren, binnen het raam der toen geldende begrotingen, hebben plaats gehad. De omstandigheid, dat deze uitgaven in verband met bijzondere omstandigheden niet tijdig door de Algemene Rekenkamer konden worden verevend is oorzaak, dat zij ten laste van de artikelen voor afgesloten dienstjaren van de begroting 1952 moeten worden gebracht. Van genoemde uitgaven komt ca 2 miljoen ten laste van hoofdstuk VIII A (Oorlog) en ca 42,6 miljoen ten laste van hoofdstuk VIII B (Marine).

De overige afwijkingen tussen de vastgestelde begroting 1952 en het herziene begrotingsbeeld betekenen slechts even zovele verschuivingen. In hoofdzaak zijn deze veroorzaakt doordat hogere uitgaven dienen te worden gedaan ten behoeve van het tweede en derde infrastructuurprogramma. Zoals bekend, worden onder infrastructuur in dit verband verstaan investeringen, met name in luchtmachtinstallaties en verbindingen, welke voor gezamenlijke rekening in Nato-verband worden gefinancierd.

In de vastgestelde begroting 1952 was voor infrastructuur in de Gewone Dienst 29,5 miljoen opgenomen. Bij de herziene begroting is gerekend op een totaal van 58,5 miljoen, waarvan 19,5 miljoen op de Gewone Dienst en 39 miljoen op de Buitengewone Dienst II.

Voor deze verhoging ad 29 miljoen (58,5 — 29,5) wordt compensatie gevonden bij:

leger (Gewone Dienst)	10 miljoen
luchtmacht (Buitengewone Dienst II)	19 „
Totaal	29 miljoen

De begroting 1953 wijst hogere uitgaven aan voor land- en luchtmacht. Deze verhogingen vloeien voort uit de verdere uitbouw van deze krijgsmachtonderdelen. De groeiende sterkte vindt haar weerslag in de personeelssector (bezoldiging burgerlijk en militair personeel, huisvesting en bureaunkosten), in bepaalde materiële bewapeningsuitgaven (aanschaffing van munitie) en ten slotte in de investeringen in nieuw-, aan- en verbouw van gebouwen. De gezamenlijke financiering van infrastructuurwerken zal ook in 1953 worden voortgezet.

Ten aanzien van de Marine kan voor aanbouw van schepen met 37 miljoen minder worden volstaan dan in 1952 beschikbaar is. Dit vindt zijn oorzaak in het feit, dat belangrijke bedragen, welke in voorafgaande jaren onverwerkt zijn gebleven, naar 1953 zullen worden overgebracht. Voorts zijn slechts in geringe mate gelden aangevraagd voor nieuwe werken. In hoofdzaak zijn werken, waarvoor reeds bij vorige begrotingen fondsen waren toegestaan, voor vervolftermijnen in aanmerking gebracht.

Evenals in vorige jaren is bij de samenstelling der materieel-programma's der drie onderdelen van de strijdkrachten gerekend op belangrijke aanvulling der bestaande tekorten in het kader van de wederzijdse militaire hulpverlening.

In het voor 1953 aangevraagde totaalbedrag van 1500 miljoen zijn begrepen de uitgaven verbonden aan de stationnering van leger- en marine-eenheden in Nieuw-Guinea, Suriname en de Nederlandse Antillen, alsmede die ten behoeve van het Nederlandse Detachement Verenigde Naties in Korea.

Evenals vorige jaren wordt ook thans gelijktijdig met de begroting voor 1953 een „Jaarboek van het Ministerie van Buitenlandse Zaken" aan de Staten-Generaal aangeboden, waarin uitvoering wordt ingegaan op het beleid ten aanzien van de

Buitenlandse betrekkingen

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	5,8	7,0	6,1	—	0,1	—
Vertegenwoordigingen in het buitenland .	33,2	33,5	36,5	0,2	1,4	1,0
Deelneming aan internationale organisaties en conferenties.	8,1	10,6	10,6	—	—	—
	47,1	51,1	53,2	0,2	1,5	1,0

buitenlandse betrekkingen en de vraagstukken, welke zich daar bij voordoen.

Dit beleid vindt uiteraard zijn neerslag in de begrotingscijfers, zij het, dat de rechtstreekse invloed hier vrij beperkt is. Vergeleken met andere onderdelen van de Regeringsactiviteit vormen bij de buitenlandse betrekkingen de apparaatskosten een relatief groot aandeel in de totale uitgaven. Deze kosten zijn in sterkere mate dan dit bij beleidsuitgaven in engere zin het geval is, afhankelijk van factoren, welke los van beleidsbeslissingen hun invloed doen gelden.

Zo wordt de voor 1953 te verwachten stijging van de uitgaven voor het grootste deel veroorzaakt door een verhoging van de post verblijfsvergoedingen. Deze verhoging vindt voornamelijk haar verklaring in de omstandigheid, dat rekening moet worden gehouden met een mogelijke stijging van de kosten van levensonderhoud in het buitenland. Daarnaast deed het wegvallen van de bezettingsfaciliteiten in Japan zijn invloed gelden.

Het aantal ambtenaren van de Buitenlandse Dienst is met slechts 2 verhoogd, omdat tegenover de gewenst gebleken instelling van enkele nieuwe posten en de instelling c.q. uitbreiding van de permanente vertegenwoordiging bij de Raad van Europa en de Noord-Atlantische Raad de bezetting van enige andere posten is ingekrompen. Ook het administratieve personeel is met slechts enkele personen uitgebreid.

De bijdrage van Nederland in de technische hulp der Verenigde Naties aan minder ontwikkelde landen is voor 1953, vergeleken met de oorspronkelijke begroting voor 1952, verhoogd van 1 miljoen tot 1,6 miljoen. Ons land speelt bij de uitvoering van dit hulpprogramma een belangrijke rol, hetgeen o.m. hierin tot uitdrukking komt dat het een aanzienlijk aantal experts hiervoor heeft geleverd.

Ook op sommige andere onderdelen der begroting bleek een verhoging van uitgaven nodig in verband met de ontwikkeling op internationaal gebied en op grond van de wens der Regering om voorzover onze middelen dit toelaten, ons land deel te doen hebben aan de verschillende vormen van internationale samenwerking. In dit verband moge b.v. worden gewezen op het aangevraagde bedrag voor vluchtelingenhelp, een bedrag dat nochtans beperkt moest worden gehouden omdat ons land als gevolg van de gebeurtenissen in Indonesië zelf met een soortgelijk probleem te kampen heeft, dat grote offers van 's Rijks schatkist vraagt.

In de begroting is rekening gehouden met een voortzetting van de sinds de bevrijding gevolgde politiek om in de daarvoor in aanmerking komende landen eigen gebouwen voor de huisvesting van de chefs de poste en de kanselarijen te verkrijgen. Teneinde indien nodig op korte termijn een beslissing te kunnen nemen zonder vooruit te behoeven lopen op de beslissing van de begrotingswetgever is voor dit doel voor 1953 1 miljoen aangevraagd.

In overeenstemming met het ten vorigen jare gevolgde systeem zijn in de tabel ook opgenomen de uitgaven van vertegenwoordigingen in het buitenland van andere Ministeries dan dat van Buitenlandse Zaken (met uitzondering van de militaire en

de marine-attachés) en die wegens deelneming aan internationale organisaties en conferenties, ook voorzover zij ten laste van een ander begrotingshoofdstuk komen. Opgemerkt zij in dit verband, dat met het oog op het toenemende belang van de emigratie voor 1953 rekening is gehouden met een uitbreiding van de emigratiedienst in het buitenland.

Indonesië en overzeese Rijksdelen

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	7,3	9,3	8,2	—	—	—
Unie-aangelegenheden.	6,1	6,8	4,9	—	0,9	0,4
Suriname en de Ned.						
Antillen	1,3	1,5	1,4	—	—	—
Nieuw-Guinea	12,6	12,6	12,7	—	10,0	—
Uitgaven voor ambtenaren en anderen, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië .	51,2	62,1	67,9	—	—	—
	78,5	92,3	95,1	—	10,9	0,4

De stijging in de rubriek „Algemene uitgaven” is grotendeels veroorzaakt door de uitgaven, voortvloeiende uit de afwikkeling van de financiële scheiding tussen Kerk en Staat in Indonesië, waarmee in 1952 ca 1,2 miljoen en in 1953 f 550 000 zal zijn gemoeid. Voorts wordt ten behoeve van de Stichting Culturele Samenwerking voor 1953 wederom een iets groter subsidiebedrag aangevraagd, zulks in verband met enkele éénmalige kapitaalsuitgaven.

In de rubriek „Unie-aangelegenheden” van het overzicht zijn begrepen de kosten van het Hoge Commissariaat te Djakarta en de bijdragen in de kosten van de Unie. Opgemerkt zij, dat de uitgaven voor algemene voorzieningen ten behoeve van Nederlanders in Indonesië, welke in de begroting 1952 onder deze rubriek waren opgenomen, voor de begroting 1953 zijn overgebracht naar de laatste rubriek „Uitgaven voor ambtenaren en anderen, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië”. Zoals reeds in de Memorie van Toelichting bij de begroting 1952 werd vermeld, ligt het in de bedoeling om tot de bouw van ambtenarenwoningen voor het personeel van het Hoge Commissariaat te Djakarta over te gaan. Een aanvraag voor aanvullende begrotingsgelden voor 1952 ad ca f 900 000 zal binnenkort worden ingediend. Voor 1953 moet terzake worden gerekend op f 400 000.

Het verleden jaar in het vooruitzicht gestelde efficiency-onderzoek betreffende het Hoge Commissariaat heeft inmiddels plaats gevonden.

Daarbij is gebleken, dat deels als gevolg van een inkrimping der werkzaamheden, deels als resultaat van verbeterde organisatie en werkmethoden, inderdaad mogelijkheden aanwezig zijn om tot een besparing op de apparaatskosten te geraken. Deze besparingen zullen slechts geleidelijk tot stand komen en eerst in de loop van 1953 volledig kunnen worden gerealiseerd. Dat de begroting 1953 in feite geen verlaging der desbetreffende uitgaven aanwijst, doch zelfs enige stijging vertoont, wordt behalve door het normale accres, dat personeelsuitgaven eigen is, veroorzaakt door de nog steeds voortdurende stijging van de kosten van levensonderhoud in Indonesië, waardoor tot een aanzienlijke verhoging van de verblijfstoelagen moest worden overgegaan, terwijl ook de lonen van het Indonesisch personeel dienden te worden verhoogd.

Aangezien de begroting voor 1953 van Nieuw-Guinea nog niet is ontvangen, bestaat geen inzicht in het te verwachten tekort op de Gewone Dienst van dat gebiedsdeel. In verband hiermee werd ten laste van de Rijksbegroting 1953 als bijdrage

aan de geldmiddelen van Nieuw-Guinea voorlopig eenzelfde bedrag opgenomen als voor 1952 nl. 12,5 miljoen. Wegens het ontbreken van gegevens kan niet worden aangegeven, in hoeverre het ook in 1953 noodzakelijk zal zijn aan Nieuw-Guinea een geldlening te verstrekken ter dekking van zijn kapitaalsuitgaven.

De rubriek: „Uitgaven voor ambtenaren en anderen, voortvloeiende uit de gewijzigde verhouding met Indonesië” vertoont een sterke stijging. Deze is deels het gevolg van een in het vorenstaande reeds aangeduide wijziging in de rubricering van de uitgaven voor algemene voorzieningen ten behoeve van Nederlanders in Indonesië, deels van een stijging in deze uitgaven zelf. Genoemde uitgaven, waarvoor op de begroting 1952 een stelpost van 1,5 miljoen werd uitgetrokken, zullen in 1953 naar schatting 5,8 miljoen bedragen. Een en ander houdt verband met de toenemende werkloosheid van Nederlanders in Indonesië. Daarnaast heeft de beëindiging door de Regering van de Republiek Indonesië van de steunverlening aan Nederlandse armlastigen overneming van deze steun door het Rijk noodzakelijk gemaakt.

In de herziene begroting voor 1952 dienen de ramingen voor de volgende posten belangrijk te worden verhoogd:

R.T.C. wachtgelden met 2 miljoen (het aanvankelijk uitgetrokken bedrag ad 0,7 miljoen was slechts een stelpost):

Bijslag op Indonesische pensioenen over 1950, 1951 en 1952 ingevolge de desbetreffende wettelijke regelingen 10,2 miljoen:

Subsidie aan de Oorlogsgravenstichting rond 1 miljoen.

Deze uitgaven doen eveneens, zij het in geringere mate, haar invloed gelden op de begroting 1953.

Voor de verzorging van de Ambonense ex-K.N.I.L. militairen en hun gezinnen zijn voor 1953 ongeveer gelijke bedragen uitgetrokken als voor 1952.

Politie en justitie

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	6,3	12,5	6,4	0,6	0,6	—
Rechtspraak	19,6	19,8	20,2	0,3	0,3	0,7
Rijkspolitie	43,6	44,5	43,6	0,6	0,6	1,4
Gemeentepolitie . . .	75,3	75,7	75,7	—	—	—
Gevangenis-, Rijkstucht- en opvoedingswezen, psychopathenwetten, . .	58,5	58,4	58,9	0,1	—	0,5
Herstel rechtsverkeer.	9,1	10,5	8,6	—	—	—
	212,4	221,4	213,4	1,6	1,5	2,6

Het ligt in het voornemen de paraatheid van de politie — zowel Rijks- als gemeentepolitie en reserve-korpsen — zoveel mogelijk op te voeren ten einde zeker te stellen, dat bij eventuele ernstige verstoringen der openbare orde het gezag doeltreffend kan worden gehandhaafd.

Intussen zal worden voortgegaan, op basis van de bestaande regeling der bevoegdheden, het politie-apparaat organisatorisch zo efficiënt mogelijk in te richten.

Aangaande de wenselijke sterkte van het korps Rijkspolitie, waarover de Commissie Doelmatigheid Politie-apparaat onlangs rapport heeft uitgebracht, is nog geen beslissing genomen. In verband hiermede is in de ontwerp-begroting 1953 voor het gehele Korps Rijkspolitie (dus met inbegrip van de politie te water en het administratieve personeel met een politierang) uitgegaan van de voor 1952 geldende sterkte.

Voor de gemeentepolitie is eveneens de voor 1952 geldende sterkte aangehouden.

De sterkte van de reservepolitie zal in 1953 worden uitgebreid, terwijl het potentieel wordt opgevoerd.

Voor rechtspraak, voor het gevangenis-, Rijkstucht- en opvoedingswezen en de uitvoering van de psychopathenwetten worden voor 1953 vrijwel gelijke credieten aangevraagd als voor 1952 zijn toegestaan.

Ten aanzien van het aantal criminele gedetineerden dat medio Februari 1952 6079 bedroeg, bestaat de verwachting dat dit verder zal toenemen.

Daartegenover zal een daling staan van het aantal politieke delinquenten, dat medio Februari 1952 1088 bedroeg en in 1953 tot gemiddeld 750 zal teruglopen.

De modernisering van het gevangeniswezen zal ook in 1953 voortgang vinden. Het daarvoor op de begroting uitgetrokken bedrag zal naar verwacht worden voldoende zijn om op bescheiden schaal aan de huidige inzichten omtrent de strafvoltrekking gestalte te kunnen geven.

Tenslotte wordt opgemerkt, dat het hogere bedrag voor algemene uitgaven in de hierziene raming 1952 een gevolg is van een verhoging i.v.m. uitgaven voor afgesloten dienstjaren.

Onderwijs en cultuur

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	7,1	10,1	7,9	4,0	4,0	3,3
Lager onderwijs . . .	254,0	261,7	272,2	—	—	—
Vorbereidend hoger en middelbaar onderwijs	40,8	42,8	44,4	0,3	0,3	0,6
Lager en middelbaar nijverheidsonderwijs	54,1	57,3	67,9	0,1	0,1	0,1
Lager en middelbaar land- en tuinbouwonderwijs	8,0	8,0	8,6	0,2	0,2	0,2
Hoger onderwijs . . .	38,7	39,3	41,3	6,4	7,2	17,2
Vorming buiten schoolverband	8,0	9,1	9,1	0,3	0,3	0,2
Kunsten, oudheidkunde en natuurbescherming	11,2	21,3	12,9	0,3	0,4	0,6
Wetenschappen . . .	2,6	2,6	3,0	0,1	0,9	0,1
Radio, televisie en pers.	19,6	19,6	21,0	—	—	—
	444,1	471,8	488,3	11,7	13,4	22,3

Bij het beschouwen van de in deze tabel opgenomen cijfers moet er rekening mee worden gehouden, dat de in de begroting van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in één bedrag uitgetrokken sociale lasten zijn omgeslagen over de verschillende categorieën van onderwijs, welke onder dat Ministerie ressorteren.

Bij het lager onderwijs moesten reeds in voorgaande jaren maatregelen worden genomen om het groter aantal schoolgaanden dat voortvloeit uit de toeneming van het aantal geboorten in de eerste periode na de oorlog op te vangen. Deze maatregelen zullen in 1953 worden voortgezet. Het accres van het aantal leerlingen maakt uitbreiding van het aantal onderwijzers noodzakelijk. Het spreekt vanzelf, dat deze uitbreiding leidt tot verhoging van de salarislust.

Het accres van het aantal leerlingen beïnvloedt de uitgaven ook bij de overige takken van onderwijs, zij het meestal in mindere mate. Voor het voorbereidend hoger en middelbaar onderwijs zal dit tot uitdrukking komen in een toeneming van het aantal klassen aan nog niet volgroeide scholen, in de stichting van een nieuwe Rijks hogere burgerschool en in een kleine uitbreiding van het aantal subsidies. Voorts leidt bij dit onderwijs de verlaging der schoolgeldtarieven en de toepassing van een gezinsreductie daarop tot verhoging van de subsidies aan de bijzondere scholen en de gemeentelijke handelsdagscholen.

Deze maatregelen werden in de loop van 1952 ingevoerd, zodat zij in 1953 voor het eerst volledig doorwerken.

Voor het volgen van nijverheidsonderwijs bestaat reeds een aantal jaren een belangstelling welke de capaciteit van dit onderwijs verre overtreft. Deze vergrote belangstelling is voor een belangrijk deel een gevolg van de verlenging van de leerplicht.

Naast financiële omstandigheden hebben de moeilijkheden op het gebied van de huisvesting en het tekort aan personeel beperkingen opgelegd, welke door de aanzienlijk hogere raming voor 1953 slechts gedeeltelijk zullen worden opgeheven. Voor het komende jaar is rekening gehouden met een toeneming van het aantal leerlingen welke voor de meisjes op 19 % en voor de jongens op 8 % kan worden gesteld. Als verdere oorzaken van de hogere raming moeten worden genoemd de prijsstijging van de materialen welke bij deze tak van onderwijs worden gebruikt, de hogere bedragen voor rente en aflossing op leningen gesloten in verband met nieuwbouw, uitbreiding en inrichting van de scholen en de verlaging van de schoolgelden, welke factoren het noodzakelijk maken de subsidies voor de scholen belangrijk te verhogen. Gelet op deze hogere ramingen is ook het aandeel in de sociale lasten verhoogd.

De hogere eisen welke aan het ontwikkelingspeil van de in de agrarische sector werkzame personen worden gesteld, maken enige uitbreiding van het aantal lagere land- en tuinbouwscholen, alsmede de stichting van enkele nieuwe inrichtingen voor middelbaar land- en tuinbouwonderwijs noodzakelijk. Als gevolg hiervan vertoont de raming 1953 voor deze takken van onderwijs een stijging ten opzichte van 1952.

Op de Buitengewone Dienst II komt het streven tot uitdrukking de instellingen van hoger onderwijs zo goed mogelijk toe te rusten voor haar taak tot wetenschappelijke vorming van krachten, die op leidinggevende plaatsen o.m. in industrie, handel en agrarische productie, kunnen worden ingeschakeld. Voor uitbreiding en modernisering — in het bijzonder van de Technische Hogeschool te Delft — zullen in 1953 belangrijke bedragen benodigd zijn.

Ook op de Gewone Dienst moeten de posten voor het hoger onderwijs in het algemeen, zij het in mindere mate, hoger worden geraamd dan voor 1952. Deze verhogingen komen in bovenstaand overzicht echter slechts voor een klein deel tot uitdrukking, omdat in 1952 1,9 miljoen is uitgetrokken voor de vijf-jaarlijkse afrekening met de bijzondere universiteiten en hogescholen, welke post uiteraard in 1953 niet voorkomt.

Het ligt in het voornemen in de loop van 1952 de na de oorlog gerecupereerde kunstschaten in eigendom te doen overgaan naar het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Dit heeft aanleiding gegeven tot een belangrijke herziening van het begrotingsbeeld 1952, welke evenwel als een eenmalige verrekening de raming voor 1953 niet heeft beïnvloed.

De toestand van 's Lands financiën heeft in vorige jaren genoopt tot grote beperkingen bij de uitgaven voor onderhoud en instandhouding van historische gedenktekens en gebouwen. De staat, waarin vele deze monumenten thans verkeren, maakt het noodzakelijk voor 1953 een ruimere raming op te nemen.

Tenslotte wordt opgemerkt, dat de voortgezette stijging van de opbrengst van de radioluisterbijdrage het mogelijk maakt voor 1953 ruim 1,3 miljoen meer uit te trekken voor de bijdrage aan de radio-omroep.

Vooreerst zij opgemerkt, dat het herzien begrotingsbeeld 1952 niet onbelangrijke afwijkingen vertoont van de begroting, zoals die in eerste instantie is vastgesteld. Deze afwijkingen komen het sterkst tot uitdrukking in de Buitengewone Dienst II, waarbij met een stijging van de uitgaven wordt gerekend van ruim 26 miljoen. Ook bij de lopende uitgaven valt een toeneming der uitgaven te constateren, zij het in mindere mate.

Ter verklaring van dit verschijnsel moge herinnerd worden aan de omstandigheden, waaronder de indiening der begroting 1952 plaats vond. De toen zorgelijke ontwikkeling van het Nederlandse betalingsbalansvraagstuk noopte, mede in verband met de ook in dat jaar reeds zwaar drukkende defensielasten,

Waterstaat

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven	17,2	19,5	19,2	0,2	0,8	—
Waterwegen	35,6	38,0	41,0	12,9	17,3	12,4
Landwegen	44,4	45,0	61,1	18,4	32,3	22,6
Landaanwinning	0,7	0,7	0,8	67,2	74,6	85,0
	97,9	103,2	122,1	98,7	125,0	120,0

tot een sterke beperking der civiele bestedingen. Deze beperkingen dienden in de consumptie en in de investeringen te worden geëffectueerd en ook de Rijksbegroting had in het teken dezer beperkingen te staan. En hoewel de uitgaven voor de waterstaat reeds in de voorafgaande jaren steeds laag waren gehouden, werd gemeend, dat ook deze sector een belangrijke bijdrage moest leveren aan de algemeen noodzakelijke beperkingen van overheidsinvesteringen.

Naar gelang evenwel in 1952 enerzijds de betalingsbalanspositie geleidelijk verbeterde en anderzijds de werkgelegenheid zich in minder gunstige zin ging ontwikkelen, verschoof het accent der Regeringspolitiek op het gebied der uitvoering van openbare werken enigszins van de investeringsbeperkingen naar de werkloosheidsbestrijding. Het voor deze werkloosheidsbestrijding op hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) uitgetrokken bedrag ad 15 miljoen bleek onvoldoende en werd suppletoir verhoogd. Van deze verhoogde middelen werden rond 22 miljoen naar hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat) overgeboekt, alwaar deze gelden hun weg vonden naar een versterkte aanleg en verbetering van land- en waterwegen e.d., onderhoud en landaanwinningswerken. In het kader van de werkgelegenheidspolitiek werden aanvullende bedragen beschikbaar gesteld voor de indijking van de Biesbosch en ter verbetering van de waterstaatkundige toestand in het noorden en oosten des lands; voor de aanleg van landwegen werden additioneel bedragen beschikbaar gesteld; tenslotte kwamen in de loop van 1952 uit de op hoofdstuk XIV uitgetrokken gelden bedragen beschikbaar ten behoeve van de landaanwinningswerken in het noorden des lands.

Ook in de uitgaven voor de waterstaat voor 1953 weerspiegelt zich een zekere verschuiving van het zwaartepunt van het Regeringsbeleid van een stringente beperking der overheidsinvesteringen naar een streven, de werkgelegenheid op een redelijk peil te handhaven. De personeels- en algemene uitgaven vertonen in vergelijking tot de vastgestelde begroting 1952 enige stijging, welke haar oorzaak vindt in de omstandigheid, dat de Rijkswaterstaat een grotere activiteit dient te ontplooiën in verband met de voorbereiding en uitvoering van openbare werken ten behoeve van de zgn. ontwikkelingsgebieden en ter bestrijding van de in verschillende streken van ons land heersende werkloosheid.

Bij de waterwegen zijn op de zgn. onderhoudsartikelen hogere bedragen uitgetrokken, omdat de onderhoudstoestand, waarin verschillende waterstaatswerken verkeren, een langer uitstel van de noodzakelijke herstelwerkzaamheden niet toelaat.

Ten behoeve van de verbetering van de waterstaatkundige toestand van ons land worden ongeveer gelijke bedragen gevraagd als voor 1952. Ook in 1953 zullen op dit gebied geen nieuwe werken worden aangevangen en beperken de plannen zich tot een voortzetting van de werkzaamheden aan de reeds in uitvoering zijnde objecten.

Zo is voor de voortzetting van de werken tot aanleg van het Amsterdam—Rijnkanaal en in het bijzonder die tot verbreding van het thans nog te nauwe gedeelte Amsterdam—Utrecht een bedrag van 6,8 miljoen aangevraagd, terwijl de werken der Twenthekanalen geheel zullen worden voltooid.

Voor de indijking van de Biesbosch e.a. is een bedrag van 1,8 miljoen uitgetrokken ter voltooiing van enkele opdrachten, welke in 1952 in het belang der werkloosheidsbestrijding zijn verleend.

De gewone uitgaven ten behoeve van de landwegen vertonen een niet onbelangrijk accres. Voor 6,5 miljoen komt dit op rekening van de verhoogde uitkeringen aan de provincieën voor onderhoud en verbetering van wegen in verband met de hogere raming van de motorrijtuigenbelasting. Voorts wordt voor deelneming in een aantal ontwikkelingsplannen een bedrag van 7,4 miljoen aangevraagd. Tenslotte zijn ten behoeve van onderhoud en verbetering van Rijkswegen hogere bedragen geraamd.

Het voortdurend toenemende verkeer maakt het noodzakelijk, dat de bouw van de tunnel te Velsen regelmatig voortgang vindt. In verband hiermede is voor dit doel 8 miljoen uitgetrokken. De uitgaven voor aanleg van wegen, welke op het Rijkswegenplan voorkomen, zijn in vergelijking met de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor 1952 met 3 miljoen verlaagd. Deze verlaging houdt verband met de omstandigheid dat bovendien ten laste van de Buitengewone Dienst II voor de voortzetting en voltooiing van wegen, waarvan in 1952 de aanleg ter bestrijding van werkloosheid werd opgedragen, een bedrag van ruim 5 miljoen is uitgetrokken. Voorts is overwogen, dat in 1953 voor wegeaanleg ook uit buitengewone financieringsbronnen zal kunnen worden geput, zoals uit de fondsen voor werkloosheidsbestrijding en uit die voor de zgn. ontwikkelingsgebieden.

Het op de tabel aangegeven bedrag voor landaanwinningwerken omvat als voornaamste post de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds. Ten behoeve van de droogmaking van de Zuiderzee zijn wederom belangrijke bedragen uitgetrokken, zowel voor voltooiing van de Noordoostpolder als voor de indijking van de Oosterpolder, waar met de aanleg van drie nieuwe dijkvakken zal worden begonnen en de bouw van kunstwerken krachtig ter hand zal worden genomen. Voor dit laatste object wordt 45 miljoen aangevraagd (voor 1952 27 miljoen). Bij het opstellen der begroting 1953 is er voorts op gerekend, dat in de Noordoostpolder een aanvang zal moeten worden gemaakt met de vervanging van de noodschuren van de uitgifte 1947 door definitieve bedrijfsgebouwen.

Verkeer

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	1,4	1,9	1,6	0,1	0,7	—
Verkeer en vervoerdiensten	35,6	37,6	39,0	2,1	2,1	1,4
Zeescheepvaart. . . .	3,3	3,4	3,4	—	—	—
Burgerlijke luchtvaart	15,2	16,5	14,5	3,3	8,8	10,0
P.T.T.	—	—	—	90,0	90,0	100,0
	55,5	59,4	58,5	95,5	101,6	111,4

De Wet Autovervoer Goederen (*Stb.* 342/1951) en de Wet Goederenvervoer Binnenscheepvaart (*Stb.* 472/1951), waarvan de inwerkingtreding in 1953 mag worden tegemoet gezien, doen uiteraard een zekere invloed op de begroting gevoelen, een invloed, welke voorshands moeilijk nauwkeurig te ramen valt, zodat moest worden volstaan met enkele zeer globale schattingen, die min of meer het karakter van stelposten hebben.

Voor wat betreft de Burgerlijke Luchtvaart wordt het noodzakelijk geacht de steun van Rijkswegen aan de Nederlandse vliegtuigindustrie voor de ontwikkeling van vliegtuigen naar eigen ontwerpen voort te zetten. De uitgaven wegens deelneming in de desbetreffende kosten zullen in 1952 een stijging

van 1,1 miljoen dienen te ondergaan, terwijl voor 1953 terzake een bedrag van 1,6 miljoen wordt aangevraagd. Voorts zal de tijdelijk stop gezette uitbreiding van het Nationaal Luchtvaartlaboratorium, welke in 1952 weer zal worden hervat, in 1953 verder voortgang vinden. In totaal zal voor dit doel ca 10 miljoen nodig zijn, in hoofdzaak voor de bouw van een hoge snelheidstunnel. Voor 1953 wordt hiervan op de Buitengewone Dienst II 3,6 miljoen aangevraagd. Tenslotte is rekening gehouden met de vestiging van de voortgezette opleiding van de Afdeling Rijksluchtvaartschool op het luchtvaartterrein Eelde, ten behoeve waarvan voor de uitvoering van werkzaamheden op het terrein alsmede voor de bouw van de school belangrijke bedragen zijn uitgetrokken. Het ligt in de bedoeling reeds dit jaar met de werkzaamheden aan beide laatstgenoemde objecten aan te vangen en daartoe ten laste van de begroting 1952 suppletoir gelden aan te vragen.

Behalve in de Rijksbegroting komen de bemoeiingen van het Rijk op verkeersgebied mede tot uitdrukking in de begrotingen van het Scheepvaartfonds en de P.T.T.

Scheepvaartfonds. Daar het laatste Liberty-schip in de loop van 1952 werd verkocht, zijn de artikelen betreffende de verhuurde Regeringsvloot in de begroting 1953 vervallen. In verband met het standpunt der Regering, dat in het kader van de werkgelegenheidspolitiek de emigratie zo sterk mogelijk bevordert dient te worden, is voor 1953, evenals voor 1952 rekening gehouden met de exploitatie van een 5-tal schepen ten behoeve van het emigrantenvervoer. Gezien de ontwikkeling van dit emigrantenvervoer wordt het noodzakelijk geacht althans de mogelijkheid te openen, de huidige voor dit vervoer ter beschikking staande vloot met enkele emigrantenschepen uit te breiden. Derhalve is op de Kapitaaldienst een artikel voor aankoop van schepen opgenomen. Het artikel is voorshands pro-memorie geraamd, mede omdat nog niet vast staat, op welke wijze deze schepen kunnen worden verworven.

P.T.T. De investeringen voor de P.T.T. zullen in 1953 wederom een aanzienlijk bedrag eisen, hoewel aan de desiderata der P.T.T. geenszins ten volle kan worden tegemoetgekomen, als gevolg van de noodzaak om die investeringen, waarbij het werkgelegenheidsaspect minder naar voren treedt, zoveel mogelijk te beperken. Het is de bedoeling in het jaar 1953 in de duurzame productiemiddelen een bedrag van 100 miljoen te investeren.

Handel en nijverheid

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	17,0	21,4	22,8	—	—	0,9
Voorlichting	4,8	4,8	5,1	—	—	—
Distributie en controle	11,9	15,0	10,5	—	—	—
Industrialisatie	7,9	10,3	10,2	0,4	50,1	0,5
Mijnwezen en energievoorziening	1,1	1,1	3,0	69,5	93,5	93,6
	42,7	52,6	51,6	69,9	143,6	95,0

In het kader van de algemene doeleinden van de Regeringspolitiek nemen de maatregelen in het belang van de bevordering van de export en de industrialisatie een centrale plaats in. De Regering ziet het daarbij als haar taak om voor zover dit in haar vermogen ligt, de voorwaarden te scheppen, welke het voor het bedrijfsleven mogelijk maken te dezer zake de nodige initiatieven te ontplooiën.

De meerdere activiteiten ten aanzien van de bevordering van de export, zoals deze zijn uiteengezet in de „Nota inzake de

Exportpolitiek" brengen de noodzaak met zich mede tot personeelsuitbreiding op beperkte schaal bij enkele onderdelen van de Economische Voorlichtingsdienst.

Bij het industrialisatiebeleid wordt mede bijzondere aandacht besteed aan de bevordering van de regionale industrialisatie. Van het in gereedheid brengen van industrieterreinen in de acht gebieden waarvoor ontwikkelingsplannen zijn opgesteld, worden gelden voor een volgende fase van uitvoering aangevraagd. Ook buiten de ontwikkelingsgebieden zal aan de daarvoor in aanmerking komende gemeenten financiële medewerking worden verleend bij de aanleg van industrieterreinen.

De hoge kapitaalsuitgaven voor industrialisatie in het lopende jaar betreffen voornamelijk twee incidentele posten, nl. de aanvullende kapitaalverstrekking aan de Breedband en de financiering der Artillerie-Inrichtingen.

Bij de Economische Contrôle Dienst en bij de Rijksbureaux voor Handel en Nijverheid kon in de tot dusver verstreken periode van 1952 met een lagere bezetting worden volstaan dan waarop ten tijde van de opstelling der begroting 1952 gerekend mocht worden.

De ramingen voor 1953 van de uitgaven voor deze diensten zijn aangepast aan de verbeterde marktverhoudingen en konden zodoende ten onzichte van de ramingen over 1952 aanzienlijk lager worden gesteld. Ongemerkt wordt, dat het in de herziene raming voor 1952 uitgetrokken hogere bedrag in de rubriek distributie en controle verband houdt met nagekomen betalingen op Regeringsgoederentransacties in vorige jaren.

Onder de in de tabel opgenomen uitgaven voor mijnwezen en energievoorziening is begrepen de kapitaalverstrekking aan de Staatsmijnen. Deze was voor 1952 oorspronkelijk op 62 miljoen geraamd. In hoofdzaak als gevolg van prijsstijgingen sinds de opstelling van de raming zal dit bedrag tot 72,5 miljoen dienen te worden verhoogd. Gezien de grote belangen, welke zowel in het belang van de werkgelegenheidspolitiek als met het oog op onze betalingsbalanspositie zijn gemoeid met een rationalisatie en een uitbreiding van de Staatsmijnen, wordt, teneinde het bedrijf in staat te stellen daarmee verder te gaan, voorgesteld de kapitaalverstrekking voor 1953 te verhogen tot 87 miljoen.

Tenslotte zij nog medegedeeld, dat thans een bedrag van 1,5 miljoen wordt aangevraagd voor bijdrage in de kosten, verbonden aan de opsporing van non-bitumineuze delfstoffen en aan het onderzoek naar de mogelijkheden van winning en verwerking daarvan. Het ontbreken van de meest elementaire grondstoffen vormt één der factoren van de kwetsbaarheid van de economische positie van ons dichtbevolkte land. Eventuele mogelijkheden tot verruiming van de grondstoffenbasis mogen daarom niet onbenut worden gelaten.

Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	10,1	11,0	11,3	0,3	0,3	0,4
Landbouw, tuinbouw en veeteelt	58,5	77,1	81,5	10,5	12,4	11,0
Voedselvoorziening . .	5,3	5,3	5,3	—	—	—
Visserij	0,8	0,8	0,9	0,4	0,8	0,6
	74,7	94,2	99,0	11,2	13,5	12,0

Bij de opstelling van de begroting voor 1953 is er van uitgegaan, dat het te voeren landbouwbeleid in dat jaar gericht zal zijn op hetzelfde beginsel, dat ook in voorgaande jaren dit beleid heeft bepaald, t.w. de verzekering van een redelijk inkomen voor de werkers op het sociaal-economisch verantwoor-

de en goed geleide bedrijf. In nauw verband hiermede staat de voortdurende aandacht voor de mogelijkheden tot intensivering en rationalisering van het landbouwbedrijf en in het algemeen tot verhoging der agrarische productie. Het zijn de voorlichtingsdiensten en de research-instellingen, die hier de belangrijkste taak hebben en wier activiteit in 1953 nog enigszins zal worden opgevoerd.

De belangrijkste oorzaak van de in bovenstaand overzicht tot uitdrukking komende verhoging der uitgaven is zowel voor 1952 als voor 1953 de uitbreiding der cultuurtechnische werken. Moesten in de oorspronkelijke begroting voor 1952, onder druk van de toenmalige omstandigheden, welke tot beperking der Overheidsinvesteringen noopten, de uitgaven voor deze werken lager worden uitgetrokken dan op grond van de jaarlijkse verwerkingscapaciteit gerechtvaardigd zou zijn, reeds in de loop van dit jaar bleek het noodzakelijk dit bedrag te herzien, zulks met het oog op het feit, dat de cultuurtechnische werken een belangrijke factor betekenen bij de bestrijding der werkloosheid, vooral in de agrarische gebieden.

Voor 1952 werd gerekend met een verhoging van 15 miljoen terwijl voor 1953 thans 18,5 miljoen meer wordt aangevraagd dan in de oorspronkelijke begroting voor 1952.

Eveneens in verband met de opvoering van de werkgelegenheid worden voor 1952 grotere bedragen nodig geacht ten behoeve van de versnelling van de herverkaveling in Walcheren, de herbebouwing en uitbreiding van de werkzaamheden van het Staatsbosbeheer. Voor 1953 is nog rekening gehouden met de uitbreiding der ruilverkavelingswerkzaamheden.

Subsidiebeleid via het Landbouw-Egalisatiefonds

	Landbouw-Egalisatiefonds		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds.	110	76	80

Evenals zulks in voorafgaande jaren het geval was, kunnen ook dit jaar de in de begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds opgenomen cijfers slechts met het grootst mogelijke voorbehoud omtrent de uiteindelijke juistheid worden verstrekt.

Het nadelig saldo van deze begroting is in hoge mate afhankelijk van de wereldmarktprijzen van de grondstoffen.

Aangezien het niet doenlijk is voorspellingen te doen omtrent de beweging van deze prijzen in 1953, is het duidelijk, dat hierdoor een grote onzekerheid bestaat. Deze onzekerheid is des te groter, omdat nog steeds belangrijke verschillen bestaan tussen de aankooprijzen geldend bij betaling in dollars en de aankooprijzen bij betaling in andere valuta. Thans kan nog niet worden gezien in hoeverre de behoeften door aankopen in de niet-dollarlanden kunnen worden gedekt en evenmin in hoeverre dollars voor de aankoop van goederen in 1953 beschikbaar zullen kunnen worden gesteld.

Als basis voor het opstellen van genoemde begroting is in het algemeen het prijspeil van medio Juni 1952 op de wereldmarkt aangenomen. Ten aanzien van de importtarwe en de grondstoffen benodigd voor de productie van margarine, bak- en braadvet en spijsolie is de calculatie gebaseerd op de huidige redelijke verwachting omtrent dit prijsverloop in 1953.

Met betrekking tot het dollarprogramma is aangenomen, dat voor de aankoop van alle tarwe dollars beschikbaar zullen zijn en voor de overige te importeren goederen — voor zover deze zowel tegen betaling in dollars als tegen betaling in andere valuta te koop zijn — ca 40 % van het benodigde bedrag in dollars kan worden gerealiseerd.

Voor wat de binnenlandse prijsverhoudingen aangaat moge vermeld worden, dat eveneens de toestand van medio Juni 1952

als uitgangspunt is aangehouden, zij het dan, dat de verkoop-prijzen van import voedergranen calculatorisch werden aangepast aan de geraamde — dus onzekere — inkooprijzen.

Een en ander heeft er toe geleid, dat voor 1953, een begroting is opgesteld, welke een nadelig saldo van 80 miljoen vertoont. Ten opzichte van de oorspronkelijk vastgestelde begroting van het Landbouw-Egalisatiefonds voor 1952, welke een eind-saldo liet zien van 110 miljoen, derhalve een belangrijke verlaging. Deze verlaging is het gevolg van een groot aantal oorzaken, waarbij in enkele gevallen belangrijke verlagingen werden teniet gedaan of verminderd door maatregelen, die subsidieverhogend werkten.

Als factoren, die subsidieverhogend hebben gewerkt of mogelijk zullen werken worden genoemd allereerst de verhoging van de garantieprijzen voor melk en suiker in het najaar 1951 en voorts het aflopen van de bestaande internationale tarwe-overeenkomst op 31 Juli 1953.

Subsidieverlagende oorzaken zijn vooral de in Februari 1952 plaats gehad hebbende verhogingen van de consumentenprijs voor volksbrood en voorts van de doorberekeningsprijzen van geïmporteerde veevoeders. Tenslotte heeft de inmiddels ingetreden prijsdaling op de wereldmarkt voor margarinegrondstoffen in belangrijke mate tot verlaging van het eindsaldo bijgedragen.

Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	2,6	3,6	3,0	—	—	—
Sociale zekerheid . .	343,3	461,2	339,9	—	—	—
Bijstand voor speciale groepen	37,8	49,0	41,8	2,5	5,8	5,5
Arbeidsbemiddeling en scholing	20,5	20,5	22,9	0,1	0,1	0,1
Emigratie	21,4	21,4	29,0	—	—	—
Overige maatregelen in het belang van de werkgelegenheid . .	77,4	101,0	118,9	0,8	25,8	1,6
Overige sociale voorzieningen	12,6	13,1	14,0	0,2	0,2	0,2
Gezondheidszorg . . .	44,7	48,2	52,3	2,1	2,1	3,2
	560,3	718,0	621,8	5,7	34,0	10,6

De bijzondere aandacht, welke de zorg voor de werkgelegenheid thans van de Overheid vraagt, komt in de in bovengenoemde tabel opgenomen cijfers duidelijk tot uitdrukking.

In het bijzonder is dit het geval bij de rubriek „Overige maatregelen in het belang van de werkgelegenheid”, in hoofdzaak bestaande uit de algemene werkgelegenheidscredieten, opgenomen in hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) der Rijksbegroting en de uitgaven van de Dienst Uitvoering Werken. Een beschouwing van deze rubriek moge daarom aan de bespreking van de andere rubrieken voorafgaan.

In bijlage 8 van deze Nota wordt er aan herinnerd, dat het aanvankelijk in hoofdstuk XIV der begroting 1952 uitgetrokken bedrag van 15 miljoen voor kosten werkgelegenheidsbeleid in verband met de ontwikkeling van de werkloosheid onvoldoende bleek en verhoogd moest worden tot 51 miljoen. Tevens werd suppletoir 7,5 miljoen gevoteerd voor kosten, verbonden aan het nemen van voorbereidende maatregelen in het belang van toekomstige werkverruiming.

Van de in 1952 gevoteerde credieten heeft, zoals in genoemde bijlage mede is uiteengezet, 43,3 miljoen reeds een bestemming gevonden, welk bedrag dus naar andere begrotingshoofdstukken zal worden overgebracht. Bij het onder de onderhavige rubriek voor de herziene raming 1952 vermelde bedrag is met deze overbrenging reeds rekening gehouden.

Voorts is in 1952 op de Buitengewone Dienst II van hoofdstuk VII B 25 miljoen suppletoir beschikbaar gesteld voor voor-schotten aan lagere publiekrechtelijke lichamen ten behoeve van werken in het belang van de werkverruiming. Hiervan zijn thans bedragen toegezegd tot een totaal van rond 4 miljoen.

In het algemeen zijn in de onderscheidene begrotingshoofdstukken voor 1953 de voor het tot stand brengen van publieke investeringen geraamde bedragen op het verhoogde peil van 1952 gehandhaafd dan wel hebben zij dit overschreden. Niettemin wordt het noodzakelijk geacht voor „kosten werkgelegenheid” op hoofdstuk XIV der ontwerp-begroting 1953 40 miljoen uit te trekken, zulks op grond van de overweging, dat bij stijging van de werkloosheid onverwijld maatregelen moeten kunnen worden getroffen. Voorts is ten behoeve van maatregelen ter voorbereiding van toekomstige werkverruiming voor 1953 5 miljoen aangevraagd. Er wordt naar gestreefd te komen tot een voorraad plannen welke voldoende is voor de tijd van een jaar, met dien verstande dat deze voorraad bij vermindering wegens uitvoering der desbetreffende projecten terstond wordt aangevuld door nieuwe en ongeveer gelijkwaardige plannen.

De ontwikkeling van de werkloosheid in 1952 leidde er voorts toe, dat voor de tewerkstelling van arbeiders in D.U.W.-verband vermoedelijk 22 miljoen meer nodig zal zijn dan in de oorspronkelijke begroting was voorzien.

Aangaande de overige rubrieken van het onderhavige onderdeel van Staatszorg zij het volgende medegedeeld.

In de samenstelling van de uitgaven voor sociale zekerheid is enige wijziging gebracht in verband met de inwerkingtreding van de Werkloosheidswet op 1 Juli i.l. De kosten van die wet moesten thans voor een geheel jaar worden uitgetrokken, terwijl een nieuwe regeling „sociale voorziening” in werking is getreden ter vervanging van de overbruggingsregeling en de sociale bijstandsregeling voor werklozen.

In het in de tabel opgenomen cijfer voor de herziene raming 1952 is begrepen een bijdrage aan het koopvaardijpensioenfonds ad 70,3 miljoen, welke zal worden voldaan in schuldbrieven ten laste van de Staat.

Verder is bij de herziene raming rekening gehouden met verhogingen van de posten voor overbruggingsregeling en sociale bijstandsregeling met resp. 20 en 38,5 miljoen.

Deze verhogingen zijn een deels een gevolg van het feit, dat de werkloosheid hoger is geworden, dan bij het samenstellen van de begroting 1952 (dus medio 1951) kon worden voorzien. Anderdeels waren deze verhogingen noodzakelijk doordat ingevolge het bepaalde in de overgangsregeling voor de inwerking-treding van de Werkloosheidswet, zij, die hiervoor reeds werkloos waren, voor rekening van het Rijk bleven. Een wijziging van de Rijksregelingen, waarop hierboven reeds is gedoeld, verruimde bovendien de normen.

Zoals in hoofdstuk I dezer Nota reeds is medegedeeld, is in de begroting voor 1953 nog geen rekening gehouden met de financiële gevolgen van de reeds door de Tweede Kamer aangevraagde wijziging van de Noodwet Ouderdomsvoorziening.

Het bedrag, geraamd achter „bijstand voor speciale groepen” heeft betrekking op een aantal voorzieningen, welke voor het merendeel ten laste van andere begrotingshoofdstukken dan dat van Sociale Zaken en Volksgezondheid worden gebracht.

De voornaamste dezer voorzieningen zijn de zorg voor de uit Indonesië gerepatrieerden en de buitengewone pensioenen en andere uitkeringen aan verschillende categorieën van oorlogsslachtoffers.

Aangezien het aantal gerepatrieerden uit Indonesië groter is geweest dan waarop aanvankelijk werd gerekend en de voorziening in eigen huisvesting minder snel is verlopen, is het aantal gezinnen, waarbij van Rijkswege in huisvesting en verzorging wordt voorzien, aanzienlijk hoger geworden dan werd verwacht. Per 1 Juni 1952 betrof dit nog $\pm$ 2800 gezinnen; verwacht wordt echter, dat dit aantal in de naaste toekomst belangrijk zal kunnen verminderen. In verband hiermede is voor 1953 gerekend op een gemiddeld aantal van 2000 gezinnen. Het streven blijft er op gericht om, door het voorzien in eigen huisvesting zoveel mogelijk te bevorderen, het aantal in zorg zijnde gezinnen zoveel mogelijk te verminderen.

De hogere uitgaven voor 1953 ten behoeve van arbeidsbemiddeling en scholing hebben voor een voornaam deel betrekking op een hogere raming voor de Rijkswerkplaatsen voor vakontwikkeling. Dit wordt in de eerste plaats nodig geacht met het oog op de behoefte aan geschoolde arbeidskrachten voor de mechanische metaalbewerking. Daarnaast zullen de cursussen in dienst gesteld worden van het emigratiebeleid. Het voornemen bestaat n.l. om aspirant-emigranten in scholingscursussen, met name voor de bouwvakken, de bekwaamheden bij te brengen, welke nodig zijn om hen voor emigratie naar bepaalde landen in aanmerking te doen komen.

In het geheel der Regeringsmaatregelen, gericht op het handhaven van een hoog peil van werkgelegenheid, blijft de bevordering der emigratie een belangrijke plaats innemen. Het aantal emigranten uit Nederland is in de laatste jaren belangrijk toegenomen en bedroeg in 1951 ruim 37 000 (d.w.z. de door bemiddeling van de Stichting Landverhuizing Nederland vertrokken). Onvoorziene omstandigheden voorbehouden zal dit aantal in 1952 waarschijnlijk ongeveer 10 000 hoger liggen. Hoewel de ontwikkeling voor de toekomst uiteraard afhankelijk is van verschillende omstandigheden, welke niet steeds van te voren kunnen worden beoordeeld, is bij de raming voor 1953 rekening gehouden met een verdergaande stijging. Zo is b.v. voorshands rekening gehouden met bijdragen in de vervoerskosten van ongeveer 55 000 emigranten. Ten aanzien van het vervoersvraagstuk zij in dit verband nog opgemerkt, dat in beginsel is besloten een toeneming te bevorderen van de voor de emigratie beschikbare Nederlandse vervoerscapaciteit, zowel wat betreft het zee- als het luchtvervoer.

Onder de opgenomen bedragen voor „overige sociale voorzieningen” zijn samengebracht een aantal uitgaven ten behoeve van in het voorgaande nog niet ter sprake gebrachte bemoeiingen op sociaal gebied van de Ministeries van Binnenlandse Zaken en van Sociale Zaken en Volksgezondheid. Voor verschillende dier uitgaven bleek een verhoging van uitgaven voor 1953 onontkoombaar. Bijzondere aandacht verdient het treffen van voorzieningen, in samenwerking met de provinciale en gemeentebesturen, ter bevordering van de sociale aanpassing der bevolking in de z.g. ontwikkelingsgebieden. De achterstand op sociaal en cultureel terrein in deze gebieden werkt in het algemeen remmend op industrievestiging, terwijl zij ongunstige gevolgen van industrialisatie in de hand werkt.

Ten aanzien van de uitgaven voor gezondheidszorg zij allereerst opgemerkt, dat de uitgaven van de academische ziekenhuizen te Leiden, Utrecht en Groningen moesten worden verhoogd, die voor het eerstgenoemde vooral in verband met het gereedkomen van een aanzienlijke uitbreiding. Voorts wordt het ondanks de uit financiële overwegingen geboden beperkingen gewenst geacht, om verschillende maatregelen op het gebied van gezondheidszorg enige uitbreiding te geven en voor enkele nieuwe initiatieven bedragen uit te trekken. Verder zij nog vermeld dat wordt voorgesteld het bedrag waarvoor garanties kunnen worden verleend voor rente en aflossingen van leningen ten behoeve van de bouw of verbouw van verpleeginrichtingen met 10 miljoen te verhogen.

Volkshuisvesting

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	12,5	13,3	12,6	—	—	—
Bijdragen in het belang van de volkshuisvesting.	130,8	155,8	163,5	14,2	14,2	10,0
Ruimtelijke ordening.	0,6	0,6	0,7	—	—	—
	143,9	169,7	176,8	14,2	14,2	10,0

De in 1951 ingezette verbetering van de betalingsbalans en de daardoor ontstane mogelijkheid om ook voor de woningbouw in ruimere mate gelden beschikbaar te stellen, gecombineerd met het streven de ongunstige ontwikkeling van de werkgelegenheid in de bouwrijverheid zoveel mogelijk tegen te gaan, hebben er toe geleid het aanvankelijk woningbouwprogramma 1952 te verruimen. Het streefcijfer voor het aantal te bouwen woningen werd voor 1952 opgevoerd van 40 000 tot 50 000. In bovenstaande cijferopstelling komt dit tot uitdrukking in de herziene raming 1952 voor de bijdragen in het belang van de volkshuisvesting, welke ten opzichte van de oorspronkelijke raming een stijging met 25 miljoen vertoont, waarvan 22 miljoen voor uitbreiding van het aantal premiewoningen.

De verwachting lijkt gewettigd, dat de grotere bouwactiviteit zal kunnen worden voortgezet. Het bouwprogramma 1953, waarvan in bijlage 6 een specificatie wordt gegeven, legt daarvan getuigenis af. De uitvoering van het programma zal ruim 1600 miljoen vergen, waarvan 680 miljoen bestemd is voor woningen.

Uitgegaan is van de volgende woningaantallen:

woningwetbouw	27 500 woningen
premiebouw	20 000 „
herbouw onder de Wet Materiële Oorlogsschaden	5 000 „
vrije bouw	2 500 „
	55 000 woningen

Evenals voor 1952 wordt er ook voor 1953 van uitgegaan dat voor de financiering van de nieuwbouw van woningwetwoningen nagenoeg geen beroep op 's Rijks schatkist zal worden gedaan. Bij de huidige verhoudingen betekent de voortgang van de woningwetbouw een steeds stijgende last voor het gewone budget van het Rijk in de vorm van bijdragen in de exploitatie-tekorten van deze woningen. Voor 1953 zal hiermede 65,5 miljoen zijn gemoeid, 10 miljoen meer dan in de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor 1952 is uitgetrokken.

Voor bijdragen in tekorten op de exploitatie van particuliere woningen, gebouwd met toepassing van de Financieringsregeling Woningbouw 1947/48, wordt 12,5 miljoen geraamd, een bedrag, dat vrijwel overeenkomt met dat voor het lopende jaar. Dit gelijke niveau vindt zijn verklaring in de omstandigheid dat de Financieringsregeling Woningbouw 1947/48 intussen is vervangen door de Premiereregeling Woningbouw 1950, waardoor in het aantal woningen dat onder de eerstgenoemde regeling valt geen wijziging meer komt.

Voor de premiebouw wordt voor 1953 82 miljoen gevraagd. Een gelijk bedrag is in de herziene raming 1952 opgenomen, nadat aanvankelijk voor dat jaar 60 miljoen was uitgetrokken. De omstandigheden welke de verhoging van de raming 1952 mogelijk en zelfs gewenst deden zijn, zijn in het vorenstaande reeds aangegeven en gelden ook voor het komende jaar.

Voor bijdragen in de kosten van woningsplitsing en woningverbetering wordt 3,5 miljoen geraamd. De woningsplitsing heeft haar hoogtepunt gehad, de mogelijkheden daartoe zijn nog slechts beperkt. De woningverbetering is in 1952 met het oog op de daarvan te verwachten werkverruiming opnieuw gestimuleerd. De premiereregeling voor de woningverbetering, welke er aanvankelijk slechts op gericht was te voorkomen dat woningen onbewoonbaar werden, heeft hiermede een nieuw aspect gekregen, n.l. bevordering van de werkgelegenheid.

Herstel van oorlogsschade

Het voor 1953 uitgetrokken bedrag voor herstel van oorlogsschade brengt de liquidatie van de oorlogsschadeverplichtingen, waarvan aan het einde van het jaar 1952 meer dan de helft zal zijn afgewikkeld, weer een stap naderbij. Zoals uit bovenstaande tabel blijkt zijn de bedragen voor 1953 en voor de herziene raming 1952 belangrijk hoger dan het in de oorspronkelijk vastgestelde begroting voor 1952 uitgetrokken be-

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemene uitgaven . .	10,4	10,4	9,3	—	—	—
Herstel schade overheidseigendommen .	61,7	63,2	62,1	3,0	3,0	1,9
Herstel schade onroerende goederen en schepen	149,9	178,0	181,8	—	—	—
Herstel schade roerende goederen voor beroep of bedrijf . .	25,0	25,0	67,5	—	—	—
Herstel huisraadschade	74,0	88,5	49,0	—	—	—
Landbouwherstel . . .	20,0	20,0	20,0	—	—	—
Herstel overige oorlogsschade	40,0	41,6	39,7	—	—	—
	381,0	426,7	429,4	3,0	3,0	1,9
Tegemoetkomingen in de oorlogsschade aan onroerende goederen ter vervanging van voorlopig verstrekte credieten	—	103,0	—	—	—	—
Reconstructie Indische koopvaardijvloot . .	—	88,0	—	—	—	—
	381,0	617,7	429,4	3,0	3,0	1,9

drag. In de loop van dit jaar bleek het n.l. gewenst, zulks met het oog op de stimulering van de werkgelegenheid, verschillende bedragen voor uitkeringen van oorlogsschade te verhogen, hetgeen ook geldt voor de ramingen voor 1953. Afgezien van een tweetal posten van bijzondere aard in 1952 is het bedrag voor 1952, zoals dit nader is herzien, nagenoeg gelijk aan dat voor 1953.

Ter toelichting van de afzonderlijke onderdelen van bovenstaande tabel moge het volgende dienen.

De verwachting dat de werkzaamheden verbonden aan de vaststelling der aanvullende bijdragen voor huisraadschade in 1952 goeddeels zullen worden beëindigd maakt een belangrijke inkrimping van het apparaat der schade-enquête commissies mogelijk. Dit komt tot uitdrukking in de bedragen van de rubriek „algemene uitgaven”.

In de herziene raming voor het herstel van oorlogsschade aan onroerende goederen voor 1952 komt de hierboven reeds aangehaalde verhoging in verband met de werkgelegenheid tot uitdrukking, welke voor deze categorie 28,5 miljoen bedraagt. Ook voor 1953 wordt voor deze categorie een bedrag van 28,5 miljoen meer aangevraagd dan oorspronkelijk in 1952 was uitgetrokken. Hierbij is er rekening mede gehouden, dat verschillende op de Wet op de Materiële Oorlogsschaden gebaseerde financieringsregelingen inmiddels tot stand zijn gekomen, alsmede dat in 1953 in aanzienlijke mate aanvullende bijdragen op grond van artikel 72, 5e lid van genoemde wet zullen worden toegekend.

De uitkeringen voortvloeiende uit de ontheffing van de bestedingsplicht, welke eveneens zijn opgenomen in de categorie onroerende goederen en schepen, kunnen in 1953 belangrijk lager worden geraamd. In het algemeen vinden deze uitkeringen plaats in de vorm van aflossing van opbouwobligaties. Deze laatste blijken echter een welkom beleggingspapier te zijn, in verband waarmee het aantal obligaties, dat ter aflossing wordt aangeboden, belangrijk beneden de verwachting blijft.

De uitkering voor schepen is aanmerkelijk hoger geraamd omdat er op gerekend wordt dat de uitkering voor de herbouw van de „Statendam”, welke ruim 12 miljoen bedraagt, in 1953 zal moeten geschieden.

Ten einde het mogelijk te maken de uitkering der aanvullende bijdragen voor herstel van schade aan roerende goederen voor beroep of bedrijf binnen een redelijk aantal jaren te

kunnen doen geschieden is het nodig het jaarlijks hiervoor uitgetrokken bedrag te verhogen, hetgeen voor 1953 is gedaan.

Tengevolge van de verhoging met 14,5 miljoen der huisraadschade-uitkeringen in 1952, zulks met het oog op de stimulering der werkgelegenheid, zal einde 1952 de uitbetaling der eerste termijnen van de aanvullende bijdragen practisch zijn voltooid. In verband hiermede kan in 1953 met 25 miljoen minder worden volstaan dan in 1952 oorspronkelijk was uitgetrokken.

De afwikkeling van de financiering van het landbouwherstel zal behoudens de toekenning van aanvullende bijdragen op grond van artikel 72, 5de lid van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden in 1952 geheel zijn voltooid. Het voor 1953 uitgetrokken bedrag zal derhalve geheel kunnen dienen voor uitbetaling dier bijdragen.

Ten aanzien van de post voor tegemoetkomingen in de oorlogsschade aan onroerende goederen ter vervanging van voorlopig verstrekte credieten, welke post in de herziene raming voor 1952 is opgenomen voor 103 miljoen, zij opgemerkt, dat het hier geldt een budgetaire verantwoording van reeds eerder gedane uitgaven. Hetzelfde geldt voor een gedeelte van de kosten van de reconstructie van de Indische koopvaardijvloot voor dat jaar waarvan een bedrag van 48,5 miljoen reeds als voorschot is verstrekt.

Tenslotte moge voor een specificatie van de in bovenstaande samenvatting opgenomen bedragen verwezen worden naar bijlage 7 van deze Nota.

Diensten van algemene aard

In de hiernavolgende tabel zijn samengebracht de uitgaven van een aantal diensten van algemene aard, waarvan de kosten niet aan de hiervoor behandelde onderwerpen van staatszorg kunnen worden toegerekend.

Onder „Algemeen bestuur” zijn in de eerste plaats opgenomen de uitgaven betreffende het Huis der Koningin, de Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin en voorts die van het Ministerie van Algemene Zaken. Verder de kosten van verschillende afdelingen van algemene aard van het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Onder „Financieel bestuur” zijn opgenomen de algemene uitgaven van het Ministerie van Financiën, waarvan die voor

Diensten van algemene aard

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemeen bestuur .	13,1	26,5	20,5	0,9	1,4	0,7
Financieel bestuur . .	119,5	155,6	122,9	1,1	1,1	3,0
Muntwezen	0,6	0,6	1,3	39,0	20,0	19,0
Domeinbeheer	6,2	6,5	7,2	4,1	4,2	5,5
Erediensten	3,2	3,2	3,2	—	—	—
Economisch onderzoek K.N.M.I.	6,1	6,3	5,9	—	—	—
Centrale diensten voor het bestuursapparaat	1,7	1,7	1,9	0,4	0,4	—
Binnenlandse veiligheidsdienst	20,0	20,6	26,2	0,5	0,5	0,4
	3,4	3,2	3,9	—	—	—
	173,8	224,2	193,0	46,0	27,6	28,6

de belastingdienst een zeer belangrijk deel uitmaken. In de herziene raming voor 1952 moest worden rekening gehouden met een devaluatieverlies ad 30 miljoen bij het voldoen aan terugkoopverplichtingen tegenover het Internationale Monetair Fonds. Voorts leidden ook de verhoging van de vacantieloeslag en de invoering van de interim-regeling Ziektekosten voor ambtenaren tot een hogere raming.

Het onder „Muntwezen” uitgetrokken bedrag van 39 miljoen bestemd voor ontmonding zal in 1952 niet geheel kunnen worden verwerkt. De herziene raming 1952 is daarom met

19 miljoen verlaagd, welk bedrag in 1953 opnieuw is opgenomen.

In het kader van de bevordering der werkgelegenheid is voor 1953 ook bij Domeinen een hoger bedrag voor werken uitgetrokken.

Het onderdeel „Economisch onderzoek” betreft in hoofdzaak de uitgaven van het Centraal Planbureau en het Centraal Bureau van de Statistiek.

Tot de „Centrale diensten voor het bestuursapparaat” zijn gerekend de afdeling Overheidspersoneelszaken van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, het Centraal Orgaan voor Rijkspersoneelsaangelegenheden, het Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, het Rijksinkoopbureau en de Rijksgebouwendienst. Voor wat de uitgaven van deze laatste dienst betreft wordt opgemerkt, dat in voorgaande jaren tengevolge van de noodzakelijke bezuiniging een achterstand is ontstaan in het onderhoud en de voorzieningen aan Rijksgebouwen. Voor 1953 is thans in ruimere mate geld uitgetrokken om deze achterstand in te halen. Dit zal mede een bijdrage vormen voor de verbetering van de werkgelegenheid in de bouwnijverheid. In verband met de verhoogde activiteit zullen ook de kosten van het apparaat van de Rijksgebouwendienst in 1953 stijgen. Voorts is bij deze dienst rekening gehouden met het op grotere schaal inschakelen van particuliere architecten.

Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgelden

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Pensioentoeslagen . . .	23,7	23,5	23,4	—	—	—
Annuïteiten verschuldigd aan het A.B.P.	61,4	60,2	61,2	—	—	—
Tijdelijke uitkeringen aan voormalig Rijkspersoneel	2,5	2,0	1,2	—	—	—
	87,6	85,7	85,8	—	—	—

In deze categorie zijn o.m. de toeslagen op de pensioenen opgenomen. Deze komen immers ten laste van de Rijksbegroting, zulks in tegenstelling tot de basis-pensioenen, welke door het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds worden gefinancierd.

Een toerekening van dit bedrag aan de diverse onderdelen van Staatszorg is niet wel mogelijk.

Dit laatste geldt evenzeer voor de overige in deze categorie opgenomen uitgaven.

Ten aanzien van het onderdeel „Tijdelijke uitkeringen aan voormalig Rijkspersoneel” wordt opgemerkt, dat voor 1953 gerekend wordt op 550 wachtgelden (in begroting 1952: 800). Bovendien kan voor het gemiddelde wachtgeld een lager bedrag worden aangehouden dan voor 1952 geschiedde.

Nationale Schuld

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Algemeen	57,6	44,0	0,5	—	—	—
Rente en kosten binnenlandse schuld . . .	426,0	426,0	388,9	—	—	—
Rente en kosten buitenlandse schuld . . .	77,8	80,6	82,0	—	—	—
Aflossing binnenlandse schuld	—	—	—	142,2	229,3	138,9
Aflossing buitenlandse schuld	—	—	—	84,7	85,4	94,2
	561,4	550,6	471,4	226,9	314,7	233,1

In hoofdstuk VIII van deze Nota wordt uitvoerig aandacht gewijd aan het verloop van de Nationale Schuld. Aangaande de in bovenstaande tabel samengevatte begrotingscijfers moge te dezer plaasse het volgende worden opgemerkt.

De gunstige ontwikkeling van de binnenlandse gevestigde en vlottende schuld maakt het mogelijk de daarvoor verschuldigde rente voor 1953 resp. 12 en 25 miljoen lager te ramen dan voor 1952.

De omvang der buitenlandse schuld vertoont eveneens een daling. Niettemin zal in 1953 meer benodigd zijn voor rente, aangezien voor de in 1948 met de E.C.A. gesloten lening, groot \$ 129.500.000 in 1953 over een geheel jaar rente verschuldigd zal zijn, terwijl in 1952 de rente slechts over een half jaar liep.

Evenals het vorig jaar voor 1952 is thans ook voor 1953 bij het onderdeel aflossing binnenlandse schuld de delging van Staatsschuld door het ter voldoening van belastingaanslagen in betaling geven van investerings-, beleggings- en belastingcertificaten voor memorie uitgetrokken. Bij de herziene raming 1952 moest uit dezen hoofde echter met rond 85 miljoen rekening worden gehouden.

Voor aflossingen op de buitenlandse schuld moet ten gevolge van toenemende aflossingsverplichtingen een hoger bedrag worden uitgetrokken.

Aangetekend zij nog, dat in verband met de gunstige ontwikkeling van de Nederlandse betalingsbalans in de herziene raming 1952 de post rente wegens credietfaciliteiten, verleend door de Europese Betalings Unie, kon vervallen. Ook voor 1953 wordt het verantwoord geacht hiervoor geen bedrag uit te trekken. Voor 1953 behoeft bovendien niet meer te worden gerekend met uitgaven wegens koersverlies op aflossingen van buitenlandse vlottende schuld. Ten gevolge van deze factoren kan de raming 1953 van het onderdeel „Algemeen” tot een fractie van de ramingen voor 1952 worden teruggebracht.

Uitkering aan het Gemeentefonds wegens derving van ondernemingsbelasting

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Uitkering aan het Gemeentefonds	—	—	123,1	—	—	—

De in de ontwerp-begroting voor 1953 opgenomen post voor uitkering aan het Gemeentefonds wegens derving van ondernemingsbelasting draagt een voorlopig karakter. In afwachting van een nader te treffen wettelijke regeling inzake de financiële verhouding tussen het Rijk en de gemeenten is voor het aandeel, dat het Gemeentefonds in 1953 ontvangt in een aantal Rijksbelastingen, voorlopig het voor 1952 geldende percentage van 10,3 aangehouden. In dit aandeel is slechts een compensatie tot een bedrag van 93 miljoen begrepen wegens het wegvallen van de opbrengst van de ondernemingsbelasting. Teneinde tot uitdrukking te brengen, dat het Gemeentefonds in staat moet zijn om aan de gemeenten in 1953 voorschotten te verstrekken gelijk aan de uitkeringen, welke zij in 1952 genoten in verband met het vervallen der ondernemingsbelasting, is voorlopig de hierbedoelde uitkering ad 123,1 miljoen onder de uitgaven der Rijksbegroting opgenomen.

Op een en ander wordt nader ingegaan in hoofdstuk IX van deze Nota (paragraaf 1. Het Gemeentefonds en het Provinciefonds).

De waardering van de materiële activa in de staatsbalans en, daarmee samenhangend, de afschrijvingen in de Rijksbegroting worden bepaald op basis van de actuele vervangings- of reproductiewaarde. Voor de afschrijvingen betekent dit, dat haar bedrag niet slechts de invloed ondervindt van nieuwe investeringen, maar ook medegaat met wijzigingen in de indexcijfers inzake de kosten van de desbetreffende activa.

Afschrijvingen

	Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			Buitengewone Dienst II		
	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Afschrijvingen	90,0	101,0	105,0	—	—	—

Ten tijde van de berekening van de oorspronkelijke raming voor 1952 waren nog onvoldoende gegevens beschikbaar over de sterke stijging der indexcijfers voor verschillende goederen na de aanvang der herbewapening. Dit was oorzaak, dat bij de herziene raming voor 1952 met een hoger bedrag wegens afschrijving rekening moest worden gehouden.

Bij de berekening van de afschrijvingen voor 1953 is er van uitgegaan, dat de indexcijfers geen verdere stijging zullen ondergaan; het hogere afschrijvingsbedrag voor dat jaar vindt dan ook alleen zijn oorzaak in de verwachte investeringen in 1953.

IV. De middelen van het Rijk

1. Samenvattend overzicht

In bijlage 9 is een overzicht gegeven van de ontwikkeling van de opbrengst van 's Rijks middelen sinds 1946. Aangezien het grootste deel der Rijksmiddelen, waarbij in het bijzonder aan de belastingen is te denken, geacht moet worden een algemeen karakter te hebben, heeft — anders dan bij de uitgaven — een indeling naar de onderscheidene onderwerpen van Staatszorg hier weinig zin. Volstaan is daarom met een indeling in enkele belangrijke categorieën.

Hieronder volgt een samenvatting van de daarin opgenomen middelenramingen, respectievelijk voor wat betreft de oorspronkelijke raming voor 1952, de herziene raming voor 1952 en de thans aangeboden ontwerp-begroting voor 1953.

	Oorspr. vast-gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Kostprijsverhogende belastingen .	2 366	2 220	2 229
Belastingen op winst, inkomen en vermogen	2 092	2 604	2 270
Winsten en andere baten van bedrijven	37	37	41
Overige middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I . .	217	280	311
Totaal middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I	4 712	5 141	4 851
Ontvangen aflossingen	139	161	145
Overige middelen van de Buitengewone Dienst II	43	24	23
Totaal middelen Buitengewone Dienst II (exclusief bijdrage wegens afschrijving)	182	185	168
Totaal der middelen (exclusief bijdrage wegens afschrijving) . . .	4 894	5 326	5 019
Bijdrage wegens afschrijving . .	90	101	105
Totaal der middelen	4 984	5 427	5 124

2. Nadere beschouwing der middelen

In deze paragraaf worden aan elke categorie van middelen, die in de hiervoor opgenomen tabel is genoemd, enkele beschouwingen gewijd.

Voor elke categorie is een in tabellarische vorm opgemaakt overzicht opgenomen van de voornaamste onderdelen, waaruit die categorie is samengesteld, met vermelding van de bedragen respectievelijk voor de oorspronkelijke raming 1952, de herziene raming 1952 en de ontwerp-begroting 1953. De belastingmiddelen zijn in één overzicht samengevat. Aan de bijdrage van de Gewone Dienst aan de Buitengewone Dienst II wegens afschrijvingen is geen afzonderlijke beschouwing gewijd omdat de afschrijvingen al bij de uitgaven ter sprake zijn gekomen.

Belastingmiddelen

Bij een beschouwing van de opbrengst van de aan het Rijksbudget ten goede komende belastingen, dient vooraf te worden opgemerkt, dat de vereveningsheffing, de motorrijtuigenbelasting en de accijns op de mousserende gegiste dranken geheel ten goede van het Rijk komen, terwijl van de overige belastingen bepaalde percentages toevloeien aan het Provinciefonds en het Gemeentefonds. Dit aandeel bedraagt voor het Provinciefonds 0,67 %, terwijl in afwachting van het tot stand komen van een nadere wettelijke regeling is aangenomen, dat voor 1953 evenals voor 1952 het aandeel van het Gemeentefonds 10,3 % zal bedragen.

Aldus kan het bedrag der belastingmiddelen, dat aan het Rijk ten goede komt, voor 1953 als volgt worden berekend:

De opbrengst (vóór aftrek) is geraamd op	5 022 mln
Hiervan komt ten bate van het Gemeentefonds	484 mln
het Provinciefonds	31 „
het Landbouw-Egalisatiefonds (aandeel gedistilleerd accijns)	8 „
	523 „

Blijft ten bate van het Rijk (opbrengst na aftrek) 4 499 mln

Een overzicht van de opbrengst der voornaamste belastingen, voor en na toepassing der hiervoor bedoelde aftrek, volgt hieronder. Daarbij is, teneinde de relatieve betekenis tot uitdruk-

	Vóór aftrek			Na aftrek			
	Oorspr. vastgesteld 1952	Herziene raming 1952	1953	Oorspr. vastgesteld 1952	Herziene raming 1952	1953	Percentage van totaal
Omzetbelasting	1300	1150	1200	1158	1024	1068	23,7
Invoerrechten	450	375	400	401	334	356	7,9
Accijnzen	451	515	467	395	452	409	9,1
Vereveningsheffing	275	260	240	275	260	240	5,3
Motorrijtuigenbelasting . .	70	75	80	70	75	80	1,8
Overige	75	85	85	67	75	76	1,7
Totaal kostprijsverhogende belastingen	2621	2460	2472	2366	2220	2229	49,5
Inkomstenbelasting	940	815	875	837	725	779	17,3
Loonbelasting	665	640	650	593	570	579	12,9
Vennootschapsbelasting . .	515	885	775	459	788	690	15,3
Vermogensbelasting	80	83	85	71	74	76	1,7
Rechten van successie, overgang en schenking	85	90	90	75	80	80	1,8
Overige	63	75	75	57	67	66	1,5
Inhaal van belastingachterstand	—	337	—	—	300	—	—
Totaal belastingen op winst, inkomen en vermogen .	2348	2925	2550	2092	2604	2270	50,5
Totaal der ten behoeve van het Rijk geheven belastingen	4969	5385	5022	4458	4824	4499	100

king te doen komen in het totaal der aan het Rijk ten goede komende belastingopbrengsten, voor 1953 onder het hoofd „na aftrek” behalve het bedrag ook het percentage in het totaal vermeld.

Vorenstaand overzicht is hierna, voor wat de belastingopbrengsten voor 1953 betreft, grafisch weergegeven.

Ten aanzien van de in bovenstaande tabel opgenomen ramingen voor 1952 en 1953 zij het volgende opgemerkt. Voor de niet-kohierbelastingen zijn opgenomen de verwachte kasontvangsten in het kalenderjaar 1953. Ten aanzien van de kohierbelastingen is dit echter geenszins het geval. Voor de inkomsten- en de vermogensbelasting zijn namelijk opgenomen de geraamde opbrengst over het belastingjaar 1953 — d.w.z. van de belasting over het in 1953 verdiende inkomen resp. over het vermogen per 1 Januari 1953 — en voor de vennootschapsbelasting de verwachte opbrengst van de belasting over de boekjaren 1952 en 1951/52. Dit houdt tevens in, dat baten uit hoofde van inhaal van belastingachterstand in de voor de afzonderlijke belastingen vermelde bedragen buiten beschouwing zijn gelaten. Voor 1952 zijn de verwachte baten uit dezen hoofde wel in een aparte post opgevoerd.

Uit het vorenstaande blijkt, dat de raming van de vennootschapsbelasting betrekking heeft op winsten van het jaar, voorafgaande aan dat, waarop de raming van de inkomstenbelasting betrekking heeft. Hieraan moet worden toegeschreven, dat de ontwikkeling der ramingen voor deze beide belastingen voor de begroting 1953 in vergelijking met de herziene ramingen voor de begroting 1952 geen parallel verloop vertoont.

Bij het opstellen der ramingen is rekening gehouden met wetswijzigingen, welke onlangs tot stand zijn gekomen — zoals

de verlaging van de sigarenaccijns, de herziening van enkele tabellen der omzetbelasting en de faciliteiten voor giften aan charitatieve instellingen e.d. — alsmede met wetswijzigingen, welke bij de Staten-Generaal aanhangig zijn gemaakt, zoals die betreffende de faciliteiten in verband met de exportbevordering en met de invoering van de Werkloosheidswet. Geen rekening is gehouden met de gevolgen van een eventuele wijziging in het beleid in zake de huren: dit geldt zowel ten aanzien van eventuele daarmede samenhangende wijzigingen der belastingwetten als ten aanzien van de gevolgen, welke een zodanige wijziging voor het loon- en prijsniveau zou kunnen hebben.

Een gespecificeerde opsomming van de geraamde belastingen is gegeven in bijlage 10 van deze Nota.

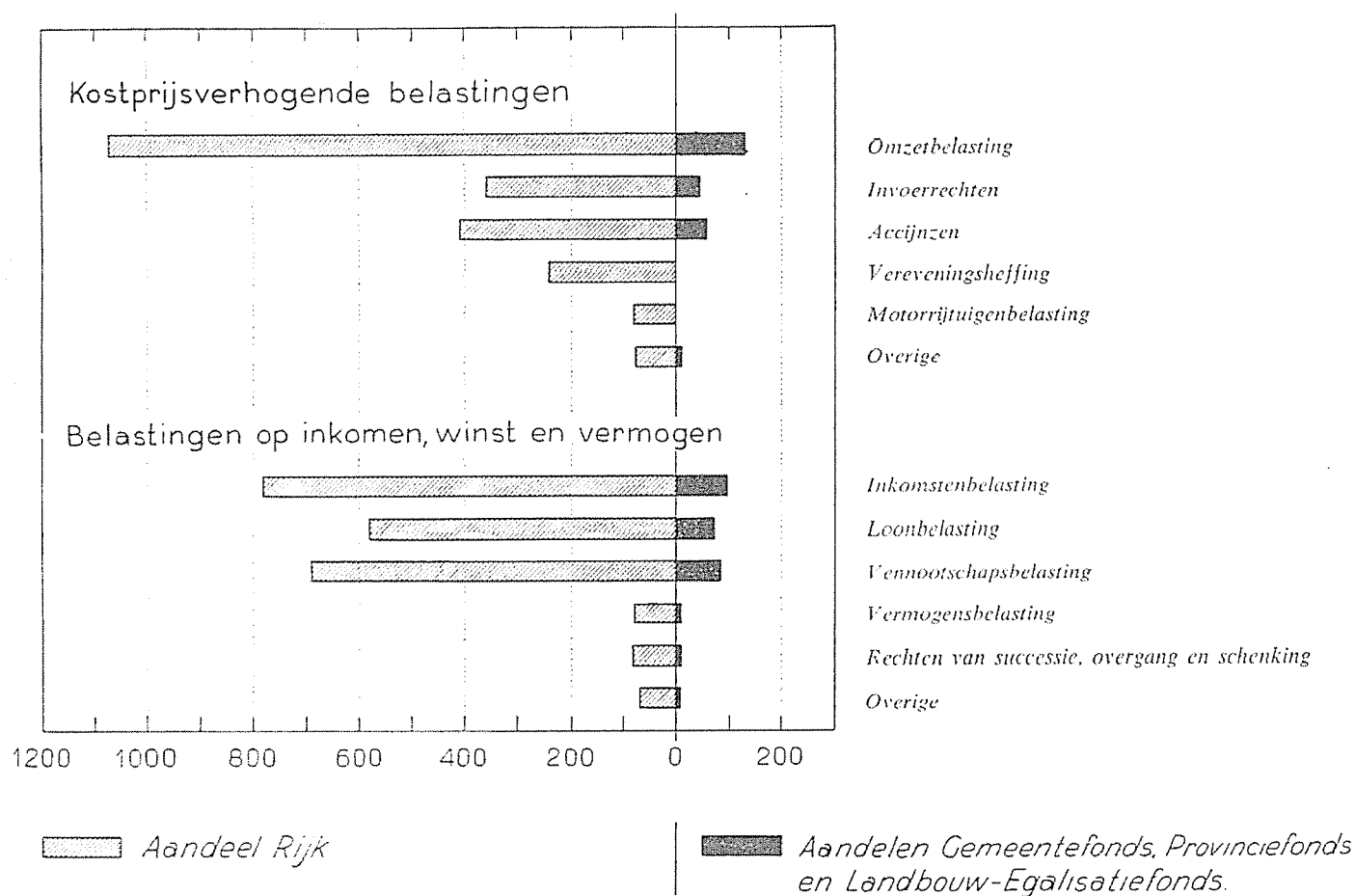
Vermeld zij nog, dat in het vorenstaande geen rekening is gehouden met opbrengsten van de vermogensaanwasbelasting en van de vermogensheffing ineens, welke voor 1953 respectievelijk op 75 en 15 miljoen zijn geraamd. De opbrengsten van die heffingen in voorgaande jaren zijn opgenomen in bijlage 9.

Voorts zijn uiteraard buiten beschouwing gelaten de beide Rijksbelastingen, nl. de grondbelasting en de personele belasting, waarvan de opbrengst niet ten goede van het Rijk doch ten bate van de gemeenten en de provinciën komt.

Winsten en andere baten van bedrijven

Binnen het kader van de niet-belastingmiddelen nemen de winsten en andere baten van bedrijven een niet onbelangrijke plaats in.

Opbrengsten van de ten behoeve van het Rijk geheven belastingen in 1953 (in miljoenen guldens)

	Oorspr. vast- gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie wegens voordelig saldo	10,6	10,6	—
Uitkering van het Staatsbedrijf der Posterijen, Telegrafie en Telefonie ad 6% over de bedrijfsbaten der Verkeersdiensten	—	Memorie	19,6
Uitkering van de Staatsmijnen wegens dividend op het aandelenkapitaal	7,5	8,0	8,0
Uitkering der door De Nederlandsche Bank N.V. behaalde winst Exploitatie-baten van bedrijven in de particuliere sector	15,0	15,0	10,0
	3,4	3,4	3,4
	36,5	37,0	41,0

De verwachtingen inzake de bedrijfsresultaten van de P.T.T. voor 1953 berusten op de ontwikkeling van de verkeersomvang, zoals deze zich in het eerste halfjaar 1952 heeft gedemonstreerd.

Deze ontwikkeling toont aan, dat de bedrijfsbaten weliswaar nog steeds een toeneming vertonen, maar de lasten relatief sterker stijgen, zodat de winstcapaciteit vermindert.

De netto-bedrijfswinst wordt voor 1953 geraamd op 2,3 miljoen, welk bedrag zal worden toegevoegd aan de reserve, zodat de winstuitkering aan het Rijk voor memorie is uitgetrokken.

De uitkering aan het Rijk van 6 % over de bedrijfsbaten der verkeersdiensten treedt in de plaats van de vroegere uitkering ad 6 % over alle bedrijfsinkomsten. De eerstbedoelde uitkering zal ook alsnog in de eerstvolgende suppletoire begroting voor 1952 worden opgenomen; voorschands is deze post in de herziene raming 1952 voor memorie opgenomen.

Ook voor de Staatsmijnen worden voor 1953 bevredigende resultaten verwacht, zij het, dat bij de raming der opbrengsten op de exportmarkten rekening moet worden gehouden met de dalende tendenz, welke de laatste maanden valt te constateren. De netto-productie van steenkolen wordt voor 1953 op een zelfde hoeveelheid als voor 1952 geraamd, terwijl voor cokes en in eindproducten gebonden stikstof voor 1953 op een iets hogere productie wordt gerekend. Na tegoedschrijving van 3 miljoen aan de reserverekeningen kan aan het Rijk een dividend van 8 miljoen worden uitgekeerd.

De winst van de Nederlandsche Bank is voor 1953 geraamd op 10 miljoen, dat is 5 miljoen minder dan voor 1952 en hetzelfde bedrag als voor de jaren 1950 en 1951 werd begroot. De lagere raming van het winstsaldo houdt verband met een niet onaanzienlijke vermindering van een aantal baten bij ongeveer gelijk blijvende exploitatielasten.

	Oorspr. vast- gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Vergoedingen voor aan derden be- wezen diensten en opbrengsten van verkochte Rijksgoederen	103	106	113
Personeelsverhaal	12	12	11
Inkomsten wegens rente	63	80	72
Vrijgegeven tegenwaardegelden in het kader van het Europese Her- stelprogramma	Memorie	Memorie	Memorie
Baten wegens gerecupereerde goe- deren en liquidatie van vijande- lijk vermogen	—	21	60
Andere middelen	40	61	55
	218	280	311

De exploitatiebaten van bedrijven in de particuliere sector betreffen de geraamde winstaandelen van het Rijk in de N.V. Nederlandse Aardoliemaatschappij (1,6 miljoen), in de N.V. Koninklijke Nederlandse Zoutindustrie (f 261 000), de N.V. Koninklijke Hoogovens en Staalfabrieken (f 1 241 000) en enkele andere bedrijven.

Overige middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I

De eerste rubriek van het overzicht (1ste kol ondereaan) heeft betrekking op een groot aantal retributies en andere regelmatig vloeiende middelen. De belangrijkste post is het aandeel van het Rijk in de opbrengst der luisterbijdragen, dat voor 1953 op 20,9 miljoen wordt geraamd, tegen 19,6 miljoen voor 1952.

Onder de inkomsten wegens personeelsverhaal zijn begrepen de inhoudingen op grond van artikel 15a van het Algemeen Rijksambtenarenreglement en op grond van artikel 14 van het Arbeidsovereenkomstenbesluit en de bijdragen voor inkoop van diensttijd voor pensioen.

De inkomsten wegens rente konden in de herziene raming voor 1952 belangrijk hoger worden geraamd, omdat daarbij rekening kon worden gehouden met een rente-ontvangst ad 15 miljoen van de Europese Betalingsunie. Voor 1953 is deze post voorzichtigheidshalve voor memorie uitgetrokken.

Nu bij de wet is vastgesteld, dat de opbrengst van het vijandelijk vermogen ten bate van de Rijksmiddelen komt — ter gedeeltelijke dekking van de uitgaven wegens oorlogsschade — zal nog dit jaar een begin worden gemaakt met de overboeking naar de middelen van de liquidatie-opbrengsten van die vijandelijke vermogens, welke zijn afgewikkeld. Voor 1952 wordt hiervoor 10 miljoen en voor 1953 60 miljoen geraamd. Opgemerkt wordt, dat deze gelden reeds eerder door het Nederlands Beheersinstituut op een rekening-courant bij de Schatkist zijn gestort. In dezelfde rubriek is voor 1952 9,7 miljoen geboekt wegens overneming door het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen van gerecupereerde kunstschaten. Beide posten hebben voor het budget dus slechts administratieve betekenis.

In de groep andere middelen zijn o.m. opgenomen de boeten, de ontvangsten in verband met prijspolitieke regelingen en de ontvangsten wegens afgesloten dienstjaren. Verschillende der onder deze groep geraamde inkomsten konden bij de herziene raming voor 1952 belangrijk hoger worden gesteld. Het verschil tussen de oorspronkelijke raming 1952 en de raming voor 1953 houdt voornamelijk verband met de overboeking naar 's Rijks middelen van een bedrag van 17 miljoen wegens batige saldi van te liquideren egalisatiefondsen op het gebied der prijs-politiek.

Ontvangen aflossingen

	Oorspr. vast- gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Ontvangen van:			
Staatsbedrijven	111,2	120,7	100,1
Scheepvaartfonds	1,5	1,5	1,8
Bedrijven in de particuliere sector	2,5	12,6	7,5
Lagere publiekrechtelijke lichamen	16,5	17,2	17,0
Indonesië	1,4	1,4	14,0
Andere	5,9	7,6	4,9
	139,0	161,0	145,3

Uit vorenstaand overzicht blijkt, dat onder de bedragen, welke het Rijk ontvangt aan aflossingen, die op aan Staatsbedrijven verstrekte kapitalen het overgrote deel vormen. Practisch gaat het hier om aflossingen van de Staatsmijnen en van de P.T.T.; van het voor 1953 geraamde bedrag komt 60 miljoen voor rekening van de Staatsmijnen en 39,5 miljoen voor rekening van de P.T.T.

De aflossingen van lagere publiekrechtelijke lichamen zijn in hoofdzaak aflossingen op voorschotten verstrekt ingevolge artikel 56 der Woningwet.

Voor 1952 is geraamd voor Indonesië de laatste aflossing in de Gevestigde Schuld, op grond van de Wet van 7 December 1896 (*Staatsblad* 214), houdende nadere regeling van het aandeel der geldmiddelen van Nederlandsch-Indië in de ten behoeve dier middelen door het Rijk in het jaar 1883 ter leen opgenomen gelden. De raming voor 1953 betreft de aflossing van de aan Indonesië verstrekte lening ad 280 miljoen. Per 30 Juni en 31 December 1953 wordt telkens 7 miljoen afgelost.

Overige middelen van de Buitengewone Dienst II¹⁾

	Oorspr. vast- gesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Middelen in verband met het muntwezen	39,5	20,5	19,5
Kapitaalbijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden	2,8	2,8	2,4
Andere middelen	0,7	0,7	1,2
	43,0	24,0	23,1

1) Exclusief de bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijving.

De middelen in verband met het muntwezen betreffen in hoofdzaak de opbrengst van door ontmunting verkregen metaal en de door het Staatsmuntbedrijf afgeleverde munten.

De kapitaalbijdragen van de lagere publiekrechtelijke lichamen en van derden hebben betrekking op bijdragen van die lichamen in de kosten van Rijkswerken.

V. Sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel

In de hierna volgende tabel en grafiek zijn enige gegevens vastgelegd met betrekking tot het verloop van de sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel.

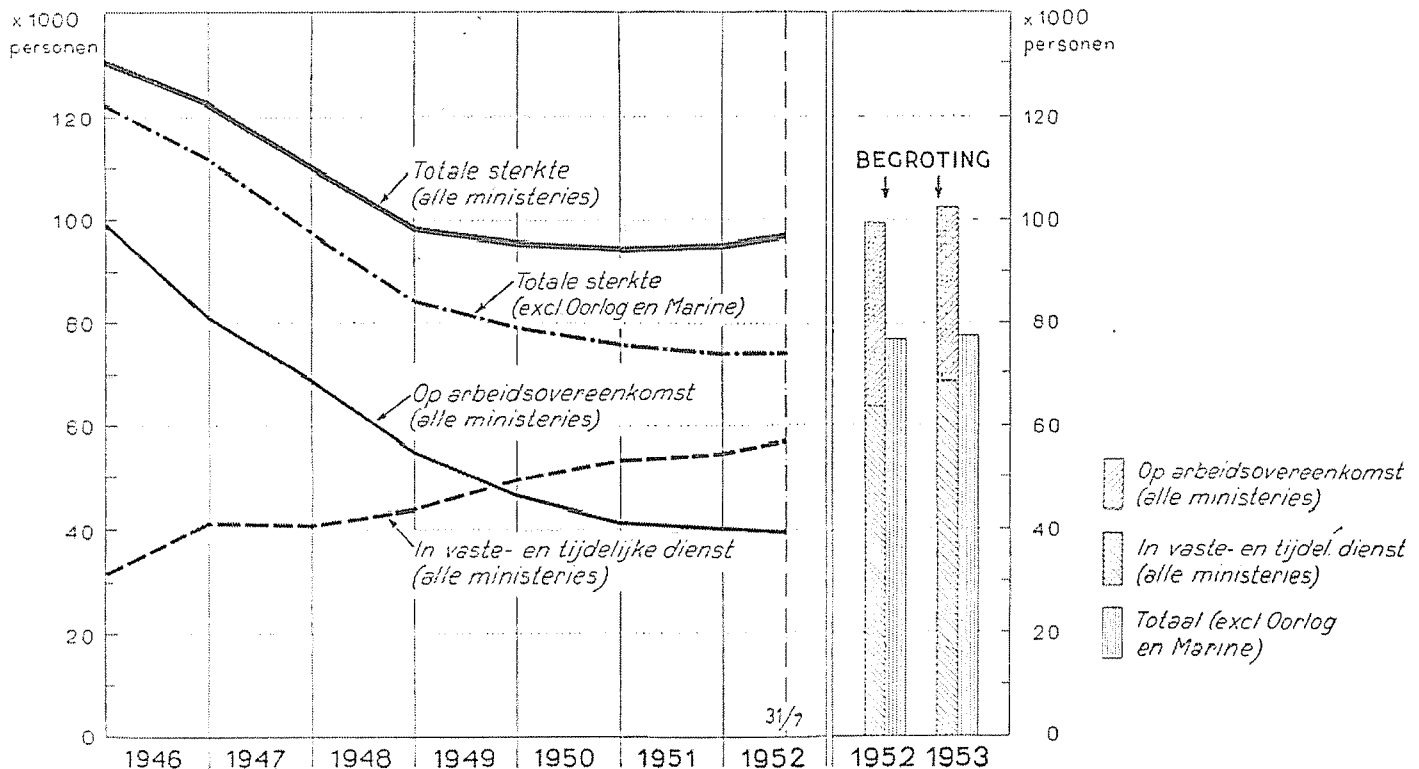
Uit deze gegevens blijkt, dat de sterkte in de begroting van 1953 een stijging geeft te zien ten opzichte van die van 1952. Deze stijging wordt in hoofdzaak door de militaire departementen veroorzaakt in verband met de verhoogde militaire inspanning.

Overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel

Omschrijving	Werkelijke sterkte			Begrotingssterkte	
	1 Jan. 1946	1 Jan. 1952	31 Juli 1952	1952	1953
Burgerlijk Rijkspersoneel exclusief Oorlog en Marine					
Personeel in vaste en tijdelijke dienst . .	29 478	48 832	50 328	54 296	57 636
Personeel op arbeidsovereenkomst . .	93 348	25 475	24 040	22 469	19 887
	122 826	74 307	74 368	76 765	77 523
Burgerlijk Rijkspersoneel Oorlog en Marine					
Personeel in vaste en tijdelijke dienst . .	1 966	6 241	7 156	9 427	11 101
Personeel op arbeidsovereenkomst . .	6 226	15 077	15 911	13 112	13 739
	8 192	21 318	23 067	22 539	24 840
Totaal . .	131 018	95 625	97 435	99 304	102 363

In de hiernavolgende grafiek is het verloop van de sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel grafisch weergegeven.

Overzicht van het verloop van de sterkte van het BURGERLIJK RIJKSPERSONEEL

De werkelijke sterkte van het burgerlijk personeel der niet-militaire departementen per 31 Juli 1952 is ten opzichte van die per 1 Januari 1946 met ruim 39 % gedaald. Hierbij moet echter in aanmerking worden genomen, dat de vermelde aantallen voor de jaren 1952 en 1953 uitsluitend betrekking hebben op personeel met een volledige dagtaak, met dien verstande, dat het aantal ambtenaren met onvolledige dagtaak (zoals bijv. leraren bij het v.h.m.o., die een beperkt aantal lesuren hebben) zoveel mogelijk is herleid tot het aantal, dat nodig zou zijn indien een volledige dagtaak werd vervuld.

Buiten beschouwing zijn gelaten het los personeel, het huishoudelijk personeel als werkers e.d., het personeel met onvolledige dagtaak ten aanzien waarvan een herleiding als hiervoor bedoeld niet mogelijk bleek, het in militaire dienst zijnde personeel, de langdurig zieken, de geschorsten e.d. De gezamenlijke sterkte van het tot die categorieën behorende burgerlijk Rijkspersoneel bedraagt $\pm 10\,000$.

De sterkte van het burgerlijk personeel bij de Ministeries van Oorlog en Marine is evenals in vorige jaren afzonderlijk tot uitdrukking gebracht.

Tenslotte wordt nog opgemerkt, dat zoals ook in de vorige Millioenennota's is geschied, het personeel werkzaam bij de Staatsbedrijven in de opgegeven aantallen niet is begrepen.

Voor het overzicht van het verloop der personeelssterkte per departement wordt verwezen naar bijlage 11, waarin tevens de voornaamste oorzaken der optredende verschillen worden aangegeven.

VI. Staatsbalans

De Staatsbalans per 31 December 1951, met de vergelijkende cijfers van de balans per ultimo 1950, is hieronder in beknopte vorm weergegeven; in bijlage 12 is een meer gespecificeerde balansopstelling opgenomen, waarbij verschillende toelichtingen zijn vermeld.

Uit deze cijfers blijkt, dat het nadelige balanssaldo is verminderd met 2379 miljoen (van 10 689 miljoen per ultimo 1950 tot 8310 miljoen per ultimo 1951). Van deze vermindering is in het hierna volgende overzicht van de mutaties in het balanssaldo een analyse gegeven. De onderdelen I en II van dit overzicht hebben betrekking op de lasten en baten van het jaar 1951; de onderdelen III en IV geven die mutaties in het balanssaldo aan, welke niet als last, respectievelijk bate van het jaar 1951 zijn aan te merken.

Een nadere toelichting op dit overzicht is eveneens in bijlage 12 opgenomen. In dezelfde bijlage is voorts een opstelling gegeven, waaruit het verband blijkt tussen de mutaties in het balanssaldo enerzijds en het vermoedelijk beloop van de begrotingsuitgaven en de middelen van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I voor het jaar 1951 anderzijds.

De uit bovengenoemde vermindering van het nadelige balanssaldo in 1951 voortvloeiende verbetering van de balanspositie komt ook tot uitdrukking in de verhouding tussen de verplichtingen op korte termijn enerzijds en de liquide middelen en kortlopende vorderingen anderzijds. Per ultimo 1950 beliepen bedoelde verplichtingen 16 520 miljoen en de liquide middelen en vorderingen op korte termijn 7130 miljoen, zodat een saldo resteert van 9390 miljoen. Het vergelijkbare saldo per ultimo 1951 bedroeg 7731 miljoen (14 952 — 7221), een verbetering derhalve van 1659 miljoen.

Voor de mate waarin consolidatie van schuld plaats vond moge worden verwezen naar de toelichting op de balansposten 15a en 15b (bijlage 12).

VII. De kasontwikkeling van het Rijk

In de Millioenennota 1952 werd voor de eerste maal een systematisch overzicht verstrekt van de gezamenlijke kasmutaties van het Rijk en wel over de periode 1949 tot medio 1951. Ter plaatse werd reeds uiteengezet, dat door verschillende omstandigheden de Rijksbegroting niet zonder meer geschikt is om een volledig inzicht te verschaffen in de feitelijke kasontwikkeling van de centrale overheid in een bepaalde periode; ook in hoofdstuk II van deze Nota kwam dit gezichtspunt reeds naar voren. Het overzicht der kasmutaties beoogt in deze leemte te voorzien, niet slechts ter verdieping van het inzicht in de ontwikkeling van de Rijksfinanciën, doch mede als bijdrage tot het beoordelen van de algehele monetaire ontwikkeling.

In aansluiting op de in de vorige Millioenennota verstrekte gegevens volgt hieronder thans een overzicht, dat de gezamenlijke kasmutaties van het Rijk weergeeft gedurende 1950, 1951 en de eerste helft van 1952. De cijfers voor het eerste halfjaar 1952 dragen nog een voorlopig karakter.

Het eerste deel van de opstelling (de posten 1 t/m 4) geeft een beeld van de realisatie van het begrotingsbeleid op kasbasis. Het omvat de ontvangsten en uitgaven ten gunste, resp.

Activa

Gecomprimeerde Staatsbalans per 31 December 1951

Passiva

	Vergelijkende cijfers 1950	1951		Vergelijkende cijfers 1950	1951
Kas-, bank- en giroaldi	575	521	Schulden op korte termijn	12 972	11 838
Vorderingen op korte termijn (inclusief dispositieruimte op buitenlandse credieten) en vooruitbetalingen	6 555	6 700	Verplichtingen inzake oorlogsschade	3 548	3 114
Vorderingen op lange termijn	1 128	1 359	Storting op Staatsschuld door institutionele beleggers (inclusief Rijksfondsen)	286	134
Reparatievorderingen op voormalige vijandelijke mogendheden	P.M.	P.M.	Verplichtingen verband houdende met de overeenkomst van Bretton-Woods	2 081	2 081
Deelneming in het Internationaal Monetair Fonds en in de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	2 090	2 090	Schulden op lange termijn	11 549	11 819
Onroerende en roerende goederen	5 982	6 965	Verplichtingen sociale verzekeringsfondsen en Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	P.M.	P.M.
Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	3 555	3 926	Diverse passiva	1 852	3 032
Bezittingen sociale verzekeringsfondsen en Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	P.M.	P.M.			
Diverse activa	1 714	2 147			
Saldo	10 689	8 310			
	32 288	32 018		32 288	32 018
Garanties en saldi van door de Nederlandsche Bank voor rekening van het Rijk gevoerde rekeningen	3 464	3 361	Garanties en saldi van door de Nederlandsche Bank voor rekening van het Rijk gevoerde rekeningen	3 464	3 361

Overzicht van de mutaties in het balanssaldo gedurende 1951

	Verge- lijkende cijfers 1950	1951		Verge- lijkende cijfers 1950	1951
I. Lasten betreffende het jaar 1951			II. Baten betreffende het jaar 1951		
1. Lonen en salarissen (incl. sociale lasten).	661	685	1. Belastingen:		
2. Huisvestingskosten, bureaukosten, reis- en verblijfskosten e.d.	106	121	a. kohierbelastingen	1 278	1 680
3. Kosten van onderhoud, vernieuwing, in-richting en uitbreiding	99	124	b. niet-kohierbelastingen	2 796	2 992
4. Afschrijvingen	197	255		—4 074	—4 672
5. Rente en bijbehorende kosten	539	526	2. Leveringen en diensten	86	62
6. Kosten van sociale voorzieningen en steun-verlening (excl. bijdragen aan sociale fond-sen; zie post 8d)	433	458	3. Rente en winst van bedrijven	94	93
7. Kosten van pensioenen, wachtgeld, e.d.	77	77	4. Incidentele baten van bijzondere aard:		
8. Bijdragen en subsidies:			a. overboekingen van de bijzondere Schatkistrekening (tegenwaardereke-ning) bij de Nederlandsche Bank . .	279	203
a. aan gemeenten en schoolbesturen in de kosten van onderwijs	274	298	b. overdracht van gerecupereerd goud	131	—
b. aan gemeenten in de kosten van politie	68	68		—410	—203
c. overige bijdragen aan gemeenten . . .	13	10	5. Overige baten	195	321
d. aan sociale fondsen	102	119			
e. prijssubsidies	249	146			
f. overige bijdragen en subsidies	261	292			
	—967	—933			
9. Overige lasten.	367	292			
Totaal I	3 446	3 471	Totaal II	4 859	5 351
III. Bijzondere mutaties, welke het balanssaldo ongunstig beïnvloeden			IV. Bijzondere mutaties, welke het balanssaldo gunstig beïnvloeden		
10. Kosten betreffende voorgaande jaren. . .	72	41	6. Baten betreffende voorgaande jaren. . .	44	180
11. Uitkering aan het gemeentefonds inzake derving van ondernemingsbelasting over de jaren 1949/1950	—	176	7. a. nog niet onder de middelen verantwoorde bijboekingen op de bijzondere Schatkistrekening (tegenwaardereke-ning) bij de Nederlandsche Bank per ultimo 1951	1 318	577
	—72	—217	b. onder de baten (post 4a) verantwoorde overboekingen van de „tegenwaarde-rekening” waarvan het bedrag reeds als vordering op de balans 1950 voor-komt	279	203
				—1 039	—374
			8. Hogere waardering van de op de balans 1949 voorkomende Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	706	—
			9. Hogere raming van de over 1950 en voor-gaande jaren verschuldigde belastingen. .	906	124
			10. Lagere raming van de op de balans 1949 opgenomen verplichtingen inzake oorlogsschade	213	—
			11. Diverse mutaties	128	38
Totaal III	72	217	Totaal IV	3 036	716
Saldo II—I.	1 413	1 880			
Saldo IV—III	2 964	499			
	—4 377	—2 379			
Totaal-Generaal	7 895	6 067	Totaal-Generaal	7 895	6 067

ten laste van de begrotingen, met uitzondering van de ontvangsten uit hoofde van overboekingen van de local-currency-rekening en de uitgaven voor schuldaflissing. Dit deel der opstelling geeft weer de kasontwikkeling van het Rijk in engere zin; het resulteert zowel in de jaren 1950 en 1951 als in het eerste halfjaar 1952 in een voordelig saldo, dat als kasoverschot kan worden aangeduid.

De in de rubriek „overige kasmutaties” opgenomen posten omvatten in het algemeen de mutaties in de diverse vormen

van schuld, voorzover zij tot ontvangsten en betalingen aan-leiding geven, zomede de overboekingen van de local-currency-rekening. De begrotingsontvangsten en -uitgaven en de overige mutaties leiden uiteindelijk tot dienovereenkomstige vermeer-deringen of verminderingen in de gezamenlijke kastegoeden van het Rijk (posten 9 en 18).

Ter toelichting op een aantal afzonderlijke posten diene het volgende.

Berekening kasoverschot

Post 1. Onder de ontvangsten uit belastingen zijn uitsluitend opgenomen de in geld betaalde belastingen. De belastingen voldaan door inlevering van staatsschuld en door afboeking op zekerheidstellingen zijn derhalve buiten beschouwing gelaten. De bedragen betreffen alleen het aandeel van het Rijk in de belastingopbrengst: de aan het Gemeentefonds, het Provinciefonds, de gemeenten, de provinciën en het Landbouw-Egalisatiefonds toekomende aandelen zijn nl. reeds in mindering van de opbrengst gebracht.

Post 2. De overboekingen van de geblokkeerde local-currency-rekening bij de Nederlandsche Bank naar het vrije rekening-courantgoed van het Rijk bij die bank zijn, hoewel begrotingsontvangsten, met het oog op het bijzondere karakter hiervan niet opgenomen in de berekening van het kasoverschot, doch onder de „overige kasmutaties“.

Het zeer hoge bedrag van deze post in 1950 vindt zijn verklaring in een aantal bijzondere ontvangsten, waarvan genoemd

worden: voordelige devaluatieverschillen (303 miljoen), verkoop van gerecupereerd goud aan de Nederlandsche Bank (131 miljoen), terugstorting door het Internationale Monetair Fonds (66 miljoen).

Post 3. In deze post is ook opgenomen het uitgavensaldo betreffende het Landbouw-Egalisatiefonds.

Overige kasmutaties

Post 6. De belangrijkste component van het bedrag ad 791 miljoen vormt de overboeking van 750 miljoen, welk bedrag is aangewend tot aflossing van een gedeelte van de schuld aan de Nederlandsche Bank ontstaan door overneming van het R.M.-bezit (overeenkomst van 26 Februari 1947).

Posten 7 en 16. Zoals blijkt resulteerden de mutaties in rekening-courant in het 1ste halfjaar 1951 in een uitgavensaldo van 92 miljoen, terwijl in het 2de halfjaar 1951 een saldo-ontvangsten is ontstaan van 288 miljoen. Dit is o.m. een gevolg van het feit, dat in het 1ste halfjaar belangrijke crediet-

Overzicht van de kasmutaties van het Rijk

Ontvangsten	1950	1951			1952 1e half- jaar ¹⁾	Uitgaven	1950	1951			1952 1e half- jaar ¹⁾
		1e half- jaar	2e half- jaar	Totaal				1e half- jaar	2e half- jaar	Totaal	
Berekening kasoverschot											
1. Ontvangsten in geld uit belastingen	4 050	2 316	2 297	4 613	2 544	3. Betalingen ten laste van de begroting (voor zover niet genoemd onder 4), excl. schuldaflossing	4 665	2 262	2 376	4 638	2 377
2. Overige begrotingsontvangsten excl. overboekingen van de local-currency-rekening	1 052	299	368	667	204	4. Betalingen op grond van credietverstrekking aan Indonesië	12	142	142	284	1
						Kasoverschot	4 677 425	2 404 211	2 518 147	4 922 358	2 378 370
	5 102	2 615	2 665	5 280	2 748		5 102	2 615	2 665	5 280	2 748
Overige kasmutaties											
Kasoverschot	425	211	147	358	370	10. Netto-aflossing van langlopende binnenlandse staatsschuld (zie ook post 5)	—	—	83	—	48
5. Netto-opneming van langlopende binnenlandse staatsschuld (zie ook post 10)	327	165	—	82	—	11. Netto-aflossing van schatkistpapier en daggeldleningen	1 341	544	125	669	351
6. Overboekingen van de local-currency-rekening	583	102	101	203	791	12. Aflossing op de boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26 Februari 1947	—	—	—	—	200
7. Saldo mutaties in rekeningen-courant (zie ook post 16)	—	—	288	196	167	13. Netto-aflossing van buitenlandse staatsschuld	58	51	78	129	95
8. Diverse posten (zie ook post 17)	191	59	—	—	—	14. Netto-beïnvloeding van 's Rijks-kas door mutaties Postchèque- en Girodienst en afboeking overtollige saldi op postrekening 1	98	—	2	2	63
						15. Mutaties in de voorinschrijfrekeningen betreffende deelneming in staatsleningen	41	4	76	80	12
						16. Saldo mutaties in rekeningen-courant (zie ook post 7)	332	92	—	—	—
						17. Diverse posten (zie ook post 8)	—	—	60	1	118
9. Vermindering gezamenlijke kastegoeden van het Rijk (zie ook post 18)	344	154	—	42	—	18. Toeneming gezamenlijke kastegoeden van het Rijk (zie ook post 9)	—	—	112	—	441
	1 870	691	536	881	1 328		1 870	691	536	881	1 328

¹⁾ Voorlopige cijfers.

verstrekkingen aan de Bank voor Nederlandse Gemeenten plaats vonden, welke in het 2de halfjaar voor een groot gedeelte zijn terugbetaald.

Posten 8 en 17. De belangrijkste bestanddelen van deze mutaties worden gevormd door de belastingontvangsten en -uitkeringen betreffende het Gemeentefonds, het Provinciefonds, de gemeenten en de provinciën.

Post 11. In de genoemde bedragen is begrepen wegens aflossing op het ingevolge de hierboven genoemde overeenkomst van 26 Februari 1947 in het bezit van de Nederlandsche Bank zijnde schatkistpapier: voor 1950 100 miljoen, 1ste halfjaar 1951 150 miljoen en 1ste halfjaar 1952 700 miljoen. Dit laatste bedrag bestaat voor 550 miljoen uit gelden, verkregen door overboeking van de local-currency-rekening.

Post 12. Deze post vormt de gedeeltelijke aanwending van het hierboven bij post 6 toegelichte bedrag van 750 miljoen.

Post 14. Onder dit hoofd komen in de eerste plaats voor de mutaties in de Schatkist wegens stortingen op postrekeningen, uitbetalingen van postchèques en overboekingen van de bijzondere rekening van de Nederlandsche Bank bij de Postchèque- en Girodienst naar de rekening van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank. Het bedrag van de hieruit voortvloeiende mutaties is gesaldeerd met de periodieke afboekingen van overtollige saldi op postrekening 1, welke zijn verrekend in rekening-courant met de P.T.T. Deze afboekingen beliepen in 1950 1000 miljoen, in het eerste en tweede halfjaar van 1951 resp. 525 en 400 miljoen en in het eerste halfjaar van 1952 550 miljoen.

Posten 9 en 18. De vermindering van de kastegoeden van het Rijk beliep in 1951 42 miljoen. De in hoofdstuk VI van de Millioenennota opgenomen Staatsbalans geeft echter een vermindering te zien van 54 miljoen (575 miljoen min 521 miljoen). Het verschil ad 12 miljoen wordt veroorzaakt door de omstandigheid, dat in het saldo liquide middelen van de Staatsbalans per ultimo 1950 12 miljoen is begrepen wegens het saldo van de Schatkist bij de Bank voor Nederlandse Gemeenten. Gezien echter het bijzondere karakter van dit saldo is het ten behoeve van het overzicht der kasmutaties niet als liquide middel aangemerkt doch als een vordering uit hoofde van creditverstrekking. Dit standpunt is eveneens ingenomen bij de samenstelling van de Staatsbalans per ultimo 1951.

Het overzicht der kasmutaties geeft voorts nog aanleiding tot de volgende algemene opmerkingen. Blijkens post 1 vertoonden de belastingontvangsten in geld een aanzienlijke toename. Deze kan vooral aan een drietal factoren worden toegeschreven, t.w. de stijging van het peil van prijzen, lonen en winsten, de verhoging der tarieven van een aantal belastingen in het kader van het Regeringsprogramma van Maart 1951 en het inhalen op de nog bestaande achterstand in de belastingheffing.

Voorts blijken de onder post 3 begrepen begrotingsbetalingen na 1950 vrijwel niet te zijn gestegen. Dit verschijnsel wordt evenwel grotendeels verklaard door de sterk verminderde uitgaven voor subsidies. Indien deze uitgaven buiten beschouwing blijven en een tweetal omvangrijke, in het uitgavetotaal voor 1950 opgenomen, bijzondere posten (t.w. devaluatieverliezen ad 281 miljoen en overneming van de goud- en guldenstorting van Indonesië bij de instellingen van Bretton Woods ad 89 miljoen) worden geëlimineerd, geven de sub 3 vermelde betalingen ten laste van de begroting na 1950 een stijgend verloop te zien.

De bestemming, welke de kasoverschotten in de verslagperiode hebben gevonden, wordt weergegeven door de posten, welke zijn ondergebracht in de rubriek „overige kasmutaties”. In 1950 en het eerste halfjaar 1951 bleek het kasoverschot niet toereikend voor het financieren van de aflossing van schatkistpapier, dat door banken en andere houders uit liquiditeitsoverwegingen werd afgestoten, een omstandigheid, welke aanleiding gaf tot een voortdurende daling van de gezamenlijke kastegoeden in deze periode. Medio 1951 trad een tegengestelde ontwikkeling in, welke o.m. samenhangt met het gunstige

verloop van de betalingsbalans. In het tweede halfjaar 1951 overtrof het kasoverschot reeds de netto-aflossing van schatkistpapier en daggeldleningen. In het eerste halfjaar 1952 werd per saldo zelfs meer vlottende schuld opgenomen dan afgelost, indien wordt afgezien van de in het voorgaande reeds vermelde bijzondere aflossing van schuld aan de Nederlandsche Bank.

In tegenstelling tot 1950 en het eerste halfjaar 1951 konden nadien de gezamenlijke kastegoeden aanzienlijk stijgen. Uit de „overige kasmutaties” blijkt, welke posten behalve de reeds genoemde tot dit resultaat hebben geleid.

VIII. De nationale schuld

Evenals zulks in vorige Millioenennota's het geval was, wordt ook in deze Nota een afzonderlijke beschouwing gewijd aan het verloop van de Staatsschuld. Het gebruikelijke gedetailleerde overzicht van de ontwikkeling der Staatsschuld sedert de bevrijding is opgenomen in bijlage 13 van deze Nota.

Blijkens onderstaande tabel heeft de daling van de totale Staatsschuld, die in de twaalf maanden eindigende 30 Juni 1951 1711 miljoen had belopen, zich in de periode 30 Juni 1951—30 Juni 1952 verder voortgezet en wel ditmaal met een bedrag van 1795 miljoen. Sedert 30 Juni 1950 is de totale schuld derhalve met niet minder dan 3,5 miljard gedaald. Deze ontwikkeling draagt in belangrijke mate bij tot vergroting van de financiële stabiliteit des lands, temeer daar gelijktijdig een stijging in het nationale inkomen en het nationaal vermogen valt te constateren.

Bij de beschouwing van het verloop van de binnenlandse schuld kan worden vermeld, dat door ondershandse plaatsing

Overzicht van de omvang van de Nationale Schuld

	30-6-'51	30-6-'52
Gevestigde binnenlandse schuld	8 646	8 573
Schuld bij de Nederlandsche Bank	13	—
Schatkistpapier in omloop	4 903	4 852
Schatkistpapier afgegeven aan de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26 Februari 1947, inzake de overgang op de Staat van haar in Rijksmarken luidende bezittingen	1 500	800
Daggeldleningen	53	—
Stortingen door Rijksfondsen en institutionele beleggers in anticipatie op een uit te geven vaste lening	135	226
Schuld in rekening-courant aan diverse instellingen en Staatsbedrijven	1 221	1 207
Muntbiljetten in omloop	137	141
Schuld aan gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	183	29
Saldo gemeentefonds ¹⁾	420	211
Saldo gemeentefonds (geblokkeerd) ¹⁾		227
Saldo Provinciefonds ¹⁾		3
Schuld in rekening-courant aan de Nederlandse Antillen	2	3
Schuld in rekening-courant aan Suriname	—	1
Boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge de reeds genoemde overeenkomst van 26 Februari 1947	1 500	1 300
Vergoedingen wegens geleden oorlogsschade (incl. Grootboek Wederopbouw)	3 409	2 932
Totaal binnenlandse schuld	22 122	20 505
Gevestigde buitenlandse schuld	3 026	2 984
Vlottende buitenlandse schuld	265	129
Totaal buitenlandse schuld	3 291	3 113
Totaal-Generaal	25 413	23 618

¹⁾ Deze 3 posten worden eerst sedert begin 1952 onder de vlottende schuld opgenomen.

Voor 30 Juni 1951 zijn ze tezamen op 420 miljoen te stellen.

van leningen bij levensverzekeringsmaatschappijen, personeel- en pensioenfondsen ter consolidatie van 3½ % vijfjarig schatkistpapier de gevestigde schuld met 323 miljoen steeg. In het kader van de afwikkeling der geldzuivering werd nog 1.1 miljoen aan 3 % Investeringscertificaten en 3½ % Beleggingscertificaten geplaatst. Toch was het bedrag der op 30 Juni 1952 uitstaande gevestigde binnenlandse schuld 73 miljoen kleiner dan op 30 Juni 1951 doordat schulddeeling tot een bedrag van 397 miljoen plaats vond. Deze delging spruit voort uit verplichte delging ad 137.3 miljoen, het in betaling geven van 236 miljoen aan Staatsschuld ter voldoening van belastingaanslagen, terwijl voor 23.9 miljoen aflossing werd gevraagd door in het kader van de effectenregistratie in hun recht erkende eigenaren van staatsobligaties, die krachtens uitspraak van de Raad voor het Rechtsherstel alsnog het keuzerecht mochten uitoefenen, dat in 1947 en 1948 was toegekend aan de houders van schuldbewijzen der in die jaren geconverteerde staatsleningen.

Het verdient vermelding dat onder de ter betaling van belasting ingeleverde obligaties zich slechts 29.3 miljoen aan in 1951 uitgegeven 2½ % Belastingcertificaten bevonden.

Met inachtneming van bovengenoemde mutaties in de gevestigde binnenlandse schuld kan het verloop van de consolidatie van vlottende staatsschuld en de amortisatie van langlopende binnenlandse leningen na eind 1945 als volgt worden weergegeven (in miljoenen guldens):

Gevestigde schuld per ultimo 1945	5 767	
Geconsolideerde bedragen ultimo 1945-ultimo Juni 1952	5 182	
	10 949	
amortisaties door uitloting en inkoop	871	
belastingbetalingen met geconsolideerde schuld	1 616	2 487
	8 462	
Koersverschil 3 % S lening 1947 wegens devaluatie	111	
Gevestigde schuld per ultimo Juni 1952	8 573	

Een specificatie van de geconsolideerde bedragen ad 5182 miljoen wordt gegeven in bijlage 15 (onderdeel b) bij deze Nota. Uit deze specificatie blijken de verschillende vormen waaronder consolidatie heeft plaatsgevonden.

De vlottende binnenlandse schuld, becijferd door van de totale binnenlandse schuld af te trekken de gevestigde schuld, de boekschuld aan de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26 Februari 1947 en de vergoedingen wegens geleden oorlogsschade (inclusief Grootboek Wederopbouw), daalde in de 12 maanden eindigende 30 Juni 1952 met 807 miljoen. Deze daling kwam voor 550 miljoen voor rekening van aflossing op het aan de Nederlandsche Bank ingevolge de overeenkomst van 26 Februari 1947 afgegeven schatkistpapier ten laste van de bijzondere rekening van 's Rijks Schatkist bij de centrale bank. Het overige in omloop zijnde schatkistpapier daalde met slechts 51 miljoen tot 4852 miljoen. Deze post, die eind 1951 4448 miljoen bedroeg, is in het eerste halfjaar 1952 onder invloed van de gunstige ontwikkeling van de betalingsbalans weder met ruim 400 miljoen gestegen, terwijl het saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank dienovereenkomstig toenam.

Inmiddels is met de Nederlandsche Bank een regeling getroffen (zie mededeling aan de Staten-Generaal, Zitting 1952, no. 2702), volgens welke deze instelling schatkistpapier afgeeft uit de portefeuille, door haar verkregen krachtens de overeenkomst d.d. 26 Februari 1947 nopens de overgang op de Staat van de in Rijksmarken luidende bezittingen van de Nederlandsche Bank, indien de vraag naar schatkistpapier groter mocht blijken te zijn dan het bedrag, waartoe de Agent van het Ministerie van Financiën schatkistpapier beschikbaar stelt. In beginsel geeft de Agent thans geen schatkistpapier meer af boven hetgeen nodig is om vervallend schatkistpapier te herplaatsen.

De verhouding tussen gevestigde binnenlandse schuld en vlottende binnenlandse schuld is in de 12 maanden eindigende

30 Juni 1952 wederom verbeterd. Het percentage van de gevestigde schuld steeg van 51 tot 54. Deze verhouding blijkt uit de hierna volgende staat, waarin als binnenlandse schuld is aangemerkt de totale binnenlandse schuld volgens de opstelling op bijlage 15 (onderdeel a) van deze Nota na aftrek van de vergoedingen wegens geleden oorlogsschade en de boekschuld aan de Nederlandsche Bank, welke posten wegens het bijzondere karakter hier buiten beschouwing zijn gelaten. Voor zover betreft de schuld per 30 Juni 1952, zijn, met het oog op de vergelijkbaarheid der cijfers, in deze tabel ook buiten beschouwing gelaten de posten: saldo gemeentefonds; schuld aan Gemeenten uit hoofde van geblokkeerde gelden in het Gemeentefonds en Saldo Provinciefonds, welke posten eerst in de loop van het eerste halfjaar 1952 in de publicaties van de stand van 's Rijks kas werden opgenomen.

	Binnenlandse schuld	Percentage gevestigde binnenlandse schuld	Percentage vlottende binnenlandse schuld
31 December 1945	17 167	34	66
31 December 1946	16 847	43	57
31 December 1947	19 875	36	64
31 December 1948	18 694	39	61
31 December 1949	18 488	42	58
31 December 1950	17 138	49	51
30 Juni 1951	16 793	51	49
30 Juni 1952	15 832	54	46

Bij het verloop van de buitenlandse schuld valt vooral de relatief sterke daling van de vlottende schuld op, die in de 12 maanden eindigende 30 Juni 1952 terugliep van 265 miljoen tot 129 miljoen. De totale buitenlandse schuld liep terug met 178 miljoen. Deze mutaties zijn veroorzaakt door de volgende factoren:

De koersstijging van de Canadese dollar van 3,57 tot 3,905 heeft de guldenstegenwaarde van de gevestigde buitenlandse schuld in deze valuta luidende, doen stijgen met 40 miljoen.

Daarnaast staat, dat krachtens de reeds lopende credietovereenkomsten in de afgelopen periode is opgenomen de tegenwaarde van 6,6 miljoen gulden. Voorts werd in het kader van het Programma voor Wederzijdse Veiligheid een lening groot U.S. \$ 16 miljoen, met een tegenwaarde van 60,9 miljoen gulden, verstrekt door de Export-Import Bank te Washington, aan welke lening gelijke voorwaarden verbonden zijn als aan de in 1948 afgesloten E.C.A.-lening. De aflossing van deze lening zal geschieden in de jaren 1960 t/m 1987.

Daartegenover werd op de langlopende credieten afgelost tot een gezamenlijk bedrag van 84 miljoen gulden en werd de E.C.A.-lening ten behoeve van Indonesië, ten belope van 65,4 miljoen gulden, welke ten name van het Koninkrijk der Nederlanden was afgesloten, overgedragen aan de Republiek Indonesië. Op kortlopende buitenlandse credieten is afgelost 214 miljoen gulden.

Daartegenover staat dat kortlopende credieten werden afgesloten met de Chase National Bank of New-York tot een bedrag van \$ 15 miljoen zijnde 57.1 miljoen gulden, de Bank for International Settlements te Bazel tot een bedrag van \$ 3 miljoen, zijnde 11,4 miljoen gulden en met enige Zweedse banken ten bedrage van Zw.Kr. 12,5 miljoen met een tegenwaarde van 9.2 miljoen gulden.

IX. Voorzieningen met betrekking tot de financiën der lagere publiekrechtelijke lichamen

1. Het Gemeentefonds en het Provinciefonds

Bij de opstelling van de begroting van het Gemeentefonds voor 1953 deed zich de moeilijkheid voor, dat in de wet, houdende verlenging van de geldigheidsduur der Noodvoorziening Gemeentefinanciën, de voornaamste uitgaven en inkomsten van het Gemeentefonds slechts tot en met het jaar 1952 zijn ge-

regeld en een voorziening voor 1953 nog niet tot stand is gekomen. In verband hiermede is de begroting van het fonds voor 1953 zoveel mogelijk samengesteld op basis van de voor 1952 geldende regeling.

Dit heeft ertoe geleid, dat bij wijze van voorlopige maatregel, bij de inkomsten van die begroting is gerekend, behalve op de opbrengst van de hoofdsom van de grondbelasting en de personele belasting, op een aandeel van wederom 10,3 % van de ten bate van 's Rijks kas geheven belastingen, met uitzondering van de vereveningsheffing, de motorrijtuigenbelasting en de accijns op de mousserende gegiste dranken.

Onder de uitgaven is rekening gehouden met een algemene en een bijzondere uitkering op basis van de voor 1952 geldende regeling, terwijl tevens een artikel is opgenomen, ten laste waarvan, in afwachting van de vorenbedoelde wettelijke voorziening, aan de gemeenten in 1953 voorschotten kunnen worden verstrekt gelijk aan de uitkeringen welke zij in 1952 genoten in verband met het vervallen van de ondernemingsbelasting. Op het desbetreffend artikel van de begroting van het Gemeentefonds is een bedrag van 203,5 miljoen uitgetrokken.

Hierbij moet worden opgemerkt, dat in het aandeel van 10,3 % in de opbrengst van Rijksbelastingen, dat, zoals vermeld, voorlopig onder de inkomsten van het fonds is opgenomen, slechts een compensatie tot een bedrag van 93 miljoen is begrepen wegens verlies door het vervallen van de ondernemingsbelasting. Voorts kan de navloeiende opbrengst van de ondernemingsbelasting, voorzover deze aan het fonds ten goede komt, welke voor 1952 nog op 12,5 miljoen was uitgetrokken, voor 1953 slechts pro memorie worden geraamd. Als gevolg hiervan is op hoofdstuk VII B der Rijksbegroting een uitkering aan het fonds opgenomen, gelijk aan het verschil tussen de uitkering ad 203,5 miljoen en voornoemde 93 miljoen, vermeerderd met 12,5 miljoen thans weggevallen navloeiende opbrengst ondernemingsbelasting. Deze uitkering bedraagt dus $203,5 - 93 + 12,5 = 123$ miljoen. Bedoelde post bedraagt uiteraard een voorlopig karakter en loopt geenszins vooruit op de regeling welke met ingang van 1953 in het in te dienen wetsontwerp zal worden voorgesteld.

Het aandeel van het Provinciefonds in de opbrengst van de hiervoor genoemde Rijksbelastingen, dat ingevolge artikel 126 *duodevices* van de provinciale wet 0,7 % bedraagt is in verband met de belastingherziening in het kader der verhoogde defensie-inspanning bij de wet van 8 Mei 1952 (*Staatsblad* no. 253) voor de jaren 1951 tot en met 1954 teruggebracht tot 0,67 %. Bij de oorspronkelijke raming voor 1952 was hiervoor in afwachting van de tot stand koming van die wettelijke regeling, een percentage van 0,62 aangehouden.

2. De bijdragen aan lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks uit 's Rijks kas

Van de bijdragen, die de lagere publiekrechtelijke lichamen rechtstreeks ten laste van 's Rijks kas ontvangen en welke voor het merendeel op wettelijke regelingen berusten, kan, ingedeeld naar de doeleinden waarvoor de bijdragen worden verstrekt, de volgende samenvatting worden gegeven (zie tabel).

Het voor politie uitgetrokken bedrag heeft voor het overgrote deel betrekking op de bijdrage in de kosten voor de gemeente-politie, welke het Rijk aan de gemeenten uitkeert. Daar voor de gemeente-politie in 1953 dezelfde sterkte is aangehouden als voor 1952 doet zich slechts een geringe stijging der bijdrage voor, die is toe te schrijven aan een doorwerking der loonronden.

De uitkeringen voor onderwijs betreffen voor respectievelijk 67, 73 en 73 miljoen gulden het lager onderwijs.

De grote schommelingen, die zich in de hierboven genoemde cijfers voor sociale voorzieningen voordoen, zijn wat de herziene raming voor 1952 aangaat grotendeels het gevolg van verhogingen van de posten voor overbruggingsregeling en sociale bijstandsregeling met respectievelijk 20 en 38,5 miljoen. Verwezen moge worden naar hetgeen omtrent deze posten in hoofdstuk III van deze Nota onder het hoofd „Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid” is medegedeeld. Door de inwerkingtreding van de Werkloos-

	Oorspr. vastgesteld 1952	Herz. raming 1952	1953
Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I			
Rijksbijdragen voor:			
Politie	71	72	72
Onderwijs	69	75	75
Sociale voorzieningen	52	116	31
Woningbouw	58	61	69
Waterstaatswerken	26	28	35
Herstel oorlogsschade	56	57	56
Bescherming bevolking	8	8	8
Overige doeleinden	5	8	16
	345	425	362
Buitengewone Dienst II			
Voorschotten aan gemeenten ingevolge art. 56 der Woningwet	14	14	10
Voorschotten voor woningbouw ten behoeve van militair personeel	—	5	4
Voorschotten voor werken uit te voeren door anderen dan het Rijk in het belang van de werkverruiming	—	25	—
	14	44	14

heidswet kon voor de voor bovengenoemde regelingen in de plaats getreden „Sociale voorziening” voor 1953 met een aanzienlijk lager bedrag worden volstaan. Het bedrag der bijdragen voor woningbouw heeft voornamelijk betrekking op de bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen. Deze bijdrage stijgt naarmate het aantal woningwetwoningen toeneemt. Voorts bevat dit bedrag de bijdragen aan gemeenten in de kosten van verbetering en splitsing van bestaande woningen, voor 1953 ten belope van 3,5 miljoen, hetgeen ten opzichte van het vorig jaar een verhoging inhoudt van 1,25 miljoen.

De stijging van de rijksbijdragen voor waterstaatswerken is voor 8,7 miljoen (6,5 miljoen in verband met de hogere raming van de motorrijtuigenbelasting en 1,7 miljoen uit anderen hoofde) toe te schrijven aan verhoogde uitkeringen aan de provincies voor wegenonderhoud.

De veranderingen in de rubriek „Overige” hangen voor een groot deel samen met het opnemen van een uitkering aan de gemeenten wegens vermindering van schoolgeld-opbrengst. In de herziene raming 1952 is voor dit doel opgenomen 1,6 miljoen, voor 1953 4,9 miljoen. Eveneens is voor 1953 onder deze rubriek opgenomen een bedrag van ca 3 miljoen voor bijdragen van het Rijk in de uitvoering van de ontwikkelingsplannen in de zgn. ontwikkelingsgebieden.

Bij de vaststelling van het bedrag der voorschotten ex artikel 56 der Woningwet is er van uitgegaan, dat de nieuwbouw van woningwetwoningen ook voor 1953 in hoofdzaak zal worden gefinancierd zonder hulp van het Rijk.

De voorschotten voor woningbouw ten behoeve van militair personeel zullen door het Ministerie van Oorlog in samenwerking met het Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting worden verstrekt, teneinde in de garnizoensplaatsen spoediger woningen beschikbaar te kunnen stellen voor beroepsmilitairen. Hierdoor worden reiskosten bespaard en het dienstbelang bevorderd.

De post „Voorschotten voor werken uit te voeren door anderen dan het Rijk in het belang van de werkverruiming” wordt in bijlage 8 van deze Nota toegelicht.

3. Voorzieningen in verband met de kapitaalbehoeften der lagere publiekrechtelijke lichamen

In de vorige Millioenennota moest de ambtsvoorganger van de ondergetekende melding maken van de grote moeilijk-

heden, die de lagere publiekrechtelijke lichamen ondervonden met betrekking tot het opnemen zowel van korte credieten als van langlopende leningen.

Thans kan worden vastgesteld dat deze moeilijkheden aanzienlijk zijn verminderd.

In de eerste plaats kunnen de acute liquiditeitsmoeilijkheden van de gemeenten thans als overwonnen worden beschouwd, ~~hetgeen verband houdt met de ruimte op de geldmarkt, ontstaan door de toeneming van de goud- en deviezenvoorraad van de Nederlandsche Bank.~~

Ook de moeilijkheden met betrekking tot de verkrijging van kapitaal op lange termijn zijn verminderd, terwijl een begin kon worden gemaakt met de consolidatie van de overmatig gestegen vlottende schuld van de gemeenten. In dit verband zijn de volgende maatregelen van veel belang geweest:

a. Medio 1951 is door bemiddeling van de ambtsvoorganger van de ondergetekende tussen de levensverzekeringsmaatschappijen en een groot aantal pensioenfondsen enerzijds en de Bank voor Nederlandse Gemeenten anderzijds een contract tot stand gekomen, waarbij de geldgevers op zich namen in het tijdvak van 1 Juni 1951 tot 1 Juni 1953 aan genoemde bank in 8 driemaandelijksse tranches 4 % 25-jarige leningen te verstrekken tot een totaal bedrag van 347 miljoen. De leningen worden door de Bank voor Nederlandse Gemeenten op de oorspronkelijke voorwaarden doorgegeven aan gemeenten, die daarvoor in aanmerking komen.

b. Door het Rijk werden verschillende bijzondere uitkeringen aan de gemeenten gedaan. In het tweede halfjaar 1951 vond n.l. plaats de slotuitkering ten laste van het Gemeentefonds over het uitkeringsjaar 1947 ten bedrage van 63 miljoen, welk bedrag geheel ten bate van de Kapitaaldienst der gemeenten is gekomen, terwijl in het eerste halfjaar 1952 uit de geblokkeerde gelden van het Gemeentefonds een bedrag van 129 miljoen werd uitgekeerd. Van dit bedrag is 102 miljoen betaald onder de voorwaarde dat het zou worden gebruikt voor aflossing van vlottende schuld; het resterende deel ad 27 miljoen is o.m. gedeblokkeerd voor de financiering van kapitaalswerken op het gebied van de electriciteitsvoorziening.

Van 1 Juli tot 1 September 1952 werd nog gedeblokkeerd een bedrag van 160 miljoen ten behoeve van aflossing van vlottende schuld en ten behoeve van de financiering van electriciteitswerken en werken ter bevordering van de werkgelegenheid.

c. De uitgifte door de Bank voor Nederlandse Gemeenten van de nationale leningen voor de woningbouw in Maart 1952, welke uitgifte plaats vond op uitnodiging van de Ministers van Wederopbouw en Volkshuisvesting, van Binnenlandse Zaken en van Financiën. Deze leningen zijn een groot succes geworden. Op de verschillende leningen werd voor de volgende bedragen ingeschreven:

Rentespaarbrieflening 1952	54,1 miljoen
25-jarige 4½ % lening 1952	69,- miljoen
22-jarige 0/5/10 % lening 1952	4,1 miljoen

Totaal 127,2 miljoen

Intussen heeft de verdeling van dit bedrag onder de desbetreffende gemeenten voor het overgrote deel plaatsgevonden.

Onder de invloed van deze factoren en van het grote aantal emissies van gemeenteleningen dat gedurende de laatste maanden heeft plaatsgevonden, is zowel het door de gemeenten op lange termijn opgenomen geld gestegen als de vlottende schuld van de gemeenten gedaald.

Omtrent de door de gemeenten op lange termijn nieuw opgenomen bedragen kunnen de volgende cijfers (in miljoenen gulden) worden verstrekt:

1947	270	1950	617
1948	325	1951	231
1949	515	1e halfjaar 1952	604

Het eerste halfjaar 1952 vertoont derhalve een opmerkelijke vooruitgang, vergeleken met eerdere tijdvakken. Er zijn echter

enkele speciale factoren aan te wijzen die tot dit resultaat hebben geleid.

In de eerste plaats heeft de opbrengst van de nationale woningbouwleningen hiertoe bijgedragen. Gezien het feit, dat de inschrijvingen op deze leningen voor een belangrijk deel afkomstig waren van kleine particuliere besparingen (die vermoedelijk ten dele zelfs voor dit doel extra zijn gevormd), kan er niet op gerekend worden dat deze bron in de toekomst voor hetzelfde bedrag in de financiering van de gemeentelijke woningbouw zal bijdragen. Voorts heeft, in het begin van 1952 een zekere verschuiving in de beleggingsvraag plaats gevonden van aandelen naar obligaties, waardoor ook de emissiemarkt voor obligaties ruimer is geworden, terwijl bovendien door afstoting van fondsen naar het buitenland nog vraag naar obligaties is ontstaan. Van veel belang was in dit verband ook nog dat emissies van obligaties door het particuliere bedrijfsleven in het eerste halfjaar 1952 weinig voorkwamen, zulks in tegenstelling tot 1951. Al deze speciale factoren hebben bijgedragen tot de grote toevloed van middelen naar de lagere publiekrechtelijke lichamen.

Van meer fundamentele aard is het feit dat aan de algemene drang tot ontsparing, die sinds het uitbreken van de oorlog op Korea in zo sterke mate het aantrekken van kapitaal heeft bemoeilijkt, thans een einde is gekomen. Een illustratie daarvan vormen de spaarcijfers van de spaarbanken (inclusief de Rijkspostspaarbank), die voor het eerste halfjaar 1951 een terugbetalingsoverschot van 136 miljoen, voor het 2e halfjaar 1951 een ongeveer even groot bedrag aan inleggingen als aan terugbetalingen en voor het 1e halfjaar 1952 een overschot aan inleggingen van 20 miljoen te zien geven.

Het grote bedrag aan door de gemeenten van institutionele en particuliere beleggers en van de Bank voor Nederlandse Gemeenten opgenomen leningen heeft er, evenals de hierboven onder b genoemde uitkeringen aan de gemeenten, toe bijgedragen dat de vlottende schuld van de gemeente sterk is verminderd, zoals uit de hier volgende cijfers (in miljoenen gulden) blijkt:

	Bruto- vlottende schuld	Uitstaande en contante kasgelden	Netto- vlottende schuld
1 Jan. 1950	535,1	85,6	449,5
1 Juli 1950.	513,2	123,4	389,8
1 Jan. 1951	652,5	86,0	566,5
1 Juli 1951.	917,9	71,1	846,8
1 Jan. 1952	1 128,3	130,5	997,8
1 Aug. 1952	698,9	373,7	325,2

Men mag naar de mening van de ondergetekende uit deze cijfers niet de conclusie trekken, dat, teneinde het door de gemeenten nog te consolideren bedrag te kunnen beoordelen, slechts gelet zou behoeven te worden op de netto-vlottende schuld, die op 1 Augustus j.l. 325 miljoen bedroeg. Met betrekking tot dit vraagstuk dient eerder het bedrag van de bruto-vlottende schuld ad 698 miljoen per 1 Augustus 1952 het criterium te zijn. Verschillende gemeenten hebben n.l. contante kasgelden, die zij tijdelijk niet nodig hebben, op korte termijn uitgeleend aan andere gemeenten. Deze gelden zijn begrepen in de „uitstaande en contante kasgelden” van bovenstaande staat. Gaat de gemeente, die aldus geld opneemt, tot consolidatie over, dan wordt weliswaar het van de andere gemeente opgenomen kortlopende crediet afgelost, doch dit bedrag zal bij de uitlenende gemeente, die dit immers slechts tijdelijk kon missen, niet tot aflossing van vlottende schuld kunnen dienen. Men mag derhalve naar het oordeel van de ondergetekende het bedrag van de uitstaande en contante kasgelden niet in mindering brengen op de vlottende schuld der gemeenten om de consolidatiebehoefte te bepalen, daar deze kasgelden meestal op korte termijn nodig zijn voor het doen van uitgaven. Voorts geeft het bedrag van de bruto vlottende schuld de liquiditeitspositie der

gemeenten geflatteerd weer omdat in vele gevallen gelden, op lange termijn opgenomen ter dekking van te verrichten investeringsuitgaven, tijdelijk zijn gebruikt tot aflossing van reeds eerder uit anderen hoofde opgenomen credieten.

In dit licht bezien is de vlottende schuld per 1 Augustus 1952 ad 698 miljoen nog altijd aanmerkelijk hoger dan de vlottende schuld der gemeenten per 1 Januari 1950 ad 535 miljoen en moet naar een verdergaande consolidatie worden gestreefd.

De thans bereikte situatie kan nog niet als stabiel worden beschouwd; daarvoor hebben, zoals in het bovenstaande werd uiteengezet, te veel eenmalige factoren op het aan de gemeenten verstrekte bedrag aan langlopende leningen en derhalve op de vermindering der vlottende schuld invloed gehad.

Indien een bevredigend bedrag aan vlottende schuld bereikt is, zal er met kracht naar moeten worden gestreefd om een ontwikkeling, zoals deze zich in het jaar 1951 heeft voorgedaan, te vermijden. De ondergetekende meent, dat zulks slechts mogelijk is indien kapitaalswerken in principe slechts dan door de lagere publiekrechtelijke lichamen worden ondernomen, indien de financiering op lange termijn daarvan genoegzaam verzekerd is.

X. Slotbeschouwing

De invloed, welke de overheidsfinanciën uitoefenen op de economische ontwikkeling van de volkshuishouding, is van niet te onderschatten betekenis. Hieruit vloeit voort, dat het financiële en met name het budgetaire overheidsbeleid de stempel dient te dragen van de economische omstandigheden, welke ten tijde van het vaststellen van dit beleid bestaan en voor de naaste toekomst zijn te verwachten. Ook met betrekking tot het algehele beeld van de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1953, waaromtrent in de voorgaande hoofdstukken van deze Nota uitvoerige beschouwingen zijn gegeven, geldt, dat het dient te worden gezien tegen de achtergrond van de verwachtingen, welke ten aanzien van de ontwikkeling der Nederlandse economie mogen worden gekoesterd.

Vooropgesteld zij, dat het algehele oordeel over de toestand van de Nederlandse volkshuishouding thans aanmerkelijk gunstiger kan luiden dan dat ten tijde van het tot stand komen van de begroting voor 1952. Een jaar geleden stond de Regering voor de noodzaak, gelijktijdig twee naar hun aard moeilijk met elkaar verenigbare doeleinden te verwezenlijken, te weten op korte termijn een drastische verbetering tot stand te brengen in de zeer zorgelijke ontwikkeling van de betalingsbalans en tevens overeenkomstig de aanvaarde verplichtingen een aanzienlijke vergroting der defensie-inspanning ten uitvoer te leggen.

De beslissingen ten aanzien van de in verband met deze problemen te treffen maatregelen waren goeddeels reeds in de eerste helft van 1951 gevallen. Dit neemt niet weg, dat zowel de verhoging der militaire uitgaven als de uit de geschetste toestand voortvloeiende noodzaak tot vergaande soberheid in de civiele sector krachtig haar stempel op de begroting 1952 hebben gedrukt. Zo moest bij de bepaling van de omvang van verschillende categorieën van uitgaven in sterke mate met de eisen der tijdsomstandigheden rekening worden gehouden. Als voorbeeld zij vermeld de besnoeiing, welke op de civiele investeringsuitgaven werd toegepast. Voorts leidde de vermindering van de subsidies op levensmiddelen tot een aanzienlijke verlaging van het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds. Tenslotte zijn de ter financiering van de hogere militaire uitgaven tot stand gekomen belastingverhogingen voor de eerste maal op de begroting 1952 volledig tot uiting gekomen.

Op de economische en financiële ontwikkeling, welke sedert het indienen van de begroting 1952 heeft plaats gevonden en op de invloeden, welke, naast het tot uitvoering brengen van het regeringsprogramma, deze ontwikkeling hebben bepaald, behoeft te dezer plaatse niet uitvoerig te worden ingegaan. Geconstateerd kan worden, dat de Nederlandse economie thans een aanmerkelijk evenwichtiger beeld vertoont dan een jaar geleden en dat met name in het verloop van de betalingsbalans een verheugende wijziging ten goede is ingetreden.

Wat dit laatste betreft, de indicaties daarvoor zijn vele. Het dekkingspercentage van de internationale handel, dat over de

eerste zeven maanden van 1951 66 beliep, is over dezelfde periode van het lopende jaar gestegen tot 92. Het via de Europese Betalingsunie verrekende betalingsverkeer, dat in de periode Januari tot en met Juli 1951 voor Nederland een tekort had opgeleverd van 720 miljoen, vertoonde in dezelfde maanden van 1952 een overschot van 1126 miljoen. De schuld aan de E.B.U., welke ultimo Juli 1951 730 miljoen beliep, maakte

plaats voor een vordering, welke per 31 Juli 1952 was opgelopen tot 654 miljoen. De omvang van de goud- en deviezenvoorraad overschreed in de eerste week van Augustus 1952 de 3 miljard, nadat hij ruim een jaar tevoren minder dan 900 miljoen had bedragen.

Tegenover deze verbetering, welke op zichzelf ongetwijfeld tot voldoening aanleiding mag geven, staat in de eerste plaats, dat de druk der militaire inspanning onverminderd blijft voortbestaan en zelfs — gezien het feit, dat de achter ons liggende anderhalf jaar te dezen aanzien als een aanloopperiode moet worden beschouwd — nog in betekenis zal toenemen.

Daarnaast is een belangrijk facet van de jongste ontwikkeling, dat de verbetering van de externe positie is gepaard gegaan met enige teruggang in de binnenlandse productie en een toeneming van de werkloosheid. De industriële productie lag in de periode van medio 1951 tot medio 1952 bijna 2,5 % beneden die van de voorafgaande twaalf maanden; het aantal werklozen was in hetzelfde tijdsbestek gemiddeld 43 000 hoger. Deze ontwikkeling is zeer wel verklaarbaar. De na-oorlogse jaren vormden een herstelperiode met een alom tot uiting komende krachtige bestedingsdrang. De sedert 1948 verleende buitenlandse hulp voorkwam daarbij de noodzaak, op zeer korte termijn te streven naar evenwicht tussen de binnenlandse bestedingen en de binnenlandse productie. m.a.w. de hulp liet, ten bate van het economische herstelproces, een zekere mate van interne inflatoire financiering der bestedingen toe. Zelfs kan worden gesteld, dat een zodanige financiering noodzakelijk was om de buitenlandse steun aan de wederopbouw van het productie-apparaat ten goede te doen komen. De werkgelegenheid is hiermede in de achter ons liggende jaren zeer gebaat geweest. Zij kreeg een nieuwe, kortstondige stimulans toen na het uitbreken van het Koreaanse conflict de vraag naar goederen in binnen- en buitenland een scherpe stijging vertoonde.

De reactie op deze laatste ontwikkeling, zomede de maatregelen tot bestedingsbeperking in het licht van het verloop van de betalingsbalans en de dreigende uitputting van de deviezenreserves — met als achtergrond de vermindering en karakterwijziging van de buitenlandse hulp en de achteruitgang van de ruilvoet — hebben de werkgelegenheid niet ongemoeid gelaten. Daarbij kwam, dat de omschakeling van civiele naar militaire bestedingen, mede gezien het slechts geleidelijk op gang komen van de laatste, niet geruisloos kon verlopen. Bij dit alles dient men evenwel niet uit het oog te verliezen, dat de in de loop van 1951 getroffen maatregelen een uitputting van de voorraad buitenlandse betaalmiddelen en daarmede de noodzaak tot drastische beperking van de invoer, o.m. van grondstoffen, hebben voorkomen. Was men tot dit laatste gedwongen geweest, dan zou een zeer sterke stijging van het aantal werklozen onvermijdelijk zijn geworden.

Inmiddels zijn op grond van de feitelijke ontwikkeling der werkloosheid een aantal maatregelen genomen, welke groten-deels een belasting betekenen van het Rijksbudget, hetzij door verhoging van uitgaven, hetzij door verlaging van inkomsten. Als zodanig kunnen o.m. worden genoemd de additionele uitgaven voor openbare werken, zomede de voorschotten aan lagere publiekrechtelijke lichamen ten behoeve van de werkverruiming, de versnelling van de oorlogsschade-uitkeringen en de extra financiering van de bouw van premiewoningen, terwijl daartegenover een aantal belastingfaciliteiten zijn verleend, met name ten aanzien van de omzetbelasting en de tabaksaccijns. Met deze maatregelen was in totaal een bedrag gemoeid van ca. 200 miljoen. Daarnaast zijn ook andere belastingverlagingen van kracht geworden, respectievelijk voorgesteld, tot een gezamenlijk bedrag van ca. 120 miljoen, welke weliswaar niet rechtstreeks de werkverruiming tot doel hebben, doch niettemin, hetzij vanwege hun strekking — zoals de faciliteiten in verband met de exportbevordering — hetzij uitsluitend vanwege hun

koopkrachtverruimende werking, de werkgelegenheid ten goede kunnen komen.

Uit het voorgaande is wel gebleken, dat, wat de urgentie der economische problemen betreft, een zekere mate van accentverschuiving heeft plaats gevonden van de betalingsbalans naar de werkgelegenheid. Naar het oordeel van de Regering mag dit evenwel geenszins tot de conclusie leiden als zouden de omstandigheden een algehele ombuiging mogelijk maken van het in het afgelopen jaar gevoerde beleid in de zin van het treffen van maatregelen, gericht op een krachtige stimulering van de binnenlandse vraag. Bezielt men nl. de in de naaste toekomst te verwachten ontwikkeling dan verdienen de volgende punten de aandacht.

In de eerste plaats is er het feit van de nog steeds bestaande achterstand in de militaire uitgaven, welke als het ware de ontwikkeling in het jongste verleden heeft geflatteerd. Het geleidelijk op peil komen van deze uitgaven betekent een aanzienlijke belasting der overheidsfinanciën. Daarnaast staat, dat in het afgelopen jaar belangrijke bedragen aan de circulatie zijn onttrokken als gevolg van het inhalen van achterstand in de belastingheffing; voor het jaar 1953 kan evenwel op een bate van enige betekenis uit dezen hoofde niet meer worden gerekend. Zoals in deze Nota reeds eerder is uiteengezet, moet, met name op grond van deze beide factoren, voor het komende jaar op aanzienlijk hogere kasuitgaven en op geringere ontvangsten voor de centrale overheid worden gerekend, waardoor het reeds geruime tijd bestaande ontvangstenoverschot zal plaats maken voor een belangrijk uitgavenexcedent. Men moet verwachten, dat deze wijziging in het beeld der overheidsfinanciën de ontwikkeling van de betalingsbalans niet ongemoeid zal laten.

Bij het beoordelen van die ontwikkeling moet men voorts in aanmerking nemen, dat de recente verbetering van het betalingsverkeer met het buitenland ten dele is tot stand gekomen onder invloed van factoren, die op zich zelf geen permanent karakter dragen. Met name zij gewezen op het relatief lage niveau van de invoer. Door het bedrijfsleven is in niet onaanzienlijke mate op voorraden ingeteerd, als reactie op de versterkte voorraadvorming, waartoe was overgegaan na de krachtige prijsstijging op de wereldmarkten sedert medio 1950. Verwacht mag worden, dat op niet te lange termijn aan deze ontwikkeling een einde zal komen, waardoor de invoer zich weer in stijgende lijn zal gaan bewegen. Daarbij is tevens van betekenis, dat de liquiditeitspositie van de Nederlandse volkshuishouding als geheel, die in de loop van 1951 een laagtepunt had bereikt, als gevolg van de gekweekte betalingsbalansoverschotten thans weer aanmerkelijk is verruimd. Dit geldt zowel voor de in geldvorm aangehouden liquiditeiten — de circulatie was medio 1952 ruim 900 miljoen of ca. 13 % groter dan een jaar geleden — als voor andere vormen van liquide middelen, zoals schatkistpapier en termijndeposito's. Aan een eventuele versterkte bestedingsdrang, m.a.w. een tendentie tot verstoring van het monetair evenwicht met haar gevolgen voor de betalingsbalans, zal daarom voorshands geen ernstige rem worden opgelegd door de beschikbare liquiditeiten.

Overweging verdient voorts, dat de Nederlandse export zich weliswaar tot dusverre bevredigend heeft kunnen ontwikkelen, doch niettemin nog steeds kwetsbaar is. Te denken valt hierbij o.m. aan de geringe geografische spreiding en aan de opkomende concurrentie van andere landen. De wetenschap, dat de afzet naar het buitenland stellig heeft kunnen profiteren van inflatoire tendenties in verschillende landen zomede van een tijdelijk gunstige conjunctuur in een aantal grondstoffen exporterende gebieden, welke inmiddels in haar tegendeel is omgeslagen, maant eveneens tot voorzichtigheid. De dreiging van een belemmering van onze export door importbeperkende maatregelen is zeker niet illusoir. Van grote betekenis blijft het daarom, de drang te handhaven, afzetgebieden voor de Nederlandse producten zo veel mogelijk te zoeken in het buitenland en deze niet door een overmatige vergroting der binnenlandse koopkracht te verzwakken. Dat in het licht van het nog steeds bestaande dollartekort in het bijzonder het stimuleren van de uitvoer naar de dollarlanden van fundamentele betekenis is, behoeft nog nauwelijks vermelding.

De hierboven genoemde factoren lijken de conclusie te wettigen, dat op een zo gunstige betalingsbalanspositie, als Nederland in de afgelopen twaalf maanden heeft gekend, niet blijvend kan worden gerekend en dat men de spectaculaire verbetering van de goud- en deviezenpositie stellig niet mag zien als maatstaf voor de toekomstige ontwikkeling van de Nederlandse economie. Voorzichtigheid ten aanzien van Nederlands externe positie blijft dus geboden. Voorkomen dient te worden, dat de deviezenreserves opnieuw als gevolg van een evenwichtsverstoring een aanzienlijke aderlating zouden ondergaan. Zij zijn, ondanks de verheugende toeneming in het jongste verleden, niet omvangrijk genoeg om meer dan normale schommelingen om de evenwichtstoestand te kunnen opvangen.

Dit neemt niet weg, dat binnen de aldus gestelde grenzen het handhaven van een hoog niveau van werkgelegenheid een van de voornaamste doelstellingen blijft van het Regeringsbeleid. Maatregelen op korte termijn, zoals die, welke in de afgelopen maanden zijn getroffen, kunnen hierbij een tijdelijke verbetering van de werkgelegenheidssituatie bewerkstelligen. Een fundamentele oplossing van het probleem verschaffen zij echter niet. Men zal niet uit het oog mogen verliezen, dat het vraagstuk van de werkgelegenheid in Nederland, gegeven de snelle toeneming van de beroepsbevolking, vooral een structureel karakter draagt. Afgezien van een actieve emigratiepolitiek zal men daarom de oplossing vooral moeten blijven zoeken in een krachtige industrialisatiepolitiek, gesteund door maatregelen ter bevordering van de export. Dit laatste niet alleen, omdat voor de toeneming der binnenlandse productie voor een belangrijk gedeelte afzet in het buitenland zal moeten worden gevonden, maar ook in het licht van de overweging, dat het bevolkingsaccres een trendmatige stijging van de import noodzakelijk maakt, welke Nederland slechts met additioneel uitvoer zal kunnen betalen. Een zodanige vergroting van de uitvoer zal slechts kunnen slagen, indien aan de buitenlandse concurrentie het hoofd kan worden geboden. Dit betekent, dat de steun, welke het relatief lage kostenniveau der Nederlandse productie de laatste jaren aan de afzet naar het buitenland heeft geboden, ook in de toekomst ontoontbaarlijk zal zijn.

Het behoeft in het licht van de voorafgaande beschouwingen niet te verwonderen, dat de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1953, zoals deze hierbij aan de Staten-Generaal wordt overgelegd, een beeld vertoont, dat niet ten principale afwijkt van dat van de een jaar geleden ingediende ontwerpbegroting 1952. De zware druk der defensieinspanning kenmerkt evenals voorheen het algemene karakter. Hij is, naast andere grote uitgavenposten, zoals de tengevolge van de laatste oorlog nog steeds zware verplichtingen uit hoofde van de dienst der nationale schuld en de vergoeding van oorlogsschaden, oorzaak van het bij voortdurend hoge begrotingsniveau.

Het feit van de handhaving van de grote lijn in het budgetaire beleid houdt overigens niet in, dat de wijzigingen in de economische omstandigheden de begroting geheel ongemoeid zouden hebben gelaten. De ontwikkeling van de werkgelegenheid is zowel op de hoogte der uitgaven als op die van de middelen van invloed geweest. Wat de uitgaven betreft is daarop met name in hoofdstuk III van deze Nota de aandacht gevestigd, terwijl bij het ramen van de middelen met de invloed van de diverse belastingverlagingen is rekening gehouden.

In het voorgaande is een beeld gegeven van de economische ontwikkeling, in het licht waarvan de Rijksbegroting 1953 dient te worden beoordeeld en is een aantal belangrijke factoren onder het oog gezien, welke bij die ontwikkeling in de toekomst een rol spelen. De conclusie lijkt gewettigd, dat het misplaatst zou zijn op grond van de in het recente verleden bereikte verbetering van de betalingsbalans te optimistische verwachtingen te koesteren ten aanzien van de ontwikkeling in de naaste toekomst. Bij het bepalen van het budgetaire beleid dient met name ten aanzien van voorstellen, die zouden leiden tot hogere uitgaven, dan wel lagere inkomsten, mede met dit perspectief rekening te worden gehouden.

De Minister van Financiën,
VAN DE KIEFT.

BIJLAGEN

behorende bij de

NOTA, BETREFFENDE DE TOESTAND VAN 'S RIJKS FINANCIËN, OVERGELEGD BIJ DE ONTWERP-BEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1953

Algemene begrotingsoverzichten

Blz.

1. Algemene Verzamelstaat der ontwerp-Rijksbegroting voor het dienstjaar 1953 2
2. Analyse van de begrotingen 1951, 1952 en 1953, aangepast aan de methode van de nationale boekhouding 4
3. Overzicht van de diensten 1950 en 1951 11

Analyses van de uitgaven

4. Uitgaven voor de verschillende onderwerpen van Staatszorg ten laste van de diensten 1946 tot en met 1953 14
5. Overzicht van de in de begroting 1953 onder de Buitengewone Dienst II opgenomen uitgaven voor rechtstreekse investeringen door het Rijk 18
6. Overzicht van de in de begroting 1953 geraamde bedragen, welke betrekking hebben op werken, begrepen in het Bouwprogramma 1953 24
7. Overzicht van de in de begroting 1953 geraamde bedragen voor herstel van oorlogsschade 26
8. Overzicht van de aanwending van de ten laste van de dienst 1952 beschikbaar gestelde algemene werkgelegenheidscredieten 28

Analyses van de middelen

9. Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1946 tot en met 1953 29
10. Vergelijkend overzicht van de belastingmiddelen voor 1952 en 1953 31

Bijzondere overzichten

11. De sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel 32
12. Staatsbalans 35
13. Overzichten van de ontwikkeling van de Nationale Schuld en van de consolidaties sinds 1945 39

I. ALGEMENE VERZAMELSTAAT DER ONTWERP-RIJKSBEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 1953

I. GEWONE DIENST

(in duizenden guldens)

Hoofdstukken		Gewone Dienst					
		Raming 1952			Raming 1953		
		Uitgaven	Middelen	Nadelig (—) c.q. voordelig (+) saldo	Uitgaven	Middelen	Nadelig (—) c.q. voordelig (+) saldo
I.	Huis der Koningin	1 700	Memorie	— 1 700	2 550	Memorie	— 2 550
II.	Hoge Colleges van Staat enz. . .	4 269	126	— 4 143	4 294	84	— 4 210
II A.	Algemene Zaken	2 135	47	— 2 088	2 222	30	— 2 192
III.	Buitenlandse Zaken	42 273	4 272	— 38 001	46 487	4 618	— 41 869
IV.	Justitie	127 313	23 636	— 103 677	128 762	20 281	— 108 481
V.	Binnenlandse Zaken	183 403	6 296	— 177 107	224 008	5 991	— 218 017
VI.	Onderwijs, Kunsten en Weten- schappen	441 624	32 738	— 408 886	485 993	36 277	— 449 716
VII A 1.	Nationale Schuld	666 304	58 788	— 607 516	586 910	67 868	— 519 042
VII B.	Financiën	156 879	4 508 487	+ 4 351 608	285 977	4 548 814	+ 4 262 837
VIII A.	Oorlog	1 014 340	5 829	— 1 008 511	1 013 937	5 846	— 1 008 091
VIII B.	Marine	215 631	7 403	— 208 228	227 500	8 443	— 219 057
IX A.	Wederopbouw en Volkshuisvesting	150 403	4 270	— 146 133	179 430	3 506	— 175 924
IX B.	Verkeer en Waterstaat	157 691	17 165	— 140 526	152 974	27 285	— 125 689
X.	Economische Zaken	42 248	13 927	— 28 321	46 834	14 990	— 31 844
XI.	Landbouw, Visserij en Voedselvoor- ziening	79 376	11 817	— 67 559	104 195	11 389	— 92 806
XII.	Sociale Zaken en Volksgezondheid	431 473	6 211	— 425 262	445 906	7 409	— 438 497
XIII A.	Unie-aangelegenheden	6 149	Memorie	— 6 149	10 766	18	— 10 748
XIII B.	Uniezaken en Overzeese Rijksdelen	55 265	206	— 55 059	67 004	203	— 66 801
XIV.	Onvoorziene Uitgaven	30	Memorie	— 30	45 030	Memorie	— 45 030
Totaal		3 778 506	4 701 218	+ 922 712	4 060 779	4 763 052	+ 702 273

II. BUITENGEWONE DIENST I

Hoofdstukken		Buitengewone Dienst I: Uitgaven en ontvangsten van aflopend karakter					
		Raming 1952			Raming 1953		
		Uitgaven	Middelen	Nadelig (—) c.q. voordelig (+) saldo	Uitgaven	Middelen	Nadelig (—) c.q. voordelig (+) saldo
IV.	Justitie	9 742	2 896	— 6 846	9 052	3 188	— 5 864
V.	Binnenlandse Zaken	12 472	3 064	— 9 408	17 183	4 348	— 12 835
VI.	Onderwijs, Kunsten en Weten- schappen	2 250	—	— 2 250	2 500	—	— 2 500
VII A 1.	Nationale Schuld	—	Memorie	—	—	Memorie	—
VII B.	Financiën	346 518	172	— 346 346	408 319	60 041	— 348 278
VIII A.	Oorlog	937	—	— 937	290	—	— 290
IX A.	Wederopbouw en Volkshuisvesting	80 323	180	— 80 143	101 561	940	— 100 621
IX B.	Verkeer en Waterstaat	12 468	426	— 12 042	7 726	1 200	— 6 526
X.	Economische Zaken	6 195	2 935	— 3 260	5 785	17 616	+ 11 831
XI.	Landbouw, Visserij en Voedselvoor- ziening	8 974	91	— 8 883	9 168	85	— 9 083
XII.	Sociale Zaken en Volksgezondheid	1 168	558	— 610	320	553	+ 233
XIII B.	Uniezaken en Overzeese Rijksdelen	17 269	—	— 17 269	17 250	Memorie	— 17 250
XIV.	Onvoorziene Uitgaven	15 000	—	— 15 000	—	—	—
Totaal		513 316	10 322	— 502 994	579 154	87 971	— 491 183

III. GEWONE DIENST EN BUITENGEWONE DIENST I

Hoofdstukken		Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I					
		Raming 1952			Raming 1953		
		Uitgaven	Middelen	Nadelig (—) c.q. voordelig (+) saldo	Uitgaven	Middelen	Nadelig (—) c.q. voordelig (+) saldo
I.	Huis der Koningin	1 700	Memorie	— 1 700	2 550	Memorie	— 2 550
II.	Hoge Colleges van Staat enz. . .	4 269	126	— 4 143	4 294	84	— 4 210
II A.	Algemene Zaken	2 135	47	— 2 088	2 222	30	— 2 192
III.	Buitenlandse Zaken	42 273	4 272	— 38 001	46 487	4 618	— 41 869
IV.	Justitie	137 055	26 532	— 110 523	137 814	23 469	— 114 345
V.	Binnenlandse Zaken	195 875	9 360	— 186 515	241 191	10 339	— 230 852
VI.	Onderwijs, Kunsten en Weten- schappen	443 874	32 738	— 411 136	488 493	36 277	— 452 216
VII A 1.	Nationale Schuld	666 304	58 788	— 607 516	586 910	67 868	— 519 042
VII B.	Financiën	503 397	4 508 659	+ 4 005 262	694 296	4 608 855	+ 3 914 559
VIII A.	Oorlog	1 015 277	5 829	— 1 009 448	1 014 227	5 846	— 1 008 381
VIII B.	Marine	215 631	7 403	— 208 228	227 500	8 443	— 219 057
IX A.	Wederopbouw en Volkshuisvesting	230 726	4 450	— 226 276	280 991	4 446	— 276 545
IX B.	Verkeer en Waterstaat	170 159	17 591	— 152 568	160 700	28 485	— 132 215
X.	Economische Zaken	48 443	16 862	— 31 581	52 619	32 606	— 20 013
XI.	Landbouw, Visserij en Voedselvoor- ziening	88 350	11 908	— 76 442	113 363	11 474	— 101 889
XII.	Sociale Zaken en Volksgezondheid	432 641	6 769	— 425 872	446 226	7 962	— 438 264
XIII A.	Unie-aangelegenheden	6 149	Memorie	— 6 149	10 766	18	— 10 748
XIII B.	Uniezaken en Overzeese Rijksdelen	72 534	206	— 72 328	84 254	203	— 84 051
XIV.	Onvoorziene Uitgaven	15 030	Memorie	— 15 030	45 030	Memorie	— 45 030
Totaal		4 291 822	4 711 540	+ 419 718	4 639 933	4 851 023	+ 211 090

IV. BUITENGEWONE DIENST II

Hoofdstukken		Buitengewone Dienst II: Kapitaalsuitgaven en -ontvangsten					
		Raming 1952			Raming 1953		
		Uitgaven	Middelen	Nadelig (—) c.q. voordelig (+) saldo	Uitgaven	Middelen	Nadelig (—) c.q. voordelig (+) saldo
I.	Huis der Koningin	245	—	— 245	—	—	—
II.	Hoge Colleges van Staat enz. . .	168	—	— 168	85	—	— 85
III.	Buitenlandse Zaken	218	24	— 194	1 020	29	— 991
IV.	Justitie	1 523	450	— 1 073	2 627	Memorie	— 2 627
V.	Binnenlandse Zaken	18 121	658	— 17 463	11 480	1 184	— 10 296
VI.	Onderwijs, Kunsten en Weten- schappen	12 336	736	— 11 600	22 079	730	— 21 349
VII A 1.	Nationale Schuld	226 934	93 877	— 133 057	233 125	107 480	— 125 645
VII B.	Financiën	108 596	42 233	— 66 363	107 750	36 017	— 71 733
VIII A.	Oorlog	112 665	Memorie	— 112 665	146 957	Memorie	— 146 957
VIII B.	Marine	131 569	10	— 131 559	95 500	10	— 95 490
IX A.	Wederopbouw en Volkshuisvesting	14 955	16 330	+ 1 375	11 700	16 267	+ 4 567
IX B.	Verkeer en Waterstaat	133 615	69 835	— 63 780	153 311	49 855	— 103 456
X.	Economische Zaken	69 835	47 330	— 22 505	95 015	61 246	— 33 769
XI.	Landbouw, Visserij en Voedselvoor- ziening	11 373	453	— 10 920	13 520	450	— 13 070
XII.	Sociale Zaken en Volksgezondheid	1 435	120	— 1 315	1 896	124	— 1 772
XIII A.	Unie-aangelegenheden	—	—	—	400	—	— 400
Totaal		843 588	272 056	— 571 532	896 465	273 392	— 623 073

2. ANALYSE VAN DE BEGROTINGEN 1951, 1952 EN 1953, AANGEPAST AAN DE METHODE VAN DE NATIONALE BOEKHOUDING

In deze bijlage is het cijfermateriaal van de begrotingen 1951, 1952 en 1953 gegroepeerd naar categorieën volgens de methode van de nationale boekhouding. Naast de indelingen van de uitgaven naar functionele gezichtspunten in hoofdstuk III der Nota en de indeling der middelen in enkele belangrijke groepen in hoofdstuk II is ook de hierbedoelde indeling van veel belang voor het verkrijgen van een inzicht in de betekenis der begrotingen voor onze volkshuishouding. Een zodanige cijferopstelling kan bovendien dienen als basis voor vergelijkende begrotingsstudies met andere landen en dient tenslotte een bouwsteen te vormen voor het op te stellen nationaal budget.

De opgenomen bedragen hebben voor 1951 betrekking op de vermoedelijke uitkomsten voor dat jaar, voor 1952 op het herzien begrotingsbeeld en voor 1953 op de ontwerp-begroting. Dit brengt met zich mede, dat bij de cijfers voor 1952 en 1953 geen rekening is gehouden met overboekingen ingevolge artikel 24 der Comptabiliteitswet en met de financiering van uitgaven met tegenwaardegelden.

Het overzicht is gesplitst in een zevental rekeningen, welke elk een speciaal aspect van de Rijksbegroting voor de volkshuishouding belichten.

Op rekening I wordt geboekt het totale beroep van het Rijk op de nationale middelen voor consumptieve doeleinden. Het Rijk legt nl. beslag op arbeidskracht (lonen en salarissen) en doet een beroep op goederen en diensten van bedrijven en van het buitenland, zowel te zijnen eigen behoefte (materiële uitgaven) als ten behoeve van de particuliere sector, de lagere publiekrechtelijke lichamen en het buitenland. Voorts dient het gebruik van duurzame (kapitaal-) goederen onder het verbruik van de nationale middelen gerekend te worden (afschrijvingen). Aan de andere kant worden door de overheid tegen vergoeding goederen en diensten aan de particuliere sector geleverd (diverse exploitatie-ontvangsten), terwijl bovendien bijdragen in de diensten van het Rijk worden ontvangen van lagere publiekrechtelijke lichamen en van het buitenland. Het verschil tussen de desbetreffende uitgaven en inkomsten is het netto-beroep van het Rijk op de nationale middelen voor consumptieve doeleinden, welk netto-beroep voor 1953 wordt geraamd op 2474 miljoen. Een wijziging in deze uitgaven heeft niet alleen monetaire betekenis, maar beïnvloedt ook rechtstreeks de individuele behoeftebevrediging van de particuliere sector.

Op rekening II worden tot uitdrukking gebracht enerzijds de door het Rijk van de bedrijven en van het buitenland te ontvangen rente en winst en anderzijds de verschuldigde rente op de Staatsschuld, en de bijdragen in exploitatieverliezen van bedrijven.

In rekening III worden de inkomensstromen van en naar het Rijk weergegeven, waarbij sprake is van een overdracht van inkomensgelden om niet. Bij de desbetreffende posten kan men geen rechtstreeks verband leggen tussen inkomsten en tegenprestatie. Deze rekening belicht de betekenis van de inkomensherverdelende werkzaamheid van de Rijksoverheid.

De saldi van de rekeningen I, II en III tezamen vormen het z.g. exploitatiesaldo van het Rijk. Dit saldo geeft aan het verschil tussen de lopende inkomsten en de lopende uitgaven en verdient speciale aandacht, omdat het de spaaractiviteit van het Rijk in de inkomenssfeer belicht. Voor 1953 bedraagt het exploitatie-saldo van het Rijk 766 miljoen. Dit bedrag aan besparingen van het Rijk strekt in de eerste plaats tot financiering van vermogensoverdrachten zoals oorlogsschadevergoedingen en premieregeling woningbouw en voorts tot gedeeltelijke dekking van de uitgaven voor investeringen en kapitaalverstrekkingen door het Rijk.

Rekening IV heeft een soortgelijke betekenis als rekening III, met dit verschil, dat hierop in plaats van de inkomensoverdrachten de vermogensherverdelende functie van het Rijk tot uitdrukking wordt gebracht. Afgezien van de vermogensheffingen, welke buiten beschouwing werden gelaten, zijn hierbij in de huidige tijd speciaal de oorlogsschadevergoedingen van belang.

De som van de saldi van de rekeningen I, II, III en IV, vermeerderd met het saldo van de niet in die rekeningen opgenomen uitgaven en ontvangsten geeft een inzicht in de totale vermogensmutatie van het Rijk. Dit totaal, dat voor 1953 neerkomt op een vermogenswinst van 131 miljoen, is te vergelijken met het saldo van de Gewone Dienst + de Buitengewone Dienst I + het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds.

Op rekening V wordt wederom een reël beroep van het Rijk zelf op de nationale middelen geboekt, ditmaal voor investeringsdoeleinden. Het saldo van de directe bruto-investeringen en de afschrijvingen geeft de netto-toeneming van de kapitaalgoederen van het Rijk aan. De aandacht wordt er op gevestigd, dat naast de nieuwe werken, welke op de Buitengewone Dienst II staan vermeld, in de onderhavige rekening onder de directe bruto-investeringen ook zijn opgenomen, het zogenaamde groot-onderhoud van werken en de uitgaven voor inrichting, uitbreiding en vernieuwing (roerende goederen), welke in de bestaande opstelling van de Rijksbegroting ten laste van de Gewone Dienst of de Buitengewone Dienst I worden gebracht. De afschrijvingen werden dienovereenkomstig verhoogd, zodat het saldo van rekening V in overeenstemming is met het saldo van de nieuwe werken en afschrijvingen op de Buitengewone Dienst II.

Worden in rekening V „Directe Investeringsen” uitsluitend die investeringen opgenomen, welke rechtstreekse investeringen van het Rijk zijn, in rekening VI „Indirecte Investeringsen” worden die investeringen samengebracht, die *formeel* in de Rijksbegroting als kapitaalverstrekking worden beschouwd doch *materieel* een investering zijn van de Rijksoverheid. Als voorbeeld moge worden genoemd de kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds voor land- en waterbouwkundige werken.

Voorts worden onder rekening VI opgenomen deelnemingen in investeringen van de particuliere sector.

In rekening VII worden nog de overige begrote balansmutaties van het Rijk belicht. De betekenis van deze rekening spreekt voor zichzelf. Het zal eveneens duidelijk zijn, dat het saldo van deze rekening tezamen met het bedrag der netto-directe en indirecte investeringen gelijk moet zijn aan het saldo van de Buitengewone Dienst II.

In aansluiting op de voorgenoemde rekeningen wordt nog een totaal-overzicht van de Gewone Dienst, de Buitengewone Dienst I en het Landbouw-Egalisatiefonds van de Rijksbegroting gegeven, waarbij speciale aandacht wordt geschonken aan het onderscheid in reële uitgaven van het Rijk, welke een beroep doen op de nationale middelen, en in overgedragen gelden, welke rechtstreeks ten bate van de overige sectoren van het economisch leven komen. De eerste groep van uitgaven werd zoveel mogelijk gesplitst naar militair apparaat, onderwijs en het overige burgerlijke apparaat. Van de Buitengewone Dienst II is eveneens een resumé opgenomen.

Tenslotte wordt in een overzicht van de Gehele Dienst een inzicht gegeven in het netto-beroep van het Rijk op de nationale middelen, welk netto-beroep voor 1953, 2705 miljoen bedraagt.

In vergelijking met het in het vorig jaar gebezigde systeem zijn in de opstelling thans enkele wijzigingen aangebracht.

In de eerste plaats is, zoals in het voorgaande reeds ter sprake kwam, een nieuwe rekening VI „Indirecte Investeringsen” opgevoerd. In het vorig jaar maakte deze rekening grotendeels deel uit van de rekening „Overige vermogensmutaties”.

Verder zijn in de op de rekeningen voorkomende posten in vergelijking met het vorig jaar nog de volgende wijzigingen aangebracht.

Rekening I. Consumptie

A. Lasten

Nieuw zijn hier de posten „Bijdragen in diensten van de particuliere sector”, „Bijdragen in diensten van lagere publiekrechtelijke lichamen” en „Bijdragen in diensten van het buitenland”.

Onder „Bijdragen in diensten van de particuliere sector” vallen in het algemeen de subsidies, welke niet voor werken zijn bestemd en ook niet het karakter hebben van een inkomens- of vermogensoverdracht, doch worden gegeven ten behoeve van het bijzonder onderwijs, de verpleging e.d., dus voor het verrichten van taken, welke de Staat om welke reden dan ook niet door zijn eigen organen doet verrichten.

Onder „Bijdragen in diensten van lagere publiekrechtelijke lichamen” worden samengebracht de bijdragen van de Staat in uitgaven van consumptieve aard van lagere publiekrechtelijke lichamen. In het bijzonder moet hierbij worden gedacht aan uitgaven voor gemeentepolitie (welke uitgaven vroeger in rekening III „Inkomensoverdrachten” onder de post „Diverse Bijdragen van het Rijk aan lagere publiekrechtelijke lichamen” werden verantwoord) en die voor openbaar onderwijs.

De „Bijdragen in diensten van het buitenland” bevatten de subsidies, bijdragen, contributies enz. aan andere landen en aan internationale organisaties en instellingen.

B. Baten

Nieuw zijn de posten „Personeelsverhaal”, „Bijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen in diensten van het Rijk” en „Bijdragen van het buitenland in diensten van het Rijk”. Deze posten waren vroeger opgenomen in de thans eveneens nog voorkomende post „Diverse exploitatieontvangsten”. De post „Personeelsverhaal” bevat de ontvangsten wegens inhoudingen op grond van artikel 15A van het Algemeen Rijksambtenarenreglement en van artikel 14 van het Arbeidsovereenkomstenbesluit, wegens bijdragen voor inkoop van diensttijd voor pensioen en wegens inhoudingen voor pensioenen en onderstanden aan voormalig Rijkspersoneel of hun betrekkingen.

Onder de „Bijdragen van lagere publiekrechtelijke lichamen in diensten van het Rijk” worden ontvangsten samengebracht wegens diensten door het Rijk verleend, in welke diensten door lagere publiekrechtelijke lichamen wordt bijgedragen.

Voor de „Bijdragen van het buitenland in diensten van het Rijk” geldt mutatis mutandis hetzelfde. Gedacht is hier aan die gevallen, waarin Nederland ten behoeve van een ander land of internationale organisatie diensten verricht en daarvoor een vergoeding ontvangt.

Rekening II. Rente, verlies en winst

A. Lasten

Nieuw is de post „Bijdragen in exploitatieverliezen van bedrijven”.

Onder de „Bijdragen in exploitatie-verliezen van bedrijven” worden opgenomen bijdragen in exploitatie-verliezen van bedrijven, zowel in die van Staatsbedrijven als in die van bedrijven uit de particuliere sector. Vroeger stonden deze bijdragen vermeld onder rekening III „Inkomensoverdrachten”.

B. Baten

Analoog aan de onder de Lasten nieuw opgenomen post „Bijdragen in exploitatie-verliezen van bedrijven” paraisseert onder de Baten de post „Aandeel in exploitatiewinsten van bedrijven”. Vroeger werden deze ontvangsten verantwoord onder de post „Rente en winst binnenland”.

Rekening III. Inkomensoverdrachten

A. Lasten

In de samenstelling van deze rekening zijn vrij aanzienlijke wijzigingen gekomen. De post „Overdrachten aan gezinnen” wijkt in zoverre af van de vroeger opgenomen post „Toelagen aan gezinnen” dat hierin niet langer zijn begrepen de overdrachten aan pensioen- en sociale fondsen. Deze laatste overdrachten vormen thans een afzonderlijke post „Overdrachten aan pensioen- en sociale fondsen”.

Voorts zijn uitgaven zoals subsidies voor verpleging van Regerings- en voogdijkinderen, voor t.b.c.-bestrijding e.d. van de rekening III „Inkomensoverdrachten” overgebracht naar de post „Bijdragen in diensten van de particuliere sector” van rekening I „Consumptie”.

De post „Huurverlagende subsidies” had, voorzover het huurverlagende subsidies via of aan lagere publiekrechtelijke lichamen zijn, ook begrepen kunnen worden in de post „Bijdragen in inkomensoverdrachten van lagere publiekrechtelijke lichamen aan derden”. Gezien de belangrijke plaats, die de diverse huurverlagende subsidies innemen is echter voor huurverlagende subsidies een afzonderlijke groep van uitgaven gehandhaafd.

B. Baten

De posten „Boeten en opbrengst verbeurd verklaarde goederen” en „Heffingen in verband met de prijspolitiek” stonden vroeger onder de „Diverse exploitatieontvangsten” van rekening I „Consumptie”.

Rekening IV. Vermogensoverdrachten

A. Lasten

De voorheen gebruikelijke onderscheiding van „Overgedragen vermogens ten behoeve van de particuliere sector” is thans gesplitst in de posten „Overdrachten aan gezinnen”, „Overdrachten aan bedrijven” en „Overdrachten ten behoeve van de woningbouw”.

Voor het overige spreken deze wijzigingen voor zichzelf.

Rekening VI. Indirecte investeringen

A. Lasten

Het algemene karakter van deze nieuwe rekening werd reeds in het voorgaande besproken.

De post „Investeringsfondsen” van deze rekening betreft die kapitaalverstrekkingen aan fondsen als bedoeld in artikel 87 van de Comptabiliteitswet, welke door die fondsen voor investeringsdoeleinden worden gebruikt.

Voor de post „Investeringsfondsen via Staatsbedrijven” geldt mutatis mutandis hetzelfde. Staatsbedrijven zijn die bedrijven waarvoor artikel 88 van de Comptabiliteitswet toepassing heeft gevonden.

Onder de post „Deelnemingen in investeringen van derden” zijn samengebracht deelnemingen in investeringen van de particuliere sector, derhalve van particuliere bedrijven en instellingen, en van bedrijven welke, hoewel in feite eigendom van de Rijksoverheid, een privaatrechtelijke bedrijfsvorm hebben. Een deelneming in het aandelenkapitaal van bedrijven alsvooren bedoeld, wordt, wanneer die deelneming leidt tot investeringen door die bedrijven, hieronder verantwoord.

De overige posten spreken voor zichzelf.

B. Baten

Aan de hand van de toelichting, hierboven onder VI A Lasten gegeven, zullen deze posten geen nadere explicatie behoeven.

Rekening VII. Overige Vermogensmutaties

A. Lasten

De onderverdeling van de post „Kapitaalverstrekkingen” is enigszins afwijkend van die, gebruikt bij vorige analyses.

De post „Kapitaalverstrekkingen aan particuliere bedrijven” brengt die uitgaven samen, waarin de Staat kapitaal verstrekt, tegen de een of andere vorm van schuldbekentenis, aan particuliere bedrijven, waaronder hier worden verstaan alle bedrijven met uitzondering van de Staatsbedrijven ex art. 88 van de Comptabiliteitswet.

De post „Woningbouwvoorschotten” vindt toepassing zowel voor woningbouwvoorschotten aan woningbouwverenigingen, waarbij de gemeenten als tussenpersonen optreden als voor die gevallen waarin de gemeenten zelf de woningen bouwen.

De post „Kapitaalverstrekkingen buitenland” wordt ook gebruikt voor kapitaalverstrekkingen aan overzeese Rijksdelen.

B. Baten

De post „Aflissingen door particuliere bedrijven” omvat die gevallen, waarin de Staat aflissing ontvangt op door hem tegen de een of andere vorm van schuldbekentenis aan particuliere bedrijven verstrekt kapitaal.

I. Consumptie
(in millioenen guldens)

Lasten

Baten

Omschrijving	vermoedelijke uitkomsten 1951	herziene raming 1952	ontwerp- begroting 1953	Omschrijving	vermoedelijke uitkomsten 1951	herziene raming 1952	ontwerp- begroting 1953
<i>Lonen en salarissen (incl. sociale lasten)</i>	796	856	906	<i>Personeelsverhaal</i>	14	12	11
Burgerlijk apparaat . .	370	375	383	Burgerlijk apparaat . .	9	7	8
Militair apparaat ¹⁾ . .	382	429	469	Militair apparaat . . .	4	4	2
Onderwijs	44	52	54	Onderwijs	1	1	1
<i>Materiële uitgaven . .</i>	415	520	494	<i>Diverse exploitatie- ontvangsten</i>	165	129	132
Burgerlijk apparaat . .	186	157	148	Burgerlijk apparaat . .	123	90	88
Militair apparaat . . .	214	350	333	Militair apparaat . . .	12	9	12
Onderwijs	15	13	13	Onderwijs	30	30	32
<i>Bijdragen in diensten van de particuliere sector</i>	396	427	458	<i>Bijdragen van lagere pu- bliekrechtelijke licha- men in diensten van het Rijk</i>	2	6	5
Uitgaven voor onder- wijs	289	318	340	Onderwijs	1	2	3
Overige uitgaven . . .	107	109	118	Overige	1	4	2
<i>Bijdragen in diensten van lagere publiekrechtel- ijke lichamen</i>	143	167	170	<i>Bijdragen van het buiten- land in diensten van het Rijk</i>	6	1	1
Uitgaven voor onder- wijs	66	75	75	<i>Saldo I (netto-con- sumptie)</i>	1 924	2 432	2 474
Uitgaven voor politie .	68	72	72				
Overige uitgaven van consumptieve aard .	9	20	23				
<i>Bijdragen in diensten van het buitenland . . .</i>	16	51	15				
<i>Afschrijvingen ²⁾ . . .</i>	345	559	580				
Burgerlijk apparaat . .	120	138	150				
Militair apparaat . . .	220	407	426				
Onderwijs	5	14	4				
	2 111	2 580	2 623		2 111	2 580	2 623

¹⁾ Inclusief burgerlijk personeel van de Departementen van Oorlog en van Marine en inclusief beloningen in natura.

²⁾ In het hier vermelde bedrag is, behalve de in de Rijksbegroting opgenomen post voor afschrijvingen, tevens een bedrag begrepen overeenkomende met de bedragen wegens groot-onderhoud

van werken en wegens inrichting, uitbreiding en vernieuwing van roerende goederen, welke bedragen in rekening V onder de bruto-investeringen voorkomen, doch in de Rijksbegroting rechtstreeks ten laste van de Gewone Dienst worden gebracht.

II. Rente, verlies en winst

<i>Rente en kosten van bin- nenlandse schuld . .</i>	415	448	400	<i>Rente van vorderingen op het binnenland . . .</i>	77	56	60
<i>Rente en kosten van bui- tenlandse schuld . .</i>	79	82	82	<i>Rente van vorderingen op het buitenland . . .</i>	6	24	12
<i>Bijdragen in exploitatie- verliezen van bedrijven</i>	3	6	4	<i>Aandeel in exploitatie- winsten van bedrijven .</i>	67	37	41
				<i>Saldo II</i>	347	419	373
	497	536	486		497	536	486

Noten van blz. 7.

¹⁾ Inclusief oorlogsschade Nederlandse Spoorwegen ad 80 miljoen, welk bedrag in vroegere jaren is betaald.

²⁾ De bijzondere heffingen zijn buiten beschouwing gelaten.

³⁾ Hieronder zijn opgenomen de tegemoetkomingen in de oorlogsschade aan onroerende goederen ter vervanging van voorlopig verstrekte credieten en de reconstructie Indische koopvaardijvloot, welke posten tot respectievelijk 103 en 48,5 miljoen in vroegere jaren zijn betaald.

Lasten

III. Inkomensoverdrachten

Baten

Overdrachten aan gezinnen	450	501	496	Belastingbaten	4 590	4 524	4 499
Noodvoorziening ouden van dagen	189	202	203	Kostprijsverhogende belastingen	2 320	2 220	2 229
Loonbijdragen Dienst Uitvoering Werken .	60	80	67	Belastingen op winst, inkomen en vermogen	2 270	2 304	2 270
Overige overdrachten aan gezinnen	201	219	226	Per saldo inhaal van belastingachterstand . .	224	300	P.M.
Overdrachten aan pensioen- en sociale fondsen	108	206	167	Boeten en opbrengst verbeurd verklaarde goederen	21	14	71
Overdrachten aan pensioenfondsen	108	176	107	Heffingen in verband met de prijspolitiek	2	6	17
Overdrachten aan sociale fondsen	—	30	60	Saldo III	— 3 819	— 3 876	— 3 613
Prijsverlagende subsidies via het Landbouw-Egalisatiefonds	146	76	80				
Huurverlagende subsidies	53	74	82				
Huurverlagende subsidies rechtstreeks aan derden	11	13	13				
Huurverlagende subsidies via of aan lagere publiekrechtelijke lichamen	42	61	69				
Bijdragen in inkomensoverdrachten van lagere publiekrechtelijke lichamen aan derden .	85	111	26				
Bijdragen aan gemeenten wegens derving van ondernemingsbelasting .	176	—	123				
	1 018	968	974		1 018	968	974

IV. Vermogensoverdrachten

Overdrachten aan gezinnen	160	280	156	Overdrachten ten laste van de particuliere sector ²⁾	3	2	1
Oorlogsschadevergoedingen	160	278 ³⁾	155	Bijzondere kapitaalwinsten	324	25	—
Overige overdrachten .	—	2	1	Saldo IV	254	761	587
Overdrachten aan bedrijven	256	290	234				
Oorlogsschadevergoedingen	212 ¹⁾	250 ³⁾	192				
Overige overdrachten .	44	40	42				
Overdrachten ten behoeve van de woningbouw	14	82	82				
Premieregeling woningbouw	14	82	82				
Overdrachten aan lagere publiekrechtelijke lichamen	90	86	96				
Oorlogsschadevergoedingen	56	57	56				
Investeringsbijdragen .	34	29	40				
Overdrachten aan het buitenland	25	15	20				
Bijzondere kapitaalverliezen	36	35	—				
	581	788	588		581	788	588

Zie voor noten blz. 6.

Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en Landbouw-Egalisatiefonds

Lasten

Baten

Omschrijving	vermoedelijke uitkomsten 1951	herziene raming 1952	ontwerp- begroting 1953	Omschrijving	vermoedelijke uitkomsten 1951	herziene raming 1952	ontwerp- begroting 1953
<i>Bruto consumptie . . .</i>	<i>2 111</i>	<i>2 580</i>	<i>2 623</i>	<i>Diverse ontvangsten . .</i>	<i>187</i>	<i>148</i>	<i>149</i>
Burgerlijk apparaat en onderwijs	1 295	1 394	1 395	Burgerlijk apparaat en onderwijs	171	135	135
Militair apparaat . . .	816	1 186	1 228	Militair apparaat . . .	16	13	14
<i>Rente en bijdragen in verliezen</i>	<i>497</i>	<i>536</i>	<i>486</i>	<i>Rente en aandelen in winsten</i>	<i>150</i>	<i>117</i>	<i>113</i>
<i>Inkomensoverdrachten .</i>	<i>1 018</i>	<i>968</i>	<i>974</i>	<i>Inkomensoverdrachten .</i>	<i>4 837</i>	<i>4 844</i>	<i>4 587</i>
t.b.v. particuliere sec- tor	757	857	825	t.l.v. particuliere sector	4 837	4 844	4 587
t.b.v. publieke sector .	261	111	149	<i>Vermogensoverdrachten .</i>	<i>3</i>	<i>2</i>	<i>1</i>
<i>Vermogensoverdrachten .</i>	<i>545</i>	<i>753</i>	<i>588</i>	t.l.v. particuliere sector	3	2	1
t.b.v. particuliere sec- tor	430	652	472	<i>Bijzondere kapitaal- winsten</i>	<i>324</i>	<i>25</i>	<i>—</i>
t.b.v. publieke sector .	90	86	96	<i>Afgesloten dienstjaren .</i>	<i>27</i>	<i>5</i>	<i>1</i>
t.b.v. buitenland . . .	25	15	20	<i>Nadelig saldo (Vermo- gensverlies)</i>	<i>— 1 258</i>	<i>— 197</i>	<i>— 131</i>
<i>Bijzondere kapitaal- verliezen</i>	<i>36</i>	<i>35</i>	<i>—</i>	Saldi I, II, III en IV . .	-1 294	-264	-179
<i>Afgesloten dienstjaren .</i>	<i>63</i>	<i>57</i>	<i>4</i>	Saldo afgesloten dienst- jaren	36	52	3
<i>Kosten werkgelegen- heidspolitiek</i>	<i>—</i>	<i>15</i>	<i>45</i>	Kosten werkgelegen- heidspolitiek	—	15	45
	4 270	4 944	4 720		4 270	4 944	4 720

V. Directe investeringen

Debet

Credit

<i>Nieuwe werken</i>	<i>314</i>	<i>388</i>	<i>339</i>	<i>Afschrijvingen ¹⁾ . . .</i>	<i>345</i>	<i>559</i>	<i>580</i>
Waterstaatswerken . .	47	63	49	Burgerlijk apparaat . .	120	138	150
Bestuursapparaat en do- meinen	31	46	34	Militair apparaat . . .	220	407	426
Militair apparaat . . .	231	269	238	Onderwijs	5	14	4
Onderwijs	5	10	18	<i>Verkoop van onroerende goederen</i>	<i>6</i>	<i>1</i>	<i>—</i>
<i>Groot-onderhoud van werken ¹⁾</i>	<i>69</i>	<i>84</i>	<i>92</i>	<i>Deelneming door lagere publiekrechtelijke lichamen in investe- ringen van het Rijk .</i>	<i>2</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Waterstaatswerken . .	48	54	62	<i>Saldo V (netto directe in- vesteringen)</i>	<i>208</i>	<i>284</i>	<i>231</i>
Bestuursapparaat en domeinen	10	22	23				
Militair apparaat . . .	11	8	7				
<i>Inrichting, uitbreiding en vernieuwing (roerende goederen) ¹⁾</i>	<i>178</i>	<i>374</i>	<i>383</i>				
Burgerlijk apparaat . .	12	10	11				
Militair apparaat . . .	162	351	369				
Onderwijs	4	13	3				
	561	846	814		561	846	814

¹⁾ Zie noot 2 bij tabel I.

VI. Indirecte Investerings

Debet

Credit

Omschrijving	vermoedelijke uitkomsten 1951	herziene raming 1952	ontwerp- begroting 1953	Omschrijving	vermoedelijke uitkomsten 1951	herziene raming 1952	ontwerp- begroting 1953
<i>Investerings via fondsen</i>	63	63	78	<i>Aflossingen door fondsen</i>	—	2	2
Zuiderzeefonds	52	63	78	<i>Aflossingen door Staats- bedrijven</i>	117	121	100
Overige	11	—	—	P.T.T.	66	64	39
<i>Investerings via Staats- bedrijven</i>	168	164	187	Staatsmijnen	51	57	60
P.T.T.	115	90	100	Overige	—	—	1
Staatsmijnen	51	73	87	<i>Saldo VI (netto indirecte investerings)</i>	471	150	165
Overige	2	1	—				
<i>Deelnemings in investe- rings van derden . .</i>	357	46	2				
Ned. Spoorwegen . . .	290 ¹⁾	—	—				
Overige	67	46	2				
	588	273	267		588	273	267

VII. Overige Vermogensmutaties

<i>Kapitaalverstrekkings binnenland</i>	35	87	38	<i>Aflossings binnenland .</i>	48	37	29
Gezinnen	11	10	10	Door gezinnen	1	3	2
Particuliere bedrijven .	10	33	14	Door particuliere bedrij- ven	27	14	9
Woningbouwvoor- schotten	14	14	10	Van woningbouwvoor- schotten	17	17	16
Lagere publiekrecht- lijke lichamen (niet voor woningbouw) .	—	30	4	Door lagere publiek- rechtelijke lichamen .	3	3	2
<i>Kapitaalverstrekkings buitenland</i>	14	11	—	<i>Aflossings door het bui- tenland.</i>	2	1	14
<i>Aflossings Nationale Schuld</i>	343	314	233	<i>Ontvangsten in verband met aan- en ontmun- tingen</i>	20	21	20
Binnenland	252	229	139	<i>Saldo VII</i>	328	373	227
Buitenland	91	85	94				
<i>Uitgaves in verband met aan- en ontmuntings</i>	6	20	19				
	398	432	290		398	432	290

¹⁾ Dit bedrag is reeds in vroeger jaren betaald.

Buitengewone Dienst II (Kapitaaldienst)

Debet

(in miljoenen gulden)

Credit

Omschrijving	vermoedelijke uitkomsten	herziene raming	ontwerp- begroting	Omschrijving	vermoedelijke uitkomsten	herziene raming	ontwerp- begroting
	1951	1952	1953		1951	1952	1953
<i>Bruto directe investeringen</i>	561	846	814	<i>Afschrijvingen</i> ¹⁾	345	559	580
Burgerlijk apparaat en onderwijs	137	218	200	Burgerlijk apparaat en onderwijs	125	152	154
Militair apparaat	404	628	614	Militair apparaat	220	407	426
<i>Bruto indirecte investeringen</i>	588	273	267	<i>Indirecte desinvesteringen</i>	117	123	102
Via fondsen en Staatsbedrijven	231	227	265	Aflossingen door fondsen en Staatsbedrijven	117	123	102
Deelnemingen in overige investeringen	357	46	2	<i>Verkoop van onroerende goederen</i>	6	1	—
<i>Kapitaalverstrekkingen</i>	49	98	38	<i>Deelneming door lagere publiekrechtelijke lichamen in investeringen van het Rijk</i>	2	2	3
<i>Aflossingen</i>	343	314	233	<i>Aflossingen</i>	50	38	43
<i>Uitgaven in verband met aan- en ontmunteningen</i>	6	20	19	<i>Ontvangsten in verband met aan- en ontmunteningen</i>	20	21	20
<i>Afgesloten dienstjaren</i>	1	1	—	<i>Nadelig saldo</i>	1 008	808	623
				Saldo afgesloten dienstjaren	1	1	—
				Saldo V, VI en VII	1 007	807	623
	1 548	1 552	1 371		1 548	1 552	1 371

¹⁾ Zie noot 2 bij tabel I.*Gehele Dienst (netto)*

Uitgaven

Middelen

<i>Netto-consumptie</i>	1 924	2 432	2 474	<i>Saldo (netto beroep van het Rijk op de nationale middelen)</i>	2 132	2 716	2 705
Burgerlijk apparaat en onderwijs	1 124	1 259	1 260				
Militair apparaat	800	1 173	1 214				
<i>Netto directe investeringen</i>	208	284	231				
Burgerlijk apparaat en onderwijs	24	63	43				
Militair apparaat	184	221	188				
	2 132	2 716	2 705		2 132	2 716	2 705

3. OVERZICHT VAN DE DIENSTEN 1950 EN 1951

De laatste begrotingsdienst, waarvoor een algemene rekening van Rijksontvangsten en -uitgaven door de Algemene Rekenkamer is goedgekeurd — van welke rekening het slot is vastgesteld bij de wet van 29 Mei 1952, *Stb.* no. 312 — is de dienst 1949.

In deze bijlage worden samenvattende overzichten gegeven van de voorlopige rekeningcijfers van de dienst 1950, welke op 31 December 1951 is afgesloten, en van de vermoedelijke uitkomsten van de dienst 1951, die op 31 December 1952 zijn afsluiting zal vinden.

Ten einde een inzicht te geven van de ontwikkeling der uitgaven en inkomsten sinds de vaststelling der respectieve begrotingen, zijn de cijfers der oorspronkelijk vastgestelde begrotingen mede opgenomen.

Ook zijn opgenomen de cijfers, welke in de Millioenennota 1952 ten aanzien van de beide begrotingsdiensten zijn opgenomen en welke een beeld gaven van respectievelijk de vermoedelijke uitkomsten en de herziene ramingen voor die diensten, zoals die zich ten tijde van de opstelling der Nota 1952 lieten aanzien.

In de toelichting op de opgenomen tabellen worden de voornaamste oorzaken vermeld van de verschillen tussen de thans en de verleden jaar gepubliceerde cijfers.

komsten worden samengesteld kan van deze overschotten nog geen nauwkeurige raming worden gemaakt. Hieraan is het te wijten, dat in het algemeen de vermoedelijke uitkomsten een hoger bedrag aan uitgaven te zien geven dan de rekeningcijfers.

Bovengenoemde oorzaak heeft in bijzonder sterke mate haar invloed doen gelden op de uitgaven van de militaire sector. De militaire uitgaven van de Gewone Dienst zijn volgens de voorlopige rekeningcijfers namelijk 88 miljoen lager dan werd aangenomen bij het opstellen van de vermoedelijke uitkomsten.

Bij de uitgaven van de Buitengewone Dienst I is na de opstelling van de voorlopige uitkomsten in het vorig jaar alsnog suppletoir 15.6 miljoen opgevoerd wegens een in 1948 plaats gehad hebbende copra-transactie. Voorts zijn 5.5 miljoen meer oorlogsschade-uitkeringen gedaan dan bij het samenstellen der voorlopige uitkomsten werd aangenomen.

Dat nochtans het totaal der uitgaven van de Buitengewone Dienst I volgens de voorlopige rekeningcijfers slechts 7 miljoen hoger is dan volgens de vermoedelijke uitkomsten wordt veroorzaakt door het feit, dat ook bij deze begrotingsdienst de overschotten op diverse artikelen uiteindelijk belangrijk groter blijken te zijn dan verleden jaar werd voorzien. Ook hier deed

I. Dienstjaar 1950

(in miljoenen guldens)

	Uitgaven			Middelen			Nadelige (—) c.q. Voordelige (+) saldi		
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vermoedelijke uitkomsten volgens Millioenennota 1952	Voorlopige rekeningcijfers	Oorspronkelijke raming	Vermoedelijke uitkomsten volgens Millioenennota 1952	Voorlopige rekeningcijfers	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Vermoedelijke uitkomsten volgens Millioenennota 1952	Voorlopige rekeningcijfers
Gewone Dienst	2 909	3 005	2 897	3 533	4 416	4 400	+ 624	+ 1 411	+ 1 503
Buitengewone Dienst I .	778	849	856	23	497	495	— 755	— 352	— 361
Totaal	3 687	3 854	3 753	3 556	4 913	4 895	— 131	+ 1 059	+ 1 142
Nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds	236	230	223	—	—	—	— 236	— 230	— 223
Totaal	3 923	4 084	3 976	3 556	4 913	4 895	— 367	+ 829	+ 919
Buitengewone Dienst II .	599	891	982	185	437	436	— 414	— 454	— 546
Gehele Dienst	4 522	4 975	4 958	3 741	5 350	5 331	— 781	+ 375	+ 373

Bij de uitgaven blijken die van de Gewone Dienst volgens de voorlopige rekeningcijfers 108 miljoen lager te liggen dan bij de vermoedelijke uitkomsten volgens de Millioenennota 1952 was aangenomen. De uitgaven van de Buitengewone Dienst II daarentegen zijn volgens de voorlopige rekeningcijfers 91 miljoen hoger. Bij de uitgaven van de Buitengewone Dienst I en bij het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds zijn er slechts relatief geringe verschillen tussen de vermoedelijke uitkomsten en de voorlopige rekeningcijfers.

Het verschil ten aanzien van de Gewone Dienst vindt voornamelijk zijn verklaring in de omstandigheid, dat bij het opstellen der vermoedelijke uitkomsten te weinig rekening kon worden gehouden met eventuele overschotten op diverse artikelen van de begroting. Op het tijdstip dat de vermoedelijke uit-

dit verschijnsel zich in bijzondere mate bij de militaire uitgaven voor.

Het bedrag ad 91 miljoen, waarmee de uitgaven van de Buitengewone Dienst II volgens de voorlopige rekeningcijfers de vermoedelijke uitkomsten overtreft, is in hoofdzaak de resultante van lagere militaire uitgaven (42 miljoen) enerzijds en een hoger bedrag (140 miljoen) wegens creditverstrekking aan Indonesië anderzijds. Ten aanzien van laatstgenoemde post kan worden opgemerkt, dat ten tijde van de samenstelling van de vermoedelijke uitkomsten de verwachting bestond, dat het restant van het credit aan Indonesië van 280 miljoen niet volledig ten laste van de begroting 1950 zou komen. In werkelijkheid is dit echter wel geschied.

De middelen, opgenomen in de rekeningcijfers, wijken slechts in geringe mate af van de vermoedelijke uitkomsten.

II. Dienstjaar 1951
(in miljoenen guldens)

	Uitgaven			Middelen			Nadelige (—) c.q. voordelige (+) saldi		
	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Herziene raming volgens Millioenennota 1952	Vermoedelijke uitkomsten	Oorspronkelijke raming	Herziene raming volgens Millioenennota 1952	Vermoedelijke uitkomsten	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Herziene raming volgens Millioenennota 1952	Vermoedelijke uitkomsten
Gewone Dienst	3 080	3 656	3 493	3 679	4 884	5 176	+ 599	+ 1 228	+ 1 683
Buitengewone Dienst I	735	961	631	12	14	352	— 723	— 947	— 279
Totaal	3 815	4 617	4 124	3 691	4 898	5 528	— 124	+ 281	+ 1 404
Nadelig saldo Landbouw-Egalisatiefonds	200	130	146	—	—	—	— 200	— 130	— 146
Totaal	4 015	4 747	4 270	3 691	4 898	5 528	— 324	+ 151	+ 1 258
Buitengewone Dienst II	673	1 229	1 301	231	242	293	— 442	— 987	— 1 008
Gehele Dienst	4 688	5 976	5 571	3 922	5 140	5 821	— 766	— 836	+ 250

Uit bovenstaand overzicht blijkt, dat zowel aan de uitgaven- als aan de middelenzijde de vermoedelijke uitkomsten aanzienlijk afwijken van de in de Millioenennota 1952 opgenomen herziene ramingen van 1951. Ter verklaring van deze verschillen moge het volgende dienen.

De uitgaven van de Gewone Dienst en die van de Buitengewone Dienst I zijn volgens de vermoedelijke uitkomsten belangrijk lager dan verleden jaar werd geraamd, terwijl de uitgaven van de Buitengewone Dienst II een hoger bedrag te zien geven.

Bij al deze diensten doet zich echter de omstandigheid voor, dat de ten laste van de dienst 1951 te brengen militaire uitgaven blijven beneden het plafond van 1500 miljoen, met welk plafond bij de herziene raming voor 1951 nog was rekening gehouden. In verband hiermede kan voor de Gewone Dienst met 14 miljoen, voor de Buitengewone Dienst I met 271 miljoen en voor de Buitengewone Dienst II met 105 miljoen minder worden volstaan. Een en ander brengt met zich mede, dat er rekening mee moet worden gehouden, dat in volgende jaren de defensie-uitgaven boven de 1500 miljoen per jaar zullen uitgaan. De gelden, welke in 1951 niet zijn besteed, zullen namelijk met toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet 1927 naar volgende jaren worden overgebracht, terwijl aan te nemen is, dat de bedragen van de jaarlijkse overboekingen zullen afnemen naarmate het defensieprogramma meer tot uitvoering komt.

Bij de uitgaven van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst II dient er verder op te worden gewezen, dat, zoals gebruikelijk in begrotingsopstellingen, in de herziene raming geen rekening was gehouden met uitgaven, welke worden gefinancierd met tegenwaardegelden. In de vermoedelijke uitkomsten zijn deze uitgaven, in totaal 105 miljoen belopende, wel opgenomen. Het grootste gedeelte van deze uitgaven zal ten laste van de Buitengewone Dienst II worden gebracht (67 miljoen wegens kapitaaldeelname in de N.V. Breedband en 13 miljoen wegens kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds ten behoeve van de aanleg van dijken voor de nieuwe Z.O.-polder); de rest van dit bedrag ad 25 miljoen zal ten laste van de Gewone Dienst komen.

Ten aanzien van de uitgaven van de Gewone Dienst moet voorts worden opgemerkt dat het verschil voor een ander deel het gevolg is van de omstandigheid, dat in de herziene raming globale bedragen zijn opgenomen voor de na indiening van de begroting 1951 tot stand gekomen salarisverhogingen en de prijsstijgingen als gevolg van het uitbreken van het gewapend

conflict in Korea. Voor zover thans valt te overzien zijn de verhogingen, waarmede op grond van deze twee factoren in de herziene raming voor 1951 rekening was gehouden, enerzijds te hoog geraamd en anderzijds gecompenseerd door overschotten op de begroting.

Voorts mogen nog ten aanzien van de uitgaven van de Gewone Dienst de volgende verschillen worden genoemd, welke tot gevolg hebben, dat ook hierdoor de vermoedelijke uitkomsten een lager bedrag aanwijzen dan de herziene ramingscijfers: rente en kosten van vlottende schuld volgens vermoedelijke uitkomsten 51 miljoen minder dan volgens herziene raming, rente, voortvloeiende uit de bij monetaire verdragen met andere landen vastgestelde manipulatiecredieten, 13 miljoen minder en bijdragen in de exploitatievoorzieningen van woningwetwoningen 7 miljoen minder.

Als enige belangrijke verschillen, welke mede tot gevolg hebben, dat ook voor de Buitengewone Dienst I met een lager bedrag kan worden volstaan dan vorig jaar was geraamd, mogen worden genoemd: uitgaven wegens herstel van oorlogsschade 38 miljoen lager en premieën voor nieuwbouw 25 miljoen lager.

Het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds, dat in de herziene raming op 130 miljoen werd geraamd, dient thans te worden gesteld op 146 miljoen. Het verschil van 16 miljoen wordt enerzijds veroorzaakt door de omstandigheid, dat vorig jaar was gerekend op een verlaging van de suikeraccijns. Deze verlaging is niet tot stand gekomen, zodat in werkelijkheid het saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds uit dezen hoofde een ongunstiger beeld zal geven dan vorig jaar werd voorzien.

Anderzijds kon met een geringer bedrag aan subsidies van veevoeder worden volstaan dan waarop vorig jaar was gerekend.

Ten aanzien van de uitgaven van de Buitengewone Dienst II kan nog worden opgemerkt, dat thans de aflossing van gevestigde binnenlandse schuld 107 miljoen hoger dient te worden gesteld dan in de herziene raming was geraamd en de kapitaalverstrekking aan de P.T.T. 24 miljoen hoger. Het hogere bedrag, dat thans uitgetrokken dient te worden voor aflossing van gevestigde binnenlandse schuld, is in de eerste plaats een gevolg van de koersdaling onder 97 % van de 3—3½ % lening 1947, waardoor een groter bedrag van deze lening moest worden ingekocht dan vorig jaar was te voorzien. Voorts is thans een bedrag opgevoerd wegens terugbetaling van eerder door middel van Staatsschuld betaalde aanslagen in de bijzondere heffingen. Deze terugbetaling kan worden aangemerkt als versterkte af-

lossing van gevestigde schuld. Tevens is thans een post opgevoerd wegens betaling van schuldbewijzen der in 1947 geconverteerde leningen, voor zover deze niet in de conversieleningen zijn opgenomen.

Tegenover deze posten, welke volgens de vermoedelijke uitkomsten hoger zullen zijn dan in het vorig jaar kon worden gezien, kunnen als posten, welke thans belangrijk lager worden geraamd, genoemd worden de uitgaven wegens ingetrokken en ter ontmuting bestemde munten (13 miljoen) en de kapitaalverstreking aan de Staatsmijnen (9 miljoen). Tevens moge hierbij worden gewezen op de lening aan de steenkolenmijn Willem Sophia van 7,5 miljoen. Aangezien deze lening op de begroting 1952 zal worden gebracht, kan deze post, welke vorig jaar in de herziene raming voor 1951 was opgenomen, vervallen.

Voor wat betreft de vermoedelijke uitkomsten van de middelen voor 1951, moet worden opgemerkt, dat deze voor alle drie begrotingsdiensten een belangrijke stijging t.o.v. de in het vorig jaar opgestelde herziene raming vertonen.

De vermoedelijke opbrengst van de belastingmiddelen moet 180 miljoen hoger worden gesteld.

Deze hogere opbrengst is voor 77 miljoen toe te schrijven aan het feit, dat aan niet-kohierbelastingen uiteindelijk meer is ontvangen dan bij het opstellen van het nader herzien begrotingsbeeld was geraamd. Het restant aan ruim 100 miljoen betreft hogere vermoedelijke opbrengsten der kohierbelastingen. Te dezen aanzien zij er op gewezen, dat in beide gevallen, dus zowel in de herziene raming als in de vermoedelijke uitkomsten, schattingen zijn opgenomen van de uiteindelijke kohierbedragen — na aftrek van de aandelen van Gemeentefonds en Provinciefonds — van de, ten dele nog niet afgesloten, boekingsstijdvakken 1951/52. Dit betekent, dat in beide gevallen met bijzondere baten, zoals die uit inhaal van achterstand, is rekening gehouden. Opgemerkt zij nog, dat bij het opstellen van het nader herzien begrotingsbeeld 1951 uitgegaan was van de veronderstelling, dat nog ten bate van het boekingsstijdvak 1951/52 voorlopige aanslagen vennootschapsbelasting over het boekjaar 1951 zouden worden opgelegd. Deze aanslagen werden evenwel eerst in 1952 ten kohiere gebracht en zullen dus ten bate van de rekening 1952 komen.

De niet-belastingmiddelen van de Gewone Dienst van de vermoedelijke uitkomsten geven ten opzichte van de niet-belastingmiddelen, opgenomen in de herziene raming, een stijging te zien van 112 miljoen.

Als belangrijkste factoren, welke dit verschil veroorzaken, mogen worden genoemd: een hoger aandeel van het Rijk in de winst van de Nederlandsche Bank (11,5 miljoen), hogere ontvangsten (geen belastingen) van de diensten der directie belastingen, invoerrechten en accijnzen en der registratie (11,5 miljoen), diverse hogere rente-ontvangsten (20 miljoen), hogere kanselarijleges en -rechten (3 miljoen), meer ontvangsten, voortvloeiende uit de verlening van Staatsgaranties van hier te lande gevestigde ondernemingen in verband met het handels- en dienstenverkeer met het buitenland (4 miljoen), hogere ont-

vangsten van de militaire Departementen (8 miljoen), hogere ontvangsten van de tuchtrechtspraak (6 miljoen), ontvangsten betreffende afgesloten dienstjaren (21 miljoen). Tevens moge er nog op worden gewezen, dat in de vermoedelijke uitkomsten alsnog een post is opgevoerd wegens baten, voortvloeiende uit de afrekeningen, welke verband houden met de devaluatie van de Nederlandse gulden ad 6,5 miljoen. Deze post kwam onder de middelen van de herziene raming niet voor.

Ten aanzien van de thans 338 miljoen hoger geraamde middelen van de Buitengewone Dienst I moet er in de eerste plaats de aandacht op worden gevestigd, dat vrijgegeven tegenwaardegelden in het kader van het Europese Herstelprogramma in de herziene raming van het vorig jaar niet zijn opgenomen. Thans is bekend, dat ten bate van de dienst 1951 203 miljoen is vrijgegeven.

In de tweede plaats dient te worden gewezen op de omstandigheid, dat in de herziene raming slechts rekening is gehouden met een bedrag van 2 miljoen voor ontvangsten van het Bureau Herstelbetalings- en Recuperatiegoederen. Volgens de thans bekende gegevens zullen deze ontvangsten echter 63 miljoen bedragen.

Voorts is in de herziene raming geen rekening gehouden met de volgende posten, welke in de vermoedelijke uitkomsten wel zijn opgenomen: ontvangsten uit hoofde van de uitvoering door de Nederlandsche Bank van de regeling van het deviezenverkeer ad 39 miljoen, aandeel van Nederland in het door Zweden ter beschikking gestelde bedrag in verband met de liquidatie van het in dat land gelegen Duitse vermogen ad 6,5 miljoen, vrijgekomen saldi uit hoofde van de liquidatie van de Nederlands Purchasing Commission te New York ad 3 miljoen, ontvangsten, voortvloeiende uit de met de Verenigde Staten van Amerika gesloten overeenkomst tot regeling der wederzijdse vorderingen en schulden uit hoofde van de uitvoering van de Leen- en Pachtovereenkomst ad 5,5 miljoen.

Tenslotte moge, voor wat betreft de middelen van de Buitengewone Dienst I, nog de volgende posten worden genoemd, welke thans hoger zijn geraamd dan vorig jaar: Ontvangsten Herstel Rechtsverkeer (7 miljoen hoger), bijdrage in de verpleegkosten van uit Indonesië gerepatrieerden (3,5 miljoen hoger) en inkomsten, voortvloeiende uit verbeurdverklaringen ingevolge het Tribunaalbesluit (2,5 miljoen hoger).

Als belangrijkste oorzaken, welke invloed hebben uitgeoefend op het verschil van 51 miljoen tussen de middelen van de Buitengewone Dienst II, opgenomen in de vermoedelijke uitkomsten en in de herziene raming, kunnen worden genoemd: een hogere bijdrage van de Gewone Dienst aan de middelen van de Buitengewone Dienst II ten bedrage van de afschrijvingen op de activa van de Staat (8 miljoen) en grotere aflossing van verstrekt kapitaal door de P.T.T. en de Staatsmijnen (19,5 miljoen). Voorts is in de vermoedelijke uitkomsten opgenomen een post wegens saldo van de speciale rekening van de Nederlandsche Spoorwegen ad 18,5 miljoen, met welke post in de herziene raming voor 1951 geen rekening was gehouden.

4. UITGAVEN VOOR DE VERSCHILLENDE ONDERWERPEN VAN STAATZORG TEN LASTE VAN DE DIENSTEN 1946 TOT EN MET 1953

In deze bijlage wordt aan de hand van een aantal overzichten een beeld gegeven van het verloop der uitgaven van de verschillende onderwerpen van Staatszorg ten laste van de diensten 1946 tot en met 1953.

De in deze overzichten opgenomen cijfers zijn voor de jaren 1946 tot en met 1949 ontleend aan de vastgestelde Rijksrekeningen, die voor 1950 aan de voorlopige rekeningcijfers, die voor 1951 betreffen de vermoedelijke uitkomsten, voor 1952 zijn zowel de cijfers opgenomen ontleend aan de oorspronkelijk vastgestelde begroting als cijfers ontleend aan de herziene raming, terwijl de cijfers voor 1953 zijn ontleend aan de ingediende begroting.

Bij een beschouwing van de hoogte der uitgavencijfers mag niet uit het oog worden verloren, dat zeer belangrijke uitgaven buiten de eigenlijke begroting zijn gehouden en zullen worden verantwoord in de 10-jaarlijkse afboekingswet 1939—1948. Van deze cijfers zijn alleen de tekorten van het Landbouw-Egalisatie-(crisis-)fonds in de overzichten opgenomen. Daarenboven zijn nog in de afboekingswet de volgende uitgaven opgenomen, welke voor het overgrote deel betrekking hebben op de in deze bijlage behandelde periode:

afschrijving van aan Suriname verstrekte voorschotten	12 mln.
vervallen verklaarde vorderingen op Indonesië voor zover nog niet ten laste van de Rijksbegroting gebracht	1726 ..

Hierbij zij aangetekend, dat andere in de afboekingswet opgenomen uitgaven (saldo Scheepvaartfonds, saldo uitgaven en ontvangsten Militair Gezag, de uitkomsten van het Londens beheer en de overneming van het merkenbezit van de Nederlandsche Bank) hier buiten beschouwing kunnen blijven omdat deze grotendeels betrekking hebben op de periode vóór 1946.

Opgenomen zijn tabellen voor:

a. de uitgaven van de Gewone Dienst, de Buitengewone Dienst I en het nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatie-(crisis-)fonds;

b. de uitgaven van de Buitengewone Dienst II;

c. de uitgaven van de Gehele Dienst.

Teneinde de relatieve betekenis van de Rijksuitgaven voor de Nederlandse economie beter te doen uitkomen zijn, behalve tabellen waarin de uitgaven in miljoenen guldens zijn vermeld, ook tabellen opgenomen waarin de uitgaven zijn uitgedrukt in een percentage van het nationaal inkomen.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat voor vergelijkingsdoeleinden in de jaren 1946 en 1947 bepaalde uitgaven (met name oorlogsschade-uitkeringen) van de Buitengewone Dienst II naar de Buitengewone Dienst I zijn overgebracht, aangezien deze uitgaven in volgende jaren op de Buitengewone Dienst I drukken. Door deze omstandigheid wijken de cijfers van de begrotingsdiensten in sommige jaren enigszins af van de cijfers in de vastgestelde Rijksrekeningen.

1. Uitgaven Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en nadelig saldo Landbouw-Egalisatie-(crisis-)fonds (in miljoenen guldens)

Onderwerpen van Staatszorg	1946	1947	1948	1949	1950	1951	oorspr. vastgest. 1952	herziene raming 1952	1953
Defensie	525,6	708,5	1 068,4 ¹⁾	715,6	838,0	867,8	1 241,0	1 254,9	1 252,4
Buitenlandse betrekkingen	30,3	26,1	33,8	38,0	47,3	46,7	47,1	51,1	53,2
Indonesië en overzeese Rijksdelen	2,0	10,3	13,4	14,5	100,6	102,1	78,5	92,3	95,1
Politie en justitie	154,4	153,9	185,6	206,6	204,8	234,4	212,4	221,4	213,4
Onderwijs en cultuur	259,5	289,9	326,3	343,7	376,2	422,7	444,1	471,8	488,3
Waterstaat	52,9	71,0	82,4	79,7	97,3	104,5	97,9	103,2	122,1
Verkeer	57,6	47,6	54,8	83,6	54,6	65,5	55,5	59,4	58,5
Handel en nijverheid	130,9	265,7	186,9	179,7	81,5	44,8	42,7	52,6	51,6
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	50,9	94,0	116,4	98,4	99,4	104,7	74,7	94,2	99,0
Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.C.F. en L.E.F.)	670,1	594,3	570,2	323,1	241,7	145,0	110,0	76,0	80,0
Sociale voorzieningen, emigratie en volksgezondheid	370,9	415,0	352,6	371,0	444,2	546,8	560,3	718,0	621,8
Volkshuisvesting	21,0	22,4	20,6	39,8	49,8	80,5	143,9	169,7	176,8
Herstel van oorlogsschade	867,7	835,9	748,3	488,8	473,0	465,6	381,0	617,7 ²⁾	429,4
Diensten van algemene aard	165,5	151,4	193,5	443,2 ³⁾	178,4	164,8	173,8	224,2	193,0
Niet toegerekende uitgaven voor pensioenen en wachtgeld	50,5	48,1	65,8	64,8	78,3	88,3	87,6	85,7	85,8
Nationale Schuld ⁴⁾	659,3	640,9	596,9	572,4	521,2	510,8	561,4	550,6	471,4
Algemene uitkeringen aan provincien en gemeenten	131,9	118,3	—	11,0	—	176,0	—	—	123,1
Uitgaven verband houdende met de Duitse bezetting	27,0	7,9	—	—	—	—	—	—	—
Totaal exclusief afschrijvingen	4 228,0	4 501,2	4 615,9	4 073,9	3 886,3	4 172,0	4 311,9	4 842,8	4 614,9
Afschrijvingen	—	—	—	—	89,9	98,0	90,0	101,0	105,0
Totaal-Generaal	4 228,0	4 501,2	4 615,9	4 073,9	3 976,2	4 270,0	4 401,9	4 943,8	4 719,9

¹⁾ Hieronder is begrepen een bedrag van 422,3 miljoen wegens uitgaven betreffende afgesloten dienstjaren.

²⁾ Onder dit bedrag zijn ook opgenomen de kosten van de Indische vlootreconstructie ad 88,2 miljoen en de bijdragen in de oorlogsschade aan onroerende goederen ter vervanging van voorlopig verstrekte credieten ad 102,5 miljoen.

³⁾ Inclusief uitgaven voortvloeiende uit de devaluatie van de gulden in 1949 ad 281,2 miljoen.

⁴⁾ In deze categorie is begrepen voor koersverlies op de aflossing van vlottende buitenlandse schuld als gevolg van de devaluatie van de gulden in 1949:

voor 1950 48,8 miljoen, voor 1951 35,2 miljoen en voor 1952 35,2 miljoen.

II. Uitgaven Buitengewone Dienst II
(in miljoenen guldens)

Onderwerpen van Staatszorg	1946	1947	1948	1949	1950	1951	oorspr. vastgest. 1952	herziene raming 1952	1953
Defensie	8,0	41,8	79,3	52,1	88,5	241,8	259,0	289,7	247,6
Buitenlandse betrekkingen ¹⁾	10,3	179,9	—	23,9	89,3	2,0	0,2	1,5	1,0
Indonesië en overzeese Rijksdelen	—	—	—	2,0	284,4 ²⁾	14,2	—	10,9	0,4
Politie en justitie	—	—	1,2	2,4	1,9	2,5	1,6	1,5	2,6
Onderwijs en cultuur	—	0,0	3,2	4,8	4,7	8,5	11,7	13,4	22,3
Waterstaat	35,0	48,1	64,0	64,3	73,2	93,2	98,7	125,0	120,0
Verkeer	57,3	155,7	95,2	113,1	173,8	422,0 ³⁾	95,5	101,6	111,4
Handel en nijverheid	156,3	17,7	59,3	35,0	79,7	124,3	69,9	143,6	95,0
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	3,4	3,4	10,4	4,2	7,8	10,5	11,2	13,5	12,0
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	0,0	0,2	0,2	0,2	2,1	10,1	5,7	34,0	10,6
Volkshuisvesting	10,7	123,7	161,2	27,5	2,5	14,6	14,2	14,2	10,0
Herstel van oorlogsschade	—	—	10,0	0,5	—	3,1	3,0	3,0	1,9
Diensten van algemene aard	115,5	2,7	44,6	13,1	34,2	12,0	46,0	27,6	28,6
Nationale Schuld	—	44,0	17,0	47,6	139,9	342,6	226,9	314,7	233,1
Algemene uitkeringen aan provincieën en gemeenten	10,5	5,0	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	407,0	622,2	545,6	390,7	982,0	1 301,4	843,6	1 094,2	896,5

¹⁾ Onder deze categorie zijn opgenomen wegens:

a. deelneming in het International Monetary Fund:

in 1947: 178,9 miljoen.

in 1949: 22,5 miljoen.

in 1950: 81,7 miljoen.

in 1949: 0,5 miljoen

in 1950: 6,9 miljoen

²⁾ Inclusief een bedrag van f 280 miljoen wegens credietverstrekking aan Indonesië.

³⁾ Hierin is begrepen een bedrag van 290 miljoen wegens kapitaal-deelneming in de Nederlandse Spoorwegen.

b. deelneming in de International Bank for Reconstruction and Development:

in 1946: 10,2 miljoen

in 1947: 1,0 miljoen

III. Uitgaven Gehele Dienst
(in miljoenen guldens)

Onderwerpen van Staatszorg	1946	1947	1948	1949	1950	1951	oorspr. vastgest. 1952	herziene raming 1952	1953
Defensie	533,6	750,3	1 147,7	767,7	926,5	1 109,6	1 500,0	1 544,6	1 500,0
Buitenlandse betrekkingen	40,6	206,0	33,8	61,9	136,6	48,7	47,3	52,6	54,2
Indonesië en overzeese Rijksdelen	2,0	10,3	13,4	16,5	385,0	116,3	78,5	103,2	95,5
Politie en justitie	154,4	153,9	186,8	209,0	206,7	236,9	214,0	222,9	216,0
Onderwijs en cultuur	259,5	289,9	329,5	348,5	380,9	431,2	455,8	485,2	510,6
Waterstaat	87,9	119,1	146,4	144,0	170,5	197,7	196,6	228,2	242,1
Verkeer	114,9	203,3	150,0	196,7	228,4	487,5	151,0	161,0	169,9
Handel en nijverheid	287,2	283,4	246,2	214,7	161,2	169,1	112,6	196,2	146,6
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	54,3	97,4	126,8	102,6	107,2	115,2	85,9	107,7	111,0
Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.C.F. en L.E.F.)	670,1	594,3	570,2	323,1	241,7	146,0	110,0	76,0	80,0
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	370,9	415,2	352,8	371,2	446,3	556,9	566,0	752,0	632,4
Volkshuisvesting	31,7	146,1	181,8	67,3	52,3	95,1	158,1	183,9	186,8
Herstel van oorlogsschade	867,7	835,9	758,3	489,3	473,0	468,7	384,0	620,7	431,3
Diensten van algemene aard	281,0	154,1	238,1	456,3	212,6	176,8	219,8	251,8	221,6
Niet toegerekende uitgaven voor pen- sioenen en wachtgelden	50,5	48,1	65,8	64,8	78,3	88,3	87,6	85,7	85,8
Nationale Schuld	659,3	684,9	613,9	620,0	661,1	853,4	788,3	865,3	704,5
Algemene uitkeringen aan provincieën en gemeenten	142,4	123,3	—	11,0	—	176,0	—	—	123,1
Uitgaven verband houdende met de Duitse bezetting	27,0	7,9	—	—	—	—	—	—	—
Totaal exclusief afschrijvingen	4 635,0	5 123,4	5 161,5	4 464,6	4 868,3	5 473,4	5 155,5	5 937,0	5 511,4
Afschrijvingen	—	—	—	—	89,9	98,0	90,0	101,0	105,0
Totaal-Generaal	4 635,0	5 123,4	5 161,5	4 464,6	4 958,2	5 571,4	5 245,5	6 038,0	5 616,4

IV. Uitgaven Gewone Dienst, Buitengewone Dienst I en nadelig saldo Landbouw-Egalisatie (crisis-) fonds
(uitgedrukt in percentages van het nationaal inkomen)

Onderwerpen van Staatszorg	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952 oorspr. vastgest.	1952 herziene raming	1953
Defensie	5,29	5,87	7,51	4,48	4,73	4,42	6,06	6,12	5,97
Buitenlandse betrekkingen	0,31	0,22	0,24	0,24	0,26	0,24	0,23	0,25	0,25
Indonesië en overzeese Rijksdelen	0,02	0,08	0,09	0,09	0,57	0,52	0,38	0,45	0,45
Politie en justitie	1,56	1,28	1,31	1,29	1,16	1,19	1,03	1,08	1,02
Onderwijs en cultuur	2,61	2,40	2,29	2,15	2,12	2,16	2,16	2,30	2,32
Waterstaat	0,53	0,59	0,58	0,50	0,55	0,53	0,48	0,50	0,58
Verkeer	0,58	0,39	0,39	0,52	0,31	0,33	0,27	0,29	0,28
Handel en nijverheid	1,32	2,20	1,31	1,13	0,46	0,23	0,21	0,26	0,25
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij. Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.C.F. en L.E.F.)	0,51	0,78	0,82	0,62	0,56	0,54	0,37	0,46	0,47
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	6,75	4,92	4,01	2,03	1,36	0,74	0,54	0,37	0,38
Volkshuisvesting	3,73	3,44	2,48	2,32	2,51	2,79	2,73	3,50	2,96
Herstel van oorlogsschade	0,21	0,19	0,14	0,25	0,28	0,41	0,70	0,83	0,84
Diensten van algemene aard	8,74	6,92	5,26	3,06	2,67	2,37	1,86	3,01	2,05
Niet toegerekende uitgaven voor pen- sioenen en wachtgelden	1,67	1,25	1,36	2,78	1,01	0,84	0,85	1,09	0,92
Nationale Schuld	0,51	0,40	0,46	0,40	0,44	0,45	0,43	0,42	0,41
Algemene uitkeringen aan provincies en gemeenten	6,64	5,31	4,19	3,59	2,94	2,60	2,74	2,69	2,24
Uitgaven verband houdende met de Duitse bezetting	1,33	0,98	—	0,07	—	0,90	—	—	0,59
Totaal exclusief afschrijvingen	0,27	0,07	—	—	—	—	—	—	—
Afschrijvingen	42,58	37,29	32,44	25,52	21,93	21,26	21,04	23,62	21,98
	—	—	—	—	0,51	0,50	0,44	0,49	0,50
Totaal-Generaal	—	—	—	—	22,44	21,76	21,48	24,11	22,48

V. Uitgaven Buitengewone Dienst II
(uitgedrukt in percentages van het nationaal inkomen)

Onderwerpen van Staatszorg	1946	1947	1948	1949	1950	1951	1952 oorspr. vastgest.	1952 herziene raming	1953
Defensie	0,08	0,35	0,56	0,33	0,50	1,24	1,26	1,41	1,18
Buitenlandse betrekkingen	0,10	1,49	—	0,15	0,50	0,01	0,00	0,01	0,00
Indonesië en overzeese Rijksdelen	—	—	—	0,01	1,61	0,07	—	0,05	0,00
Politie en justitie	—	—	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Onderwijs en cultuur	—	—	0,02	0,03	0,03	0,04	0,06	0,06	0,11
Waterstaat	0,35	0,40	0,45	0,40	0,41	0,48	0,48	0,61	0,57
Verkeer	0,58	1,29	0,67	0,71	0,98	2,15	0,47	0,50	0,53
Handel en nijverheid	1,58	0,15	0,42	0,22	0,45	0,63	0,34	0,70	0,45
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij. Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.C.F. en L.E.F.)	0,03	0,03	0,07	0,02	0,04	0,06	0,05	0,06	0,06
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Volkshuisvesting	—	0,00	0,00	0,00	0,01	0,05	0,03	0,17	0,05
Herstel van oorlogsschade	0,11	1,03	1,13	0,18	0,02	0,07	0,07	0,07	0,05
Diensten van algemene aard	—	—	0,07	0,00	—	0,02	0,01	0,02	0,01
Niet toegerekende uitgaven voor pen- sioenen en wachtgelden	1,16	0,02	0,31	0,08	0,19	0,06	0,22	0,14	0,14
Nationale Schuld	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Algemene uitkeringen aan provincies en gemeenten	—	0,36	0,12	0,30	0,79	1,75	1,11	1,53	1,11
Uitgaven verband houdende met de Duitse bezetting	0,11	0,04	—	—	—	—	—	—	—
Totaal	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	4,10	5,16	3,83	2,45	5,54	6,64	4,11	5,34	4,27

VI. Uitgaven Gehele Dienst
(uitgedrukt in percentages van het nationaal inkomen)

Onderwerpen van Staatszorg	1946	1947	1948	1949	1950	1951	oorspr. vastgest. 1952	herziene raming 1952	1953
Defensie	5,37	6,22	8,07	4,81	5,23	5,66	7,32	7,53	7,15
Buitenlandse betrekkingen	0,41	1,71	0,24	0,39	0,76	0,25	0,23	0,26	0,25
Indonesië en overzeese Rijksdelen	0,02	0,08	0,09	0,10	2,18	0,59	0,38	0,50	0,45
Politie en justitie	1,56	1,28	1,32	1,31	1,17	1,20	1,04	1,09	1,03
Onderwijs en cultuur	2,61	2,40	2,31	2,18	2,15	2,20	2,22	2,36	2,43
Waterstaat	0,88	0,99	1,03	0,90	0,96	1,01	0,96	1,11	1,15
Verkeer	1,16	1,68	1,06	1,23	1,29	2,48	0,74	0,79	0,81
Handel en nijverheid	2,90	2,35	1,73	1,35	0,91	0,86	0,55	0,96	0,70
Land- en tuinbouw, veeteelt en visserij	0,54	0,81	0,89	0,64	0,60	0,60	0,42	0,52	0,53
Prijssubsidies (incl. nadelig saldo L.C.F. en L.E.F.)	6,75	4,92	4,01	2,03	1,36	0,74	0,54	0,37	0,38
Sociale voorzieningen, emigratie en volks- gezondheid	3,73	3,44	2,48	2,32	2,52	2,84	2,76	3,67	3,01
Volkshuisvesting	0,32	1,22	1,27	0,43	0,30	0,48	0,77	0,90	0,89
Herstel van oorlogsschade	8,74	6,92	5,33	3,06	2,67	2,39	1,87	3,03	2,06
Diensten van algemene aard	2,83	1,27	1,67	2,86	1,20	0,90	1,07	1,23	1,06
Niet toegerekende uitgaven voor pen- sioenen en wachtgelden	0,51	0,40	0,46	0,40	0,44	0,45	0,43	0,42	0,41
Nationale Schuld	6,64	5,67	4,31	3,89	3,73	4,35	3,85	4,22	3,35
Alg. uitkeringen aan provinciën en gemeenten	1,44	1,02	—	0,07	—	0,90	—	—	0,59
Uitgaven verband houdende met de Duitse bezetting	0,27	0,07	—	—	—	—	—	—	—
Totaal excl. afschrijvingen	46,68	42,45	36,27	27,97	27,47	27,90	25,15	28,96	26,25
Afschrijvingen	—	—	—	—	0,51	0,50	0,44	0,49	0,50
Totaal-Generaal	46,68	42,45	36,27	27,97	27,98	28,40	25,59	29,45	26,75

5. OVERZICHT VAN DE IN DE BEGROTING 1953 ONDER DE BUITENGEWONE DIENST II OPGENOMEN UITGAVEN VOOR RECHTSTREEKSE INVESTERINGEN DOOR HET RIJK

Aangezien het van betekenis kan zijn te beschikken over gegevens inzake de totaliteit der directe investeringen door het Rijk is het overzicht der meerjarenwerken, zoals dat als bijlage bij vorige Miljoenennota's werd opgenomen, aangevuld met de éénjarige investeringen.

Zoals ook vroeger gebruikelijk zijn investeringen waarmee een kleiner bedrag dan f 100 000 is gemoeid buiten beschouwing gelaten.

Ook ditmaal zijn, teneinde een beter inzicht te krijgen in de werkelijk te verwachten uitgaven voor iedere investering, op de ramingen voor 1952 en 1953 correcties toegepast in verband met de vermoedelijke overboekingen op grond van artikel 24 der Comptabiliteitswet. Het spreekt vanzelf dat deze overboekingen met name die van 1952 naar 1953 en die van 1953 naar 1954 nog geenszins vaststaan. De voor 1952 en 1953 opgenomen cijfers mogen daarom slechts gezien worden als een ruwe prognose van het uitgavenbehoef. Ten aanzien van de investeringen van Oorlog bleek het aanbrengen van bedoelde correcties niet mogelijk. Omtrent de overboekingen staan nog onvoldoende gegevens ter beschikking. Noodgedwongen zijn daarom voor bedoeld Departement begrotingscijfers opgenomen:

Uit het overzicht der onderscheidene investeringen kan de volgende totaal-opstelling worden afgeleid (in miljoenen guldens):

Investerings in 1953 in uitvoering	Totale kosten	Uitgaven		
		vóór 1953	in 1953	na 1953
Burgerlijke investeringen . . .	1589	793	209	587
Militaire investeringen . . .	1032	347	347	338

Van de uitgaven in 1953 wordt hieronder een nadere specificatie gegeven:

Burgerlijke investeringen	209
Onderwijs	20
Domeinen	9
Waterstaat	39
Zuiderzeewerken	103
Overige	38
Militaire investeringen	347
Oorlog	143
Marine	204

De omzetting van het overzicht der meerjarenwerken in een overzicht van alle rechtstreekse investeringen van het Rijk brengt mede dat de thans voorliggende totaal cijfers niet met die van het vroegere overzicht kunnen worden vergeleken. Ware het anders, dan zou uit de vergelijking ongetwijfeld op overtuigende wijze blijken dat de directe Rijksinvesteringen in 1953 aanzienlijk zullen worden uitgebreid: een ontwikkeling welke in verband met de beperking der investeringen in vorige jaren zeer gewenst is en waarvan het gelukkige gevolg is dat zij er toe bijdraagt de werkgelegenheid te vergroten.

Omschrijving	Jaar van aan- vang	Vermoe- delijk jaar van vol- tooiing	Vermoe- delijk totale kosten	Vermoe- delijk uitgaven- behoef tot en met 1951	Ge- corrigeerde raming 1952	Ge- corrigeerde raming 1953	Ten laste van volgende begrotingen
Huis der Koningin							
Art. 4A Restauratie van het Huis ten Bosch te 's-Gravenhage	1950	1953	1 330	43	852	435	—
Ministerie van Buitenlandse Zaken							
Art. 140. Aankoop van gebouwen in het buitenland	1953	1953	1 000	—	—	1 000	—
Ministerie van Justitie							
Art. 253. Verbouwing Stadsbestedelingenhuys te Amsterdam	1952	1953	786	—	400	386	—
Art. 254. Verbouwing Arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage	1951	1953	345	57	75	213	—
Verbouwing Arrondissementsrechtbank te Utrecht	1953	1954	250	—	—	150	100
Art. 257. Aan- en verbouw van groepsbureaux enz. der Rijkspolitie	1952	1953	1 275	—	40	1 235	—
Art. 258. Bouw van een Centraal Vrouwengeesticht	1953	1954	800	—	—	50	750
Bouw van dienstwoningen bij de Rijks- asyls te Avereest	1949	1967	1 000	160	40	104	696
Aanleg van een waterleiding voor het strafgeesticht te Norg	1953	1956	850	—	—	50	800
Inrichting vrouwenvleugel in Huis van Bewaring te Amsterdam	1952	1954	450	—	90	270	90

Omschrijving	Jaar van aanvang	Vermoe- delijk jaar van vol- tooijing	Vermoe- delijke totale kosten	Vermoe- delijk uitgaven- beloop tot en met 1951	Ge- corrigeerde raming 1952	Ge- corrigeerde raming 1953	Ten laste van volgende begrotingen
Ministerie van Binnenlandse Zaken							
Art. 177. Voortzetting restauratie Abdij-complex Middelburg	1951	1955	2 265	50	607	668	940
Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen							
Art. 463. Rijks hogere burgerscholen:							
bouw school Den Helder	1952	1954	515	—	100	400	15
herstel oorlogsschade school Middelburg	1952	1953	300	—	150	150	—
verbouwing school Zwolle	1952	1953	300	—	200	100	—
bouw gymnastieklokaal school Sneek	1953	1953	120	—	—	120	—
Art. 468. Rijksuniversiteit Leiden:							
bouw fysiologisch laboratorium	1952	1955	2 800	—	100	840	1 860
uitbreiding anorganisch-chemisch labo- ratorium met een vleugel voor fysische scheikunde	1953	1954	600	—	—	325	275
aanbouw vleugel zoologisch laboratorium	1953	1954	600	—	—	100	500
gebouw X van het Academisch Ziekenhuis	1951	1954	2 852	202	800	840	1 010
Art. 469. Rijksuniversiteit Leiden:							
wetenschappelijke inrichting van afdeling Neurologie	1952	1953	165	—	15	150	—
afdeling fysische scheikunde	1952	1953	170	—	50	120	—
overige afdelingen (programma 1953)	1953	1953	222	—	—	222	—
Art. 470. Academisch Ziekenhuis te Leiden:							
voltooiing van gebouw VI	1952	1953	485	—	100	385	—
uitbreiding van de afdeling voor neus-, keel- en oorheelkunde	1953	1953	150	—	—	150	—
Art. 471. Academisch Ziekenhuis te Leiden:							
inrichting van gebouw X	1952	1954	750	—	200	400	150
Art. 473. Rijksuniversiteit te Utrecht:							
bouw van kliniek voor tandheelkunde	1953	1957	5 000	—	—	50	4 950
aankoop grond en panden	1953	1953	459	—	—	459	—
bouw van laboratorium voor propae- deutische en analytische scheikunde	1952	1956	5 500	—	264	940	4 296
bouw van instituut voor parasitaire- en infectieziekten, parasitologie en tropische hygiëne	1953	1956	3 000	—	—	690	2 310
Art. 474. Rijksuniversiteit te Utrecht:							
vernieuwing van de wetenschappelijke inrichting van laboratorium voor propae- deutische en analytische scheikunde	1953	1953	300	—	—	300	—
vele andere universitaire instellingen (programma 1953)	1953	1953	568	—	—	568	—
Art. 476. Rijksuniversiteit te Groningen:							
bouw van bacteriologisch laboratorium	1952	1956	1 605	—	200	400	1 005
bouw van zoologisch laboratorium	1950	1953	1 496	451	895	150	—
uitbreiding van natuurkundig labo- ratorium	1953	1955	700	—	—	300	400
bouw van polikliniek en uitbreiding van tandheelkundig instituut	1953	1955	1 200	—	—	300	900
Art. 479. Technische Hogeschool te Delft:							
uitbreiding plannen	1951	onbek.	31 000	644	4 571	7 500	18 285
Art. 480. Technische Hogeschool te Delft:							
voorlopig inrichtingsplan	1952	onbek.	14 788	—	3 053	2 215	9 520
Art. 483. Verbouwingen aan Nederlands Open- licht Museum Arnhem	1953	1954	270	—	—	100	170
Art. 485. Uitbreiding Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage	1953	1954	400	—	—	100	300
Art. 488. Bouw gymnastieklokaal Centraal Insti- tuut voor de opleiding van sportleiders te Overveen	1953	1953	130	—	—	130	—
Ministerie van Financien							
Art. 241. Aanleg centrale verwarming in departe- mentsgebouw Kneuterdijk-Parkstraat	1953	1953	400	—	—	400	—

Omschrijving	Jaar van aanvang	Vermoedelijk jaar van voltooiing	Vermoede-lijke totale kosten	Vermoedelijk uitgaven-belooft tot en met 1951	Ge-corrigeerde raming 1952	Ge-corrigeerde raming 1953	Ten laste van volgende begrotingen
t. 258. Bouw Centraal Belastinggebouw te Amsterdam	1952	1957	7 633	—	250	1 500	5 883
Uitbreiding belastinggebouw Zuid-binnensingel te 's-Gravenhage	1953	1957	2 500	—	—	250	2 250
Aankoop van gronden en opstellen ten behoeve van de Belastingdienst	1953	1953	200	—	—	200	—
Art. 260. Droogmaking en ontginning van gronden onder Landsmeer, IJpendam en Oostzaan (Twiskeplan)	1941	1958	4 250 ¹⁾	2 110	240	265	1 635
Drainage en verbetering van gronden in de voormalige kwelders onder Uithuizen en Uithuizermeeden	1952	1953	175 ¹⁾	—	35	140	—
Art. 261. Verbetering van gronden in „De Zwette” (Lage Midden van Friesland)	1949	1953	750 ¹⁾	115	460	175	—
Aankoop van gronden in het complex „De Kleine Geest” van het Lage Midden van Friesland	1953	1953	2 000	—	—	2 000	—
Ontginningswerken „De Zeggpolder” te Terheyden	1950	1953	140 ¹⁾	40	50	50	—
Bouw van boerderijen op ontgonnen en ingedijkte gronden, inclusief aanleg van electriciteitsnet en waterleiding (programma 1953)	1953	1953	3 337	—	—	3 337	—
Grondverbeteringen in diverse rentambten met uitzondering van de Wieringermeer	1953	1953	1 012 ¹⁾	—	—	1 012	—
Art. 262. Grondverbeteringen in de Wieringermeer	1953	1953	103 ¹⁾	—	—	103	—
Bouw van arbeiderswoningen in de Wieringermeer (programma 1953)	1953	1953	364	—	—	364	—
Herbouw van door brandschade verwoeste bedrijfsgebouwen in de Wieringermeer .	1953	1953	200	—	—	200	—
Art. 263. Herstel en herbouw van door oorlogsgeweld verwoeste boerderijen en pachterswoningen in de Wieringermeer (programma 1953)	1953	1953	1 849	—	—	1 849	—
Ministerie van Oorlog							
Art. 185. Uitbreiding van het departementsgebouw	1952	1953	4 000	—	2 500	1 500	—
Art. 186. Aanleg waterstaatkundige en verdedigingswerken	1953	1953	458	—	—	458	—
Bouw, verbouw en inrichting van militaire werkplaatsen	1953	1953	3 133	—	—	3 133	—
Aanleg van schietbanen, sport- en oefenterreinen, bestratingen en afrasteringen c.a.	1953	1953	3 340	—	—	3 340	—
Bouw en verbouw van bureel-, les-, logies- en andere gebouwen c.a.	1953	1953	49 600	—	—	49 600	—
Bouw en verbouw van gebouwen c.a. ten behoeve van de geneeskundige verzorging	1953	1953	663	—	—	663	—
Bouw en verbouw van garages en magazijnen c.a.	1953	1953	11 789	—	—	11 789	—
Aankoop van gebouwen en terreinen c.a.	1953	1953	6 425	—	—	6 425	—
Bouw van een laboratorium voor de Rijks Verdedigings Organisatie/T.N.O.	1950	1954	5 000	785	500	2 000	1 715
Art. 187. Bouw van Marechausseekazernes, -garages, -woningen c.a.	1953	1953	700	—	—	700	—
Art. 188. Nieuwbouw ten behoeve van de Koninklijke Landmacht Nieuw-Guinea	1953	1953	3 395	—	—	3 395	—
Art. 189. Uitbreiding en verbetering van start- en rolbanen c.a. op verschillende vliegvelden	1953	1953	848	—	—	848	—
Inrichting van commandoposten en uitbreiding van operationele gebouwen ten behoeve van vliegbases c.a.	1953	1953	3 933	—	—	3 933	—
Bouw en inrichting van schoolgebouwen, opslagruimte en garages op en bij enige vliegvelden	1953	1953	533	—	—	533	—

¹⁾ Het ongeveer even grote deel der kosten, dat ten laste van de Gewone Dienst wordt gebracht, is niet opgenomen.

Omschrijving	Jaar van aanvang	Vermoe- delijk jaar van vol- tooiing	Vermoede- lijke totale kosten	Vermoedelijk uitgaven- beloop tot en met 1951	Ge- corrigeerde raming 1952	Ge- corrigeerde raming 1953	Ten laste van volgende begrotingen
Bouw en uitbreiding van legerings- gebouwen, ziekenzalen, gymnastiek-, les- en magazijngebouwen ten behoeve van de luchtmacht	1953	1953	4 742	—	—	4 742	—
Aankoop van gebouwen en terreinen ten behoeve van de uitbreiding van enige vliegbases	1953	1953	5 500	—	—	5 500	—
Uitvoering van cultuurtechnische en camouflage-werkzaamheden op vlieg- velden	1953	1953	1 000	—	—	1 000	—
Verbetering en uitbreiding van rioleringen c.a. op verschillende vliegvelden, het aan- leggen van pijpleidingen ten behoeve van de brandstofvoorziening alsmede ver- schillende andere werkzaamheden . . .	1953	1953	2 216	—	—	2 216	—
Art. 191. Werkzaamheden vallende onder het derde infrastructuur programma	1952	1953	80 000	—	39 000 ¹⁾	41 000	—
Ministerie van Marine							
Art. 118. Aanbouw en aanschaffing van:							
2 kruisers	1938	1954	160 000	68 700	35 100	24 400	31 800
6 onderzeebootjagers 1947	1948	1954	229 500	55 740	41 050	66 200	66 510
6 onderzeebootjagers 1949	1949	1956	246 000	28 660	25 100	50 640	141 600
4 onderzeeboten	1949	1956	70 500	4 000	4 500	18 360	43 640
Art. 119. Aanbouw 14 mijnenvegers	1952	1955	76 300	—	7 630	29 000	39 670
Art. 122. Uitbreiding Rijkszeehaven te Nieuwe Diep							
Electriciteitsvoorziening van de basis Den Helder	1952	1955	11 260	—	2 960	2 815	5 485
Opbouw van hangars ten behoeve van de Marine luchtvaart dienst	1952	1953	1 200	—	250	950	—
Opbouw van 6 „warehouses”	1953	1953	300	—	—	300	—
Uitbreiding munitiemagazijnen (jaarplan 1953)	1953	1953	600	—	—	600	—
Voorzieningen aan kampementen op Nieuw-Guinea	1952	1954	2 760	400	25	850	1 485
Art. 124. Bouw Marine-hospitaal	1952	1955	5 000	—	250	250	4 500
Art. 126. Bouw van 1 loodsafhaalvaartuig . . .	1951	1953	970	145	775	50	—
Bouw van 1 loodsafhaalvaartuig . . .	1953	1955	1 300	—	—	300	1 000
Art. 127. Bouw van 1 zeegeand betonningsvaartuig	1951	1953	1 150	—	600	550	—
Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting							
Art. 117. Aankoop van panden waarin Rijks- diensten zijn of zullen worden gevestigd							
Art. 118. Verplaatsing van D.U.W.-kampen . .	1953	1953	150	—	—	150	—
Art. 119. Aankoop van gronden voor tewerkstelling van arbeiders	1950	1954	4 586	739	1 561	1 400	886
Ministerie van Verkeer en Waterstaat							
Art. 299. Omhoogbrengen emplacement Leiden H.S. en wijziging Leiden S.S.							
Art. 300. Plaatsing van knipperlichten bij over- wegen	1953	1953	300	—	—	300	—
Art. 307. Aanleg vliegveld Eelde	1952	1955	7 000	1 200	2 000	1 750	2 050
Verlenging baan 01-19 en andere werk- zaamheden op het vliegveld Schiphol . .	1953	1954	5 400 ²⁾	—	—	3 500	1 900
Art. 308. Bouw Rijksluchtvaartschool	1952	1954	6 000	—	500	4 000	1 500
Voorzieningen voor de luchtverkeers- beveiliging (programma 1953)	1953	1953	218	—	—	218	—
Art. 317. Indijking Biesbosch en watervrij maken gebied van Donge en Oude Maasje . .	1940	onbek.	40 000	8 500	3 150	1 800	26 550

¹⁾ Dit bedrag zal suppletoir worden aangevraagd, onder compensatie op andere artikelen.

²⁾ De totale kosten bedragen f 25 000 000, waarvan f 7 940 000 ten laste van het Rijk komt.

³⁾ De totale kosten bedragen f 6 000 000, waarvan f 5 400 000 ten laste van het Rijk komt.

Omschrijving	Jaar van aanvang	Vermoe- delijk jaar van vol- tooiing	Vermoede- lijke totale kosten	Vermoedelijk uitgaven- beloop tot en met 1951	Ge- corrigeerde raming 1952	Ge- corrigeerde raming 1953	Ten laste van volgende begrotingen
Overige werken in het gebied van de benedenrivieren ter bestrijding van de verzilting en tot betere bescherming tegen overstroming bij stormvloeden	1948	onbek.	150 000	10 750	150	270	138 830
Art. 318. Verruiming Pannerdensch Kanaal	1949	1954	9 500	2 700	4 000	2 260	540
Kanaliseatie Nederrijn en Lek en IJssel- verbetering	1951	onbek.	80 000	450	325	300	78 925
Art. 319. Amsterdam—Rijnkanaal	1932	1954	89 000	71 000	7 200	6 800	4 000
Doortrekking naar Almelo van zijtak der Twenthekanalen	1949	1953	7 500	4 450	2 500	550	—
Art. 322. Rijksweg no. 1: aanleg gedeelte Eemnes- Hoevelaken	1939	1953	6 500	4 900	1 500	100	—
Rijksweg no. 1: aanleg gedeelte Muiden- Naarden	1953	1954	3 500	—	—	1 500	2 000
Rijksweg no. 2: Amsterdam—Utrecht: aan- leg van één rijbaan	1939	1953	32 000	19 800	9 500	2 700	—
Rijksweg no. 4: verbetering bij de Haagse Schouw	1953	1955	3 000	—	—	200	2 800
Rijksweg no. 28: (Zuiderzeestraatweg): aanleg rijwielpaden	1938	1955	3 000	1 450	250	300	1 000
Rijksweg no. 31: werken voor langzaam verkeer op het gedeelte Zwolle—Meppel	1948	1955	1 550	75	—	500	975
Rijksweg no. 48: wegverlegging bij Dieren	1953	1955	1 000	—	—	150	850
Rijksweg no. 63: aanleg gedeelte Moer- gestel—Oirschot	1952	1955	5 000	—	150	1 000	3 850
Rijksweg no. 64/65: traverse door Vught	1953	1956	3 000	—	—	250	2 750
Rijksweg no. 68: rijwielpaden langs ge- deelte Weert—Kelpen	1952	1955	850	—	80	200	570
Rijksweg no. 75: aanleg gedeelte Rothem- Maastricht	1953	1954	1 500	—	—	100	1 400
Rijksweg no. 76, Geleen—ten Esschen: aanleg	1940	1953	2 450	1 860	450	140	—
Art. 323. Rijksweg no. 2: verharding van een 10 km lang weggedeelte van Breukelen naar het Zuiden	1952	1953	1 700	—	1 200	500	—
Rijksweg no. 9: omlegging Harlingen	1952	1953	800	—	400	400	—
Rijksweg no. 16: aanleg tweede rijbaan Dordrecht—Bredasche Dijk	1952	1953	1 700	—	1 300	400	—
Rijksweg no. 33: aanleg aardebaan van het gedeelte tussen de weg Groningen- Winschoten en Weiwerd	1952	1952	800	—	300	500	—
Rijksweg no. 35: rijwielpaden Nijverdal- Wierden	1952	1953	259	—	120	139	—
Rijksweg no. 38: omlegging 's-Heeren- broek	1952	1954	890	—	450	400	40
Rijksweg no. 41: aanleg aardebaan van het gedeelte Ten Boer—Delfzijl	1952	1953	2 000	—	500	1 500	—
Rijksweg no. 52: verharding tweede rij- baan	1952	1953	1 750	—	1 200	550	—
Rijksweg no. 56: betonverharding om- legging om Wouw	1952	1953	700	—	600	100	—
Rijksweg no. 63: rijwielpad Breda—Tilburg	1952	1953	350	—	100	250	—
Rijksweg no. 64: rijwielpad Best—Eind- hoven	1952	1953	520	—	200	320	—
Art. 324. Brug over de IJssel bij Doesburg	1949	1953	3 900	2 950	650	300	—
Tunnel bij Velsen	1940	1958	50 000	3 300	6 000	8 000	32 700
Art. 326. Indijking van de Braakman	1950	1955	10 000	1 700	3 400	2 600	2 300
Landaanwinningswerken in Groningen en Friesland (programma 1953)	1953	1953	3 730	—	—	3 730	—
Art. 328. Gebouw voor het laboratorium voor Grondmechanica te Delft	1952	1954	850	—	100	600	150
Ministerie van Economische Zaken							
Art. 157. Opbouw van twee verdiepingen op het gebouw van de Octrooiraad te 's-Graven- hage	1953	1955	1 600	—	—	700	900

Omschrijving	Jaar van aanvang	Vermoe- delijk jaar van vol- tooiing	Vermoede- lijke totale kosten	Vermoedelijk uitgaven- beloop tot en met 1951	Ge- corrigeerde raming 1952	Ge- corrigeerde raming 1953	Ten laste van volgende begrotingen
Art. 159. Bouw van ijkkantoor te Dordrecht . .	1953	1954	760	—	—	210	550
Art. 162. Aanleg van aardgasleidingen	1952	1954	21 900	—	8 500	10 700	2 700
Aanleg gasleiding Hoorn-Enkhuizen . .	1953	1953	700	—	—	700	—
Aanleg van meet- en regelinstallaties . .	1953	1953	660	—	—	660	—
Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoor- ziening							
Art. 371. Landbouwhogeschool te Wageningen .							
bouw van een laboratorium en boerderij voor dierenfysiologie	1952	1954	1 470	—	500	550	420
bouw van laboratorium voor technologie	1952	1954	1 100	—	200	500	400
bouw van laboratorium voor landbouw- scheikunde	1952	1955	1 750	—	100	250	1 400
uitbreiding laboratorium voor planten- teelt	1953	1954	175	—	—	50	125
bedrijfsgebouw en laboratorium voor plantenteelt	1952	1953	516	—	250	266	—
Art. 372. Aankoop van gronden ten behoeve van de landbouwhogeschool	1953	1953	100	—	—	100	—
Art. 377. Bouw van isolatieboxen Staatsveeartsenij- kundig onderzoekingsinstituut	1952	1953	270	—	135	135	—
Art. 380. Centraal Instituut voor Landbouwkundig Onderzoek te Wageningen	1952	1954	802	—	200	425	177
Art. 381. Aankoop van gronden ten behoeve van het Centraal Instituut voor Landbouw- kundig onderzoek	1953	1953	175	—	—	175	—
Art. 381A. Bouw en inrichting Instituut voor Ras- senonderzoek van landbouwgewassen . .	1952	1954	569	—	227	277	65
Art. 384. Uitbreiding Rijkszuivelstation te Leiden	1951	1953	515	95	250	170	—
Art. 385. Aankoop van te verbeteren gronden door de Stichting tot het Beheren van Land- bouwgronden	1953	1953	250	—	—	250	—
Art. 391. Aankoop van gronden die uit bosbouw- kundig oogpunt en in het algemeen belang in stand moeten worden gehouden . .	1953	1953	100	—	—	100	—
Art. 392. Bouw van woningen en andere opstallen door het Staatsbosbeheer	1953	1953	170	—	—	170	—
Art. 394. Rijksinstituut voor visserijonderzoek te Ijmuiden	1952	1954	650	—	200	300	150
Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid							
Art. 292. Verbouw Rijksgesticht te Grave	1953	1955	832	—	—	125	707
Art. 293. Bouw Rijksinstituut voor de Volks- gezondheid	1952	1955	5 800	—	1 200	1 800	2 800
Unie-aangelegenheden							
Art. 13. Bouw van 8 à 10 woningen voor middel- baar personeel van het Hoge Commissa- riaat te Djakarta	1953	1953	400	—	—	400	—
Zuiderzeefonds							
Art. 22-25. Afsluitdijk en voorzieningen in het belang van afwatering en scheepvaart	1919	1960	158 000	147 300	515	320	9 865
Art. 26-37. Waterbouwkundige werken Noord- Oostelijke Polder	1936	1956	138 000	123 000	5 697	5 673	3 630
Art. 38-60. Landbouwkundige werken Noord- Oostelijke Polder	1942	1957	310 000	182 000	55 250	54 100	18 650
Art. 61-72. Waterbouwkundige werken Ooster- polder	1950	1962	275 000	30 000	27 500	42 400	175 100
Art. 74-75. Afwerkingsprogramma Wieringermeer	1945	1956	3 500	900	600	530	1 470

6. OVERZICHT VAN DE IN DE BEGROTING 1953 GERAAMDE BEDRAGEN, WELKE BETREKKING HEBBEN OP WERKEN, BEGREPEN IN HET BOUWPROGRAMMA 1953

Het bouwprogramma wordt ingevolge artikel 15 van de Wederopbouwwet door de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting jaarlijks aan de Staten-Generaal overgelegd. In het programma zijn de militaire werken niet begrepen. Evenmin omvat het programma werken waarvan de kosten beneden f 2.000 liggen, in verband waarmee de normale onderhoudswerken er dus buiten vallen. In het programma zijn de bedragen opgenomen die zullen worden verwerkt; de voortgang van werken in uitvoering is er dus in opgenomen.

Het programma 1952 droeg het karakter van een plan dat de grenzen aangaf waarbinnen de bouwactiviteit vooral met het oog op het sombere perspectief ten aanzien van de betalingsbalans en het toelaatbare investeringsvolume moest worden beperkt. Inmiddels is de toestand van de betalingsbalans verbeterd, hetgeen een gunstige invloed heeft op het mogelijk investeringsvolume. Het programma 1953 brengt de verwachtingen tot uitdrukking die ten opzichte van de ontwikkeling der bouwactiviteit voor het komende jaar bestaan. De kentering met betrekking tot de betalingsbalans en het investeringsvolume trad

reeds in de loop van 1951 in en deed het verantwoord zijn in 1952 een grotere bouwactiviteit toe te laten dan waarmee in het bouwplan 1952 was gerekend. Met name de woningbouw kon worden opgevoerd, waarmee een in de Staten-Generaal algemeen uitgesproken wens in vervulling kon gaan. Ook in ander opzicht had de grotere armslag die aan de bouwactiviteit kon worden gegeven gunstige gevolgen: de werkgelegenheid in de bouwvakken, waarboven de dreiging hing van het drastisch beperkte programma 1952, werd er op gelukkige wijze door verruimd.

Ten behoeve van het inzicht in deze ontwikkeling is in het hierna volgende overzicht naast het bouwprogramma 1953 niet slechts het programma 1952 opgenomen maar ook een opstelling van de in 1952 te verwachten productie.

De in het bouwprogramma 1953 opgenomen werken belopen in totaal een bedrag van 1623 miljoen. Het programma 1952 omvatte 1236 miljoen, terwijl de thans voor 1952 verwachte productie op 1570 miljoen kan worden gesteld. De prijsbasis voor 1953 ligt iets lager dan de gemiddelde prijzen

Overzicht van de in de Ontwerp-Begroting voor 1953 geraamde bedragen, welke betrekking hebben op werken begrepen in het bouwprogramma 1953.

	Bouwprogramma 1952		Bouwprogramma 1953	Rijksbegroting 1953	Hoofdstukken der Rijksbegroting						
	oorspronkelijk plan	verwachte productie			VI Onderwijs, K. en W.	VII Financiën	IXA Wederopbouw en V.	Diverse hoofdst. Rijksgebouwen- dienst	IXB Verkeer en W. en Zuiderzeefonds	X Economische Zaken	XI Landbouw, V. en V.
Woningen	480	675	680	173							
Woningwetbouw			265	10			10				
Herbouw Oorlogsschade			105	81		81					
Premiebouw			255	82			82				
Vrije bouw			50								
Uitbreiding woningen			5								
Boerderijen	65	75	80	50							
N.O.P. (m.i.v. woningen)			19	19					19		
Domeinen			6	6		6					
Oude land			55	25		25					
Andere agrarische gebouwen	8	7	8								
Nijverheid	200	250	220	28							
Rijksgebouwendienst (m.i.v. T.H.)			8	8				8			
Staatsmijnen			10	10						10	
Overige			202	10		10					
Handel en Verkeer	95	115	125	54							
Rijksgebouwendienst (w.o. P.T.T.)			20	20				14	6		
N.O.P.			1	1					1		
Overige			104	33		31			2		
Gezondheidszorg en Hygiëne	20	20	28	2							
Rijksgebouwendienst			2	2				2			
Overige			26								
Kerken	15	20	22	5		4			1		
Scholen	50	60	77	12							
Rijksgebouwendienst			11	11				11			
Overige			66	1		1					
Overige bijzondere gebouwen	15	15	17	4		4					
Overheidsgebouwen	12	10	13	9							
Rijksgebouwendienst			5	5				5			
Overige			8	4		4					
Herstel oorlogsschade gebouwen	8	9	8	7		6		1			
Onderhoud gebouwen	10	9	10	3	2		1				
Verbouw gebouwen	60	65	80	4			1	3			
Weg- en waterbouwkundige kapitaalswerken	198	240	255	148							
Rijkswaterstaat (incl. Zuiderzeewerken)			88	88					88		
N.O.P.			1	1					1		
Cultuurtechnische dienst			17	12							12
Overige			149	47		5			25	5	12
Totaal	1 236	1 570	1 623	499	2	177	94	44	143	15	24

voor 1952, zodat in constante prijzen uitgedrukt het volume 1953 ten opzichte van 1952 een nog enigszins grotere toename te zien zou geven dan uit de juist vermelde cijfers reeds blijkt.

Van het bouwprogramma 1953 komt in ronde cijfers 500 miljoen voor rekening van het Rijk, 470 miljoen voor rekening van de lagere publiekrechtelijke lichamen en 650 miljoen voor rekening van particulieren. Aangezien het programma slechts niet-militaire werken omvat, zijn de bouwwerken voor rekening van Oorlog en Marine niet in het aandeel van het Rijk begrepen.

In het hierna volgend overzicht wordt van het aandeel van het Rijk een afzonderlijke specificatie gegeven. Opgemerkt zij dat de daarin voorkomende bedragen niet in alle gevallen aansluiten op de ramingen in de begroting. Deze ramingen zullen immers — en dat geldt vooral voor de directe investeringen van het Rijk — dikwijls nog wijziging ondergaan door toepassing van artikel 24 der Comptabiliteitswet, welk artikel het mogelijk maakt overschotten in het ene dienstjaar naar het volgende dienstjaar over te brengen.

Het bouwprogramma 1953 illustreert in zijn totaliteit de reeds in 1952 aangevangen stimulering van de bouwactiviteit. De verruiming doet zich voor in vrijwel alle belangrijke sectoren, maar toch wel in hoofdzaak bij de woningbouw en bij de weg- en waterbouwkundige werken. Met de wenselijkheid de werkgelegenheid te vergroten kon bij het opstellen van het programma in ruime mate rekening worden gehouden, waardoor tevens wordt bereikt, dat de gevolgen van de beperking in vorige jaren door het entameren van nieuwe werken geleidelijk zullen kunnen worden geëlimineerd.

Er is reeds op gewezen dat in het bijzonder de woningbouw van het ruimer stellen van het bouwprogramma zal kunnen profiteren. De nog altijd heersende woningnood eist ook grote voortvarendheid op dit gebied. Als Rijksaandeel in de financiering van de in het bouwprogramma voorziene woningbouw is een bedrag van 173 miljoen opgenomen, ongeacht het daarnaast voor boerderijenbouw opgevoerde bedrag groot 50 miljoen. Bij voortduring blijft de aandacht gevestigd op de wenselijkheid met deze Rijksgelden een zo gunstig mogelijk effect op de leniging van de woningnood te verzekeren.

7. OVERZICHT VAN DE IN DE BEGROTING 1953 GERAAMDE BEDRAGEN VOOR HERSTEL VAN OORLOGSSCHADE

In de begroting voor 1953 zal een bedrag van f 431 268 790 voor herstel van oorlogsschade worden aangevraagd. Dit kan als volgt worden gespecificeerd:

Algemeen beheer en overige algemene uitgaven	f 9 345 790	Uitkeringen, voortvloeiende uit ontheffing van bestedingsplicht, verleend op grond van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden	f 6 000 000
<i>Hoofdstuk VII B (Financiën)</i>		Tegemoetkomingen in de oorlogsschade aan onroerende goederen op grond van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden ter vervanging van voorlopig verstrekte credieten enz. (monetair niet van belang)	Memorie
Vergoeding aan de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. voor het verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de Staat in verband met de uitkering van de Rijksbijdragen in materiële oorlogsschade	f 400 000	Bijdragen in oorlogsschade aan schepen	f 16 608 000
Kosten van de Commissie van beroep voor Militaire Vorderingen	4 000	<i>Hoofdstuk IX A (Wederopbouw en Volkshuisvesting)</i>	
Apparaatskosten Scheidsgerecht voor de Oorlogsschade	67 990	Uitgaven in verband met de beschikbaarstelling van noodwoningen en noodwinkels, zomede verdere getroffen noodvoorzieningen	100 000
Apparaatskosten Commissariaat voor Oorlogsschade	4 069 300	Bijdragen in de kosten van vervanging van provisorische elektrische gelcidingen	1 000
Commissie van advies, bedoeld in artikel 71, lid 4, van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden	8 000	Bijdragen aan gemeenten voor noodwoningen en noodwinkels (aflossing annuïteiten)	550 000
<i>Hoofdstuk IX A (Wederopbouw en Volkshuisvesting)</i>		Herstel schade roerende goederen voor beroep of bedrijf	f 67 500 000
Uitgaven verbonden aan het taxeren van oorlogsschade	509 000	<i>Hoofdstuk VII B (Financiën)</i>	
Uitgaven voor onderzoek en advies n.a.v. ingediende beroepschriften tegen tegemoetkomingen, vastgesteld op grond van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden	85 000	Bijdragen in oorlogsschade aan roerende goederen, die tot een bedrijf behoren, of tot het uitoefenen van een beroep dienen	67 500 000
Bijdragen aan gemeenten voor werkzaamheden ten behoeve van de wederopbouw	1 500 000	Herstel huisraadshade	49 000 000
Apparaatskosten Provinciale Directies Wederopbouw	2 275 000	<i>Hoofdstuk VII B (Financiën)</i>	
<i>Hoofdstuk XI (Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening)</i>		Bijdragen in oorlogsschade aan huisraad	49 000 000
Apparaatskosten Rijksdienst voor Landbouwherstel	427 500	Landbouwherstel	20 000 000
Herstel schade overheidseigendommen	63 949 000	<i>Hoofdstuk VII B (Financiën)</i>	
<i>Hoofdstuk VII B (Financiën)</i>		Financiering Landbouwherstel	20 000 000
Kosten van adviezen, taxaties e.d.	100 000	Herstel overige oorlogsschade	39 715 000
Bijdragen wederopbouw lagere publiekrechtelijke lichamen	55 000 000	<i>Hoofdstuk VII A 1 (Nationale Schuld)</i>	
Wederopbouw van door oorlogsgeweld getroffen domeinen (Rentambt Wieringermeer)	1 849 000	Rente verschuldigd over in de jaren 1940 tot 1945 in de kas van de Nederlandse Regering te Londen gedeponeerde opbrengsten van particuliere ladingen	450 000
<i>Hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat)</i>		Rente aan oorlogsschadegerechtigden	10 225 000
Wederopbouw Rijkswaterstaat	7 000 000	Rente wegens uitgestelde betaling van uitkeringen inzake de vlootreconstructie grote en korte vaart	90 000
Herstel schade onroerende goederen en schepen	181 759 000	<i>Hoofdstuk VII B (Financiën)</i>	
<i>Hoofdstuk VI (Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen)</i>		Rente over door derden verstrekte credieten ten behoeve van aanvullende herstellfinanciering	1 350 000
Herstel van monumenten van geschiedenis en kunst	2 500 000	Vergoeding aan de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. voor geleden verliezen op voor risico van de Staat verleende bijzondere credieten aan bedrijven, die oorlogsschade hebben geleden	1 700 000
<i>Hoofdstuk VII B (Financiën)</i>			
Bijdragen in oorlogsschade aan onroerende goederen, alsmede uitkeringen van vergoedingen wegens ten name van het Rijk onteigende opstallen	156 000 000		

Bijdragen en extra-bijdragen in verband met schade door eigen verzet f	2 000 000	Nagekomen betalingen van afgewikkelde schade-artikelen f	1 000 000
Vergoedingen op grond van de Wet Overheidsaansprakelijkheid bezettingshandelingen	21 000 000	<i>Hoofdstuk IX A (Wederopbouw en Volkshuisvesting)</i>	
Verliezen geleden op herstelcredieten B, verstrekt door de Nederlandsche Middenstandsbank N.V.	100 000	Uitgaven in verband met de puinopruiming	1 500 000
Verliezen geleden op door de Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel N.V. bij wijze van voorschot op de Rijksbijdrage in de oorlogsschade verstrekte credieten	100 000	Vergoeding wegens puinonteigening, voor zover deze niet als bijdrage in de materiële oorlogsschade wordt verleend	200 000
		<i>Hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat)</i>	
		Schadevergoedingen Zee- en Luchtvaartverzekeringswet 1939	Memorie

8. OVERZICHT VAN DE AANWENDING VAN DE TEN LASTE VAN DE DIENST 1952 BESCHIKBAAR GESTELDE ALGEMENE WERKGELEGENHEIDSCREDIETEN

In de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952 werd evenals in die voor het dienstjaar 1951 op hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) een bedrag van 15 miljoen geraamd voor „Kosten Werkgelegenheidspolitiek”, teneinde — zoals in de desbetreffende Memorie van Toelichting werd vermeld — gelden ter beschikking te hebben voor maatregelen tot bestrijding ener onverhoopt toenemende werkloosheid. In het jaar 1951 werd van genoemd bedrag slechts een relatief gering gedeelte gebruikt, n.l. f 3 250 000.

Gedurende de tweede helft van 1951 deed zich een sterke stijging voor in de werkloosheidscijfers, welke stijging voor het Coördinatie-College voor Openbare Werken aanleiding was te adviseren tot uitvoering van een aantal openbare werken in de z.g. zwarte gebieden, dat zijn de gebieden, waar het percentage van de werkloosheid het hoogst ligt. Aangezien de uitvoering van die werken pas in 1952 ter hand kon worden genomen, moesten de kosten daarvan worden gekweten uit de post „Kosten Werkgelegenheidspolitiek” voor 1952.

Dit leidde ertoe, dat reeds begin 1952 een zodanig aantal werken door genoemd Coördinatie-College was goedgekeurd, dat moest worden besloten, deze post ad 15 miljoen voor het jaar 1952 te verhogen met 36 miljoen en mitsdien te brengen op 51 miljoen. Deze verhoging kwam tot stand bij de wet van 29 Mei 1952, *Stb.* 307.

Bij deze wet werd in hetzelfde begrotingshoofdstuk tevens een bedrag van 7.5 miljoen gevoteerd voor kosten, verbonden aan het nemen van maatregelen ter voorbereiding van *toekomstige* werkverruiming, waarmede beoogd werd, t.b.v. de werkloosheidsbestrijding een extra voorraad werkplannen te kunnen aanleggen en waar nodig reeds te kunnen overgaan tot grondaankoop en aanschaffing van materialen, waarover bij de uitvoering der projecten terstond moet kunnen worden beschikt.

Hiernaast zij nog vermeld, dat bij de wet van 29 Mei 1952, *Stbl.* 310 in hoofdstuk VII B (Financiën) der Rijksbegroting 1952 een post van 25 miljoen werd opgenomen voor „Voorschotten voor werken, uit te voeren door anderen dan het Rijk in het belang van de werkverruiming”, welke post ten doel heeft hulp te kunnen verlenen bij de financiering van werken, welke door lagere publiekrechtelijke lichamen worden ter hand genomen in het belang van de werkverruiming.

Het bedrag van 51 miljoen, dat voor Kosten Werkgelegenheidspolitiek op hoofdstuk XIV voor 1952 is uitgetrokken, heeft reeds de ter hand neming van een groot aantal werken ten behoeve van de werkloosheidsbestrijding mogelijk gemaakt.

Omstreeks 1 September jl. waren door het Coördinatie-College voor Openbare Werken een aantal objecten goedgekeurd, waarmede een totaal-bedrag is gemoeid van ruim 54 miljoen. Het grootste gedeelte hiervan, t.w. naar raming rond 40 miljoen zal in 1952 worden verwerkt en dus worden geput uit meergenoemde post van 51 miljoen. Het restant ad 11 miljoen is gereserveerd voor objecten, welke nog in behandeling zijn bij het Coördinatie-College voor Openbare Werken of de Provinciale Commissies voor de Werkgelegenheid en kan derhalve mede dienen ter bestrijding van de in het a.s. najaar als gevolg van seizoensinvloeden te verwachten stijging der werkloosheid. Vorengenoemd bedrag van 40 miljoen kan als volgt *globaal* worden gespecificeerd:

I. Boerenwerken	f 7 750 000
Andere cultuurtechnische werken (ruilverkavelingen, ontwateringen, enz.)	7 250 000
Werkzaamheden v. h. Staatsbosbeheer (bestrijding streekwerkloosheid)	600 000
Totaalbedrag over te boeken naar hoofdstuk XI (Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselzetting)	f 15 600 000

II. Landaanwinningswerken	f 2 000 000
Aanleg en verbetering van land- en waterwegen e.d.	18 300 000
Versterkt onderhoud	1 600 000
Ontginningswerkzaamheden N.-O.-polder	1 740 000
Totaal	f 23 640 000

waarvan rond 2,6 miljoen over te boeken naar hoofdstuk VII B (Financiën) nl. op de post voor kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds, de rest naar hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat).

III. Subsidies t.b.v. diverse gemeentelijke objecten (rond) f 600 000 over te boeken naar hoofdstuk XII (Sociale Zaken en Volksgezondheid).

Hierbij dient nog in aanmerking te worden genomen, dat de in totaal te verwerken bedragen nog belangrijk hoger liggen dan de vorengenoemde, aangezien in vele gevallen uit de werkgelegenheidsgelden slechts een bijdrage in de totale kosten der uit te voeren werken wordt gegeven.

De werken, welke uitvoering met behulp van de op hoofdstuk XIV der Rijksbegroting uitgetrokken gelden wordt mogelijk gemaakt, zijn er grotendeels op gericht om, in verband met de heersende werkloosheid *directe* werkgelegenheid te verkrijgen. Evenwel is, waar mogelijk, ook bijzondere aandacht geschonken en medewerking verleend aan de ter hand neming van objecten, welke uitvoering met name van belang is voor het scheppen van *blijvende* werkgelegenheid. Vanzelfsprekend verschaffen laatstbedoelde objecten in eerste instantie ook directe werkgelegenheid, terwijl het belangrijke effect der blijvende werkgelegenheid in het algemeen pas na verloop van tijd wordt verkregen (veelal pas na beëindiging der werkzaamheden). Teneinde terzake een — zij het te dezer plaatse slechts zeer oppervlakkig — inzicht te geven, kan hieraan nog worden toegevoegd dat van bovenvermelde gelden, uiteraard globaal berekend, ongeveer 2/3 deel is beschikbaar gesteld voor de directe werkgelegenheid en ongeveer 1/3 meer speciaal voor de totstandkoming van blijvende werkgelegenheid.

Met betrekking tot het op artikel 3 van hoofdstuk XIV beschikbare bedrag van 7.5 miljoen voor voorbereiding van *toekomstige* werkverruiming zij medegedeeld, dat daarvan reeds is toegewezen (in ronde cijfers) voor:

1. Personeelsuitbreiding Rijkswaterstaat	f 200 000
2. Personeelsuitbreiding Cultuurtechnische Dienst	400 000
3. Grondaankopen, opmetingen, onderzoeken enz.	1 100 000
over te boeken naar hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat)	
4. Aankoop van materialen (t.w. basaltkeien voor de dijk van de nieuwe Oosterpolder	1 500 000
Over te boeken naar hoofdstuk VII B (Financiën) op de post voor kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds.	
5. Subsidies aan lagere publiekrechtelijke lichamen t.b.v. voorbereiding van plannen	300 000
Over te boeken naar hoofdstuk XII (Sociale Zaken en Volksgezondheid).	

Omtrent verdere voorzieningen, welke ten laste van deze 7.5 miljoen zullen komen, heeft momenteel nog nader overleg plaats.

Tenslotte moge nog worden vermeld, dat tot dusver aan voorschotten uit de eerdergenoemde post op hoofdstuk VII B (Financiën) ad 25 miljoen voor werken in het belang van de werkverruiming, bedragen zijn toegezegd tot een totaal van rond 4 miljoen.

8. OVERZICHT VAN DE AANWENDING VAN DE TEN LASTE VAN DE DIENST 1952 BESCHIKBAAR GESTELDE ALGEMENE WERKGELEGENHEIDSCREDIETEN

In de Rijksbegroting voor het dienstjaar 1952 werd evenals in die voor het dienstjaar 1951 op hoofdstuk XIV (Onvoorziene uitgaven) een bedrag van 15 miljoen geraamd voor „Kosten Werkgelegenheidspolitiek”, teneinde — zoals in de desbetreffende Memorie van Toelichting werd vermeld — gelden ter beschikking te hebben voor maatregelen tot bestrijding ener onverhoopt toenemende werkloosheid. In het jaar 1951 werd van genoemd bedrag slechts een relatief gering gedeelte gebruikt, n.l. f 3 250 000.

Gedurende de tweede helft van 1951 deed zich een sterke stijging voor in de werkloosheidscijfers, welke stijging voor het Coördinatie-College voor Openbare Werken aanleiding was te adviseren tot uitvoering van een aantal openbare werken in de z.g. zwarte gebieden, dat zijn de gebieden, waar het percentage van de werkloosheid het hoogst ligt. Aangezien de uitvoering van die werken pas in 1952 ter hand kon worden genomen, moesten de kosten daarvan worden gekweten uit de post „Kosten Werkgelegenheidspolitiek” voor 1952.

Dit leidde ertoe, dat reeds begin 1952 een zodanig aantal werken door genoemd Coördinatie-College was goedgekeurd, dat moest worden besloten, deze post ad 15 miljoen voor het jaar 1952 te verhogen met 36 miljoen en mitsdien te brengen op 51 miljoen. Deze verhoging kwam tot stand bij de wet van 29 Mei 1952, *Stb.* 307.

Bij deze wet werd in hetzelfde begrotingshoofdstuk tevens een bedrag van 7.5 miljoen gevoteerd voor kosten, verbonden aan het nemen van maatregelen ter voorbereiding van *toekomstige* werkverruiming, waarmede beoogd werd, t.b.v. de werkloosheidsbestrijding een extra voorraad werkplannen te kunnen aanleggen en waar nodig reeds te kunnen overgaan tot grondaankoop en aanschaffing van materialen, waarover bij de uitvoering der projecten terstond moet kunnen worden beschikt.

Hiernaast zij nog vermeld, dat bij de wet van 29 Mei 1952, *Stbl.* 310 in hoofdstuk VII B (Financiën) der Rijksbegroting 1952 een post van 25 miljoen werd opgenomen voor „Voorschotten voor werken, uit te voeren door anderen dan het Rijk in het belang van de werkverruiming”, welke post ten doel heeft hulp te kunnen verlenen bij de financiering van werken, welke door lagere publiekrechtelijke lichamen worden ter hand genomen in het belang van de werkverruiming.

Het bedrag van 51 miljoen, dat voor Kosten Werkgelegenheidspolitiek op hoofdstuk XIV voor 1952 is uitgetrokken, heeft reeds de ter hand neming van een groot aantal werken ten behoeve van de werkloosheidsbestrijding mogelijk gemaakt.

Omstreeks 1 September jl. waren door het Coördinatie-College voor Openbare Werken een aantal objecten goedgekeurd, waarmede een totaal-bedrag is gemoeid van ruim 54 miljoen. Het grootste gedeelte hiervan, t.w. naar raming rond 40 miljoen zal in 1952 worden verwerkt en dus worden geput uit meergenoemde post van 51 miljoen. Het restant ad 11 miljoen is gereserveerd voor objecten, welke nog in behandeling zijn bij het Coördinatie-College voor Openbare Werken of de Provinciale Commissies voor de Werkgelegenheid en kan derhalve mede dienen ter bestrijding van de in het a.s. najaar als gevolg van seizoensinvloeden te verwachten stijging der werkloosheid. Vorengenoemd bedrag van 40 miljoen kan als volgt *globaal* worden gespecificeerd:

I. Boerenwerken	f 7 750 000
Andere cultuurtechnische werken (ruilverkavelingen, ontwateringen, enz.)	7 250 000
Werkzaamheden v. h. Staatsbosbeheer (bestrijding streekwerkloosheid)	600 000
Totaalbedrag over te boeken naar hoofdstuk XI (Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselzetting)	f 15 600 000

II. Landaanwinningswerken	f 2 000 000
Aanleg en verbetering van land- en waterwegen e.d.	18 300 000
Versterkt onderhoud	1 600 000
Ontginningswerkzaamheden N.-O.-polder	1 740 000
Totaal	f 23 640 000

waarvan rond 2,6 miljoen over te boeken naar hoofdstuk VII B (Financiën) n.l. op de post voor kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds, de rest naar hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat),

III. Subsidies t.b.v. diverse gemeentelijke objecten (rond) f 600 000 over te boeken naar hoofdstuk XII (Sociale Zaken en Volksgezondheid).

Hierbij dient nog in aanmerking te worden genomen, dat de in totaal te verwerken bedragen nog belangrijk hoger liggen dan de vorengenoemde, aangezien in vele gevallen uit de werkgelegenheidsgelden slechts een bijdrage in de totale kosten der uit te voeren werken wordt gegeven.

De werken, welke uitvoering met behulp van de op hoofdstuk XIV der Rijksbegroting uitgetrokken gelden wordt mogelijk gemaakt, zijn er grotendeels op gericht om, in verband met de heersende werkloosheid *directe* werkgelegenheid te verkrijgen. Evenwel is, waar mogelijk, ook bijzondere aandacht geschonken en medewerking verleend aan de ter hand neming van objecten, welke uitvoering met name van belang is voor het scheppen van *blijvende* werkgelegenheid. Vanzelfsprekend verschaffen laatstbedoelde objecten in eerste instantie ook directe werkgelegenheid, terwijl het belangrijke effect der blijvende werkgelegenheid in het algemeen pas na verloop van tijd wordt verkregen (veelal pas na beëindiging der werkzaamheden). Teneinde terzake een — zij het te dezer plaatse slechts zeer oppervlakkig — inzicht te geven, kan hieraan nog worden toegevoegd dat van bovenvermelde gelden, uiteraard globaal berekend, ongeveer 2/3 deel is beschikbaar gesteld voor de directe werkgelegenheid en ongeveer 1/3 meer speciaal voor de totstandkoming van blijvende werkgelegenheid.

Met betrekking tot het op artikel 3 van hoofdstuk XIV beschikbare bedrag van 7.5 miljoen voor voorbereiding van *toekomstige* werkverruiming zij medegedeeld, dat daarvan reeds is toegewezen (in ronde cijfers) voor:

1. Personeelsuitbreiding Rijkswaterstaat	f 200 000
2. Personeelsuitbreiding Cultuurtechnische Dienst	400 000
3. Grondaankopen, opmetingen, onderzoeken enz.	1 100 000
over te boeken naar hoofdstuk IX B (Verkeer en Waterstaat)	
4. Aankoop van materialen (t.w. basaltkeien voor de dijk van de nieuwe Oosterpolder	1 500 000
Over te boeken naar hoofdstuk VII B (Financiën) op de post voor kapitaalverstrekking aan het Zuiderzeefonds.	
5. Subsidies aan lagere publiekrechtelijke lichamen t.b.v. voorbereiding van plannen	300 000
Over te boeken naar hoofdstuk XII (Sociale Zaken en Volksgezondheid).	

Omtrent verdere voorzieningen, welke ten laste van deze 7.5 miljoen zullen komen, heeft momenteel nog nader overleg plaats.

Tenslotte moge nog worden vermeld, dat tot dusver aan voorschotten uit de eerdergenoemde post op hoofdstuk VII B (Financiën) ad 25 miljoen voor werken in het belang van de werkverruiming, bedragen zijn toegezegd tot een totaal van rond 4 miljoen.

9. OVERZICHT VAN DE MIDDELEN TEN BATE VAN DE DIENSTEN 1946 TOT EN MET 1953

Het grootste deel van de Rijksmiddelen, waarbij in het bijzonder aan de belastingmiddelen is te denken, moet geacht worden een algemeen karakter te hebben en niet in direct verband te staan met een bijzondere functie van het Rijk. In verband hiermede heeft een indeling naar de onderscheidene onderwerpen van Staatszorg, zoals dit bij de uitgaven is geschied, ten aanzien van de middelen weinig zin.

Volstaan is daarom met een indeling in enkele categorieën, waarbij o.a. enkele belangrijke baten, welke een exceptioneel karakter dragen, naar voren zijn gebracht.

Bij de belastingen is onderscheid gemaakt tussen de kostprijshogende belastingen en de belastingen op inkomsten, winst en vermogen. In de bedragen wegens opbrengst van belastingen op winst, inkomen en vermogen is voor de jaren 1946 tot en met 1951 de bate wegens inhaal van belastingachterstand begrepen. Ook t.a.v. de herziene raming 1952 is dit het geval. De kolommen 1952 oorspronkelijke raming en 1953 zijn echter exclusief de inhaal van belastingachterstand. Er zij in dit verband aan herinnerd dat voor 1953 slechts een gering bedrag wegens inhaal belastingachterstand wordt verwacht.

Tot de exploitatiebaten van bedrijven zijn behalve de baten van de eigenlijke Staatsbedrijven ook die van De Nederlandsche Bank en van andere bedrijven in de particuliere sector gerekend.

De inkomsten wegens rente betreffen ontvangen rente van Staatsbedrijven en tal van andere instellingen.

Middelen met een exceptioneel karakter zijn de baten, voortvloeiende uit monetaire operaties, de vrijgegeven tegenwaardegelden in het kader van het Europese Hulpprogramma, de baten wegens herstelbetalingen, enz.

Als baten, voortvloeiende uit monetaire operaties, zijn aangemerkt de tegoedschrijvingen aan 's Rijks middelen in verband met de devaluaties van de gulden tegen het einde van de oorlog en in 1949, zomede de baten in verband met de geldzuivering.

De vrijgegeven tegenwaardegelden in het kader van het Europese Herstelprogramma zijn afzonderlijk opgenomen in verband met het buitengewoon karakter van deze middelenpost.

Dit laatste geldt eveneens voor de baten wegens herstelbetalingen, gerecupereerde goederen en liquidatie van vijandelijk vermogen. Onder de gerecupereerde goederen is het naar Nederland teruggevoerd monetair goud mede begrepen.

De diverse middelen ten bate van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I vormen een conglomeraat van inkomsten wegens prestatie van diensten en levering van goederen door het Rijk, wegens boeten en opbrengst van verbeurd verklaarde goederen, wegens luisterbijdragen en andere speciale heffingen, wegens bijzondere bijdragen enz.

Bij de middelen van de Buitengewone Dienst II is volstaan met een splitsing in ontvangen aflossingen en overige middelen.

De bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijving staat tegenover de overeenkomstige post op de uitgavenbegroting en heeft voor de hoogte der Rijksmiddelen alleen boekhoudkundige betekenis. Het is derhalve gewenst deze post geheel afzonderlijk te houden.

Tenslotte wordt nog opgemerkt, dat teneinde aansluiting te verkrijgen met de elders in deze Nota vermelde cijfers der middelen in het hieronder opgenomen overzicht der middelen de opbrengsten der bijzondere heffingen buiten beschouwing zijn gelaten. Volledigheidshalve zijn deze opbrengsten echter in een afzonderlijke tabel samengevat.

*Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1946 tot en met 1953
(exclusief bijzondere heffingen)*

Omschrijving	1946	1947	1948	1949	1950	1951	oorspr. vastgest. 1952	herziene raming 1952	1953
Kostprijsverhogende belastingen	828,9	1 152,9	1 568,3	1 715,9	1 991,8	2 319,5	2 366,1	2 219,9	2 229,3
Belastingen op winst, inkomen en ver- mogen	1 589,7	2 070,2	1 745,5	1 991,5	2 026,0	2 493,9	2 091,6	2 604,1	2 269,8
Winsten en andere baten van bedrijven	14,7	17,0	27,6	33,4	55,9	65,1	36,5	37,0	40,9
Inkomsten wegens rente	53,3	58,0	72,5	106,3	73,8	77,3	62,9	80,3	71,9
Ontvangen aflossingen ¹⁾	25,2	28,2	38,5	23,1	10,7	—	—	—	—
Baten voortvloeiende uit monetaire operaties	236,9	100,1	—	389,5	131,3	6,3	—	—	—
Vrijgegeven tegenwaardegeld in het kader van het Europese Herstel- programma	—	—	240,0	305,0	278,7	203,0	Memorie	Memorie ²⁾	Memorie
Baten wegens herstelbetalingen, gerecu- pereerde goederen en liquidatie vijan- delijk vermogen	23,3	121,7	32,6	33,6	20,2	73,1	0,1	21,4	60,0
Diverse middelen ten bate van de Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I . . .	823,4	429,0	365,6	365,6	307,0	289,7	154,3	178,0	179,1
Totaal Middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I	3 595,4	3 977,1	4 090,6	4 963,9	4 895,4	5 527,9	4 711,5	5 140,7	4 851,0
Ontvangen aflossingen ¹⁾	64,0	79,2	199,1	112,5	255,2	167,4	138,5	160,5	145,3
Diverse middelen Buitengewone Dienst II	43,9	15,3	8,9	27,0	91,0	28,0	43,5	24,5	23,1
Totaal Middelen Buitengewone Dienst II (exclusief bijdrage wegens afschrijvingen)	107,9	94,5	208,0	139,5	346,2	195,4	182,0	185,0	168,4
Totaal der middelen (exclusief bijdrage wegens afschrijvingen)	3 703,3	4 071,6	4 298,6	5 103,4	5 241,6	5 723,3	4 893,5	5 325,7	5 019,4
Bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijvingen	—	—	—	—	89,9	98,0	90,0	101,0	105,0
Totaal der middelen	3 703,3	4 071,6	4 298,6	5 103,4	5 331,5	5 821,3	4 983,5	5 426,7	5 124,4

Overzicht van de opbrengsten der Bijzondere Heffingen

Vermogensaanwasbelasting	—	98,8	1 296,5	350,1	65,0	64,1	35,0	75,0	75,0
Vermogensheffing ineens	—	0,1	752,6	213,6	30,6	16,8	15,0	15,0	15,0
Totaal ²⁾	—	98,9	2 049,1	563,7	95,6	80,9	50,0	90,0	90,0

¹⁾ De door het Rijk te ontvangen aflossingen worden sinds 1950 alle ten bate van de Buitengewone Dienst II gebracht.

²⁾ In het in deze Nota opgenomen herzien begrotingsbeeld 1952 is deze bate nog voor „memorie” aangehouden. Tot nu toe is een bedrag van 791 miljoen vrijgegeven inclusief 750 miljoen bestemd voor aflossing van vlottende schuld.

³⁾ Het totaal der opbrengsten over 1947 tot en met 1950, vermeerderd met de vermoedelijke opbrengst over 1951, de herziene raming voor 1952 en de verwachte opbrengst voor 1953 bedraagt rond 3068 miljoen.

*Overzicht van de middelen ten bate van de diensten 1946 tot en met 1953
(exclusief bijzondere heffingen)*

Omschrijving	1946	1947	1948	1949	1950	1951	oorspr. vastgest. 1952	herziene raming 1952	1953
Kostprijsverhogende belastingen	828,9	1 152,9	1 568,3	1 715,9	1 991,8	2 319,5	2 366,1	2 219,9	2 229,3
Belastingen op winst, inkomen en ver- mogen	1 589,7	2 070,2	1 745,5	1 991,5	2 026,0	2 493,9	2 091,6	2 604,1	2 269,8
Winsten en andere baten van bedrijven	14,7	17,0	27,6	33,4	55,9	65,1	36,5	37,0	40,9
Inkomsten wegens rente	53,3	58,0	72,5	106,3	73,8	77,3	62,9	80,3	71,9
Ontvangen aflossingen ¹⁾	25,2	28,2	38,5	23,1	10,7	—	—	—	—
Baten voortvloeiende uit monetaire operaties	236,9	100,1	—	389,5	131,3	6,3	—	—	—
Vrijgegeven tegenwaardegelden in het kader van het Europese Herstel- programma	—	—	240,0	305,0	278,7	203,0	Memorie	Memorie ²⁾	Memorie
Baten wegens herstelbetalingen, gerecu- pereerde goederen en liquidatie vijan- delijk vermogen	23,3	121,7	32,6	33,6	20,2	73,1	0,1	21,4	60,0
Diverse middelen ten bate van de Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I . . .	823,4	429,0	365,6	365,6	307,0	289,7	154,3	178,0	179,1
Totaal Middelen Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I	3 595,4	3 977,1	4 090,6	4 963,9	4 895,4	5 527,9	4 711,5	5 140,7	4 851,0
Ontvangen aflossingen ¹⁾	64,0	79,2	199,1	112,5	255,2	167,4	138,5	160,5	145,3
Diverse middelen Buitengewone Dienst II	43,9	15,3	8,9	27,0	91,0	28,0	43,5	24,5	23,1
Totaal Middelen Buitengewone Dienst II (exclusief bijdrage wegens afschrijvingen)	107,9	94,5	208,0	139,5	346,2	195,4	182,0	185,0	168,4
Totaal der middelen (exclusief bijdrage wegens afschrijvingen)	3 703,3	4 071,6	4 298,6	5 103,4	5 241,6	5 723,3	4 893,5	5 325,7	5 019,4
Bijdrage van de Gewone Dienst wegens afschrijvingen	—	—	—	—	89,9	98,0	90,0	101,0	105,0
Totaal der middelen	3 703,3	4 071,6	4 298,6	5 103,4	5 331,5	5 821,3	4 983,5	5 426,7	5 124,4

Overzicht van de opbrengsten der Bijzondere Heffingen

Vermogensaanwasbelasting	—	98,8	1 296,5	350,1	65,0	64,1	35,0	75,0	75,0
Vermogensheffing incens	—	0,1	752,6	213,6	30,6	16,8	15,0	15,0	15,0
Totaal ²⁾	—	98,9	2 049,1	563,7	95,6	80,9	50,0	90,0	90,0

¹⁾ De door het Rijk te ontvangen aflossingen worden sinds 1950 alle ten bate van de Buitengewone Dienst II gebracht.

²⁾ In het in deze Nota opgenomen herzien begrotingsbeeld 1952 is deze bate nog voor „memorie” aangehouden. Tot nu toe is een bedrag van 791 miljoen vrijgegeven inclusief 750 miljoen bestemd voor aflossing van vlottende schuld.

²⁾ Het totaal der opbrengsten over 1947 tot en met 1950, vermeerderd met de vermoedelijke opbrengst over 1951, de herziene raming voor 1952 en de verwachte opbrengst voor 1953 bedraagt rond 3068 miljoen.

10. VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE BELASTINGSMIDDELEN VOOR 1952 EN 1953 ¹⁾

(in duizenden guldens)

Omschrijving	Oorspronkelijke raming 1952	Herziene raming 1952 ²⁾	Raming 1953
I. <i>Kostprijsverhogende belastingen</i>			
a. Vereveningsheffing	275 000	260 000	240 000
b. Herkapitalisatie en super-dividendbelasting	Memorie	Memorie	Memorie
c. Motorrijtuigenbelasting	70 000	75 000	80 000
d. Invoerrechten	450 000	375 000	400 000
e. Accijns op mousserende gegiste dranken	15	8	6
f. Accijns op gedistilleerd	100 000	105 000	100 000
g. Accijns op bier	16 000	17 000	17 000
h. Accijns op suiker	50 000	87 500	45 000
i. Accijns op tabak	285 000	305 000	305 000
j. Belasting op gouden en zilveren werken ³⁾	400	500	—
k. Omzetbelasting	1 300 000	1 150 000	1 200 000
l. Rechten van zegel	30 000	40 000	40 000
m. Rechten van registratie	45 000	45 000	45 000
Totaal	2 621 415	2 460 008	2 472 006
II. <i>Belastingen op winst, inkomen en vermogen</i>			
a. Inkomstenbelasting, na aftrek van voorheffingen	940 000	815 000	875 000
b. Vermogensbelasting van natuurlijke personen	80 000	83 000	85 000
c. Vennootschapsbelasting	515 000	885 000	775 000
d. Loonbelasting	665 000	640 000	650 000
e. Dividendbelasting	55 000	65 000	65 000
f. Commissarissenbelasting	8 000	10 000	9 500
g. Rechten van successie, overgang en schenking	85 000	90 000	90 000
Totaal	2 348 000	2 588 000	2 549 500
Totaal der sub I en II genoemde belastingen	4 969 415	5 048 008	5 021 506
Aandeel Gemeentefonds	475 541	484 629	483 482
Aandeel Provinciefonds	28 625	31 524	31 450
Aandeel Landbouw-Egalisatiefonds	7 500	7 875	7 500
	511 666	524 028	522 432
Ten bate van de Rijksbegroting	4 457 749	4 523 980	4 499 074

¹⁾ In dit overzicht zijn niet vermeld de vermogensaanwasbelasting en de vermogensheffing ineens, waarvan de opbrengst voor 1953 is geraamd op resp. f 75 000 000 en f 15 000 000. Voorts zijn niet opgenomen de Rijksbelastingen, welke de Rijksbegroting in engere zin niet ten goede komen (grondbelasting en personele belasting). Zoals bekend ontvangen het Gemeentefonds en het Provinciefonds een aandeel in de sub I en II genoemde belastingen, met uitzondering van de vereveningsheffing, de motorrijtuigenbelasting en de accijns op de mousserende gegiste dranken. In afwachting van het totstandkomen van een nadere wettelijke regeling is aangenomen, dat voor het jaar 1953 evenals voor het jaar 1952, het aandeel in de daarvoor aangewezen Rijksbelastingen van het Gemeentefonds 10,3 % zal bedragen. Het aandeel van het Provinciefonds bedraagt 0,67 %. In de oorspronkelijke raming voor 1952 was rekening gehouden met 0,62 %.

²⁾ De bate wegens inhaal belastingachterstand is hierin niet begrepen.

³⁾ De belasting op gouden en zilveren werken wordt ingevolge artikel 20 van het op 18 Februari 1950 tussen Nederland, België en Luxemburg gesloten verdrag tot unificatie van accijnzen en van het waarborgrecht, vervangen door een heffing, welke niet langer het karakter van een belasting, maar van een retriëutie heeft.

11. DE STERKTE VAN HET BURGERLIJK RIJKSPERSONEEL

Overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel

Hoofdstuk/Fonds	Werkelijke sterkte								Geraamd in de begroting	
	1 Jan. 1946	1 Jan. 1947	1 Jan. 1948	1 Jan. 1949	1 Jan. 1950	1 Jan. 1951	1 Jan. 1952	31 Juli 1952	1952 ¹⁾	1953
II. Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	342	320	331	336	348	364	332	335	355	342
IIA. Algemene Zaken	1 030	343	105	106	106	111	112	111	112	119
III. Buitenlandse Zaken	346	497	576	612	673	754	865	837	880	926
IV. Justitie	37 316	33 348	23 592	17 512	16 641	15 789	14 291	14 215	14 716	14 515
V. Binnenlandse Zaken	5 654	4 170	2 301	1 214	1 002	1 092	1 144	1 190	1 208	1 269
VI. Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	5 280	5 325	5 987	6 455	6 841	7 294	7 468	7 527	7 951	8 463
VII B. Financiën	20 925	21 880	23 923	22 979	22 458	22 372	22 170	22 309	22 666	22 554
IXA. Wederopbouw en Volkshuisvesting	9 038	6 488	6 700	5 040	3 880	3 794	3 566	3 426	3 596	3 544
IXB. Verkeer en Waterstaat	3 316	7 179	7 102	7 410	7 284	7 274	7 314	7 408	7 437	7 677
X. Economische Zaken	12 156	11 700	11 398	8 591	6 753	4 877	4 611	4 540	4 868	4 751
XI. Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening (met inbegrip van het voormalig Landbouw-Crisisfonds)	²⁾ 19 991	²⁾ 14 758	²⁾ 10 048	²⁾ 8 707	²⁾ 7 750	6 642	5 916	5 948	6 235	6 418
XII. Sociale Zaken en Volksgezondheid	5 860	4 394	4 102	3 930	3 925	4 183	4 182	4 189	4 421	4 603
XIIIA. Unie-aangelegenheden	203	272	289	315	309	330	344	327	302	263
XIIIB. Uniezaken en Overzeese Rijksdelen						313	370	379	368	386
Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	380	399	339	355	379	426	434	419	440	440
Zuiderzeefonds	989	988	1 104	1 173	1 165	1 176	1 188	1 208	1 210	1 253
Sub-totaal	122 826	112 061	97 897	84 735	79 514	76 791	74 307	74 368	76 765	77 523
VIIIA. Oorlog	4 897	6 431	7 955	9 008	10 659	12 231	13 873	15 309	14 198	16 163
VIIIB. Marine	3 295	4 339	4 575	5 283	6 118	6 521	7 445	7 758	8 341	8 677
Totaal	131 018	122 831	110 427	99 026	96 291	95 543	95 625	97 435	99 304	102 363

¹⁾ De aantallen opgenomen in de Millioenennota 1952 zijn voor zo veel nodig herzien.

²⁾ Hierin begrepen de seizoenarbeiders bij het Staatsbosbeheer, welke niet tot het eigenlijke Burgerlijk Rijkspersoneel behoren en derhalve na 1 Januari 1950 niet meer in de statistiek zijn opgenomen.

Ter toelichting op de cijfers opgenomen in het overzicht van het verloop van de sterkte van het burgerlijk Rijkspersoneel moge het volgende dienen:

1. Algemeen.

De stijging welke de begroting 1953 geeft te zien ten opzichte van 1952 wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de militaire departementen in verband met de uitbreiding van het defensie-apparaat.

Voorts geven de aantallen geraamd bij de departementen van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Verkeer en Waterstaat, Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening en Sociale Zaken en Volksgezondheid enige stijgingen te zien.

Voor de oorzaken van de stijgingen moge naar de toelichtingen per departement worden verwezen.

Seizoenarbeiders en losse arbeiders zijn evenals verleden jaar in de statistiek niet opgenomen.

2. Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin.

Dat de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952, 20 man lager is dan in de begrotingssterkte 1952 vindt voornamelijk zijn oorzaak in een voorgenomen reorganisatie van de Algemene Rekenkamer.

De afwijking tussen de begrotingssterkte 1952 en de begrotingssterkte 1953 wordt verklaard door de lagere raming van de personeelssterkte van de Algemene Rekenkamer voor 1953 (208 man) ten opzichte van die voor 1952 (225 man). Hier staat tegenover, dat voor de Staten-Generaal en voor de Raad van State in totaal 4 man meer moesten worden geraamd.

3. Ministerie van Algemene Zaken.

Het verschil tussen de sterkte geraamd in de begroting 1952 en de sterkte geraamd in de begroting 1953 wordt veroorzaakt door de voorgenomen personeelsuitbreiding bij de Regeringsvoorzichtingsdienst. Deze uitbreiding is het gevolg van de zich langzamerhand voltrekkende centralisatie van de voorlichting bij genoemde dienst. Bij andere departementen worden hier-tegenover de afdelingen Voorlichting ingekrompen.

4. Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De afwijking van de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 van die in de begroting 1952 wordt in hoofdzaak veroorzaakt door diverse vacatures bij de administratieve- en hulpafdelingen van het Ministerie, bij het Bureau Internationale Hulp en bij de Buitenlandse Dienst.

De stijging in de begroting 1953 wordt verklaard door de instelling van de nieuwe directie Westelijke Samenwerking, door de voorgenomen benoeming van een aantal hulpkrachten tot administratief ambtenaar en door de voorgenomen uitbreiding van het aantal administratieve ambtenaren bij de Buitenlandse Dienst. Op Ceylon, in São Paulo en in Quito zullen nieuwe posten worden opgericht, welke een personeelsuitbreiding tengevolge zullen hebben.

Tenslotte zij opgemerkt, dat de vermelde aantallen niet omvatten de in het buitenland werkzame hulpkrachten. In deze sector waren per 31 Juli 1952 werkzaam 827 personen.

5. Ministerie van Justitie.

De kleinere sterkte van het personeel in dienst op 31 Juli 1952 ten opzichte van de begroting 1952 wordt o.a. veroor-

zaakt door een vrij groot aantal vacatures bij de Rechterlijke Macht.

Als gevolg van een doelmatiger formatie kan bij het Gevangenissen met minder personeel worden volstaan.

Tengevolge van een plaats hebbende reorganisatie bij het Rijkstucht- en Opvoedingswezen is de huidige personeelsbezetting bij de Rijksopvoedingsgestichten en Tuchtcholen lager dan in de begroting 1952 was geraamd. Ook bij andere onderdelen bestaan nog vacatures.

Voor het verschil tussen de begrotingssterkte 1952 en 1953 kunnen de volgende oorzaken worden genoemd.

Bij de Kantongerechten kan in verband met de afloop van tribunaalzaken met minder personeel worden volstaan. Hetzelfde geldt voor de Politie Technische Dienst tengevolge van het terugbrengen van het aantal werkplaatsen. Lagere ramingen zijn ook opgenomen voor het Rijkstucht- en Opvoedingswezen in verband met de reeds eerder genoemde reorganisatie en voor Herstel Rechtsverkeer tengevolge van het aflopende karakter van de desbetreffende werkzaamheden. Hiertegenover staan verhogingen voor de Politie-Verbindingsdienst en de Voogdijraden in verband met uitbreiding der werkzaamheden voor de eerstgenoemde in het bijzonder wat betreft de Burgerlijke Verdediging. Bij de Rijksasyls zal het verplegend personeel worden uitgebreid.

6. Ministerie van Binnenlandse Zaken.

Alhoewel de in de begroting 1952 geraamde sterkte van het personeel, werkzaam ten behoeve van huisvesting en verzorging van Indonesische gerepatrieerden per 31 Juli 1952 met 57 man was overschreden (in de begroting 1952 is gerekend op 1.200 gezinnen, terwijl in feite meer dan 3.000 gezinnen in zorg waren) bleef de omvang van andere op dit hoofdstuk tot uitdrukking gebrachte taken dermate beneden de raming (o.a. Bescherming Bevolking, Dienst Maatschappelijke Zorg, Centrale Personeelsdienst en Huisvesting en Verzorging Ambonnezen), dat de totale werkelijke sterkte per 31 Juli 1952, 18 man onder de sterkte geraamd in de begroting 1952 bleef.

Dat de sterkte geraamd in de begroting 1953 hoger is dan de sterkte in de begroting 1952 vindt voornamelijk zijn oorzaak in de toeneming van de personeelssterkte van de Afdeling Organisatie en Comptabiliteit en van de Huisvesting en Verzorging van Indonesische Gerepatrieerden.

De uitbreiding van de Afdeling Organisatie en Comptabiliteit is nodig omdat deze afdeling zich meer dan voorheen het geval was, zal gaan bezighouden met de problemen van organisatie en efficiency. De hogere raming voor de huisvesting en verzorging van Indonesische Gerepatrieerden is een gevolg van de omstandigheid, dat in de begrotingen van de voorgaande jaren steeds is gerekend met een totaal van 1.200 gezinnen, terwijl voor 1953 een meer aan de realiteit aangepaste raming, gebaseerd op de verzorging van 2.000 gezinnen werd opgesteld.

7. Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

Tengevolge van het feit, dat bij de Rijksuniversiteiten en de Technische Hogeschool de geraamde personeelsuitbreiding per ultimo Juli 1952 nog niet geheel was geëffectueerd, is de werkelijke sterkte per die datum belangrijk lager dan in de begroting 1952 geraamd.

De grotere personeelsbezetting in de begroting 1953 wordt voornamelijk veroorzaakt door een geraamde verdere personeelsuitbreiding bij de Rijksuniversiteiten, bij het Academisch Ziekenhuis te Leiden en bij de Technische Hogeschool, alsmede bij de Rijksweekscholen en bij de Rijks Hogere Burgerscholen. Voorts moet nog enige uitbreiding worden gegeven aan het personeel, betrokken bij het toezicht op het Nijverheids onderwijs en aan het personeel ten behoeve van het kamp- en internaatwerk voor sociale jeugdzorg in verband met de toeneming van het aantal deelnemers.

8. Ministerie van Financiën.

De werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 blijft met een aantal van 357 man ten achter bij de geraamde sterkte van de begroting 1952.

Dit achterblijven wordt in hoofdzaak veroorzaakt door het niet vervullen van vacatures o.a. bij diverse departementsafdelingen, bij de Inspecties der Domeinen, bij de buitendienst van de Belastingdienst en bij het Kadaster.

De begroting voor 1953 geeft een daling te zien van 112 man ten opzichte van de begroting 1952. Deze daling is hoofdzakelijk het gevolg van de personeelsvermindering bij de schade-enquête-commissies en de voorgenomen liquidatie van het Bureau Herstelbetalings- en Recuperatiegoederen. Hiertegenover zal nog enige personeelsuitbreiding moeten plaats vinden bij het agentschap van het Ministerie van Financiën te Amsterdam, bij de Belastingdienst en bij het Kadaster.

Deze uitbreiding wordt o.a. nodig geacht ter versterking van het hogere aanslagregelend personeel en van het personeel van de Rijksaccountantsdienst, terwijl het voorts noodzakelijk wordt geacht tot een uitbreiding van de formatie der landmeetkundige ambtenaren en die der tekenaars bij het Kadaster over te gaan.

9. Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting.

Het feit, dat de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 lager is, dan de in de begroting 1952 geraamde aantallen wordt o.a. verklaard doordat de omvang der wederopbouwwerkzaamheden sneller is afgenomen dan verleden jaar kon worden voorzien.

De Rijksgebouwendienst heeft voorts de exploitatie van enkele Rijkskantoorgebouwen aan de hoofdgebruikers overgedragen, waardoor een gedeelte van het bedienend personeel, dat in de begrotingsformatie 1952 is opgenomen, naar andere diensten is overgegaan. Het zeer grote verloop dat steeds bij het personeel van de Rijksgebouwendienst plaats vindt heeft ten slotte tot gevolg dat er per 31 Juli 1952 een aantal vacatures zijn.

De bij de Rijksdienst voor de Uitvoering van Werken bestaande vacatures zullen in de loop van 1952 worden vervuld.

De begrotingssterkte 1953 bedraagt 52 man minder dan de begrotingssterkte 1952. Deze vermindering vindt haar oorzaak in een bezuiniging en een verwachte inkrimping der werkzaamheden bij het Ministerie. Door het geleidelijk afnemen der wederopbouwwerkzaamheden zal bij de Directies voor de Wederopbouw en de Volkshuisvesting in de provincies voor 1953 met minder personeel kunnen worden volstaan. Hiertegenover zal, tengevolge van de verhoogde activiteit en een uitbreiding van de taak van de Rijksdienst voor de Uitvoering van Werken een personeelsuitbreiding moeten plaats hebben.

10. Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Het achterblijven van de sterkte per 31 Juli 1952 bij de aantallen geraamd in de begroting 1952 wordt voornamelijk veroorzaakt door moeilijkheden bij het aantrekken van gespecialiseerd personeel bij de Rijksluchtvaartschool, Luchtverkeersbeveiliging en bij het K.N.M.I.

In de begroting 1953 is o.m. rekening gehouden met een uitbreiding van het Waterstaatspersoneel met 220 man in verband met het ontwerpen en uitvoeren van plannen in de z.g. ontwikkelingsgebieden, de Rijnkanalisatie, tunnelbouw Velsen, Marinehaven Den Helder en landaanwinningswerken.

Opgemerkt moge worden, dat het personeel met een blijvende taak, dat tot nu toe ten laste van de z.g. werkartikelen werd geboekt in de begroting 1953 ten laste van de personeelsartikelen is uitgetrokken en dus thans in de personeelsstaat is opgenomen. Teneinde een juiste vergelijking mogelijk te maken, zijn de cijfers van vorige jaren alsnog op deze basis omgewerkt.

11. Ministerie van Economische Zaken.

Het verschil tussen de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 en de volgens de begroting 1952 geraamde sterkte bedraagt 328 man.

Dit verschil is in hoofdzaak een gevolg van het feit, dat naar gebleken is zowel bij de Economische Contrôle Dienst als bij de Rijksbureaux voor Handel en Nijverheid met een

lagere bezetting kan worden volstaan, dan waarop ten tijde van de raming gerekend mocht worden.

De raming van het aantal ambtenaren voor 1953 ligt 117 man beneden de raming voor 1952. Deze vermindering van de bezetting is de resultante van een lagere raming bij de Economische Contrôle Dienst en bij de Rijksbureaux voor Handel en Nijverheid en een verwachte toeneming van het aantal personeelsleden bij enige andere afdelingen en diensten, in het bijzonder bij het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer.

De vermindering van de personeelsbezetting bij de Economische Contrôle Dienst en de Rijksbureaux voor Handel en Nijverheid vloeit in hoofdzaak voort uit de ruimere marktvoorziening tengevolge van het afnemen van de spanningen veroorzaakt door het uitbreken van het conflict in Korea. De uitbreiding bij het Centraal Bureau voor de Statistiek en de Centrale Dienst voor In- en Uitvoer is in hoofdzaak een gevolg van de verwachte toeneming der werkzaamheden.

12. Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening.

De lagere bezetting van dit Ministerie per 31 Juli 1952 ten opzichte van de begroting 1952 is voornamelijk een gevolg van het feit, dat de toegestane uitbreidingen nog niet geheel konden worden gerealiseerd.

In verband met de beschikbaarstelling van 117 miljoen uit het „Local-Currency” fonds ten behoeve van de productiviteitsverhoging wordt het noodzakelijk geacht in 1953 over te gaan tot een uitbreiding van het onderwijs, voorlichtings- en research-apparaat.

Bovendien zullen in verband met de voortzetting van de maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid ten behoeve van de Cultuurtechnische Dienst meer ambtenaren moeten worden aangetrokken.

Tegenover de voorgestelde uitbreidingen staat, dat voor 1953 het aantal ambtenaren in dienst bij de Rijksdienst voor Landbouwherstel kan worden teruggebracht.

13. Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid.

Dat de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 belangrijk lager is dan de raming in de begroting 1952 vindt hoofdzakelijk zijn oorzaak in het niet vervullen van vacatures. Een ander is o.a. het gevolg van het feit, dat het nog steeds moeilijk is, verplegend personeel aan te trekken.

Bij de onder dit Ministerie ressorterende verplegingsinrichtingen bestaan diensgevolge momenteel ca 85 vacatures voor dergelijk personeel.

Ten aanzien van de arbeidsbemiddeling wordt — in afwachting van de op handen zijnde reorganisatie — een voorzichtige personeelspolitiek gevoerd. Opvallende plaatsen worden zo lang mogelijk onbezet gehouden, teneinde zo min mogelijk voorzieningen te treffen welke bij de reorganisatie wederom ongedaan zouden moeten worden gemaakt.

Momenteel zijn hier ca. 40 vacatures.

Aangezien de arbeidsmarkt slechts in geringe mate geschikte krachten oplevert voor de rangen van wetenschappelijk ambtenaar, analiste of technisch ambtenaar, bestaan o.m. bij de Arbeids- en Haveninspectie en bij het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid een 40-tal vacatures.

Het verschil tussen de begrotingssterkte van 1952 en die van 1953 is o.m. toe te schrijven aan de volgende uitbreidingen.

De dienst voor het Stoomwezen wordt in verband met de bepalingen in de „Wet op de gevaarlijke werktuigen” (Stb. 1952, no. 104) en door de toenemende werkzaamheden van de drukvatenkeuringen uitgebreid met 29 ambtenaren.

In verband met de voorgenomen in gebruikneming van enige nieuwe laboratoria van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid ligt het in de bedoeling 50 nieuwe krachten aan te trekken.

De personeelsformatie van de Rijkswerkplaatsen zal in totaal met ruim 100 werkmeeesters en magazijnbedienden moeten

worden uitgebreid o.a. door het voornemen om scholingscursussen te openen voor aspirant-emigranten.

14. Unie-aangelegenheden.

De afwijking tussen de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 en de in de begroting 1952 geraamde sterkte wordt verklaard, door het feit, dat de formatie voor 1952 werd opgesteld in de verwachting, dat de inkrimping van het Hoge Commissariaat te Djakarta nog vóór de aanvang van genoemd jaar zou kunnen worden geëffectueerd.

De voorgenomen reorganisatie heeft echter vertraging onderhouden, waardoor de gewenste personeelsinkrimping eerst in de tweede helft van 1952 kan worden bereikt.

De verdere inkrimping van de personeelssterkte tot 263 man genoemd in de begroting 1953 houdt verband met de resultaten van het bij het Hoge Commissariaat ingestelde efficiency-onderzoek.

Opgemerkt wordt, dat bij het Hoge Commissariaat diverse ambtenaren zijn gedetacheerd, die echter zijn opgenomen in de personeelssterkte van de Ministeries waarvan zij afkomstig zijn.

15. Uniezaken en Overzeese Rijksdelen.

Uitbreiding van werkzaamheden bij verschillende afdelingen van dit Ministerie is de oorzaak van het feit, dat de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 en de sterkte geraamd in de begroting 1953 hoger zijn dan de sterkte geraamd in de begroting van 1952.

Bij de Afdeling Militaire Personeelszaken kan daarentegen door de voortschrijdende afwikkeling met een aantal krachten minder worden volstaan.

Tenslotte is een personeelsuitbreiding nodig, door de instelling van het Bureau „Leiding woonoorden Ambonnezen”.

16. Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

Het verschil van 21 man tussen de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 en de aantallen geraamd in de begroting 1952 wordt verklaard door de omstandigheid dat voor 5 man (1 langdurig zieke en 4 militairen) nog steeds geen plaatsvervangers waren aangesteld. Voorts zijn er op verschillende afdelingen zoals Pensioenen, Secretarie (typekamer) en Financiële Beheer, een 16-tal vacatures, die gezien de aan het eind van 1952 te verwachten uitbreiding der werkzaamheden, voor een deel nog in 1952 zullen worden vervuld.

17. Zuiderzeefonds.

In verband met de voortschrijding van de werkzaamheden aan de Oosterpolder is met een uitbreiding van 43 man rekening gehouden. Dit verklaart het verschil tussen de raming van de begroting 1952 en die van 1953.

18. Ministerie van Oorlog.

Aangezien een groot aantal militairen dat oorspronkelijk voor bureau-functies was bestemd voor de instructie van dienstplichtigen nodig bleek, is het noodzakelijk hiervoor burgerlijk personeel aan te trekken. Dit heeft tot gevolg, dat de in de begroting 1952 geraamde sterkte in niet onbelangrijke mate wordt overschreden.

De hogere raming in 1953 wordt tevens veroorzaakt door de vergroting van het leger, waardoor meer kazernewerklieden e.d. benodigd zijn en door de omstandigheid, dat de ruimere materieelvoorziening meer personeel voor verzorging en bewaking vergt.

19. Ministerie van Marine.

Het achterblijven van de werkelijke sterkte per 31 Juli 1952 bij de in de begroting voor 1952 opgenomen sterkte wordt veroorzaakt doordat het aannemen van — in hoofdzaak technisch — personeel niet zo vlot verloopt als oorspronkelijk was aangenomen.

Diverse Marinebedrijven moeten in 1953 worden uitgebreid; dit is dan ook de oorzaak dat de raming voor 1953 de cijfers van de begroting 1952 niet onbelangrijk te boven gaat.

12. STAATSBALANS
Staatsbalans per 31 December 1951
(in miljoenen guldens)

Activa

Passiva

	Verge- lijkende cijfers 1950	1951		Verge- lijkende cijfers 1950	1951
1. Kas-, bank- en girosaldi	575	521	11. Schulden op korte termijn:		
2. Dispositieruimte op in het buiten- land verkregen credieten	24	17	a. Schatkistpapier in omloop en daggeldleningen	5 355	4 503
3. Vorderingen op korte termijn en voortuitbetalingen:			b. Schatkistpromessen bij de Ne- derlandse Bank ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1 650	1 500
a. Belastingen	4 021	3 916	c. Nederlandsche Bank voor over- neming Rijksmarkenbezit	1 500	1 500
b. Nog ten gunste van 1951 (1950) te ontvangen middelen e.d.	387	276	d. Institutionele beleggers	251	220
c. Overige vorderingen en voortuit- betalingen	2 123	2 491	e. Onbelegde gelden Postchèque- en Girodienst	281	396
	6 531	6 683	f. Buitenlandse Schuld	288	228
4. Vorderingen op lange termijn	1 128	1 359	g. Muntbiljetten in omloop	137	143
5. Reparatievorderingen op voor- malige vijandelijke mogendheden	P.M.	P.M.	h. Schulden uit hoofde van leve- ringen, werkzaamheden enz.	1 451	1 521
6. Deelneming in het Internationaal Monetair Fonds en in de Inter- nationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling	2 090	2 090	i. Diverse schulden op korte ter- mijn	2 059	1 827
7. Onroerende en roerende goederen:			12. Verplichtingen inzake oorlogs- schade	6 389	6 389
a. Duurzame activa en verbruiks- goederen	5 744	6 584	waarvan reeds betaald	2 919	3 287
b. Handelsgoederen	238	381	Lopende rente	3 470	3 102
	5 982	6 965		78	12
8. Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen	3 555	3 926	13. Storting op Staatsschuld door in- stitutionele beleggers (incl. Rijks- fondsen)		286
9. Diverse activa:			14. Verplichtingen verband houdende met de overeenkomst van Bretton- Woods	2 081	2 081
a. Bezittingen sociale verzeke- ringsfondsen	P.M.	P.M.	15. Schulden op lange termijn:		
b. Bezittingen Algemeen Burger- lijk Pensioenfonds	P.M.	P.M.	a. Geconsolideerde binnenlandse schuld	8 418	8 763
c. Vorderingen enz. uit hoofde van contracten e.d. waartegen- over verplichtingen staan (contrapost aan creditzijde no. 16c)	1 300	1 743	b. Buitenlandse schuld	3 112	3 039
d. Diversen	414	404	c. Diverse schulden op lange ter- mijn	19	17
10. Saldo	1 714	2 147	16. Diverse passiva:		
	10 689	8 310	a. Verplichtingen sociale verzeke- ringsfondsen	P.M.	P.M.
			b. Verplichtingen Algemeen Burger- lijk Pensioenfonds	P.M.	P.M.
			c. Verplichtingen uit hoofde van contracten e.d., waartegenover vorderingen enz. staan (contra- post aan debetzijde onder no. 9c)	1 300	1 743
			d. Muntfondsen	122	119
			e. Reserve waardeveranderingen	430	1 170
				1 852	3 032
	32 288	32 018		32 288	32 018
17. Garanties en saldi van door de Nederlandsche Bank voor reke- ning van het Rijk gevoerde reke- ningen:			17. Garanties en saldi van door de Nederlandsche Bank voor reke- ning van het Rijk gevoerde reke- ningen:		
a. Betreffende Indonesië	1 234	1 188	a. Betreffende Indonesië	1 234	1 188
b. Betreffende diverse instellingen enz.	2 230	2 173	b. Betreffende diverse instellingen enz.	2 230	2 173
	3 464	3 361		3 464	3 361

Bovenstaande balans is opgesteld naar dezelfde principes als voor de balansen van voorgaande jaren zijn gevolgd. Een uitzetting van deze principes is gegeven in de Miljoenennota 1949 (blz. 7 en 8).

Ter toelichting op de balanscijfers moge het volgende dienen:

Post 1. Kas-, bank- en girosaldi.

Het bedrag ad 521 miljoen kan als volgt worden gespecificeerd:

	1951	Vergelijkende cijfers 1950
De Nederlandsche Bank	f 150,9 mln	f 218,1 mln
Bank voor Nederlandse Ge- meenten	—	11,5 mln
Postrekening no. 1	101,2 mln	46,1 mln
Kas-, bank- en girosaldi van comp- tabelen	269,3 mln	299,3 mln
	f 521,4 mln	f 575,- mln

Het saldo van het Rijk bij de Bank voor Nederlandse Gemeenten, per ultimo 1951 66,9 miljoen bedragende, is opgenomen onder post 3c.

Post 2. Dispositieruimte op in het buitenland verkregen credieten.

Het bedrag ad 17 miljoen heeft vrijwel geheel betrekking op de lening, door de Interbank verstrekt aan de Herstelbank, ten aanzien waarvan het Rijk zich verbonden heeft de rente en aflossing te voldoen. In 1951 is van deze lening 6,7 miljoen opgenomen.

Post 3. Vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen.

a. Belastingen.

Everals voorgaande jaren zijn als vorderingen wegens belastingen aangemerkt alle belastingbedragen, welke op de balansdatum materieel verschuldigd waren.

De samenstelling van het bedrag ad 3916 miljoen luidt als volgt:

1. Kohierbelastingen:

a. Buitengewone heffingen	f 340 mln
b. Overige kohierbelastingen:	
Reeds opgelegd, nog niet ontvangen	f 1418 mln
Nog niet opgelegd (globale schatting):	
over 1950 en voorgaande jaren	710 ..
over 1951	1330 ..
	3458 ..

2. Niet-kohierbelastingen:

Omzetbelasting	f 205 mln
Accijnzen	125 ..
Loonbelasting	110 ..
Vereveningsheffing	45 ..
Successierechten e.d.	20 ..
	505 ..
	f 4303 mln

Hierop in mindering gebracht:

Aandeel Gemeentefonds en aandeel Provinciefonds	f 285 mln
Per ultimo 1951 ontvangen, doch nog niet ten gunste van de middelen of van de kohiervorderingen geboekt	102 ..
	387 ..
	f 3916 mln

c. Overige vorderingen op korte termijn en vooruitbetalingen.

De toename van deze vorderingen in 1951 is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de stijging van het saldo van de bijzondere schatkingstrekening (de z.g. tegenwaarderekening): dit saldo bedroeg n.l. op 31 December 1950 1318 miljoen en op 31 December 1951 1692 miljoen.

Post 4. Vorderingen op lange termijn.

Onder deze post komt voor de vordering op Indonesië met betrekking tot het door Nederland verleende crediet, groot 280 miljoen. Per ultimo 1950 had Indonesië hiervan 80 miljoen opgenomen; in 1951 werd het restant ad 200 miljoen aan Indonesië betaald.

Post 7a. Duurzame activa en verbruiksgoederen.

De samenstelling van het balansbedrag en de mutaties in 1951 blijken uit het volgende overzicht (in miljoenen guldens):

	(Gecorrigeerde) waarde per 31 December 1950	Investerings- en afteekeningen in 1951 na afteekening van verkopen e.d.	Afschrijvingen in 1951	Verhoging van de waarde in verband met stijging van het prijspeil	Waarde per 31 December 1951
Verkeer en Waterstaat	2 439,9	47,5	38,8	170	2 618,6
Oorlog	1 081,5	359,5	161,1	115	1 394,9
Marine	494,0	147,6	42,7	110	708,9
Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen	370,0	1,5	0,8	19	389,7
Burgerlijke Rijksgebouwen	520,9	0,9	6,8	40	555,0
Agrarische eigendommen	465,4	58,9	3,5	15	535,8
Diversen	359,4	22,0	1,5	1	380,9
	5 731,1	637,9	255,2	470	6 583,8

De afschrijvingen zijn berekend naar dezelfde grondslagen als die, welke de voorgaande jaren hebben gegolden; een uiteenzetting hieromtrent is gegeven in de Memorie van Toelichting, behorende bij de ontwerp-begroting 1950 van hoofdstuk VII A 1 Nationale Schuld.

Bij de bepaling van de waarde der activa is rekening gehouden met het verloop van het prijspeil. In verband hiermede is in het balansbedrag ad 6584 miljoen een bedrag van 470 miljoen begrepen wegens prijsstijging; laatstgenoemd bedrag is niet in het balanssaldo verwerkt, doch opgenomen onder post 16c aan de creditzijde van de balans.

Post 8. Staatsbedrijven en deelnemingen.

In het balansbedrag ad 3926 miljoen is begrepen 270 miljoen wegens stijging van het prijsniveau; overeenkomstig hetgeen hierboven bij post 7a is medegedeeld, werd het bedrag van 270 miljoen tevens aan de creditzijde van de balans opgenomen onder post 16c, zodat het balanssaldo door dit bedrag niet werd beïnvloed.

De resterende stijging van post 8 ten bedrage van 101 miljoen heeft hoofdzakelijk betrekking op de netto-investeringen (voornamelijk betreffende het Staatsbedrijf der P.T.T. en de N.V. Breedband).

Het balansbedrag kan als volgt worden gespecificeerd:

N.V. Nederlandsche Spoorwegen	f 1750 mln
Staatsbedrijf der P.T.T. (incl. Rijkspostspaarbank)	1000 ..
Staatsmijnen	610 ..
N.V. Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel	151 ..
N.V. Koninklijke Luchtvaart Maatschappij	126 ..
N.V. De Nederlandsche Bank	125 ..
N.V. Breedband	80 ..
Overige Staatsbedrijven en deelnemingen	84 ..
	f 3926 mln

Posten 9a, 9b, 16a en 16b. Bezittingen, respectievelijk verplichtingen betreffende sociale verzekeringsfondsen en Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds.

De motieven, welke ertoe leidden deze posten op de balans 1950 pro memorie op te nemen, gelden eveneens voor de balans per ultimo 1951. Terzake moge worden verwezen naar de bijlagen (pagina 19), behorende bij de Miljoenennota 1951; meer recente gegevens dan aldaar zijn vermeld, staan niet ter beschikking.

Posten 9c en 16c. Vorderingen, respectievelijk verplichtingen uit hoofde van contracten e.d.

De stijging van deze posten heeft vrijwel geheel betrekking op het Ministerie van Oorlog.

Post 11f. Buitenlandse schuld op korte termijn.

De schuld verminderde in 1951 met 60 miljoen; dit bedrag is als volgt te specificeren:

Aflossingen	f	128 mln
Nieuwe leningen:		
Chase National Bank \$ 15 miljoen ...	f	57 mln
Bank for International Settlements		
\$ 3 miljoen	11 ..	
		68 ..
	f	60 mln

Post 11h. Schulden uit hoofde van leveringen, werkzaamheden enz.

Het bedrag van 1521 miljoen heeft hoofdzakelijk betrekking op de per 31 December 1951 nog te verrichten betalingen ten laste van het jaar 1951.

Post 11i. Diverse schulden op korte termijn.

Tot deze schulden behoren de creditsaldi in rekening-courant met diverse instellingen, de nog aan gemeenten en provincieën uit te keren belastingaandelen en een groot aantal andere posten, welke als verplichtingen op korte termijn dienen te worden aangemerkt.

De daling van het totaalbedrag dezer schulden ten opzichte van 31 December 1950 wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de vermindering der nog aan gemeenten rechtstreeks (d.w.z. niet via het Gemeentefonds) uit te keren belastingaandelen, welke vermindering verband houdt met de afloop van de Ondernemingsbelasting.

Post 13. Storting op Staatsschuld door institutionele beleggers (incl. Rijksfondsen).

De schuldvermindering ad 152 miljoen heeft voor een bedrag van 144 miljoen betrekking op aanwending van deze stortingen voor deelneming in de 3½ % Staatslening 1951.

Het balansbedrag bestaat vrijwel geheel uit saldi van Rijksfondsen (133 miljoen).

Post 15. Schulden op lange termijn.

a. Geconsolideerde binnenlandse schuld.

De toeneming van de schuld in 1951 met 345 miljoen kan als volgt worden gespecificeerd:

In 1951 uitgegeven leningen, enz.:		
3½ % Lening 1951	f	200 mln
4 % Onderhandse lening 1951	306 ..	
4 % Onderhandse leningen 1976 I en II ..	17 ..	
2½ % Belastingcertificaten	170 ..	
3 % Investeringscertificaten	2 ..	
		f 695 mln
Geamortiseerd en afgelost in 1951 ...	f	176 mln
In betaling genomen voor voldoening van belastingaanslagen	174 ..	
		350 ..
	f	345 mln

b. Buitenlandse schuld.

De schuldvermindering ad 73 miljoen is als volgt te specificeren:

Aflossingen	f	89 mln
Stijging van schuld wegens koersstijging van de Canadese dollar van 3,60 (per ultimo 1950) tot 3,73 (per ultimo 1951)	16 ..	
	f	73 mln

Post 16e. Reserve waardeveranderingen.

Zoals reeds bij de toelichting van de posten 7a en 8 is medegedeeld, zijn de bedragen, waarmede deze posten in verband met de stijging van het prijspeil in 1951 zijn toegenomen, tevens onder post 16e opgenomen. Van het balansbedrag ad 1170 miljoen heeft 760 miljoen betrekking op de duurzame activa en verbruiksgoederen (post 7a) en 410 miljoen op de Staatsbedrijven en deelnemingen in ondernemingen (post 8).

Balanssaldo.

In hoofdstuk VI van de Millioenennota is een specificatie gegeven van de vermindering van het nadelige balanssaldo in 1951.

Alvorens over te gaan tot het verstrekken van enkele toelichtingen op deze specificatie, volgt eerst een opstelling, waaruit het verband blijkt tussen het vermoedelijk begrotingsoverschot van de Gewone Dienst en Buitengewone Dienst I voor het dienstjaar 1951 (1258 miljoen) en de vermindering van het balanssaldo (2379 miljoen); het verschil tussen deze bedragen ad 1121 miljoen is als volgt te specificeren:

Bijzondere factoren, welke het balanssaldo hebben beïnvloed (in miljoenen gulden):

1. Toename van het op de balans (onder post 3c) opgenomen en nog niet ten gunste van de middelen verantwoorde saldo der bijzondere Schatkistrekening (tegenwaarderekening) bij de Nederlandsche Bank ...	374
2. Ten laste van de Buitengewone Dienst I betaalde oorlogsschade en rente over verplichtingen wegens oorlogsschade, waarvan de schuldverplichting reeds op de balans 1950 voorkomt (post 12)	434
3. Aanschaffingen in 1951 ten laste van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I, welke op de balans zijn geactiveerd	106
4. Voordelig saldo der verschillen tussen de werkelijke en de per ultimo 1950 geraamde uitkomsten van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I van het dienstjaar 1950	132
5. Diversen	75
	1121

Ten slotte volgen enige toelichtingen op het in de Millioenennota (Hoofdstuk VI) voorkomende overzicht van de mutaties in het balanssaldo.

Voor de berekening van de lasten en baten van het jaar 1951 is uitgegaan van het vermoedelijk beloop der begrotingsuitgaven en middelen van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I voor het dienstjaar 1951; vervolgens zijn in de cijfers van dit vermoedelijk beloop die correcties en aanvullingen aangebracht, welke noodzakelijk waren om de begrotingsuitkomsten (welke in het algemeen op kasmutaties zijn gebaseerd) te herleiden tot lasten en baten.

De lasten en baten zijn gerubriceerd naar de soorten van kosten en inkomsten.

LASTEN

Post 1. Lonen en salarissen.

Het bedrag ad 685 miljoen bestaat uit 260 miljoen voor de Ministeries van Oorlog en Marine en 425 miljoen voor de overige Ministeries.

Post 3. Kosten van onderhoud, vernieuwing, inrichting en uitbreiding.

In deze post zijn voor kosten van vernieuwing, inrichting en uitbreiding slechts die bedragen begrepen, welke individueel niet belangrijk zijn; de meer belangrijke kosten zijn als onderdeel van de post „onroerende en roerende goederen” op de balans opgenomen.

Van het bedrag ad 124 miljoen heeft 76 miljoen (v.j. 58 miljoen) betrekking op de Ministeries van Oorlog en Marine.

Post 4. Afschrijvingen.

De samenstelling van het bedrag van 255 miljoen is gegeven bij de toelichting op post 7a van de Staatsbalans.

Post 6. Kosten van sociale voorzieningen en steunverlening (exclusief bijdragen aan sociale fondsen).

De specificatie van het bedrag ad 458 miljoen luidt als volgt:

Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid:			
noodvoorziening ouden van dagen ...	f	189 mln	
overbruggingsregeling		40 ..	
aanvulling Invaliditeitsrente		28 ..	
sociale bijstandsregeling		25 ..	
kinderbijslag rentetrekken		16 ..	
diversen		31 ..	
	f		329 mln
Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting:			
bijdrage D.U.W.-lonen	f	60 mln	
diversen		2 ..	
			62 ..
Ministerie van Binnenlandse Zaken			33 ..
Overige Ministeries			34 ..
	f		458 mln

Post 8e. Prijs subsidies.

Het bedrag van 146 miljoen heeft betrekking op het geraamde nadelig saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds over 1951.

Post 8f. Overige bijdragen en subsidies.

Het bedrag ad 292 miljoen is als volgt samengesteld:

Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting:			
bijdragen in de exploitatie van woningwetwoningen	f	40 mln	
bijdragen in de exploitatie van particuliere nieuwbouwwoningen		11 ..	
premies ten behoeve van de woningbouw		14 ..	
	f		65 mln
Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening:			
uitvoering van cultuurtechnische werken	f	26 mln	
diversen		19 ..	
			45 ..
Ministerie van Verkeer en Waterstaat:			
uitkeringen aan provincies inzake aanleg en verbetering van wegen, kanalen enz.	f	30 mln	
diversen		12 ..	
			42 ..
Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen:			
bijdrage aan de Radio-omroep ...	f	17 mln	
diversen		19 ..	
			36 ..
Ministerie voor Uniezaken en Overzeese Rijksdelen:			
bijdrage ten behoeve van de geldmiddelen van Nieuw-Guinea	f	16 mln	
bijdrage aan het Welvaartfonds Suriname		8 ..	
diversen		5 ..	
			29 ..

Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid:

bijdrage tekort vrijwillige ziektefondsverzekering	f	10 mln	
diversen		16 ..	
	f		26 mln

Ministerie van Justitie:

subsidies inzake verpleging van voogdijkinderen	f	17 mln	
diversen		3 ..	
			20 ..
Overige Ministeries			29 ..
			f 292 mln

Post 9. Overige lasten.

De vermindering van deze post in 1951 heeft voornamelijk betrekking op het Ministerie van Oorlog (uitgaven en uitvoerskosten Koninklijke Landmacht en Indonesië).

BATEN

Post 1. Belastingen.

Specificatie:

Kohierbelastingen:

Inkomstenbelasting	f	819 mln	
Vermogensbelasting I		73 ..	
Vennootschapsbelasting		788 ..	
	f		1680 mln

Niet-kohierbelastingen:

Omzetbelasting	f	1048 mln	
Loonbelasting		568 ..	
Accijnzen		461 ..	
Invoerrecht		365 ..	
Vereveningsheffing		274 ..	
Successierechten e.d.		79 ..	
Overige niet-kohierbelastingen		197 ..	
	f		2992 ..
			f 4672 mln

Bovenstaande bedragen hebben betrekking op de belastingen, welke over het jaar 1951 materieel verschuldigd zijn. Voor de kohierbelastingen moesten uiteraard geraamde bedragen worden opgenomen.

Post 5. Overige baten.

In het bedrag van 321 miljoen is 226 miljoen begrepen voor het Ministerie van Financiën; van laatstgenoemd bedrag zijn de belangrijkste samenstellende delen:

Rente van voorschotten inzake de Woningwet	f	28 mln	
Opbrengst van goederen door Duitse instanties in Nederland achtergelaten en van uit Duitsland teruggevoerde goederen		62 ..	
Ontvangsten uit hoofde van de uitvoering door de Nederlandsche Bank van de regeling van het de- viezenverkeer		39 ..	

Post 6. Baten betreffende voorgaande jaren.

Het bedrag ad 180 miljoen omvat onder meer 132 miljoen voor het saldo der verschillen tussen de werkelijke en de per ultimo 1950 geraamde uitkomsten van de Gewone Dienst en de Buitengewone Dienst I van het dienstjaar 1950.

13. OVERZICHTEN VAN DE ONTWIKKELING VAN DE NATIONALE SCHULD EN VAN DE CONSOLIDATIES SINDS 1945

a. Overzicht van de ontwikkeling van de Nationale Schuld sinds 1945

(in miljoenen guldens)

Datum	Gevestigde binnenlandse schuld	Schuld aan de Nederlandsche Bank	Schatkispapier in omloop	Schatkispapier bij de Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst d.d. 26 Februari 1947	Daggeldleningen	Stortingen door Rijksfondsen en institutionele beleggers in anticipatie op een uit te geven vaste lening	Schuld in rekening-ert. aan diverse instellingen en Staatsbedrijven	Muntbiljetten in omloop	Schuld aan gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	Saldo Gemeentefonds- en Provinciefonds, enz.	Schuld in rekening-ert. aan Suriname en de Nederlandse Antillen	Boekschuld Nederlandsche Bank ingevolge overeenkomst d.d. 26 Februari 1947	Vergoedingen wegens geleden oorlogsschade (incl. Grootboek Wederopbouw)	Totaal binnenlandse schuld	Gevestigde buitenlandse schuld	Plottende buitenlandse schuld	Totaal buitenlandse schuld	Totaal-Generaal
31-12-'45	5 767	—	8 764	—	—	1 378	1 080	178	—	—	—	—	4 989	22 156	576	463	1 039	23 195
31-12-'46	7 160	—	5 963	—	—	1 543	2 011	155	15	—	—	—	4 483	21 330	1 022	321	1 343	22 673
31-12-'47	7 099	—	7 111	2 000	—	1 621	1 895	149	—	—	—	1 500	3 822	25 197	1 021	984	2 005	27 202 ¹⁾
30-6-'48	7 407	—	6 939	1 800	—	1 538	1 944	145	—	—	2	1 500	3 572	24 847	1 887	421	2 308	27 155
31-12-'48	7 206	—	6 845	1 800	—	1 484	1 193	144	19	—	3	1 500	3 261	23 455	1 875 ²⁾	399 ³⁾	2 274	25 729
30-6-'49	7 158	—	6 426	1 800	—	1 331	1 306	136	91	—	4	1 500	3 082	22 834	2 228	291	2 519	25 353
31-12-'49	7 732	—	6 749	1 750	—	737	1 233	137	133	—	17	1 500	4 110 ²⁾	24 098	2 923 ²⁾	450 ⁴⁾	3 373	27 471
30-6-'50	8 359	—	6 380	1 350	—	317	1 077	138	152	—	14	1 500	3 964	23 251	3 053	400	3 453	26 704
31-12-'50	8 418	—	5 355	1 650	—	286	1 105	137	183	—	4	1 500	3 548	22 186	3 089 ³⁾	265 ⁴⁾	3 354	25 540
30-6-'51	8 646	13	4 903	1 500	53	135	1 221	137	183	420 ⁵⁾	2	1 500	3 409	22 122	3 026	265	3 291	25 413 ⁶⁾
31-12-'51	8 763	—	4 448	1 500	55	134	1 257	143	66	397	2	1 500	3 114	21 379	3 023 ³⁾	206 ⁴⁾	3 229	24 608
30-6-'52	8 573	—	4 852	800	—	226	1 207	141	29	441	4	1 300	2 932	20 505	2 984	129	3 113	23 618

¹⁾ De toeneming is in hoofdzaak te wijten aan de overgang op de Staat van de in rijksmarken luidende bezittingen van De Nederlandsche Bank N.V. Daartoe bij de Wet van 30 Augustus 1946 (Stb. G 226) gemachtigd, sloot de Minister van Financiën op 26 Februari 1947 met de Directie van De Nederlandsche Bank N.V. een overeenkomst, waarbij tegen vergoeding van 4471 miljoen een bedrag van R.M. 5933 miljoen door de Staat van De Nederlandsche Bank N.V. werd overgenomen. Van het aan de Bank te betalen bedrag bleef de Staat voorshands 1500 miljoen schuldig, het resterende bedrag is door de Staat betaald met nominaal 2100 miljoen in schatkispapier, terwijl 871 miljoen door contante betaling dan wel op andere wijze werd verrekend.

²⁾ De toeneming van dit schuldbedrag moet worden toegeschreven aan het feit, dat het bedrag per 30 Juni 1949 o.m. was gebaseerd op de normen, geldende voor het Besluit Materiële Oorlogsschaden, terwijl voor de betaling van het bedrag per 31 December 1949 is uitgegaan van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden. Nu deze wet inmiddels tot stand is gekomen, is als schuld per 31 December 1949, in overeenstemming met het voor de Staatsbalans per die datum ingenomen standpunt, het op grond van de wet berekende bedrag opgenomen. Uiteraard is op het bedrag per 31 December 1949 mede van invloed geweest het bedrag, dat sinds 30 Juni 1949 was uitbetaald.

³⁾ en ⁴⁾. De afwijkingen tussen deze bedragen enerzijds en de posten 16b en 12f van de Staatsbalans per 31 December 1949 resp. 31 December 1951 anderzijds vinden hun oorzaak in het feit, dat de bedragen ³⁾ en ⁴⁾ betrekking hebben op de opgenomen gedeelten van de desbetreffende leningen (na aftrek der aflossingen), terwijl onder voornoemde posten van de Staatsbalans de hoofdsommen der leningen zijn vermeld (eveneens na aftrek van de afgeloste bedragen), waar- tegenover de op de balansdatum nog bestaande dispositieruimte aan de actiefzijde der balans onder post 2 paraïsseert. Voorts is onder „Buitenlandse schuld op korte termijn” de lopende rente op de balansdatum van zowel de kortlopende als langlopende buitenlandse schuld opgenomen, welke rente uiteraard niet in bovenstaand overzicht is verwerkt.

⁵⁾ Sedert begin 1952 zijn in de publicaties van plottende binnenlandse schuld de volgende posten opgenomen: Saldo Gemeentefonds, Saldo Provinciefonds en Schuld aan Gemeenten uit hoofde van geblokkeerde gelden uit het Gemeentefonds.

In dit overzicht is voornoemde schuld teruggewerkt tot 30 Juni 1951.

b. Overzicht van de consolidaties sinds 1945

(bedragen in miljoenen guldens)

	Stortingsdatum	Netto-bedrag	Aard der lening
1946			
3 % Grootboekschuld 1946	1-3-1946	f 1 007,3	Publieke emissie ten laste van geblokkeerde tegoden.
	1-7-1946	823,3	Idem.
3 % N.W.S.	¹⁾	23,0	Publieke emissie.
		f 1 853,6	
1947			
3 1/2 % Lening 1947 I	15-3-1947	2 742,5	Publieke emissie (conversie).
3 1/2 % Lening 1947 II	1-4-1947	119,8	Geplaatst bij de Rijksfondsen (conversie).
3 % S Lening 1947	¹⁾	64,4	Publieke emissie.
		2 926,7	
Aflossaarsstelling wegens conversie		2 865,8	
		60,9	

	Stortings- datum	Netto-bedrag	Aard der lening
1948			
2½ % N.W.S.		40,0	Naasting Ned. Bank.
3 % \$ Lening 1947	1)	181,7	Publieke emissie.
3 % Investeringscertificaten	1)	423,7	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3 % Lening per 1962/64	1-6-1948	1 140,0/ 2)	Geplaatst bij de Rijksfondsen.
3½ % Lening 1948	1-6-1948	360,0	Inst. beleggers en publieke emissie, ten dele conversie.
3½ % Beleggingscertificaten	1)	14,2	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
		<u>2 159,6</u>	
Aflosbaarstelling wegens conversie		1 225,5	
		934,1	
1949			
3½ % Lening 1949	1-11-1949	500,0	Geplaatst bij de Rijksfondsen ten laste van de Voor-inschrijfrekening.
3 % \$ Lening 1947	1)	13,3	Publieke emissie.
3 % Investeringscertificaten	1)	301,5	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3½ % Beleggingscertificaten	1)	9,3	Idem.
		<u>824,1</u>	
1950			
3 % Investeringscertificaten	1)	148,5	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3½ % Beleggingscertificaten	1)	11,1	Idem.
3½ % Lening 1950 I	15-3-1950	200,0	Publieke emissie.
3½ % Lening 1950 II	1-6-1950	430,0	Geplaatst bij de Inst. beleggers ten laste van de Voor-inschrijfrekening.
3½ % Onderh. Lening 1950	1-5-1950	25,0	Ondershands geplaatst bij een Bedrijfspensioenfonds.
		<u>814,6</u>	
1951			
3 % Investeringscertificaten	1)	1,9	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
3½ % Beleggingscertificaten	1)	0,2	Idem.
3½ % Lening 1951	1-5-1951	200,0	Publieke emissie (f 56 mln) en geplaatst bij de Rijksfondsen ten laste van de Voorinschrijfrekening (f 144 mln).
2½ % Belastingcertificaten	1)	169,9	Publieke emissie.
4 % Lening 1951	16-7-1951	305,7	Ondershands geplaatst bij Levensverzekeringmaatschappijen, personeel- en pensioenfondsen ter consolidatie van 3½ % schatkistbiljetten.
4 % Lening per 1976	16-7-1951	16,9	Ondershands geplaatst bij Levensverzekeringmaatschappijen, personeel- en pensioenfondsen ter consolidatie van 3½ % schatkistbiljetten.
4 % Lening per 1976 II	3-12-1951	0,1	
		<u>694,7</u>	
1952			
3 % Investeringscertificaten	1)	0,4	Publieke emissie in het kader van de afsluiting der geldzuivering.
4 % Lening per 1977 I en II	1-2-1952 1-3-1952	0,2	Ondershands geplaatst bij Levensverzekeringmaatschappijen ter consolidatie van 3½ % schatkistbiljetten.
		<u>0,6</u>	
		5 182,6	

1) Op deze leningen kon gedurende een bepaalde periode worden ingeschreven.

2) Ter toelichting van de conversie van de 3-3½ % Nederlandse Staatslening 1938 diene het volgende:

Van de 3-3½ % Nederlandse Staatslening 1938 stond op

1 Juni 1948 nog uit f 1 225 467 700

Aflossing werd gevraagd voor 109 216 200

Geconverteerd werd f 1 116 251 500

Vrij ingeschreven werd voor 383 748 500

Totaal bedrag der beide leningen f 1 500 000 000

waarvan 3 % Lening per 1962-64 f 1 140 000 000

en 3½ % Lening 1948 360 000 000

Onder de vrije inschrijvingen ad f 383 748 500 zijn ook begrepen inschrijvingen ten laste van de 2½ % Liquiditeitsrekening tot een bedrag van f 106 436 200 en ten laste van door institutionele beleggers gehouden 3 % rekeningen bij 's Rijks schatkist ter deelneming in toekomstige Staatsschuld tot een bedrag van f 192 542 500.